

**T.C.
KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI**

**XIX. YÜZYILA AİT BİR ŞİİR MECMUASI (v.:1b-100b)
(İNCELEME-METİN ÇEVİRİ YAZISI-İNDEKS)**

Yunus İNCİROĞLU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**KAHRAMANMARAŞ
ARALIK – 2018**

**T.C.
KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI**

**XIX. YÜZYILA AİT BİR ŞİİR MECMUASI (v.:1b-100b)
(İNCELEME-METİN ÇEVİRİ YAZISI-İNDEKS)**

**DANIŞMAN : Dr. Öğr. Üyesi Lütfi ALICI
JÜRİ : Prof. Dr. Halil İbrahim YAKAR
JÜRİ : Doç. Dr. Yakup POYRAZ**

Yunus İNCİROĞLU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**KAHRAMANMARAŞ
ARALIK – 2018**

KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

XIX. YÜZYILA AİT BİR ŞİİR MECMUASI (v.:1b-100b)
(İNCELEME-METİN ÇEVİRİ YAZISI-İNDEKS)

Yunus İNCİROĞLU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Kod No :

Bu Tez / Proje/...../..... Tarihinde Aşağıdaki Jüri Üyeleri Tarafından
Oy Birliği / Oy Çokluğu ile Kabul Edilmiştir.

Dr. Öğr. Üyesi Lütfi ALICI
BAŞKAN

Prof. Dr. Halil İbrahim YAKAR
ÜYE

Doç. Dr. Yakup POYRAZ
ÜYE

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Ahmet EYİCİL
Enstitü Müdürü

Not: Bu tez ve projede kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunundaki hükümlere tabidir.

KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

XIX. YÜZYILA AİT BİR ŞİİR MECMUASI (v.:1b-100b)
(İNCELEME-METİN ÇEVİRİ YAZISI-İNDEKS)

Yunus İNCİROĞLU

Danışman : **Dr. Öğr. Üyesi Lütfi ALICI**

Yıl : **2018, Sayfa: 238+VII**

Jüri : **Dr. Öğr. Üyesi Lütfi ALICI (Başkan)**
Prof. Dr. Halil İbrahim YAKAR (Üye)
Doç. Dr. Yakup POYRAZ (Üye)

Arapça kökenli olan mecmua, “cem” (جمع) kökünden türeyen ve toplanıp biriktirilmiş, tertip ve tanzim edilmiş şeylerin hepsi, seçilmiş yazılardan meydana gelen kitap anlamlarını ihtiva eden bir kelimedir. Edebiyatımızda mecmua, bugün tertip edilen antolojiler karşılığındadır ve divan şiirinde farklı konu ve içeriklerin bir arada derlendiği, kişisel zevk ürünü şiir defterleridir. Divan şiiri, köklü bir edebî geleneğin ürünüdür ve derece derece gelişerek kendi mecrasını bulabilmiş ve geniş bir kültür birikimi oluşturabilmiştir. Üzerinde çalışmış olduğumuz mecmua, XIX. yüzyıla ait bir şiir mecmuasıdır ve Yaşar ALPARSLAN beyefendinin şahsi kütüphanesinde bulunmaktadır. Mecmuada divan şairlerinin seçme şiirleri olduğu gibi Maraşlı şairlerin de şiirleri bulunmaktadır. Mecmua incelenirken, M. Fatih KÖKSAL’ın teklif etmiş olduğu Mecmuaların Sistematik Tasnifi Projesine (MESTAP) uygun olarak incelenmiş, çeviri yazı sistematığına uyulmuş, gerekli açıklamalar dipnotlarda verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Divan Şiiri, Mecmua, Şiir Mecmuası, Maraşlı Şairler.

**DEPARTMENT OF TURKISH LANGUAGE AND LITERATURE
INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES
KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM UNIVERSITY**

ABSTRACT

MA THESIS

**POETRY MAGAZINES WHICH BELONGS TO 19th
CENTURY (V.:1b-100b)(RESEARCH, TRANSLATION
OF THE TEXT, INDEX)**

Yunus İNCİROĞLU

Supervisor : Asst. Prof. Lütfi ALICI

Year : 2018, Pages: 238+VII

**Jury : Asst. Prof. Lütfi ALICI (Chairperson)
Prof. Dr. Halil İbrahim YAKAR (Member)
Assoc. Prof. Yakup POYRAZ (Member)**

Mecmua is an Arabic origin word, which contains the meanings of derived from “cem” (جمع) root and all things that gathered, accumulated, arranged and organized, a book formed from selected articles. In our literature, the mecmua is the equivalent of the anthologies organized today and in the divan poetry, poetry notebooks are the personal product of pleasure which different topics and contents are compiled together. Divan poetry is the product of a deeply rooted literary tradition that gradually develops and finds its own way and creates a wide cultural accumulation. The mecmua that we have worked on is a 19th-century poetry mecmua and is located in the personal library of Yaşar ALPARSLAN. There are poems of the poets of Marash poets as well as poems of divan poets in Mecmua. While examining the mecmua, it was examined in accordance with the Systematic Classification Project of the Mecmuas (MESTAP) proposed by M. Fatih KÖKSAL, translation writing systematic was complied with and explanations were given in the footnotes.

Key Words: Divan Poetry, Poetry Journal, Marash Poets.

ÖN SÖZ

Dil, kültürün nesilden nesile aktarımındaki en önemli araçtır. Milletleri millet yapan öğelerin başında, onların dilleri gelir. Türk dili dünyanın en eski ve en köklü dillerindendir. Metinlerle takip edilemeyen döneme ait sözlü geleneği, ilk yazılı metinlerin verildiği dönemden itibaren sözlü ve yazılı geleneği yeni nesillere aktarmakta dil en önemli vasıtaadır.

Ustalıkla söz söyleme sanatı olan şiir, insanoğlunun ifade şekillerinden en üstünüdür. Edebiyatımızın tarihi gelişimi incelendiğinde en çok şiir türünde eserler vücuda getirildiği görülmektedir. Şiirle birlikte şairler, anlatacaklarını en kısa yoldan, özlü ve yoğun bir ifade ile anlatabilme gücüne erişmişlerdir. Divanlar, mesnevi tarzı uzun hikâyeler, mecmualar gibi ürünler, kültürümüze ilişkin detaylı anlatımları şiir yoluyla günümüze aktarmanın önemli unsurları olmuşlardır. Mecmualar derlendikleri döneme ilişkin önemli bilgiler verir. Müstensih özelinde döneminin beğenilen şiirlerini, tercih edilen şairlerini ve revaç bulan nazım türlerini ortaya koyarlar. Bunun yanında; kaybolduğu düşünülen önemli eserleri, divanı bulunmayan şairlerin şiirlerini, ya da divan vücuda getirebilmiş şairlerin divanlarında bulunmayan eserleri ihtiva edebilirler. Bu bakımdan Türk Edebiyatı araştırmalarının önemli bir kaynağı olan mecmualar, hem divan neşri çalışmalarında hem de karşılaştırmalı çalışmalarda önemli bir başvuru aracı özelliğindedir.

Genellikle divan şairlerinden şiirlerin yer aldığı incelediğimiz şiir mecmuasında, Maraşlı şairlerin de şiirleri bulunmaktadır. Genel kabul görmüş ilmi disiplin çerçevesinde hazırlamış olduğumuz çalışmamızın giriş bölümünde genel olarak mecmua hakkında bilgi verilmiştir. Sonraki bölümde incelememize esas şiir mecmuası tanıtılmış ve bu mecmuanın sistematik tasnifi verilmiştir. Üçüncü bölümde ise mecmuanın çeviri yazısı verilmiştir. Çeviri yazı hazırlanırken transkripsiyon harflerine dikkat edilmiş, şiirlerin vezinleri verilmiş, şiirlerin şairleri hakkında bilgiler verilmiş ve şiir içerisinde geçen ayetler açıklanmıştır. Mecmuada bulunan şiirler, neşredilmiş nüshaları ile karşılaştırılmış ve olası farklılıklar gösterilmiştir. Toplamda 133 şiirin bulunduğu mecmuada, 102 şiirde mahlas bulunmakta, 31 şiirde ise mahlas bulunmamaktadır. Mahlas bulunmayan şiirlerden iki tanesinin müellifi yapılan çalışmalar neticesinde bulunmuştur. Nüsha farkları izahında kullanılan kısaltmalar, kısaltmalar dizininde verilmiştir. Gerekli noktalarda metin tamirleri vezin ve mana gözetilerek yapılmış ve bu tamirler köşeli parantez içerisinde gösterilmiştir. Çalışmanın son kısmına yazma nüshadan ilk ve son beşer sayfa örnek olması açısından ilştirilmiştir.

Böylesine hacimli bir eser ortaya koymamda beni teşvikleri ile sürekli olarak destekleyen ve yardımlarını bir an olsun esirgemeyen kıymetli hocam Dr. Öğr. Üyesi Lütfi ALICI beyefendiye ve bu zorlu süreçte hep yanımda olan aileme sonsuz şükranlarımı sunuyorum.

Yunus İNCİROĞLU
Kahramanmaraş-2018

İÇİNDEKİLER

ÖZET	I
ABSTRACT.....	II
ÖN SÖZ	III
İÇİNDEKİLER	IV
TABLolar LİSTESİ.....	V
KISALTMALAR LİSTESİ.....	VI
ÇEVİRİ YAZI SİSTEMİ	VII
1. GİRİŞ	1
1.1. Mecmuanın Tanımı	1
1.2. Mecmuaların Tasnifi	1
1.2.1. Şiir Mecmuaları.....	2
1.3. Edebiyatımızda Mecmuanın Yeri ve Önemi.....	3
2. MECMUANIN İNCELENMESİ	5
2.1. Mecmuanın Genel Özellikleri	5
2.2. Mecmuanın Fiziksel Özellikleri.....	5
2.3. Mecmuada Şiirlerine Yer Verilen Şairler.....	5
2.4. Mecmuanın Sistematik Tasnifi	7
3. MECMUANIN ÇEVİRİ YAZISI	32
4. SONUÇ	217
KAYNAKÇA.....	219
İNDEKS.....	223
ÖZ GEÇMİŞ	228
YAZMA NÜSHADAN METİN ÖRNEKLERİ	229

TABLÖLAR LİSTESİ

<u>Tablolar</u>	<u>Sayfa</u>
Tablo 2.1. Şairler ve Şiir Sayıları Tablosu	6
Tablo 2.2. Mecmuanın Sistematiik Tasnifi.....	9

KISALTMALAR LİSTESİ

a.s.	: Aleyhisselam
AND	: Abdülehad Nûrî Divanı
AÖ	: Âşık Ömer
Bk.	: Bakınız
byt	: Baskı Tarihi Yok
d.	: Doğumu
Dİ	: Divan-ı İlahiyat
ERD	: Eşrefoğlu Divanı
H.	: Hicri
haz.	: Hazırlayan
KŞD	: Konyalı Şem'î Divanı
KÜD	: Kemâl Ümmî Divanı
M.	: Miladi
MBD	: Müştak Baba Divanı
NBD	: Nâbî Divanı
ND	: Nev'î Divanı
NHD	: Nahîfî Divanı
NMD	: Niyâzî-i Mısrî Divanı
NZD	: Nuzûlî Divanı
ö.	: Ölümü
s.a.v.	: Sallallahu Aleyhi Vessellem
SM	: Sa'dedîn El-Mar'aşî
ŞGD	: Şeyh Gâlib Divanı
ŞŞ	: Şanlıurfa Şairleri
TEM	: Türk Edebiyatında Maraşlılar
THE	: Tezkire-i Hâtimetü'l-Eş'âr
vd.	: ve diğerleri
YED	: Yunus Emre Divanı
YEK	: Yunus Emre Külliyyâtı IV / Âşık Yunus

ÇEVİRİ YAZI SİSTEMİ

Metin hazırlanmasında genel olarak ilmî eserlerde uyulana gelen çeviri yazı sistemi kullanılmıştır. Bunlar, maddeler halinde şöylece sıralanabilir:

1. Metinde kullanılan çeviri alfabesi şöyledir:

ا (ā)	a, ā	ص	ş
ا (ī)	a, e, ı, i, u, ü	ض	ž, đ
ء	'	ط	ţ
ب	b	ظ	z
پ	p	ع	'
ت	t	غ	ğ
ث	s	ف	f
ج	c	ق	k
چ	ç	ك	k, g, ñ
ح	h	ل	l
خ	h	م	m
د	d	ن	n
ذ	z	و	v (o, ö, u, ü, ū)
ر	r	ه	h (a, e)
ز	z	ی	y (ı, i, ĩ)
ژ	j	لا	lā
س	s		
ش	ş		

2. Farsça vâv-ı ma'dûleler “˘” (h˘âce) şeklinde gösterilmiştir.
3. Arapça ve Farsça birleşik isim ve sıfatlar arasına bir çizgi (-) konulmuş, ekler bitleştirilmiştir.
4. Metinde geçen özel isimler büyük harfle başlatılmış ve koyu yazılmıştır.
5. İktibaslar “” (tırnak işareti) içine alınmış, açıklamalar dipnotunda verilmiştir

1. GİRİŞ

1.1. Mecmuanın Tanımı

Mecmua, Arapça kökenli bir kelime olup farklı türden çeşitli metinlerin toplanıp tertip ve tanzim edilmesi ile oluşturulan eserlerin ortak ismidir. “Sözlükte ‘dağınık şeyleri bir araya getirmek, toplamak’ anlamındaki cem’ masdarından türeyen mecmû’dan (bir araya getirilmiş, toplanmış) gelmektedir. Mecmualar, genelde bir veya daha fazla yazar yahut şaire ait çeşitli şekil ve hacimlerdeki dinî, din dışı nesir ya da şiirlerden oluşan derleme kitaplardır: Mecmûatü’l-ehâdis, mecmûa-i fetâvâ, mecmûa-i ed’iye, mecmûatü’r-resâil, mecmûa-i eş’âr, mecmûa-i tevârih, mecmûa-i fevâid gibi. Mecmua başlangıçta, birçok bakımdan benzediği cönk gibi âyetler, hadisler, fetvalar, dualar, hutbeler, şiirler, ilâhiler, şarkılar, mektuplar, latifeler, lugaz ve muammalarla ilâç tariflerinin ve faydalı bilgilerin (fevâid), notların, tarihî belge ve kayıtların (tevârih) derlendiği bir not defteri halinde ortaya çıkmış, zamanla gelişip düzenli bir tertip ve şekle kavuşarak türlerine göre bazı farklılıklar gösteren bir kitap veya telif çeşidi özelliği kazanmıştır. Bir telif türü olarak gelişimini tamamladıktan sonra genellikle kitap hüviyetindeki teliflerden farklı bir tarafı kalmamıştır.” (Uzun, 2003: 265-268). “Halk edebiyatındaki karşılığı cönk olarak geçse de mecmualar gerek tertip amaçları ve şekilleri gerekse imla ve kaydedilen metnin sağlamlığı açısından cönklerden ayrılır.” (Kılıç, 2012: 77).

İslam kültürü etkisinde gelişen edebiyatımızda mecmua türü eserlerin oluşturulmasının temeli, Hz. Peygambere ait sözlerin derlenip kayıt altına alınması ve bu kayıtların tertip edenlerin ilgi alanına göre şekillenmesidir. Hz. Peygamberin hadis yazımına izin vermesiyle birlikte bazı sahabeler, Resûlullah’tan duydukları sözleri kendi anlayışlarına, ihtiyaçlarına ve seçimlerine göre bir araya getirerek ilk derlemeleri oluşturdular. “Hadis derlemeleri geliştiğinde hadislerde ele alınan meseleleri kapsamaya yönelik çalışmalar bu metinleri genellikle bablara göre tasnif etme anlayışını getirmiş ve ortaya konulan eserlere mecmua ile aynı kökten türeyen “el-câmi” ismi verilmiştir.” “Hadisleri râvilerinden bizzat toplayarak en güvenilir olanlarını bir araya getiren Buhârî, Müslim ve Tirmizî’nin eserleri de el-Câmi’u’s-sahîh adını taşımakta ve derleme oluşları ile adları mecmua sayılabileceklerine işaret etmektedir.” (Uzun, 2003: 265-268).

“Mecmuaların türlerine göre bazı tertip ve şekillere kavuşarak Araplar, Farslar ve Türkler arasında rağbet bulup farklı bir gelişim göstermesi ve çeşitli ilim dallarında müstakil bir telif türü özelliği kazanması ilk örneklerin ortaya çıkışından birkaç asır sonra gerçekleşmiştir. Not defterlerinden meydana gelen özel mecmualar için böyle bir tarihin belirlenmesi zor görünmekle birlikte bunların Osmanlı dönemindeki gelişimine bakarak XV. yüzyıldan itibaren dikkat çekmeye başladıklarını, XVI. yüzyıldan sonra ise sayı ve çeşitlerinin iyice arttığını söylemek mümkündür.” (Uzun, 2003: 265-268).

Böylesine derin bir tarihi art planı olan ve uzun yıllar pek çok eserler meydana getirilmiş bulunan mecmualar üzerinde henüz yeteri kadar çalışma yapılmadığı bir gerçektir. “Osmanlı dönemine ait, muhtelif içeriğe sahip kişisel defterler olarak tanımlanan mecmuaların, tarih ve kültürün çeşitli yönlerini incelemek için oldukça zengin ancak yeterince incelenmemiş kaynaklar olduğu görüşü artık neredeyse genel bir doğru düzeyine ulaşmıştır.” (Paic-Vukic, 2012: 54). Bu bakımdan Köprülü, mecmualar için “medfun ve meçhul birer hazinedir” tanımlamasını yapmıştır (Köprülü, 1999: 37).

1.2. Mecmuaların Tasnifi

Mecmualar, bir veya birden fazla yazar yahut şaire ait çeşitli şekil ve hacimlerdeki farklı ilgi alanlarına ait konulardan seçilmiş nesir ya da şiirden oluşan derleme kitaplardır (Gülbüz, 2012: 100). Oluşturuldukları dönemin sevilen eserlerinin tamamen öznel yargılarla not edilmesinden oluştuğunu ve bu geleneğin Hz. Peygamber döneminde sahabelerin hadis derlemelerine ve neşirlerine dayandığını ifade etmiştik. Daha sonrasında gelişen bu tür, klasikleşmiş ve edebiyatımızın önemli başvuru kaynakları arasında yerini almıştır. Edebiyat tarihimizde şiirin nesre göre çok daha

itibarlı olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Bu bakımdan şiir mecmuaları da önemli bir alan teşkil etmekte ve değerli bir konum itti haz etmektedir. Tezkire ve divan gibi temel kaynaklarda yer almayan şairlerin ve bu şairlere ait şiirlerin mecmualarda bulunabilmesi veya divan sahibi şairlerin divanlarında yer almayan şiirlerinin bu mecmualarda yer alması ve divan nüshaları ile karşılaştırma imkânının elde edilmesi ve bu yolla daha sağlam metinlerin neşri, şiir mecmualarının önemini bir kat daha artırmaktadır.

Mecmualar üzerine yapılan akademik çalışmalar genellikle metin neşri ağırlıklı bir bakış açısına sahiptir ve bunlar çoğunlukla divan ve mesnevi gibi metin neşri çalışmalarına hizmet etmeye yönelik olarak kullanılmaktadır (Gürbüz, 2012: 100).

Mecmuaları karşılamak için kullanılacak tek ve değişmez bir şekil ya da içerik tanımlaması yapabilmek olası değildir. Zira bu konuda divan tertibi ya da mesnevi yazımında olduğu gibi geleneğin belirlediği bir sınırlama ya da mürettebi belirli bir alana ya da konuya yönlendiren bir zorlama söz konusu değildir. Bu noktada tek belirleyici unsur müretteptir ve o da tamamen kendi kişisel alanları, tercihleri ve beğenileriyle eserine dahil edeceği malzemenin niteliğini kendisi belirler (Gürbüz, 2012: 101). Mecmuaların böylesine temel bir özelliğinin bulunması onun birbirinden çok ayrı ve farklı mecmua şekillerinin oluşmasını sağlamıştır. İnsan algılamasının temelinde var olan katagorileştirme anlayışı gereği böylesi büyük ve önemli bir alanın da tasnifi gerekmiş, hatta zorunluluk halini almıştır.

Tasnifler yapılırken birtakım zorlukların olacağı aşıkardır. Örneğin, mecmuaların derleyeni ve derleniş tarihi her zaman bilinmemektedir. Fakat, muhtevası ve dil özellikleri bakımında yazıldığı dönem hakkında bir çıkarım yapılabilir. Bunun yanında, özenle hazırlanmış mecmualar olabildiği gibi dağınık ve düzensiz hazırlanmış, kağıt boy ve renkleri birbirine uymayan mecmualar da bulunabilmektedir. Bir diğer zorluk da, farklı türde birçok eseri barındırmaları ve sahibinin el değiştirmesi ile hattının da çeşitlilik arz etmesi ve zor çözümlenmesidir (Kılıç, 2012: 78).

Mecmuaların tasnifi konusunda çeşitli yaklaşımlar ve öneriler oluşmuştur. Bu alandaki ilk değerlendirme Agâh Sırrı Levend'e aittir. Yazar Türk Edebiyatı Tarihi adlı yapıtında şöyle bir sınıflandırma vermiştir:

1. Nazîre mecmuaları,
2. Meraklılarca toplanmış, birer antoloji niteliğinde seçme şiir mecmuaları,
3. Türlü konulardaki risalelerin bir araya getirilmesiyle meydana gelen mecmualar,
4. Aynı konudaki eserlerin bir araya getirilmesiyle meydana gelen mecmualar,
5. Tanınmış kişilerce hazırlanmış, birçok yararlı bilgileri, fıkraları ve özel mektupları kapsayan mecmualar (Levend, 1998:166-167).

Agâh Sırrı Levend'in bu sınıflandırmasına benzer bir başka sınıflandırmayı da Günay Kut Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi'nde şu şekilde vermiştir:

1. Nazire mecmuaları,
2. Seçme şiir mecmuaları (mecnûa-i eş'ar, mecnûa-i devâvîn),
3. Aynı konu ile ilgili eserlerin bir araya getirilmesiyle oluşan mecmualar (mecnûa-i edviye, mecnûa-i ed'iye, mecnûa-i tevârih, mecnûa-i mu'ammeyât, mecnûa-i menşe'ât, mecnûatü'r-resâil gibi),
4. Karışık mecmualar (Bu tür mecmualar nazım-nesir karışık olabilir. Ayrıca Arapça, Türkçe ve Farsça gibi farklı dillerde de yazılmış olabilir.),
5. Tanınmış kişilerce veya derleyeni belli kişilerce hazırlanmış mecmualar (Kut, 1986: 170-174).

Bu iki temel tasnif dışında da araştırmacılar çeşitli tasnif önerilerini çeşitli mecralar aracılığı ile ilgililere sunmaktadır. Çalışmamıza konu olan eser bir şiir mezmuaı olaması hasebiyle mecmua sahasında çok geniş bir alana sahip şiir mecmuaları üzerinde de durmak gerektiği kanısındayız.

1.2.1. Şiir Mecmuaları

Klasik Türk edebiyatının en önemli eserleri şiir türünde verilmiş eserlerdir. Bu sebepten divanlarda toplanılmış şiirler nedeniyle "Divan Edebiyatı" olarak anılan bir klasik dönem edebiyatından bahsedilmektedir.

Mecmualar genel olarak ele alındığında nazım ve nesir karışımından müteşekkil olabiliyorken, şiir mecmuaları nazım türü ya da nazım şekli müşterekliği aranmadan, tamamen mürettibin kişisel isteğine göre oluşturduğu manzum metinlerden oluşan derlemelerdir. Bu mecmualarda bazen bir kaç şairin beğenilmiş şiiri bulunurken bazen de çok geniş bir yelpazede dağılmış nazımlar kendine yer bulabilmektedir. Şairler de bazen aynı dönemin şairleri olabildiği gibi kimi zaman değişik yüzyıllardan farklı mezhep ve meşreplerden olabilmektedir. Şiir dili olarak çoğu zaman Türkçe kullanılmış olsa da zaman zaman Arapça ve Farsça dillerinde şiirlere de rastlanabilmektedir. Mecmualarda kaside, gazel gibi sık rastlanır nazım şekilleri yanında murabba, muhammes, tahmis gibi nazım şekilleriyle oluşturulmuş pek çok şiir de bulunmaktadır.

Bazı şiir mecmualarının derleyeni de şairdir ve bu mecmualara kendi şiirlerinden de örnekler alırlar. Mecmuaların çoğu bizzat derleyicisinin kaleminden çıkmışken yani mürettip aynı zamanda müstensihken, kimi mecmuaların müstensah nüsha olduğu farkedilir (Köksal, 2012: 412).

1.3. Edebiyatımızda Mecmuanın Yeri ve Önemi

Mecmuaların edebiyatımız için nedenli önemli bir işlevi olduğunu yukarıda ifade etmiş; edebiyatımızın önemli bir yardımcı kaynağı olduğunu, elde bulunmayan bir esere veya bir şairin divanında yer almayan şiirlerine, divan sahibi olmayan şairlerin şiirlerine bu tertiplerde rastlanabildiğini izah etmiştik. Bunun yanında mecmualar aracılığı ile edebiyat tarihinde çeşitli sebeplerle yer alamamış unutulmuş şairler ve bu şairlere ait şiirler ebedileşir ve mecmualar dönemine tanık oldukları gibi müteşekkil oldukları şiirlere ve onları oluşturan şairlere de tanıklık vazifesini yerine getirirler. Mecmualar, mürettibin döneminin kültürel yönden bir izahı, hem şahsi olarak mürettibin zevkinin hem de genel manada toplumun şiir beğenisinin bir ifadesidir. Mecmuaların önemini M. Fatih Köksal şu şekilde ifade etmektedir:

1. Kaynaklarda adı geçmeyen, unutulmuş şairlerin şiirlerine mecmualarda rastlamak mümkündür.

2. Bilinen şairlerin bilinmeyen/divanlarında bulunmayan şiirlerine rastlamak mümkündür.

3. Şairlerin divanlarındaki şiirlerinin farklı şekillerine (fazla veya eksik beyitler, nüsha farkları vs.) tesadüf edilebilir.

4. Mecmualar arasında bilinmeyen, varlığı bilindiği hâlde nüshası tespit edilemeyen eserlerle de karşılaşılır.

5. Bilinmeyen veya kullanılmayan nazım şekilleri, bilinen nazım şekillerinin örneği görülmeyen kafiye tipleri, farklı bent yapıları; yeni türler, edebiyatımızda kullanımına rastlamadığımız aruz kalıpları vb. örneklerle de mecmualarda karşılaşabiliriz.

6. Mecmualarda, zaman zaman şairlerin hayatıyla ilgili önemli bilgileri de yakalama imkânı vardır.

7. Bazı şiir mecmualarında, başka şairlerin de şiirleri bulunmakla beraber, özellikle bir şairin şiirlerinin yoğun olduğu görülür. Derleyeninin şair olduğu bir şiir mecmuası edebiyat tarihi araştırmalarına katkısı bakımından kuşkusuz daha kıymetli sayılır.

8. Mecmualar -bir kısmı kendisi de şair olan- şiir sever kişiler tarafından tertip edilen eserlerdir. Bu itibarla derleyeni belli kişiler tarafından toplanan mecmualarda o şahsın/şairin zevklerini fark ederken, dönemin genel beğenisiyle ilgili önemli ipuçları da yakalamak mümkündür.

9. Şiir mecmualarında genel olarak dönemin zevklerini, edebî tercihlerini vs. anlamak kabil olduğu gibi ferdi temayüllerin de izini sürmek mümkündür.

10. Mecmualar dışındaki eserlerin fevayid ve vikaye yapraklarında da zaman zaman rastlamak mümkünse de özellikle mecmualarda çok sık rastladığımız edebiyat dışı kimi konular da ayrıca ele alınması gereken önemli noktalardır. Şöyle ki hemen her mecmuanın boş kalmış sayfalarında, yazılı sayfaların derkenarlarında, fevayid ve vikaye yapraklarında çeşitli dualar, otlarla ilaç yapım tarifleri, tılsım, vefk, reml, tefe"ül gibi bazı gizli ilimler, havas denilen bazı itakatlara dair notlar, tarih kıt'aları, müstakil matla

ve müfretler bulunur. Bunlar asıl mecmua konusuyla ilgisi olmayan kayıtlardır. Bütün bunlar edebiyat araştırmacıları kadar sosyoloji, tarih, antropoloji, dinler tarihi, halkbilim gibi farklı bilim dallarının alanına giren çok önemli bilgilerdir. Türk milletinin kültür kodlarını ortaya koyması bakımından, mecmuaların bir de bu gözle incelenmesi önemlidir.

11. Bütün bunlarla beraber, özelde şiir mecmualarının, genelde de bütün mecmuaların yukarıda sayılan fayda ve önemleri tek tek ve birbirinden bağımsız olarak incelendiğinde çok fazla bir anlam ifade etmezler. Ama aynı dönemde derlenmiş yüzlerce mecmuanın taranmasından ortaya çıkacak manzara devrin müşterek anlayış ve zevkini ortaya dökcektir. Tüm bunlar için başta şiir mecmuaları olmak üzere bütün mecmualar taranarak bir “bilgi bankası” oluşturmak zaruridir (Köksal, 2012: 417-421).

M. Fatih KÖKSAL’ın ifade ettiği mecmuaların bu önemli özelliklerinin yanında Hanife KONCU ve Müjgan ÇAKIR, onun bir şair yetiştirmedeki eğiticilik özelliğini ayrıca ifade etmişlerdir (Koncu ve Çakır, 2012: 119-134).

2. MECMUANIN İNCELENMESİ

Çalışmamıza konu olan şiir mecmuası XIX. yüzyıla ait bir mecmua olup Yaşar ALPARSLAN beyefendinin şahsi kütüphanesinde bulunmaktadır. Mecmuanın tamamı tarafımızca bu çalışmada ele alınmıştır. Mecmua toplamda 100 varaktan müteşekkildir. Eser ilk olarak nesir şeklinde “Kurban Duası” ile başlamış ve sonrasında şiirlerle devam etmiştir. Mecmuada XIX. yüzyıl öncesi geniş bir dönemi kapsayan çeşitli şiirler mevcuttur. Mecmuada, eserin mürettibi ya da müstensihinin kim olduğunu ifade eder herhangi bir kayıt bulunmamaktadır. Fakat Maraşlı önemli şairlerin nadir rastlanan şiirlerine yer verilmesi hasebiyle tertibinin Maraş’ta gerçekleştiği düşünülmektedir. Mecmuada çeşitli şairlere ve çeşitli nazım şekillerine ait şiirler bulunmaktadır. Çalışmamızın amacı XIX. yüzyıla ait bu mecmuanın, mecmuada yer alan şairlerin ve bu şairlerin şiirlerinin tanıtılmasıdır.

2.1. Mecmuanın Genel Özellikleri

İncelemiş olduğumuz yazmanın genel özellikleri şu şekilde tarif edilebilir:

- Nüshanın kapağında çeşitli karalamalar ve işaretler bulunsada bunlarda anlamlı bir bütün oluşturacak hüviyet bulunmamaktadır.
- Müstensihe ilişkin mecmuanın herhangi bir yerinde bir kayıt bulunmamaktadır.
- Sahip olduğu fiziki özellikler ve içermiş olduğu şiirlerden hareketle mecmuanın 19. yüzyılda istinsah edildiği değerlendirilmektedir.
- Mecmuada çok geniş yelpazede, kişisel zevk ürünü 133 şiir bulunmaktadır.
- Şiirlerin sıralanışında herhangi bir sıra takip edilmemiş, bir şairden alınan şiirden sonra bazen aynı şairden şiirlerle devam edilmiş, fakat çoğu zaman bu kurala uyulmayarak başka şairlerden şiirler mecmuaya alınmıştır.
- Hem aruzla yazılmış şiirler hem de hece vezni ile yazılmış şiirler bulunmaktadır.
- Şiirlerin yazımında imla konusunda genelde dikkatli davranılmış, fakat bazen hem imla eksikliklerine hem de hatalı ve eksik kelime yazımlarına rastlanmıştır.
- Müstensih, genel olarak münacaat-na’t ekseninde şiirleri derlemiştir.
- Divan şairlerinin şiirlerinde genel olarak asıl şiirle müstensihin kaleminden çıkan şiir örtüşürken, halk edebiyatına ait şairlerin şiirlerinde müstensih daha serbest davranmış ve asıl şiirden pek çok farklılıklar ile eserini vücuda getirmiştir. Özellikle Yunus Emre ya da Aşık Yunus’a ait şiirlerde bu farkın hayli arttığı görülmüştür.
- Seçilen şiirler arasında Arapça bir şiire de yer verilmesi ve içerisinde Kur’an-ı Kerim’de geçen ayetleri ihtiva eden şiirlerin bulunması ve yazıdaki hâkimiyet, müstensihin Arapça’ya vakıf olduğu izlenimini vermektedir.

2.2. Mecmuanın Fiziksel Özellikleri

- Eser, kapak hariç 100 varaktan oluşmaktadır.
- Hattı düzgündür ve nesih hattı kullanılarak oluşturulmuştur.
- Genel olarak hareke kullanılmamış olmakla birlikte bir kaç kelimedede okumanın düzgün yapılabilmesi için harekelendirme yapılmıştır.
- Sayfalarda cedvel bulunmamaktadır.
- Sayfalar oluşturulurken belirli bir satır sayısı ile oluşturulmamış yazılan şiirlerin durumuna göre sayfa boşlukları kullanılmıştır.
- Sayfalar genel olarak tek sütun halinde oluşturulmuş olmakla birlikte kimi zaman, şiirlerin nihayete ermesine çok az kaldığı durumlarda, son beyitler sayfaya yan olarak yazılmış ve sayfa bu şekilde tamamlanmıştır.
- Sayfalarda rakabe kaydı veya der-kenar bulunmamaktadır.

2.3. Mecmuada Şiirlerine Yer Verilen Şairler

Mecmuada yer alan toplamda 133 şiirin şairlerine bakıldığında geniş bir şairler silsilesi bulunduğu görülmektedir. Mahlası verilen ya da şiirlerden hareketle şairi tespit edilen,

toplamda 48 şairin seçme şiirleri mecmuaya alınmıştır. Aralarında divan şairleri ve halk şairlerinin bulunduğu bu şairlerden en çok Yunus Emre / Âşık Yunus'a ait şiirler mecmuada kendisine yer bulmuştur. Bunun yanında Maraş'ın yetiştirdiği önemli şairlerden olan ve mecmuadaki kimi şiirleri henüz neşredilmemiş bulunan Mes'ûd/Garîb mahlaslı Mes'ûd Mar'âşî'ye ait 10 şiir bulunmaktadır. 102 şiirde mahlas kullanılmış, 2 şiirde mahlas kullanılmamakla birlikte bu şiirlerin şairleri araştırmalar neticesinde bulunmuş ve bu mahlasların sahibi olan şairler aşağıdaki tabloda şiir sıra ve sayılarıyla birlikte listelenmiştir. Bunların yanında 29 şiirde ise mahlas kullanılmamış ve bu şiirlerin sahipleri hakkında bir bilgiye erişilememiştir.

Tablo 2.1.Şairler ve Şiir Sayıları Tablosu (Mecmuadan derlenmiştir).

<i>Sıra</i>	<i>Şair</i>	<i>Şiir Numarası</i>	<i>Şiir Sayısı</i>
1	°Acizî	1-2-127	3
2	°Adlî	17	1
3	Ahmed	31	1
4	°Âşık °Ömer	64	1
5	Bilâl	118	1
6	Buhârî	101	1
7	Cemâlî	107	1
8	Eşref	60	1
9	Eşrefoğlu Rûmî	45-105-111	3
10	Feyzî	114	1
11	Fuzûlî	94	1
12	Ğalib	116	1
13	Hakîrî	132	1
14	Halîlî	124-129	2
15	Hulûşî	61	1
16	Hüdâ'î	32-102-103	3
17	°İzzet	110	1
18	Kalbî	16	1
19	Kâtib	63	1
20	Kemâl Ümmî	3-4-5-6-7-8-9-10-11-12	10
21	Lâmi°î	96	1
22	Mes'ûd/ Garîb	23-72-77-78-79-87-88-89-90-123	10
23	Mu°âfız	19	1
24	Muhammed	21	1
25	Murâdî	14	1
26	Müşâk	41	1

27	Nābī	83	1
28	Naḥīfī	92	1
29	Nesīmī	93-115	2
30	Nevresī	30	1
31	Nev'ī	20	1
32	Niyāzī/Mısri	38-39-49-59-69-121-122	7
33	Nūrī	18-26-33-34-44-108	6
34	Nuzūlī	22-24-27-29-53-99-113-133	8
35	Rızā	54	1
36	Şādıkī	51	1
37	Şafvet	15	1
38	Seyfullah	40	1
39	Şākıb	35	1
40	Şākir	36	1
41	Şemsī	104	1
42	Şem'ī	95	1
43	Şükūfī	65	1
44	Ümmed	55	1
45	Vefā'ī	13	1
46	Ya'kūb	97	1
47	Yūnus Emre/ 'Āşıq Yūnus/ Dervīş	46-50-62-66-67-71-73-74-75-76-91- 109-112	13
48	Zākiri	98	1
Toplam			104

2.4. Mecmuanın Sistematiik Tasnifi

Mecmualar, edebiyat araştırmacılarının çok kıymetli yardımcı kaynaklarıdır. “Bazen bir şairin divanı hazırlanırken başkaca şiirleri olup olmadığı hususunda araştırmalar yapmak için, bazen ortada bir divanı olmadığı halde şiir mecmualarının taranmasıyla divan oluşturarak yayımlamak için, bazen de bir şairin yayımlanmış divanında yer almayan şiirlerini ortaya çıkarmak için mecmualara müracaat edildiğini görüyoruz.” (Köksal, 2012: 421).

Böylesine önemli ve sürekli bir başvuru kaynağı için yeter derecede özenli ve düzenli bir çalışma külliyatı olmadığı bir gerçektir. Mecmua sahasından daha çok verim alabilmek ve bu sahaya bir düzen getirebilmek adına mecmualar için sistematik bir

tasnif yapılması teklifi Prof. Dr. M. Fatih Köksal tarafından ortaya atılmıştır.¹ Bu teklifle amaçlanan “öncelikli olarak şiir mecmuaları, nihai olarak da edebiyatla ilgili – cönkler de dâhil olmak üzere – bütün mecmuaların ayrıntılı tasnif ve dökümlerinin yapılmasıdır.” (Köksal, 2012: 422).

M. Fatih KÖKSAL’ın teklif etmiş olduğu “Mecmuaların Sistematik Tasnifi Projesi”ne uygun olarak incelemiş olduğumuz mecmuanın şiirleri, sistematik bir tablo olarak aşağıda sunulmuştur.

¹ Mecmuaların Sistematik Tasnifi projesinin ayrıntıları için bk. M. Fatih Köksal (2012), Şiir Mecmûalarının Önemi ve “Mecmûaların Sistematik Tasnifi Projesi” (MESTAP) Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII, Mecmûa: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı, İstanbul: Turkuaz. (s. 409-431).

Tablo 2.2. Mecmuanın Sistematiik Tasnifi (Mecmuadan derlenmiştir).

<i>Yk nu.</i>	<i>Mahlas</i>	<i>Matla' beyti / bendi</i>	<i>Nazım şekli/birimi</i>	<i>Nazım türü</i>	<i>Vezin</i>	<i>Açıklamalar</i>
1b	°Ācizī	Ḳanı ol yüzi güneş ḥâtem-i meh-pâre gönül Ḳanı ol mu°ciz ile kıldı mehi pâre gönül Ḳanı ol ḳorḳu ile ḳaçdı görüp ḡâre gönül Anı añ ağla gözüm âh dī günü ḳara gönül	Mütekerrir Murabba	Na°t	..-/.-./-./-.-	
3a	°Ācizī	Şuşama ḳanıma çok cānıma sen to[yma] gönül Yazuḡum ḡaflet eliyle gözümü oyma gönül Elden uş fāniñ içün aḡretiñ ḳoyma gönül Gel yeter dünyā vefāsızdur aña uyma gönül	Mütekerrir Murabba	Nasihatname	..-/.-./-./-.-	
4b	Kemāl Ümmī	Ḥüdāvendā günāḥkāram ki nefis elinde evkāram Ža°ifem °ācizem zāram ne ḳılam kime yalvaram	Gazel	Münacat	.-./.-./.-./.-	
9a	Kemāl Ümmī	°Aşḳ elinden içer iseñ ṭolu peymāne gönül Olasın sen tā ebed °āşıḳ-ı mestāne gönül	Gazel	Nasihatname	..-/.-./-./-.-	
10a	Kemāl Ümmī	°Acabā ḳandasın ey °āşıḳ u āvāre gönül Bulımazam seni ey ḡaste vü bī-ḡāre gönül	Gazel	Nasihatname	..-/.-./-./-.-	
11a	Kemāl Ümmī	Ey gönül sen bu cihāndan ah ki hiç uşanmaduñ Dirliğüñ ḡafletde geḡdi hiç ölümün şanmaduñ	Gazel	Nasihatname	.-./.-./.-./.-	

12b	Kemāl Ümmī	Ayā ğāfil niçün yoldan şaparsıñ Ki yitüp ğaflet atına çaparsıñ	Gazel	Nasihatname	.---/---/---	
13b	Kemāl Ümmī	Ḳudret nefesinden yine cāna haber oldı Andan bu şamu mülk-i cihāna eser oldı	Kaside	Bahariye	--/---/---/---	
16a	Kemāl Ümmī	Naẓaruñ kıl gör be göz kim ne ʿibretler beyān oldı Bahāruñ mevsimi geçdi yine faşl-ı ḥazān oldı	Kaside	Bahariye	.---/---/---/---	
17b	Kemāl Ümmī	Ey ʿaceb bilmezem kim baña bu sevdā neden Kim bu gönlüm kuşu uçdı göçdi mülk [ü] ḥāneden	Gazel	Tevhid	---/---/---/---	
18b	Kemāl Ümmī	Nʿidem kim hiç bu gönlüm ḥürrem olmaz Yanar derd ile her dem bī-ğam olmaz	Kaside	Bahariye	.---/---/---	
20b	Kemāl Ümmī	Ey dünyā seven ʔo ki fenādur tutamazsıñ Yıl ʔovma ki biñ yıl yıllarsan yetemezsin	Gazel	Nasihatname	--/---/---/---	
21b	Vefāʾī	ʿArz kılsam ḥālimi ol tende cān ağlar baña Vāḳıf olsa ser-te-ser bil ki cihān ağlar baña Tā giceler şubḥ olanda dīdeler ʔan dökmede Zārımı gūş itse bülbul gülsitān ağlar bana	Müzdeviç Murabba	-	---/---/---/---	
22b	Murādī	Şehā nūr-ı cemālūñden ki envār oldılar peydā Senūñ ḥüsn-i kemālūñden olur ʿuşşāk dil-şeydā	Gazel	Naʿt	.---/---/---/---	

23a	Şafvet	Her zamān bir Vāmık [u] ʿAzrā olur ʿālem bu ya Nev-be-nev efsāneler peydā olur ʿālem bu ya	Gazel	-	---/---/---/---	
24a	Ḳalbī	Ne zan itdiñ gözüm nūrī ʿāşıklık dervīşānlıktır Ar oldur nefsine şabr u ḵanāʿat pehlivānlıktır Cihānıñ ʿizz-i cāh-ı devleti bir mülk-i ḥānlıktır Anıñ mülkünde baygūşlar öter āhū vīrānlıktır Çerağ-ı şemʿiñi söndürme cehd it yol ḵaranlıktır Ṭurāğ-ı menzili fikr etmemek pek ḡāfilānlıktır	Mütekerrir Müseddes	Nasihatname	---/---/---/---	
25b	ʿAdlī	Ebrūlarıñ zahmı nihāndır cigerimde Gül ruḡlarıñ ḥandeleri çeşm [ü] serimde Eşkim yerine ḵa[n] dökülür didelerimde Sevdā-yı muḥabbet esiyor şimdi serimde Ṭaḵdīre ne ḡāre bu da varmış ḵaderimde	Mütekerrir Muhammes	-	---/---/---/---	
26b	Nūrī	Şādīkāne şıdḵ ile ben yāre ʿāşık olmuşum Cümle ʿālem bihteri dildāre ʿāşık olmuşum	Gazel	-	---/---/---/---	
27a	Muʿāfız	Kef-i muʿciz-i esrārīñ yed-i Mūsāyı debretmez Sözün iḥyā-yı mevtāda leb-i ʿİsāyı debretmez	Gazel	-	---/---/---/---	
27b	Nevʿī	Senün maḡzūnuñ olmaḵ baña şādān olmakdan yegdür Ḡamıñla ağlamaḵ illerle ḥandān olmakdan yegdür	Gazel	-	---/---/---/---	

28a	Muhammed	Zebûn itsen dahı nefsiñ çerisin Mübârekdir qazâ vaqt-i seherde	Gazel	-	.---/---/---	
28b	Nuzûlî	Be-hey gâfil gözüñ aç baq uyan vaqt-i seherlerde Neler ihsân ider gör Hâq uyan vaqt-i seherlerde	Gazel	-	.---/---/---/---	
29a	Mes'ûd	Yâ İlahî cümle 'âlem masivâ yâ Hû çeker Yâ Gâfûr ismiñ oqur arz [u] semâ yâ Hû çeker 'Aşkıñ ile cümleten haqqâ toquz qat âsumân Devr ider şevkıñla yâ Rab dâ'imâ yâ Hû çeker	Müzdeviç Murabba	Münacaat	---/---/---/---	
30a	Nuzûlî	Zâhidâ geç her hevâdan dil virüp üstâda gel Zâkir ol 'ömr-i 'azîzi virme yeter bâda gel	Gazel	Nasihatname	---/---/---/---	
30b	-	Gel vuşlata bel bağla Qan ağla gözüm ağla Derd ile ciger tağla Qan ağla gözüm ağla	İlahi	-	7'li Hece	
31a	Nûrî	Bulmaz bu derdüñ çâresin bî-çâre gönüm neyleyem İşletdi 'aşkuñ yarasın pür-yara gönüm n'eyleyem	Gazel	-	---/---/---/---	
31b	Nuzûlî	Sırr-ı 'aşkı tuymayan hayvân degildür yâ nedür Ehl-i haqqâ uymayan nâdân degildür yâ nedür	Gazel	-	---/---/---/---	

32a	-	Bir gün ola bu fenādan göçmege fermān ola Kurıla cengi acılı bir ulu giryān ola	Gazel	-	---/---/---/---	
32b	Nuzūlī	Zıkr ile devrān iderler Ḥalvetīnīn dervīşleri Cānların qurbān iderler Ḥalvetīnīn dervīşleri	Gazel	-	---/---/---/---	
33b	Nevresī	Ey ğamzesi fettān ḥam-ı giysūsı kemendim Ol yoşma kıyāfet gülşen-i endām begendim Eşim kücüceksin benim serv-i bülendim Aldı bu revīşler beni ey şāh-ı levendim Qurbānīn olam kıyma meded-kān efendim	Mütekerrir Muhammes	-	---/---/---/---	
34b	Aḥmed	‘Ārif ol mürşide ir zātınī ‘irfān ide gör Baş koyup işigine cānınī qurbān ide gör Ḳaṭreñi bahre qarışu kendini ‘ummān ide gör Ḳul iken özünī ver ‘ālemde sulṭān ide gör Ġāfil olma gözün aç sen seni insān ide gör Hem-dem-i ehl-i dil olup teng-i cān ide gör	Mütekerrir Müseddes	Nasihatname	---/---/---/---	
35b	Hüdā’ī	Bunda gelen eger pīr [ü] civāndır ‘Üryān gelüp yine ‘üryān giderler Eger gedā eger şāh-ı cihāndır ‘Üryān gelüp yine ‘üryān giderler	İlahi	-	11’li Hece	

36b	Nūrī	Yanmağdan uşanmazam pervâne miyem bilmem Hiç şöñunı şaymazam dīvâne miyem bilmem	Gazel	-	---/---/---/---	
37a	-	Kim umar senden vefâyı Yalan dünyâ degil misin Hem Muḥammed Muştafâyı Alan dünyâ degil misin	İlahi	-	8'li Hece	
37b	Şākīb	°Aceb ol ruḥları gül dīde-i ḥūnum göre mi Luṭf idüp vādi-i firḳatde bu ḥālim göre mi Dest-i ḳudretle ciger zaḥmına merhem ura mı Meded ey derd-i şanem derdime dermān vire mi Dem-be-dem artar ḥasta göñlüm ele mi	Müzdeviç Muhammes	-	---/---/---/---	
39a	Şākīr	Sezādır zātınā ancaḳ risālet yā Resūlu'llah Beşīrsin şānınā lāyık beşāret yā Resūlu'llah	Gazel	Na°t	---/---/---/---	
39b	-	Seḫer vaḳtinde °uşşāḳa Dirim yā Ḥayy yā Ḳayyūm Semavātı tutar āhım Dirim yā Ḥayy yā Ḳayyūm	Mütekerir Murabba	Na°t	---/---	
40a	Niyāzī	Ṭoğdı ol şadr-ı risālet başdı °arş üzre ḳadem Şaldı ol nūr-ı nübüvvet pertevin fevḳa'l-umem	Gazel	Na°t	---/---/---/---	

41a	Niyāzī	Ol cihān fahrinūñ sırrına qurbān olayum “Sūre-i levlāk” inen şānına qurbān olayum “Qābe qavseyn-i ev ednāsına” qurbān olayum Ben anuñ ‘ilmine ‘irfānına qurbān olayum Ben anuñ esrār-ı mi‘rācına qurbān olayum	Müzdeviç Muhammes	Na‘t	..-/-..-/-..-/-	
42b	Seyfullah	Bağrımdaki biten başlar Muḥammediñ ‘aşkındandır Bu çeşmimden akan yaşlar Muḥammediñ ‘aşkındandır	Gazel	Na‘t	---/-..-/-..-/-	
43a	Müştaş	Derinde bir gedā-yı ḥākisārım yā Resūlu’llah Ġarībim bī-kesim ḥayrān u zārım yā Resūlu’llah	Gazel	Na‘t	..-/-..-/-..-/-	
43b	-	Elā ey raḥmet-i Raḥmān şefā‘at yā Resūlu’llah Ḥalīl-i Ḥaẓret-i Deyyān şefā‘at yā Resūlu’llah	Gazel	Na‘t	..-/-..-/-..-/-	
44a	-	Yüzüm qara günāhım çok be-ğāyet ‘İnāyet eyle Allahım ‘ināyet Günāh deryāsına taldım be-ğāyet ‘İnāyet eyle sulṭānım ‘ināyet	Mütekerrir Murabba	Na‘t	..-/-..-/-..	
45a	Nūrī	Semādan sırr-ı tevḥīdi tıyan gelsün bu meydāna Derūnunda bugün Allah diyen gelsün bu meydana	Gazel	-	..-/-..-/-..-/-	

45b	Eşrefoğlu	Tecellî şevk-ı dîdârın beni mest eyledi hayrân Enel-Haqq sırrını cândan anıñ'çün kılmazam pinhân	Gazel	-	.---/.---/.---/.---	
46a	Yûnus	‘Aşk bâzergâni sermâye cânı Bahâdur gördüm cânâ kıyanı	-	-	10'lu Hece	
46b	-	Haqîkat ‘âlemin seyrân iderken Allah Muhammedi göster görelim Ümmetin alup giderken cennete Allah Muhammedi göster görelim	İlahi	-	11'li Hece	
47a	-	Hevâ-yı sihr içinde dūn [ü] gün Kerem kılmaz iseñ ey ferd-i bî-çün Gezerim gâhı gâfil gâhı Mecnūn Baña veylūn feveylūn şümme veylūn	Mütekerrir Murabba	Na‘t	.---/.---/---	
48a	Niyâzî	Ezelden nârına ‘aşkuñ yana geldüm cihân içre Akıtdum nice dem yaşlar gözümdeñ tolu kan içre	Gazel	-	.---/.---/.---/.---	
48b	-	Kıyâmet gününde maḥşer yerine Yaşıl şancâk ile gelir Muḥammed Mü‘minler müjdeler birbirine Ah ümmetim dir de ağlar Muḥammed	İlahi	-	11'li Hece	

49b	Şādīkī	Gitdi deyü ağlaşur Һasetiñden mü'minīn Fırqatīñle Һoldı cümle dīdeler Һan elvedāc	Gazel	Na't	---/---/---/---	
50b	-	Yarın maҺşer yerinde çağrışılar MuҺammed ümmeti gelsün diyeler Ellerine nürdan berāt şunarlar MuҺammed ümmeti gelsün diyeler	İlahi	-	11'li Hece	
51a	Nuzūlī	Baş açık meydāne geldim yā Resūlu'llah meded Emriñe fermāne geldim yā Resūlu'llah meded	Gazel	Na't	---/---/---/---	
51b	Rızā	Şeh-i Һalvet-sarā-yı "İ ma'allahī" MuҺammeddir Һarīm-i "kābe-Һavseyñ" iñ şehin-şāhı MuҺammeddir	Gazel	Na't	---/---/---/---	
52a	Ümmed	Kebā'ir baҺrına Һaldım DaҺilek yā Resūlu'llah Esīri emīn Һıldım DaҺilek yā Resūlu'llah	İlahi	-	8'li Hece	
52b	-	SeҺer vaқti dil-i şeydā Һılar efġāñ hū yā hū Be-her āñ bülbüli-āsā ider nālāñ hū yā hū	Gazel	-	---/---/---/---	
53a	-	Kime bākī Һaldı dünyā kim saña bākī Һala Қatı aҺmaқsın delisin kim dilersin devleti	Gazel	Na't	---/---/---/---	

53b	-	Kaķ seķer vaķtinde ey dil eyle Haķķa t̃a^cati Kim ķab̃ul eyler H̃udā ol vaķt iķinde h̃aceti	Gazel	-	---/---/---/---	
54a	Mıŗrī	Elā ey m̃urŗid-i ^cālem h̃aber vir ^cilm-i Mevlādan Veyā ey ma^cnā-i ādem h̃aber vir sırr-ı esmādan	Gazel	-	---/---/---/---	
54b	Eŗref	Gel hey derde yabancı Dermāndan h̃aberiñ var mı Kend̃üyi ^caŗıķ ŗanancı Cināndan h̃aberiñ var mı	İlahi	-	8'li Hece	
55a	H̃ulūŗī	Pīre ŗayandım ^caŗķıñ ile yandım ŗeyh̃im efendim ŗāh-ı Naķŗibendī H̃alkaya girdim hevāsımı virdim ŗeyh̃im efendim ŗāh-ı Naķŗibendī	İlahi	-	11'li Hece	
55b	Yūnus	Zāt-ı Haķķa āŗinā Naķŗibendīlerdir bu Tevh̃īdler rūŗenā Naķŗibendīlerdir bu	İlahi	-	7'li Hece	

56a	Kâtib	Ḥarīm-i cennet-āsā bir makām-ı dil-güşâdır bu Teferrücgâh-ı insân u melek ʿâlem-nümâdır bu Anıñ būsına gir taʿzîm ile bâb-ı Hüdâdır bu Sağın terk-i edebden kûy-ı maḥbûb-ı Hüdâdır bu Nazar-gâh-ı ilahîdir maḥâm-ı Muştafâdır bu	Tahmis	Naʿt	.---/---/---/---	Şiir, Nâbî'nin meşhur "bu" redifli gazelinin tahmisidir.
57a	ʿÂşık ʿÖmer	Zâhidâ aç gözün sahrâya baḡ da ʿibret al Bir direksiz ḡubbe-i vâlâya baḡ da ʿibret al Zıkr-i Mevlâ ile her dem ḡalbiñi pāk ide gör Aç gözün ʿayn eyle sen dünyâya baḡ da ʿibret al	Müzdeviç Murabba	Nasihatname	---/---/---/---	
57b	Şükûfî	Ey lem yezel lemmâ yezel Erişmeden tîğ-ı ecel Şânıñ seniñ ʿAzze ve cell Allah meded senden meded	Mütekerrir Murabba	Münâcât	---/---	
58a	Yûnus	Ṭostdan ḡaber kim getürdi Şorıñ seḡer yillerine Ah bu ayrılık firâḡın Küstürmesün ḡullarına	İlahi	-	8'li Hece	
58b	Yûnus	İsm-i Sübhân virdiñ mi var Baḡcelerde yurduñ mı var Bencileyin derdiñ mi var Derdi derde ḡatma bülbül	İlahi	-	8'li Hece	

59a	-	Qabul olur du[°]a vaqt-i seherde İrer qalbe şafâ vaqt-i seherde	Gazel	-	.---/---/---	
59b	Niyâzî	Uyan gafletden ey nâ'im Hakkâ yalvar şehirlerde Döküp acı yaşın dâ'im Hakkâ yalvar şehirlerde	Gazel	-	.---/---/---/---	
60a	Yûnus	Tolap niçün inilersin Derdüm vardur inilerem Ben Mevlâya [°]âşık oldum Derdüm vardur inilerem Anıñ içün inilerem	İlahi	-	8'li Hece	
61b	-	Bir gece yatarken sırrım içinde Uyuma dîrîgâ sultân enbiyâ Anı gördüm gafletimden uyandım Uyuma dîrîgâ sultân enbiyâ	İlahi	-	11'li Hece	
62a	Mes [°] ûd	Ey Vâhid [u] Ferd [u] Ehad Ey Kâdir [u] Hayy u Şamed Ey luţf[ı] çok Mevlâ meded Allah meded senden meded	Mütekerrir Murabba	Münâcât	---/---	

63a	‘Āşık Yūnus	Yā Rabbenā yā Rabbenā Yardım eyle kıyāmetde “Vağfirlenā zünūbenā” Yardım eyle kıyāmetde	İlahi	Münâcât	8’li Hece	
63b	Yūnus	Ey benim Hâlıkım sen var iken Ya ben kime yalvarayım Seniñ ismiñ Ğaffār iken Ya ben kime yalvarayım	İlahi	Münâcât	8’li Hece	
64a	Yūnus Emre	Şol cennetiñ ırmaqları Akar Allah diyü diyü Çıkmış İslām bülbülleri Öter Allah diyü diyü	İlahi	Münâcât	8’li Hece	
64b	Dervîş	Hâk naşib eylese Varsam ağlayı ağlayı Medīnede Muḥammedi Görsem ağlayı ağlayı	İlahi	Na‘t	8’li Hece	
65a	Mes‘ūd	Ümīdim ḥazret-i Hâkdan cemāl-i Ka‘bedür ancak Murād-ı kalbimiñ dā‘im vişāl-i Ka‘bedür ancak	Gazel	-	.---/.---/.---/.---	

65b	Mes'ūd	El-emān eyle şefā'at yā mübārek Ka'betu'llah Luṭf kıl eyle ḥimāyet yā mübārek Ka'betu'llah	Gazel	-	---/---/---/---	
66a	Mes'ūd	Cürmümüzü 'afv kıl yā Rab be-ḥaḥḳ-ı Ka'betu'llah Luṭf kıl iḥsān kıl yā Rab be-ḥaḥḳ-ı Ka'betu'llah	Gazel	-	---/---/---/---	
66b	-	Ḥaḳ naşīb eylesün biz de varalum Bāb-ı selām ḳapusunda girelüm Ḥannān Mennān Deyyān dir gelirin görelüm 'Arzum sende ḳaldı ḳara ṭonlu Beytu'llah	İlahi	-		Vezin Yok
67a	-	Ben Ḥüdānıñ elṭāf-ı luṭfına ḳurbān olayım Hem mübārek Ka'beniñ vaşfına ḳurbān olayım	Gazel	Münâcât	..-/.../.../..-	
67b	-	Dü-cihān Faḥrınıñ iḥsānına ḳurbān olayım Tā ki "levlāk" okunan şānına ḳurbān olayım Cebrā'īl indigi cevlanına ḳurbān olayım Ben anıñ seyriyle mi'rācına ḳurbān olayım Ben anıñ mu'ciz-i izḥārına ḳurbān olayım	Müzdeviç Muhammes	Na't	..-/.../.../..-	
68b	Nābī	Esselām ey server-i evlād-ı ādem esselām Esselām ey bādi-i icād-ı 'ālem esselām	Gazel	Na't	---/---/---/---	

69a	-	Hacılar çün gitmege kıldılar yaraķ Devlet anuñdur ider sen de turaķ Vaşlıña şāz iken düşdi firāķ El firāķ yā Ka°betu'llah el firāķ	İlahi	-	11'li Hece	
70a	-	Cān [u] dilden ey maķām-ı °ālī dergāh Merhabā uzanırken cānım nāgāh Merhabā hoş mübārekdir ki bu rāh Merhabā ey kara tönlu Ka°betu'llah merhabā	İlahi	-		Vezin Yok
70b	-	Çıkup şehir-i Medīneden yüridik Şanasın mum olup şandık eridik Beriyte yollarına yüz sürüdik Yetişdik Ka°beye elhamduli'llah	İlahi	-	11'li Hece	
71b	Mes°ūd	Es-selām ey hāzret-i fahr-i risālet es-selām Es-selām ey şahib-i mülk-i diyānet es-selām	Gazel	Na°t	---/---/---/---	
72a	Ġarīb / Mes°ūd	Es-selām ey durre-i pāk-ı münevver es-selām Es'selam ey kurre-i müşk-i muatṭar es-selām	Gazel	Na°t	---/---/---/---	
72b	Mes°ūd	Es-selām ey hāzret-i şehir-i mu°azzam es-selām Es-selām ey kurre-i çeşm-i mükerrerem es-selām	Gazel	Na°t	---/---/---/---	

73a	Mes'ūd	Es-selām ey nūr-ı aḳdes luṭf-ı Yezdān es'selam Es-selām ey şeh-r-i enver şeh-r-i seyhān es-selām	Gazel	Na'ṭ	---/---/---/---	
73b	Āşık Yūnus	Uyurḳan uyandım ḳaḳdım aḡlayı Ḥaḳḳıñ dergāhına elim baḡlayı Vardım şeyḥime ben aḡlayı aḡlayı Yaşıl şancāḡıyla gelir Muḥammed Allahümme şalli 'alā seyyidinā Muḥammed	İlahi	Na'ṭ	11'li Hece	
74a	Naḥīfī	Cemālīñ maṭla'ı şems-i hidāyet yā Resūlu'llah Cebīnīñ maşrıḳ-ı nūr-ı sa'ādet yā Resūlu'llah	Gazel	Na'ṭ	---/---/---/---	
74b	Nesīmī	Dil penāh-ı kibriyādır yıḳma göñlün kimseniñ Genc-i esrār-ı Ḥüdādır yıḳma göñlün kimseniñ	Gazel	Nasihatname	---/---/---/---	
75a	Fuzūlī	Aḡlarım subḡa deḡin derd ile Eyyūb mıyım Dökerim göz yaşını ḥūzn ile Ya'ḳūb mıyım	Gazel	-	---/---/---/---	
75b	Şem'ī	Rāzıyım her ne ḳılursa beni serv ü semenim Dest-i cevriñ ile şad-pāre ḳılursa bedenim	Gazel	-	---/---/---/---	
76a	Lāmi'ī	Ey cemāl-i bezmigāhı ravza-yı dārū's-selām Şerbet-i şīrīñ lebiñ sübhān “men yuḥyi'l-izām”	Gazel	-	---/---/---/---	

76b	Ya ^c ķūb	Dil ü cān hıç ķarār etmez Tecellī eyle yā Allah İşiginden firār etmez Tecellī eyle yā Allah	İlahi	-	8'li Hece	
77a	Zākiri	Esīr-i nefis-i emmārem ^c aceb bed hāl bed-kāram Hafīr-i ķabre irişdim hevā ile henüz yāram Giderim rāha zādım yok saña ne yüz ile varam Esīrge kapuña geldim didiñ yā Rab Ğaffāram Seniñ kapuñ tırır iken ya ben kime yalvaram	Mütekerrir Muhammes	Münâcât	---/---/---/---	
78a	Nuzūlī	Āteş-i ^c aşķa düşelden zerr-i ^c ārım ķalmadı Gice gündüz ağlamaķdan ğayrı kārım ķalmadı	Gazel	-	---/---/---/---	
78b	-	Serverimiz yārı oldu ķār-yār-ı bā-vefā Yār Ebā Bekr oldu fā ^o iķ-dār bā-şıdķ-ı şafā Çekdi ol anıñ yolında bī-şikāyet çok cefā Seyyidimiz yārımızdur ķār yār-ı Muştafā	Mütekerrir Murabba	Methiye	---/---/---/---	
79a	Buķārī	Ey dīrīġā nefis elinden gözlerim ķan ağladı Dār-ı dünyāya gelenler cümle yeksān ağladı	Gazel	Na ^c t	---/---/---/---	
79b	Hüdā ^o ī	Ey nefis yeter sehv [ü] zelev İnşāfa gel inşāfa gel Terk eyleyüp tūl-ı emel İnşāfa gel inşāfa gel	Mütekerrir Murabba	Nasihatname	---/---	

80a	Hüdā'ī	°Aşka düşürdün kendüzün N'eyleyeyin gönül seni Bir oldu giceñ gündüzün N'eyleyeyin gönül seni	İlahi	-	8'li Hece	
80b	Şemsī	Göster cemālīñ şem°ini yansun oda pervāneler Devlet degil mi °aşıka şem°ine karşı yanalar	Gazel	-	---/---/---/---	
81a	Eşrefoğlu Rūmī	Cem°i enbiyālardan Muḥammed cümleñiñ şāhı Yüzi nūrundan almışlar felekler şems ile māhı	Gazel	Na°t	.---/---/---/---	
81b	-	Selām °alā rūḥu'n-nebiyyu'l-muṭahharī Şefi° olur yevmu'l-firāk ve'l-mahşerī	Gazel	Na°t		
82a	Cemālī	Faḥr-i °ālem Muştafādır "raḥmeten li'l-°ālemīn" İki °ālemde hüdādır ol imāmü'l-mürselīn	Gazel	Na°t	---/---/---/---	
82b	Nūrī	Şādīkāne şıdk ile ben yāre °aşıq olmuşum Cümle °ālem bihteri dil-dāre °aşıq olmuşum	Gazel	-	---/---/---/---	
83a	°Aşık Yunus	Dimedim mi dimedim mi Saña cānım dimedim mi Hümā kuşu bu kafesden [Bir gün] uçar dimedim mi	İlahi	-	8'li Hece	

83b	‘İzzet	Bu kad[ar] nâlelerim etmedi âgâh seni Kime şekvâ ideyim âh seni âh seni	Gazel	-	..-/-..-/-..-/-	
84a	Eşrefoğlu Rûmî	Baħr-ı ‘ummân kuşiyem yerim mekânım andadur Bunda adım süre geldim dü-cihânım andadur	Gazel	-	..-/-..-/-..-/-	
84b	‘Âşık Yûnus	Hayıf benim bunca geçen ‘ömrüme Dervîşlik ne güzel sulţânlık imiş Hû didikce şafâ virir cânıma Dervîşlik ne güzel sulţânlık imiş	İlahi	-	11’li Hece	
85a	Nuzûlî	‘Âşık larıñ niyâzı Zıkr ile devrân imiş Kâmilleriñ her sözi Dürr ile mercân imiş	İlahi	-	7’li Hece	
85b	Feyzî	Ṭarîķ-i müstaķîm-i rehnümâsın yâ Resûlu’llah Esîr-i derd-i ‘işyâna devâsın yâ Resûlu’llah	Gazel	Na‘t	..-/-..-/-..-/-	
86a	Nesîmî	Yine faşl-ı bahâr oldu açıldı feyz-i Rabbânî Ḳamu sır âşikâr oldu ḳuruldı bezm-i ‘irfânî	Gazel	Nevrûziye	..-/-..-/-..-/-	

87a	Ğalib	Sultān-ı rusūl šāh-ı mümeccedsin efendim Bī-çārelerle devlet-i sermedsin efendim Dīvān-ı ilāhīde ser-āmedsin efendim Menşūr-ı “le ‘amrūkle” müeyyedsin efendim Sen Aḥmed ü Maḥmūd u Muḥammedsin efendim Ḥaḫdan bize sultān-ı müebbedsin efendim	Mütekerrir Müseddes	Na‘t	--./--./--./--	
88a	-	Mücrimim geldim kapuña yā Resūlu’llah meded Müzñibim muḫtācınım ben yā Resūlu’llah meded Sā’ilim ben bir ġarībim bir faḫīrim bir zelīl Faḫl [u] luṭfuñdan kerem kıl yā Resūlu’llah meded	Mütekerrir Murabba	Na‘t	---./---./---./---	
89a	Bilāl	Yā Resūlu’llah yüzime vurma yüzüm qarasin Cān [u] dilden ‘aşık olan ma‘şuḫını arasın Cennet-i a‘lāda bize cemālīñ göstüresin Ḥasretiñem yā Muḥammed ḫasretiñem ḫasretā	Mütekerrir Murabba	Na‘t	---./---./---./---	
90a	-	İlahī baña virdiñ çün bu renc-i derd-i hicrānı Eṭibbā bilmeyüp yā Rab yine sen eyle dermānı	Gazel	Münâcât	---./---./---./---	
90b	-	Cihānıñ güneşi Aḥmed Resūl-ı Kibriyâdır bu Cefākārıñ şafāsından o ṭābāne ziyâdır bu	Gazel	Na‘t	---./---./---./---	

91a	Niyāzī	Yine dil nātuñı söyler Muḥammed Dil [ü] cān mülküni toylar Muḥammed	Gazel	Naʿt	.---/---/---	
91b	Niyāzī	Ẓulmet-i hecründe bīdār olmuşam yâ Rab meded İntizâr-ı subḥ-ı dīdār olmuşam yâ Rab meded	Gazel	Münâcât	---/---/---/---	
92a	Mesʿūd	Tâ ezelden şıdḳ ile Sübhāna baĝlu başımız Bizi yokdan var iden Raḥmāna baĝlu başımız Gelmişiz “ḳālū belâ” dan seyr ile seyrân ile Devr iden bu ʿâlem-i devrâne baĝlu başımız	Müzdeviç Murabba	-	---/---/---/---	
93b	Ḥalîlî	Bu ʿâlem ḥasretiñdeyken Şiyâm mâhı şafâ geldiñ Gönüller firḳatiñdeyken Şiyâm mâhı şafâ geldiñ	İlahi	-	8'li Hece	
93a	-	Münevver oldu hep ʿâlem Bugün irdi şiyâm mâhı Ḳamu mü'mîn olup ḥürrem Bugün irdi şiyâm mâhı	İlahi	-	8'li Hece	
94a	-	ʿÂşıkıñ derdine dermân yâ Muḥammed Muştafâ Cân [u] baş yoluña ḳurbân yâ Muḥammed Muştafâ	Gazel	Naʿt	---/---/---/---	

99b	Hakîrî	İlahî dilerim senden Habîbîn Muşafâ hakkı İmân ile göçür bizi Habîbîn Muşafâ hakkı	İlahi	Münâcât	8'li Hece	
100a	Nuzûlî	Nûr-ı Yezdân mazharısın yâ 'Alîyyü'l-murtażâ 'İlm [ü] 'irfân mahzenisin yâ 'Alîyyü'l-murtażâ	Gazel	Methiye	---/---/---/---	

*Bu tasnif, M.Fatih KÖKSAL'ın “Şiir Mecmualarının Önemi ve Mecmuaların Sistematiik Tasnifi Projesi (MESTAP)” adlı çalışması örnek alınarak yapılmıştır (Köksal, 2012: 409-431).

3. MECMUANIN ÇEVİRİ YAZISI

[1b] (1) Hāzā Du‘ā-i Qurbān²

(2) Allāhümme hāzā minke ve leke “inne şalātī (3) ve nusukī ve maḥyāye ve memātī lillāhi rabbi'l- ‘ālemīn”³ (4)lā şerīke lehu ve bizālike “umirtu ve enā min(5)e'l-muslimīn”⁴ Allāhumme teḡabbel minnī kemā teḡabbelte (6)min İbrāh īme ḡalīlike ve Muḡammedi'n-nebiyyike Bismillāhi (7)ve Allāhuekber.

1*

‘Ācizi⁵

Fe‘ilātün/Fe‘ilātün/Fe‘ilātün/Fe‘ilün

I

Ḳanı ol yüzi güneş ḡātem-i meh-pāre göñül
 Ḳanı ol mu‘ciz ile ḡıldı mehi pāre göñül⁶
 Ḳanı ol ḡorḡu ile ḡaçdı görüp ḡāre göñül
 Anı añ aḡla gözüm āh di günü ḡara göñül

II

Zihī beşāret kim aña ḡıldı naḡar şāh-ı cihān
 Kim anıñ sözlerin cümle simā‘ etti zicān

² Kurban Duası: “Allahım bu sendendir ve sanadır. Muhakkak ki benim namazım, (kestiğim) kurbanım, hayatım ve ölümüm âlemlerin rabbi Allah içindir. Onun ortağı yoktur. Ben bununla emrolundum ve Müslümanlardanım. Allah’ım benden kabul eyle halilin İbrahim (a.s.), peygamberin Muhammed’ den(s.a.v.) kabul eylediğin gibi. En büyük olan Allah’ın adıyla.”

³ Duada geçen ayetin tamamı şöyledir: “Ḳul inne şalātī ve nusukī ve maḥyāye ve memātī lillāhi rabbi'l- ‘ālemīn”: Muhakkak ki benim namazım, (kestiğim) kurbanım, hayatım ve ölümüm âlemlerin rabbi Allah içindir (Kur’an-ı Kerim, 6/162).

⁴ Duada geçen ayetin tamamı şöyledir: “İnnemā umirtu en a‘bude rabbe ḡāzihil beldetellezī ḡarremaḡā ve lehu külli şey‘in ve umirtu ve enā mine'l-muslimīn.” Ben sadece Rabbe kul olmak ile emrolundum. Bu belde ki, O (Allah), onu hürmete layık kıldı. Ve her şey onundur. Ve ben teslim olanlardan olmakla emrolundum (Kur’an-ı Kerim, 27/91).

* 1 2a.

⁵ ‘Ācizi: Edebiyatımızda Ācizi mahlasını birçok şair ve edip kullanmıştır. Tarafımızdan tespit edilenleri; İşkodralı Ācizi Süleymān Dede; Ācizi Mehmed Bārāmyârî; Derviş Abdul’kasım b. Şeyh Ahmed Ācizi; Ācizi Aziz Mahmūd Urmevî; Ācizi Baba Muhlis Şeyh Seyyid Mahmud Resmî-i Nakşibendî’dir (Kültür Bakanlığı yazmalar.gov.tr 11.12.2015; www.turkdebiyatiiisimlersozlugu.com 11.12.2015). Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü’nde ise Ācizi mahlaslı bir şair bulunmamaktadır (İpekten vd., 1988). Mecmuadaki bu murabbanın Ācizi mahlaslı şairlerden hangisine ait olduğu tarafımızdan net olarak tespit edilememiştir.

⁶ Bu mısırada Kamer suresinin birinci ayetine işaret edilmektedir: “İḡterabete’s-sā‘atu ve inşakḡa’l-ḡamer” Saat yakınlaştı ve ay yarıldı (Kur’an-ı Kerim, 57/1).

Sen anıñ Һazretine irmediñ derd ile yan
Anı añ ağla gözüm âh di günü Һara göñül

III

Göñül açılmadı hiç miһnet-i ümmetden anıñ
Қalb-i şād olmadı bir laһza melānetden anıñ
Şışdı ricleyn ayak üzere ʿibādetden anıñ
Anı añ ağla gözüm âh di günü Һara göñül

IV

Vay eger tañlı gün sırça sırāt üzere ayak
Қalasin Һasret ile Һazrete vuşlatdan ırak
Şimdiden қıl o günüñ fikrini sen eyle yarak
Anı añ ağla gözüm âh di günü Һara göñül

V

Bilseñ ol faһr-ı cihān bize neler çekdi çeker
Тағланıpdı қamu ʿaşқından anıñ cān [u] ciger
Yaһşı fikr eyle o yamān günü yüz yüze deger
Anı añ ağla gözüm âh di günü Һara göñül

VI

Her ne cürm işler iseñ öñüñe gelür o günāh
Қamu feryād [u] fiğān eyliserdur o gün āh
Bilmezem niçe varam Һazrete ben yüzi siyāh
Anı añ ağla gözüm âh di günü Һara göñül

VII

Тутғıl ey ʿĀcizi Һaşr oldı bu gün şūr-ı Һesāb
Gelmez uş cürmle mizānıña bir zerre şevāb
Ne verirsin suʿāl eyleyene anda cevāb
Anı añ ağla gözüm âh di günü Һara göñül

2*

Fe'îlâtün/Fe'îlâtün/Fe'îlâtün/Fe'îlün

I

Şuşama kanıma çok cânıma sen to[yma]⁷ gönül
 Yazugum gaflet eliyle gözümü oyma gönül
 Elden uş fânîñ içün ahretîñ koyma gönül
 Gel yeter dünyâ vefâsızdur aña uyma gönül

II

Göridursıñ göz ile günde bu fânî ne diyor
 Gün-be-gü[n] yoldaşını kim turur eltin gidiyor
 Bilmez misiñ saña bu cevriñe her dem idiyor
 Gel yeter dünyâ vefâsızdur aña uyma gönül

III

Şanı ol seyyid-i mürsel şanı ol fahr-ı enâm⁸
 Şanı ol mülk-i Süleymân⁹ şanı ol [.....]¹⁰
 Şanı ol sevgilü ki oldu Muḥammed aña nâm
 Gel yeter dünyâ vefâsızdur aña uyma gönül

IV

Özüñ oldum bilesiñ şırı yir olmuş vaṭanıñ
 Haberîñ oldum'ola boynuña geçmiş kefeniñ
 Başıñ dört yaña yok kimesne yanıñda seniñ
 Gel yeter dünyâ vefâsızdur aña uyma gönül

* 2 3a

⁷ Köşeli parantez içindeki kısım vezin ve mana gözetilerek tarafımızdan eklenmiştir.

⁸ Eski harfli metinde net olarak görülemeyen kelime mana gözetilerek "enâm" olarak okunmuştur.

⁹ **Süleymân Aleyhisselâm:** Beni İsrâil peygamberlerindendir. Nübüvvetle saltanatı birleştirmiş bahtiyardır. Menkuldür ki, ism-i a'zam yazılı hâtemi ile dünyaya, hatta bütün mahlukata, rüzgara hükmetmiştir. Süleymân'a karıncalar hediye olarak çekirge ayağı getirmiştir (Onay, 1993: 381).

¹⁰ Köşeli parantez içindeki kısım zayi olmuştur.

V

Gelüben kabriñe münker nekîr¹¹ ide su'âl
 Korkusundan dañı nuṭṭ etmeye diliñ ola lâl
 Kork ol günde ki dañı qalmaya hiç elde mecâl
 Gel yeter dünyâ vefâsızdur aña uyma göñül

VI

Kul iseñ 'âbid eger cennet-i rıdvân[ı] gözet
 Er iseñ şâdık eger hûr [u] ğılmâı gözet
 Bir uyan ac göziñi qanı beqâ anı gözet
 Gel yeter dünyâ vefâsızdur aña uyma göñül

VII

Cân çıkarken ne çekersiñ gel o zaḥmetleri gör
 Ne gelür başıña maḥşer günü miḥnetleri gör
 Turur öñünce seniñ bunca 'uḳûbetleri gör
 Gel yeter dünyâ vefâsızdur aña uyma göñül

VIII

Gice gündüz urunup cehd idüben dünyâ yığan
 'Âḳıbet elbet sen gireñ soñ ucu bir qurı kefen
 Dañı baqmaz soñuna geldi ecel gitdi bu ten
 Gel yeter dünyâ vefâsızdur aña uyma göñül

IX

'Âcizi¹² cânıñı Hâq yoluna qurbân ide gör
 Öziñe bunda bugün var ne ki imkân ide gör
 Dün [u] gün âhıña¹³ zıkr idüp efgân ide gör¹⁴

¹¹ **Münker ve Nekîr:** Ölümünden sonra insanları sorguya cekeceği belirtilen iki melek. Sözlükte “bilmemek: siddetli ve korkulu olmak” anlamındaki neker (nekâre) kökünden türeven münker ve nekîr “tanınmavan. siddetli ve korkulu olan” demektir. Terim olarak berzah âleminde insanları sorguya cekeceği belirtilen iki meleği ifade eder. Kur'ân-ı Kerîm'de kabir havatına işaret eden âyetler bulunmakla birlikte Münker ve Nekir'den söz edilmemektedir (Toprak, 2006: 14).

¹² Bk. şiir 1.

¹³ Kelimenin imlasında noksanlık olması muhtemeldir.

¹⁴ Mısranın vezni bozuktur.

Gel yeter dünyâ vefâsızdur aña uyma gönül

3*

Kemâl Ümmî¹⁵

Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün

- 1 Hüdâvendâ¹⁶ günâhkâram ki nefis elinde¹⁷ evkâram
Za'îfem 'âcizem zâram ne kılam kime yalvaram¹⁸
- 2 Dükeli ma'şiyet bende ki nefse olmuşam bende
Bırakmışdur beni bende zebûn oldum giriftâram
- 3 Yüzüm kara özüm ma'yûb sözüm herze gözüm ma'hcûb
Elim tehî dilim mekzûb¹⁹ hemân bir bâğ-ı bî-bâram
- 4 Yolum uzak azuğum yok yayağum hem yazuğum çok
Ki kıadrümden yüküm artık 'aceb ben niçe yol varam
- 5 Be-şoğbet şâlihîm zâkir be-ğalvet zâlimem fâcir
Be-şûret 'âbidem şâkir be-sîret dîv ü mekkâram
- 6 Hemîşe hâşılum 'işyân elimde zillet-i tuğyân
Dilümde gıybet ü bühtân katı nemmâm-ı ğaddâram

* 3 M 4b, KÜD 482.

¹⁵ **Kemâl Ümmî:** Hayatı hakkında yeterli bilgi yoktur. Asıl adı İsmail olup tahsil görmeden yetişmiş olduğu için şiirlerinde Ümmî Kemal mahlasını kullanmıştır. Yaşadığı ve öldüğü yer hakkındaki bilgilerde de ihtilaf mevcuttur. Karaman'ın Larende kasabasından olduğu, Horasandan geldiği ve Bolu çevresindeki Aladağ ve Bozarmut civarında yaşadığı rivayet edilmektedir. Bolu, Karaman, Manisa, Niğde illeri ise medfun bulunduğu rivayet edilen iller arasındadır. Şiirlerinde Sünnî akıdelerin dışına çıkmamış ve tevhid, münâcât, na't şeklinde şiirlerle beraber nutuk tarzı dini tasavvufi telkinlerde bulunan şiirler de yazmıştır. Nutuk tarzı şiirlerin dışında Arapça, Farsça sözlerle yüklü ağır bir dil kullanmışken, nutuk tarzı şiirlerinde ise Türkçe kelimeler ve sade bir söyleyiş hâkimdir (Ünver, 1988: 229).

¹⁶ Eski harfli metinde "Hüdâvende" olarak yazılan bu kelime vezin ve mana gözetilerek "Hüdâvendâ" olarak alınmıştır.

¹⁷ 1a elinde: elinden M.

¹⁸ 1b kime yalvaram: çâr u nâ-çâram KÜD.

¹⁹ 3b mekzûb: mektûb M.

- 7 Egerçi uhrevî işde benem süst ögde vü düşde
Velîkin²⁰ dünyevî işde be-ğâyet cüst-i ʿayyâram
- 8 Hicâbum hürd u hâb oldu ki maṭlûbum serâb oldu
Beḳâ mülküm harâb oldu fenâ mülkinde miʿmâram
- 9 Ne ʿilmim var hûd zühdüm ne ḥilmim var ne hûd cehdüm
Ki her dem şındurur ʿahdüm baña bu nefis-i emmârem
- 10 Degil hiç bir işim maʿlûm ne bellü oluram merḥûm²¹
Ne bellü diriyem mazlûm²² ne bellü yoğ [u] ne vâram
- 11 Ne bellü ḥaḳ işe cüstem ne bellü bâṭıla süstem
Ne bellü ʿaḳlîla toṣtam ne bellü nefse aḡyâram
- 12 Ne bellü ʿâlimem ʿâmil ne bellü ʿâmiyem câhil
Ne bellü ʿâḳılem kâmil ne bellü faḥr-ı bî-ʿâram
- 13 Ne bellü zâhidem dâʿim ne bellü fâsıkam nâʿim
Ne bellü gündüzüm²³ şâʿim ne bellü gice bîdâram²⁴
- 14 Ne bellü ʿâşıkam miskîn ne bellü fâsıkam hûd-bîn
Ne bellü şâdıkam müʾmîn ne bellü ehl-i zünnâram
- 15 Ne bellü ğam ne hûd²⁵ şâdam ne bellü ḥîş [u] ne yâdam
Ne bellü âdemî-zâdam ne bellü naḳş-ı dîvâram
- 16 Ne bellü ehl-i ʿirfânam ne bellü cehl-i nâdânam
Ne bellü mest [ü] ḥayrânam ne bellü merd-i heyşâram²⁶

²⁰ 7b velîkin: velikin M.

²¹ 10a oluram merḥûm: diriyem mazlûm KÜD.

²² 10b diriyem mazlûm: öliyet merḥûm KÜD.

²³ 13b gündüzüm: gündüzün KÜD.

²⁴ 13b bîdâram: bî- zâram M.

²⁵ 15a hûd: - M.

17 Bu derde bulmadum dermân bu müşkil olmadı âsân
Ki ben bî-çâre kûl başdan ayağa külli düşvâram

18 Behiştî az bahâ birle şatun alıamaz illâ
Tamuya çok bahâ birle ‘aceb niçün harîdâram²⁷

19 Baña her²⁸ bir kişi aînsüz naşîhatden diye bir söz
Aña hücçet kıluram yüz vefâsız merdüm azaram

20 Harâmı bulmasam nâ-çâr oluram merd-i perhizkâr²⁹
Kaçan kim buluram³⁰ ey yâr şanasın yağı³¹ Tâtâram³²

21 Kavûlde zâhirâ hoşam fi’ilde bâtına boşam
Zıkrde gerçi hâmuşam şî’irde ehl-i güftâram³³

22 Dirîğâ ki bu ben gümrâh özümde olmadum³⁴ âgâh
Ki ‘ömür iksirini gâh ki pul³⁵ narhına şataram

23 Dimişdür Seyyid-i Muhtâr ki “ehl-i sük ehlü’n-nâr”³⁶
Meger kim şaklaya Settâr beni kim ehl-i bâzâram

24 Becîd gösterdügüm altun velîkin³⁷ şatduğum kurşun
Bu kılmaşlığa³⁸ dün [ü] gün yürüyüp halkı aldaram

25 İçim kalb [u] taşım şâfî işüm mühmel adım şüfî

²⁶ 16b heysâram: hüşyâram KÜD.

²⁷ Bu Beyit KÜD’de 22. beyittir.

²⁸ 19a her: ger KÜD.

²⁹ 20a perhizkâr: perhizkâram KÜD.

³⁰ 20b buluram: bulam M.

³¹ 20b yâğı şeklinde yazılan kelime yağı şeklinde alınmıştır.

³² 19 ve 20. Beyitler arası M’de takdim tehir yapılmıştır.

³³ Bu beyit KÜD’de 18. beyittir.

³⁴ 22a olmadım: olmadın M.

³⁵ 22b Ki ‘ömür iksirini gâh ki pul: Ki ‘ömrüm iksirin her gâh bu pul KÜD.

³⁶ Ehl-i sük ehlü’n-nâr: Pazar ehli âteş ehlidir.

³⁷ 24a velîkin: ola ki M.

³⁸ 24b kılmaşlığa: kılmaşlıgıla KÜD.

- Benem ol ʿāṣī vü cāfī ki dāʿim³⁹ yoldan azaram
- 26 Çü bir sālūs-ı pür-zerķam riṡā deryāsına⁴⁰ ğarķam
Risālem şüretim hırķam gören şanur ki dindāram
- 27 Beni bu hālķ eyü şanur yalan daʿvīye⁴¹ inanur
Ne bilsün zerķa aldanur ki bir ʿayyār u tarrāram
- 28 Şerīʿat bilmeden muḥkem ḥaķīķatden ururam dem
Kuru lāf ururam her dem ki bir dānā-yı esrāram
- 29 Niçe kılam ķuru daʿvī ki yok daʿvīde⁴² hiç maʿnī
Kerāmet söylerem yaʿnī ki maʿnīden ḥaberdāram
- 30 ʿAceb ben niçe dervīşem ki hālķa her yaña işem
Hevādur ķamu endīşem ki her aġyār ile yāram
- 31 Meger kim iblīs-i ḥōd-bīn ider⁴³ bu nefśüme telķīn
Ki suçsız ķamu hālķa ķīn tūtaram şöyle kin-dāram
- 32 Benem⁴⁴ müdbir-i mücrim ķul ki ḥayrım az [u] şerrim bol
Ki dāʿim⁴⁵ şer işe meşġul velī ḥayr işde bī-kāram
- 33 Niçe il ʿaybını görem ki kendi ʿaybıma körem
Benim çok yazuġum ķoram ilüñ azına baķaram
- 34 Yüregüm başludur⁴⁶ her dem⁴⁷ gözüm yaşlu durur her dem

³⁹ 25b dāʿim: her dem KÜD.

⁴⁰ Mecmuada imlasi hatalı olan bu kelime mana gözetilerek bu şekilde alınmıştır.

⁴¹ 27a daʿvīye: daʿvīme KÜD.

⁴² 29a daʿvīde: daʿvīimde KÜD.

⁴³ 31a ider: virür KÜD.

⁴⁴ 32a - : ol M. Kelime vezni bozmaktadır.

⁴⁵ 32b Ki dāʿim: Hemīşe KÜD.

⁴⁶ 34a başludur: başludurur KÜD.

⁴⁷ 34a her dem: hem KÜD.

Bu zaḥme ol ura merḥem kim andandur ḫamu yaram

35 Eger faẓl eyleye Ḥālīḳ oluram cennete lāyīḳ
Ve eger ʿadl eylese⁴⁸ Bāyīḳ ṭamuya key sezā-vāram⁴⁹

36 Ümīdüm vārdurur kim Ḥaḳ baña raḥmet ḳıla muṭlaḳ
ʿAzābından dahı yavlaḳ şuḣum aṇdīḳça ḳorḳaram

37 Bu işden ḥāṭırım ğam-ğīn ḳıluram nāle vü nefrīn
Ki dāʿim yazuğum vaşfın ciger ḳanıla yazaram

38 İlahī şuḣumı bildüm ḳapuña⁵⁰ yalvarı geldüm
Muḳırram her ne kim ḳıldum degülḡil⁵¹ ehl-i inkāram

39 **Kemāl Ümmī** ḳılur ikrār ḳamu taḳşīrine her bār
Ya⁵² senden özge yā Ğaffār ne ḳılam kime yalvaram

40 Ḥüdāyā dilerem senden beni ḳurtarıvir benden
Kim andan girü bu ben sen⁵³ dimekden külli bī-zāram

41 Egerçi zār-ı bīmāram velīkin⁵⁴ Ḥaḳdan umaram
Diye kim⁵⁵ ḳorḳma bī-çārem ki ben her derde dermānam⁵⁶

⁴⁸ 35b eylese: eyleye KÜD.

⁴⁹ M'de 34 ve 35. beyitler arası takdim tehir yapılmıştır.

⁵⁰ 38a ḳapuña: tapuna KÜD.

⁵¹ 38b degülḡil: degül kim KÜD.

⁵² 39b Ya: Ki KÜD.

⁵³ 40b ben sen: sen ben KÜD.

⁵⁴ 41a velīkin: velikin M.

⁵⁵ 41b Diye kim: Diyesin KÜD.

⁵⁶ 41b dermānam: tīmāram KÜD.

4*

Kemāl Ümmī

Fe°ilātün/ Fe°ilātün/ Fe°ilātün / Fe°ilün

- 1 °Aşk elinden içer iseñ tolu peymāne gönül
Olasın sen⁵⁷ tā ebed⁵⁸ °aşıq-ı mestāne gönül
- 2 Ḥubb-ı dünyā mey-i şeytāndur içüp yeme ḥarām
Kī⁵⁹ ḥelāl ola saña maşrab-ı meyḥāne gönül
- 3 Ey hevā cem°i içinde ṭama° [u] şehvet ile
Arzū şem°ine karşı delü pervāne⁶⁰ gönül⁶¹
- 4 Bir cemāl iste ki hiç irmeye ḥüsnine zevāl
Kālmadı ḥüsn-i beka Yūsuf-ı Ken°āne⁶² gönül
- 5 Bu serāy [u] hūy [u] [hāy]⁶³ [u] ṭōn u ṭāy ışı ne
Çünkü kalmadı cihān mülki Süleymāna⁶⁴ gönül

* 4 M 9a, KÜD 662.

⁵⁷ 1b sen: - KÜD.

⁵⁸ 1b ebed: ebedā KÜD.

⁵⁹ 2b ki: kim KÜD.

⁶⁰ **Sem° u Pervāne:** Geceleri ısığın cevresinde dönen pervanenin klasik Doğu siirinde âsîği temsil ettiği ve muma (sem°) âşık olduğu vavın bir kabul olarak ver almaktadır. Pervanenin mum ısığı etrafında her seferinde ona daha vaklasarak döndükten sonra kendini aleve atıp vok etmesi sevdiğiyle vakıcı bir vuslata ermek sekinde düşünölmüs ve bu düşünce sairler için oriinal bir ilham kavnağı olmuştur. Sem°in vanarak ısık vermesi. pervanenin de bu ısık cevresinde dönüp durması âşık ile mâsukun durumuna benzetilmiştir. Ayrıca sem° cesitli kelimelerle oluşturuğu terkiplerde kinave voluvla “av. gñnes. sevgili” anlamlarının vanı sıra “ilâhî nur. mürşid-i kâmil, Kur’an, Hz. Muhammed” gibi tasavvufî mânalarda da kullanılmıştır (Armutlu, 2010: 495).

⁶¹ Bu mısranın vezni kusurludur.

⁶² **Yūsuf Alevhisselām:** Hz. Ya°küh°un oğlu. İsrâiloğulları°na gönderilen bir nevgamber. Yūsuf kelimesinin aslı İbrânîce Yosef°tir. Bu ismin. uzun süre cocuğu olmavan Rahel°in (Tekvîn. 29/31: 30/1) Yūsuf°un doğumu ile anne olamamanın utancından kurtulduğuna isaret etmek üzere “ortadan kaldırmak” anlamındaki asaf kökünden geldiği veva Rahel°in. doğan cocuğuna daha sonra bir cocuğunun daha olması için “arttırmak. ilâve etmek” anlamındaki vasaf kökünden. “Tanrı arttıracak. bir tane daha verecek” anlamında Yosef adını verdiği. Yūsuf°tan sonra da ikinci cocuğu Bünvâmin°in doğduğu belirtilmektedir. Kur°ân-ı Kerîm°de diğer nevgamberlere ait kıssalar farklı sûrelerde ver aldığı halde Yūsuf kıssası “ahsenü°l-kasas” nitelemesiyle tek bir sûrede nakledilmektedir (Harman, 2013: 1). Köksal°ın ifadesine göre, “Yūsuf, sûretçe Adem Aleyhisselâmi andırıyordu. Ak tenli, güzel yüzlü, kıvrık saçlı, büyük gözlü... idi. Ona güzelliğın yarısı verilmişti.” (Köksal, 2016: 272).

⁶³ 5a hāy: - M.

- 6 Bu kamu düşmân içinde kanı bir maḥrem [ü] tost
Ya bu her dām arasında kanı bir dāne gönül
- 7 Çün gelen geçdi geçer bunda konan göçdi göçer
Ya bu kamu⁶⁵ kuru ğavġā vü bu sevdā ne gönül
- 8 Yādı yād eyleyüben bilişi yād etmek ile⁶⁶
Āşinā iken olursın yine⁶⁷ bīġāne gönül
- 9 Bū'l-[°]acībsin kamu [°]ālemde vü ādemde [°]aceb
Ola mı sencileyn bir daḥı dīvāne gönül
- 10 Bir dem olursın alūdan alu endīşe ile
Bir dem olursın ulu server-i yigāne gönül
- 11 Niçeye deġin elinden bu **Kemāl Ümmī**⁶⁸ senüñ
Fırķat [ü] ḥasret oduna tutuṣup⁶⁹ yana gönül
- 12 Cüste kıl iste dürüş derdi getür deste gönül
Dosta cüst irdi iren derd ile ey ḥaste gönül⁷⁰

5*

Kemāl-i Ümmī

Fe[°]ilātün/ Fe[°]ilātün/ Fe[°]ilātün / Fe[°]ilün

- 1 [°]Acabā kandasın ey [°]āşık [u] āvāre gönül

⁶⁴ **Süleymân Aleyhisselām:** Beni İsrâil peygamberlerindendir. Nübüvvetle saltanatı birleştirmiş bahtiyardır. Menkuldür ki, ism-i a'zam yazılı hâtemi ile dünyaya, hatta bütün mahlûkata, rüzgâra hükmetmiştir. Süleymân'a karıncalar hediye olarak çekirge ayağı getirmiştir (Onay, 1993: 381).

⁶⁵ 7b -: bir M. Mecmuada bulunan bu kelime vezni bozmaktadır.

⁶⁶ 8a yād etmek ile: unutmagıla KÜD.

⁶⁷ 8b yine: girü KÜD.

⁶⁸ Bk. şiir 3.

⁶⁹ 11b tutuṣup: tutuṣuben M. Mecmuadaki yazılış vezni bozmaktadır.

⁷⁰ 12 – M.

* 5 M 10a, KÜD 666.

Bulımazam seni ey ẖaste vü bî-çāre göṉül

- 2 Ḵamular yāresinūñ çāresi var gerçi göṉül⁷¹
Bu senūñ derdūñe bulamadım hiç çāre göṉül

- 3 Ne ʿacib ẖaste ki bir demde gezer yeri gögi
Ne şağa beñzedirem seni ne bīmāre göṉül

- 4 Baña bir dem bu tarīk icre refīk olmadūñ
Meger aldar seni bu dünyā vü mekkāre göṉül

- 5 Nefs-i marżiye³i koyup dün [ü] gün hırşa⁷² uyup
Ne revādur⁷³ kim olasın tābi^c emmāre göṉül

- 6 Ne bellü⁷⁴ uşlu direm ne delüye beñzedürem
Seni bu dār [u] diyār icre ne tayyāre göṉül

- 7 Bir nefes ẖalvet içinde bileme⁷⁵ hem-dem iken
Bir nefes taşra kaçarsın yine bāzāra göṉül

- 8 Ey müdām ay [u] günile bile toğan tolanan
Olmaduñ kuṭb ile şābit sen ey seyyāre göṉül

- 9 ʿAynuñi ʿaynine tut eyleme ğayriye⁷⁶ naẓar
ʿĀşık [u] ṭālib iseñ rü³yet-i dīdāre göṉül

- 10 Sevdügūñ senūñ iledür bile⁷⁷ her kıanda iseñ
İrağ itme anı senden yaķıñ ara göṉül⁷⁸

⁷¹ 2a göṉül: velī KÜD.

⁷² 5a hırşa: nefse KÜD.

⁷³ 5b revādur: reva KÜD.

⁷⁴ 6a Ne bellü: Bellü ne KÜD.

⁷⁵ 7a bileme: bile M. Mecmuadaki yazılış vezni bozmaktadır.

⁷⁶ 9a ğayriye: ğayrına KÜD.

⁷⁷ 10a senūñ iledür bile: senūñle biledür M. Mecmuadaki yazılış vezni bozmaktadır.

⁷⁸ Bu mısranın vezni kusurludur.

11 Çün dil-ārāmı seven cān u dil ārām idemez
Ki diler Ümmī Kemāl⁷⁹ irişe dil-dāre gönül

12 Cüste kıl iste dürüş derdi getür deste gönül
Dosta cüst irdi iren derd ile ey hāste gönül

6*

Fā°ilātün/ Fā°ilātün/ Fā°ilātün/ Fā°ilün

1 Ey gönül sen bu cihāndan āh ki hiç⁸⁰ uşanmaduñ
Dirliğün ğafletde geçdi hiç ölümün şanmaduñ

2 Niçe bir cürm [u] °isyān xanı Allah korkusu
Bī-ḥayālīk pīşeñ oldı kimseden⁸¹ utanmaduñ

3 Her gice ser-ḥoş [u] ğāfil her seher maḥmürsın
Ey dirigā sen bu ğaflet suçuna şanmaduñ

4 Çün saña oldı senā°at⁸² yemek [ü] içmek ḥarām
Hiç kanā°at şerbetine barmağünü banmaduñ

5 Başuña ol baht [u] devlet tācı kaçan urıla
Bilüne çün zühd⁸³ ü hizmet kuşağın kuşanmaduñ

6 Çün kılavuzsız uçarsın yoldan azsan tañ midur
İşledüğün işi niçün bir uluya şanmaduñ

7 Bunca māh [u] sāl içinde ḥāşılıñ cürm [ü] günāh
Ey hayıf kim geçdi °ömrün bir °amel kazanmaduñ

⁷⁹ Bk. şiir 3.

* 6 M 11a, KÜD 640.

⁸⁰ 1a cihāndan āh ki hiç: vefāsuz dünyeden KÜD.

⁸¹ 2b kimseden: kimden M. Mecmuadaki yazılış vezni bozmaktadır.

⁸² 4a saña oldı senā°at: senā°at oldı saña KÜD.

⁸³ Eski harfli metinde “zühdī” şeklinde yazılan kelime mana gözetilerek “zühd ü” şeklinde alınmıştır.

- 8 Dün [ü] gün hiçe şatarsın bu ömür serm  yesin
Hey seni aldadı d  ny   şanma kim aldanmadu  
- 9 ÇAğla uysaydu  ⁸⁴ tutaydu   H  k  ka h  k  dur dir iken
Sen meger kim nefse uydu   h  k s  ze inanmadu  
- 10 Her zam  n fısk [u] ş  k  vet ehlin  n hem-rengisin
Bir nefes ehl-i sa  adet rengine boyanmadu  
- 11 Niçe kez urdı   abanca sa  na bu   arh-ı felek
Ey gönül key sen del  sin kim henüz u  şanmadu  
- 12 Mevt yeli esmezdin     din tevbe suyundan yunup
Meskenet   topra  ı icre   aş  k odına yanmadu  
- 13   o **Kem  l   mmi**⁸⁵yi b  ri k  rb  ndan   almasun
Çünki sen g  f  l⁸⁶ yatursın uy  kudan uyanmadu  

7*

Kem  l   mmi**Mef    l  n /Mef    l  n/ Fe    l  n**

- 1 Ay   g  f  l ni    n⁸⁷ yoldan şapars  n
Ki yit  p g  f  let atına   apars  n
- 2 O B    i ş  ha k  lmazs  n   ib  det
Bu f  n   k  llaru  n elin⁸⁸   persin
- 3 O varup turas   milk  n  n yı  kdu  

⁸⁴ 9a uysaydu  : uysan M. Mecmuadaki yazılış vezni bozmaktadır.

⁸⁵ Bk.   iir 3.

⁸⁶ 13b g  f  l: - M.

* 7 M 12b, K  D 694.

⁸⁷ 1a ni    n: niçe K  D.

⁸⁸ 7.2b k  llaru  n elin: kullar elini M.

Bu koyup gidesi yurdu yaparsın⁸⁹

4 İşün mazlûma zulm etmekdür andan⁹⁰

Dönüp⁹¹ zâlimler arkasın koşarsın⁹²

5 Eger ğâzî iseñ öz nefsün öldür

Niçe mü'minlerün boynın çaparsın⁹³

6 Niçe kim virersin nefsün murâdın

Uyur düşmen yüzine su sepersin⁹⁴

7 Niçe bir loğma vü bir hırka içün

Bu  âr [u] nâmuñı yire depersin

8 Ne kavmı kim bugün sen çok severseñ

Girü yarın olaruñda koparsın⁹⁵

9 Demirden tağ olursañ dağı birgün

Ecel geldikde yerinden koparsın

10 Ölümden kaçuben kanda varasıñ

Çü çarh oklarına karşı sipersin

11 Kâmu mahlûkı yir toymaz bu yir hem

Yutar ac kurt gibi bir bir kapar sin⁹⁶

12 Eliñle koñsuñı sine koyuben

Taşı toprağıla⁹⁷ ağzın kaparsın

⁸⁹ 3 – M.

⁹⁰ 3a etmekdür andan: etmekdürür hem KÜD.

⁹¹ 3b Dönüp: Eşün KÜD.

⁹² 3b koşarsın: yaparsın KÜD.

⁹³ 5 – M.

⁹⁴ 6 – M.

⁹⁵ 8 – M.

⁹⁶ 11 – M.

13 Şunı şöyle görürken daḥı⁹⁸ ḥalḳıñ
Elinden zūr ile nānıñ⁹⁹ ḳaparsın

14 Ne Ḳur'āna uyarsıñ ne ḥadīşe
Ne milletsin ya ne dīne ṭaparsın

15 Ḥalāyḳ °aybını gözlersin illā
Seniñ öz °aybuña gözün ḳaparsın¹⁰⁰

16 °Amel yok Uçmağa uçmağa sen de
Kemāl Ümmī¹⁰¹ gibi¹⁰² bī-bāl [ü] persin

8*

Kemāl Ümmī

Mef'ülü/Mefā'ülü/Mefā'ülü/Fe'ülün

1 Ḳudret nefesinden yine¹⁰³ cāna ḥaber oldı
Andan bu ḳamu mülk-i cihāna eser oldı

2 Başladı eşer bād-ı şabā¹⁰⁴ hoş nefesiyle
Eydür ne yatarsın ki bahār [u] seḫer oldı

3 Meger kim Ḥoten¹⁰⁵ den yañadın esdi seḫer-bād

⁹⁷ 7b topraḡıla: topraḡda KÜD.

⁹⁸ 8a daḥı: girü KÜD.

⁹⁹ 8b nānıñ: rüzın KÜD.

¹⁰⁰ M'de 15 ve 16. mısralar arasında takdim tehir yapılmıştır.

¹⁰¹ Bk. şiir 3.

¹⁰² 11b gibi °aceb: bigi KÜD.

* 8 M 13b, KÜD 542.

¹⁰³ 1a yine: - M. Mecmuada bu kelime eksiktir.

¹⁰⁴ 2a bād-ı sabā: bād-ı seher KÜD.

¹⁰⁵ **Hoten:** Doḡu Türkistan'ın günevinde tarihî bir şehir ve bölge. Klasik Türk ve İran edebiyatlarında Hoten veya avnı bölgede bulunan Hıtav (Hıtâ. Hatâ) dolayısıyla misk (müşe) ve âhu kelimelerivle tamlamalar kurularak (müşe-i Hoten. âhû-vı Hoten) sık sık anılır. Hoten bölgesinde sürüler halinde vasavan bir tür âhu (misk âhusu. âhû-vı misk) bulunur ki vılda bir defa göbeğinde biriken donmuş nıhtı halindeki nâfevi düşürür. Kara renkli bu nâfe. kozmetik sanaviinde de kullanılan miskin ham maddesi olun âhuların Hoten bölgesindeki lâle ve sünbülleri otladıkları için bu güzel kokuyu mevdana getirdiklerine inanılır. Hoten âhularının misk ile olan bu münasebeti, klasik Türk şiirinde sevgili ve onun

Kim¹⁰⁶ müşk koşusu yine bize¹⁰⁷ hoş tüter oldu

4 İsrâfîl-i ra^cd urdı hevâda yine şûrî
Dirildi ölü yerler bâ-kerr [u] fer oldu

5 Ğam şâdıllığa döndi [vü] uyurlar uyandı
Her dürlü nebâtât [u] çiçekler biter oldu

6 ʿÂlem kara donun çıkarup giydi yaşillar
Hakdan bu ʿatâ her tarafa ser-te-ser oldu

7 Her tâze vü ter yabrâğı beñzeddi ʿarûsa
Tañla yüzine jâleler incü düzer oldu

8 Bağlu kapuyı açdı yine¹⁰⁸ halkına Raḥmân
Raḥmetlerini saçdı vü feth [u] zafer oldu

9 Ey münkir-i maḥşer gözün aç añlayurağ bak
Ger şeş ciheti kim ser-â-ser ʿabir oldu

10 Veyl-i ebedî ol katı gönülleredür kim¹⁰⁹
Gözi [vü] kulağı ebedî¹¹⁰ kör ü ker oldu

11 Nevruz irişüp âb [u] hevâ mu^ctedil oldu
Revnağ buluban rüy-ı zemîn tâze-ter oldu

12 Gün irdi Ḥamel burcuna şeb rûza berâber¹¹¹

gerek renk (sivah) gerekse koku vönünden miski andıran zülûflerini temsil eder. Bazan coğrafi bir bölge olma özelliği vahut “hatâ” kelimesiyle cinas oluşturmaya vesilesiyle de anılan Hoten çekik gözlü, acımasız savaşçıların yurdu olarak da anılır (Taşağıl, 1998: 251-253).

¹⁰⁶ 3b Kim: ki M.

¹⁰⁷ 3b bize: hoş KÜD.

¹⁰⁸ 8a yine: cihân KÜD.

¹⁰⁹ 10a gönülleredür kim: gönüllere kim ol KÜD.

¹¹⁰ 10b ebedî: ezelî KÜD.

¹¹¹ 12a berâber: irer M. Mecmuadaki yazılış vezni bozmaktadır.

Andan gerü dün uzun [u] gün muhtaşar¹¹² oldu

13 Tur tınla cemenden yaña gönül kulağın tut
Kuşları işit kim niçe hoş hoş öter oldu

14 Hüdühüd ügeyik keklik [ü] turrâc [u] gügercin
Sübhanı hoş âvâz ile tesbîh ider oldu

15 Yapar yuvasın kırlağuc önünce¹¹³ ebâbil
Hem kışladağı¹¹⁴ yaylaya geçti göçer oldu

16 Şularda yaylar şâd oluban ördek ile¹¹⁵ kaz
Hem tavusı gör bakcede ne cilve-kâr¹¹⁶ oldu

17 İrişdi beşir [ü] kılavuz çigdem [ü] nevrüz
Andan gerü her biri pey-â-per irer oldu

18 Ağ u kızıl u al u yeşil gök ü saru ton
Giyüp tonanup her biri özin bezer oldu¹¹⁷

19 Kargı vü şanavber °alemin götürüp irdi
Gül-şâha kamu dürlü çiçekler nöker oldu¹¹⁸

20 Nesrîn [ü] reyâhîn [ü] ipar sünbül [ü] gül-nâr
Lâle vü şakâyık semen [ü] lü³lü³ fer oldu

21 Sağınca vü şolınca vü ardınca önünce
Kimisi piyâde kimi binüp aşar oldu¹¹⁹

¹¹² 12b dün uzun u gün muhtaşar: gün uzun u dün muhtaşar KÜD.

¹¹³ 15a önünce: irdi hem KÜD.

¹¹⁴ 15b kışladağı: kuşlar M. Mecmuadaki şekil vezni bozmaktadır.

¹¹⁵ Mecmuada bu kelimenin yazılışında eksiklik bulunmaktadır.

¹¹⁶ 16b cilve-kâr: cilve-ger KÜD.

¹¹⁷ 18 – M.

¹¹⁸ 19 – M.

¹¹⁹ 21 – M.

- 22 İrdi yasavul haṭmi vü sūsen gül öñünce
Birisi kılıç çekdi biri bā-siper oldı¹²⁰
- 23 Benefşe güli günileyüp boynunu egmiş
Nergis sevinüp nāz ile gözin süzer oldı
- 24 Gül tahtına ağdı dükeli hızmeye tırdı
Kim¹²¹ elin öper kim¹²² ayağına düşer oldı
- 25 Bülbüllerüñ evvel¹²³ zār kı lup ağladuğına
Götürdi niḳābın güleller güler oldı
- 26 Bülbül şu kadar medḥ ü du^cā kıldı ki ğonce
Utandı tebessüm kı lup andan beter oldı¹²⁴
- 27 ^cAṭṭār dükān açdı cihān üzre şanasın
Şaḫrā' tolu hoş müşk ü ^cabīr ü büber oldı¹²⁵
- 28 Ol¹²⁶ Şāh-ı Ğanī gör ne ^caṭā kıldı ki yine
^cĀlem ḳamu¹²⁷ aṭlās ile pūr-sīm [ü] zer oldı
- 29 Ḳavvāl olalı bağda hezār destān-ı ḳumrı
Gör serv [ü] ḳınārı ne hoş oynar büber oldı
- 30 Ayva güli alma çiçeğin bir hoş¹²⁸ ṭonanup
Güle güle bu meclise saç u saçar oldı

¹²⁰ 22 – M.

¹²¹ 20b Kim: Kimi M. Mecmuadaki şekil vezni bozmaktadır.

¹²² 20b Kim: Kimi M. Mecmuadaki şekil vezni bozmaktadır.

¹²³ 21a evvel: ol KÜD.

¹²⁴ 26 – M.

¹²⁵ 27 – M.

¹²⁶ 22a Ol: O M.

¹²⁷ 22b ḳamu: ağ u KÜD.

¹²⁸ 24a çiçeğin bir hoş: çiçeği hüb KÜD.

- 31 Tönandı yalınlar u hem açlar toyunurlar
Bâğlarda meger kamu şecer pür-semer oldu¹²⁹
- 32 Her peştede açıldı yine mahzen-i gaybî
Kim cümle çibıklar tolu dürr ü güher oldu¹³⁰
- 33 Şeftâlu talını tegegün kolları kucmuş
Boynına hamâyıl biline hem kemer oldu¹³¹
- 34 Tûtilere bu fethi beşâret kılûnuz kim
Bostân u şekeristân tolu şeker oldu¹³²
- 35 Gel bâğı teferrüc kıluben °ibret ile bak
Gör kim bu ağaçlar ne °aceb mu°teber oldu
- 36 Çün kâfile-i Çin [u] Hıta irdi tonanup
Bu Rûm iline kondı [vü] gerü göçer oldu
- 37 Bir bağçe gerek kim¹³³ bize geçmeye bahârı
Ol güli n'iderüz ki¹³⁴ biter [ü] şolar oldu
- 38 Kim ola ki **Kemâl Ümmi**¹³⁵ bu resme söz ide
Meger ki sınık göñline erden nazar oldu
- 39 Bülbüllere gülşen¹³⁶ de sabağ virse °aceb mi
Üstâd aña kim Hoca °Alî gibi¹³⁷ er oldu

¹²⁹ 31 – M.

¹³⁰ 32 – M.

¹³¹ 33 – M.

¹³² 34 – M.

¹³³ 27a kim: ki KÜD.

¹³⁴ 27b ki: kim M. Mecmuadaki şekil vezni bozmaktadır.

¹³⁵ Bk. şiir 3.

¹³⁶ **Gül ile Bülbül:** Efsaneye göre başlangıçta rengi kırmızı olmayan gül bülbüle hiç yüz vermez. Gülün bu ilgisizliğine dayanamayan bülbül bir gün her şeye rağmen gidip gülün üzerine konar. Dikenler bülbülün gövdesine batarak kanatırlar. Gülün dibine dökülen bu kanlar onun kökünden damarlarına doğru yayılır ve gül o günden sonra kan rengine bürünür (Kurnaz, 1996: 220).

- 40 Hâl ehli bilür sırrı kılar müşkili âsân
 Kâl ehline ancak kuru söz derd-i ser oldu¹³⁸

9*

Kemâl Ümmî

Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün

- 1 Nâzaruñ kıl gör be göz kim ne 'ibretler beyân oldu¹³⁹
 Bahâruñ mevsimi geçdi yine faşl-ı hâzân oldu
- 2 Görüñ Naqqâş-ı Şanî'in¹⁴⁰ ne boyar yabrağın rengin
 Kimi 'al u kimi âb-g'ın kimi çün za'ferân oldu
- 3 Kızıl [u] al [u] neḥûdî yaşıl [u] kırmızı 'udî
 Çinî müşki gök isken boyanuben beyân¹⁴¹ oldu
- 4 Yine cevri bu devrânuñ geçürdi çağı¹⁴² elmanın
 Şararup beñzi ayvanuñ yüregi tolu kan oldu
- 5 Yemişler şavılup yendi nebâtuñ yaşı tükendi
 Hevâdan heb yire indi süvâr iken yayan oldu
- 6 Yine bu bağçe vü bağlar gülerken başladı ağlar
 'Ömürdür geçdi ol çağlar meger ahır zamân oldu
- 7 Kanı bostân [u] gülşenler semen reyhân [u] sünbüller¹⁴³
 Yerinde şimdi dikenler kalup anlar nihân oldu

¹³⁷ 29b gibi: bigi KÜD.

¹³⁸ 40 – M.

* 9 M 16a, KÜD 547.

¹³⁹ 1a Nâzaruñ kıl gör be göz kim ne 'ibretler beyân oldu: Gel i sâhib-naazar gör kim ne 'ibretler 'ayân oldu KÜD.

¹⁴⁰ 2a Naqqâş-ı Şanî'in: Naqqâş-ı Hay sun'ın KÜD.

¹⁴¹ 3b beyân: 'agyan M.

¹⁴² 4a çağı: çağın KÜD.

¹⁴³ 7a sünbüller: süsenler KÜD.

- 8 Yolundı hātmi sökölđi çü servi boyı bükölđi
Çiçekler şoldı dökölđi hem otlar¹⁴⁴ arğuvān oldı
- 9 Şolalı nergis [ü] güller benefşe lāle sünbüller
Kamu kuşlar [u] bülbüller hiç ötmez bī-zebān oldı
- 10 Şu hāş¹⁴⁵ bağlar [u] bostānlar ki qorur idi bağvānlar
Bu gün ıssız yatur anlar şanasın kim yabān oldı
- 11 Hiç itmez kimse rağbet bize şunlar yiter ʿibret
Gelün kim şimdi bī-minnet teferrüc rāyegān oldı
- 12 Bağa var ʿibret ile baq gör¹⁴⁶ ol tāze vü ter yabraq
Niçe olmuş toz [u] topraq şanasın kim¹⁴⁷ kıran oldı
- 13 Eser güz yelleri çıqdı nebātı od gibi¹⁴⁸ yaqdı
Kimin toprağa bıraıqdı kimi şuda revān oldı
- 14 Bitüp yeşerdügi toğmaq yigitlikdür hem olalmaq
Hazān oldııı qocalmaq ki düşdi mürdeğān oldı¹⁴⁹
- 15 İnüp yatduıı yir sinle añ anı sen daıı inle
Bu temsilātı gey diñle çüridi üstühān oldı¹⁵⁰
- 16 Döner girse hazān faşlı firāqa yaz u bağ vaşlı
Giçer şol nesnenün aşlı ki topraııdan sudan oldı¹⁵¹
- 17 Şoñı her şāzinün ğamdur düğünden şoñra mātemdür

¹⁴⁴ 8b otlar: öyle M.

¹⁴⁵ 10a hāş: hoş KÜD.

¹⁴⁶ 12a gör: - M. Mecmuadaki yazılış vezni bozmaktadır.

¹⁴⁷ 12b kim: bir KÜD.

¹⁴⁸ 13a gibi: bigi KÜD.

¹⁴⁹ 14 – M.

¹⁵⁰ 15 – M.

¹⁵¹ 16 – M.

Bu ‘âlemde ne âdemdür ki dâym şâzumân oldu¹⁵²

18 Şu kim yazın yarağ itdi kışın hoş rāhata yitdi
Şu kim sık kölgede yatdı kış aña gey tufân oldu¹⁵³

19 Şular kim ‘ömrinüñ yazın telef kıldı azın azın
Görincegez kış ayazın işi āh u fiğân oldu¹⁵⁴

20 **Kemāl Ümmī**¹⁵⁵ konan göçer yarağ it kim eken biçer
Biten şolar gelen geçer nitekim kârbân¹⁵⁶ oldu

21 Bu hâli kim bilür insân ne bilür¹⁵⁷ cāhil [ü] hayvân
Kış [u] yaz anlara yeksân çi işi¹⁵⁸ ziyân oldu

10*

Kemāl Ümmī

Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün/ Fā‘ilün

1 Ey ‘aceb bilmezem kim¹⁵⁹ baña bu sevdâ neden
Kim bu gönlüm kuşu uçdı göçdi mülk [ü] hāneden

2 Her nefes gönlüm¹⁶⁰ hümâsı lâ-mekân seyrân¹⁶¹ kıılır
Gerçi nefsum baykuşu geçmedi bu vîrāneden

3 Düşdüm ol bî-hüş olanlar düşdigi sevdâya ben
İçdüm ol ser-hoş olanlar içdigi peymāneden

¹⁵² 17 – M.

¹⁵³ 18 – M.

¹⁵⁴ 19 – M.

¹⁵⁵ Bk. şiir 3.

¹⁵⁶ 14b kârbân: bu sitân KÜD.

¹⁵⁷ 15a bilür: bilsün KÜD.

¹⁵⁸ 15b çi: - M. Mecmuadaki yazılış vezni bozmaktadır.

* 10 M 17b, KÜD 686.

¹⁵⁹ 1a kim: ki M.

¹⁶⁰ 2a gönlüm: cānum KÜD.

¹⁶¹ 2a seyrân: seyrin KÜD.

- 4 İçeli ʿaşkuñ şarābın¹⁶² gāh mestim gāh ḥumār¹⁶³
Hergiz ayıklık¹⁶⁴ gelür mi ʿāşık-ı mestāneden
- 5 Gözlerümden kanla yaş¹⁶⁵ aḳduḡını tıñlamañ
ʿAşḳ okıdur çünki baḡrım başlarını kanadan
- 6 Bī-tekellūf cemʿ içinde ʿaşḳ-ı maʿnī şemʿine¹⁶⁶
Zevḳ-i şevḳ ile düşerim tizrek pervāneden
- 7 Ey baña öḡüt viren kim¹⁶⁷ kanı uşsuñ ey delü
ʿĀḳıl iseñ sen daḡı uş isteme divāneden
- 8 N’iderem esbābı¹⁶⁸ çünkim terk-i dünyā kılmışam
Kim şaḳalından geçerse fāriḡ olur şāneden
- 9 Ḳānde kim bir dāne görsem¹⁶⁹ bilesince dāmı var
Sizelinden bār u dāmın bizerem her dāneden
- 10 İnşāʾallah biz¹⁷⁰ bu¹⁷¹ yoldan şapmayavuz bir ḳadem
Kim¹⁷² bize irşād olupdur mürşid-i yigāneden
- 11 Kendüye faẓlıla bizi āşinā eylerse tost
Pes ne ḳorḳu bize yüz biñ düşmān [u] bīḡāneden¹⁷³
- 12 Bu **Kemāl Ümmi**¹⁷⁴ gibi āvāre vü bī-çāre ḳul

¹⁶² 4a şarābın: şarābı M.

¹⁶³ 4a ḥumār: ḥarāb M.

¹⁶⁴ Kelime Mecmuada hatalı yazılmıştır.

¹⁶⁵ 5a kanla yaş: yaşla kan KÜD.

¹⁶⁶ 6a şemʿine: ʿaşḳına M.

¹⁶⁷ 7a kim: - M. Mecmuadaki yazılış vezni bozmaktadır.

¹⁶⁸ 8a esbābı: erbābı KÜD.

¹⁶⁹ 9a görsem: gördüm KÜD.

¹⁷⁰ 10a biz: kim KÜD.

¹⁷¹ 10a bu: - M. Mecmuadaki yazılış vezni bozmaktadır.

¹⁷² 10b Kim: Çün KÜD.

¹⁷³ M’de 11 ve 12. beyitler arası takdim tehir yapılmıştır.

¹⁷⁴ Bk. şiir 3.

°Älem içre ne toğupdur ne toğusar anadan

- 13 °Aşıķam deyu beni¹⁷⁵ da°vī kılan çoķdur velī
Pehlivān oldur¹⁷⁶ ki meydān aldı her merdāneden¹⁷⁷

11*

Kemāl Ümmī

Mefā°ilün/ Mefā°ilün/ Fe°ülün

- 1 N'idem kim hiç bu gönlüm hürrem olmaz
Yanar derd ile her dem bī-ğam olmaz¹⁷⁸
- 2 amu °ömrümde bir dem¹⁷⁹ görimezem
Ki āh [u] nevħadan¹⁸⁰ gözüm nem olmaz
- 3 amular yārasınıñ çāresi var
Benüm bu¹⁸¹ zaħmuma hiç merhem olmaz
- 4 °Acebdür ki girü bir¹⁸² dertden artuķ
Benüm derdüme °ālemde em olmaz
- 5 Hezārān ola sevgüden dem uran
Bizümle biri yār-ı hem-dem olmaz
- 6 Dirīğā kim¹⁸³ bu eksükli ula hiç
Kimesne sāzıkār [u] maħrem olmaz

¹⁷⁵ 13a deyu beni: ben deyüben KÜD.

¹⁷⁶ 13b oldur: olur KÜD.

¹⁷⁷ M'de 12 ve 13. beyitler arası takdim tehir yapılmıştır.

* 11 M 18b, KÜD 619.

¹⁷⁸ 1 – M.

¹⁷⁹ 1a dem: kes KÜD.

¹⁸⁰ 1b nevħadan: na°rdan M. Mecmuadaki yazılış vezni bozmaktadır.

¹⁸¹ 2a Benüm bu: Bu benüm KÜD.

¹⁸² 3a bir: bu KÜD.

¹⁸³ 5a kim: ki M.

- 7 Vefā umma göñül giç dünyeden kim
Hiç ağu ağacından bādem olmaz¹⁸⁴
- 8 Ezelden tā kıyāmet haşr olanda¹⁸⁵
Kimesne rāhat olmadı hem olmaz
- 9 Beķā °ıyş [u] tarab °ışret¹⁸⁶ maķāmı
O dār-ı huld olur bu °ālem olmaz
- 10 Meger mü'minler uçmaķda ola şād
Ki zindān içinde kaygusız dem olmaz
- 11 Beķābilen beķā bünyād gözler
Fenā mülküñ bināsı muhkem olmaz
- 12 Ne tiryāķı vü genci var cihānuñ
Kim anuñla bile renc [ü] sem olmaz
- 13 Ne bal [u] gül var arusuz dikensiz
Ne düğün var ki āhır mātem olmaz
- 14 Ne yaz ola ki öñünde kışı yok
Ne gün¹⁸⁷ gördün ki şöñi aķşām olmaz
- 15 Cefā çek ki şafāya irişesin
Ne orüc var ki şöñi bayrām olmaz
- 16 Ola şüretde yüz biñ ādem insān
Veli ma'nide biri Ādem olmaz¹⁸⁸

¹⁸⁴ 7 – M.

¹⁸⁵ 6a haşr olanda: bu cihānda KÜD.

¹⁸⁶ 7a °ışret: ni°met KÜD.

¹⁸⁷ 12b gün: tañ KÜD.

¹⁸⁸ 16 – M.

17 Meşel yönünde olursa berâber

Ꞑamu Aḥmed Resûl-i Ekrem olmaz

18 Mesîḥ olur mı her yayaḳ misâfir

Ꞑamu ^cİsâ¹⁸⁹ anası Meryem¹⁹⁰ olmaz

19 Ꞑamu yoḥsûl maḳâm-ı faḳra irmez

Daḫı her ırḳa giyen Edhem¹⁹¹ olmaz¹⁹²

20 Ꞑamu adı Süleymân¹⁹³ mülk[i] tıtmaz

¹⁸⁹ **İsâ Aleyhisselâm:** Dört büyük kitaptan İncil nazil olan peygamberdir. Anası Hz Meryem Cebrâîl'in üfürmesiyle gebe kaldığı için babasız dünyaya gelmiştir. İsâ, ölüleri nefesiyle diriltir, körlerin gözlerini açar ve el-aşâ hastalıkları giderirdi. Mesîḥ, Mesîḥâ, Rûhullah, İbn-i Meryem de ünvanlarıdır (Onay, 1993: 219).

¹⁹⁰ **Mervem:** Hz. İsâ'nın annesi. İslâm'da üstün nitelikleri sebevle vüceltilen, iffet ve itaat simgesi bir şahsiyet olarak gösterilen Mervem. Hristiyanlık'ta "tanrı doğuran" olarak nitelenmekte, hristiyanların ibadet havatında önemli bir yer tutmakta. onun da Hz. İsâ gibi aslı günahattan uzak olduğuna ve öldükten sonra semava vükseldiğine inanılmaktadır. Mervem adı Kur'an-ı Kerim'de viri üçü İsâ b. Mervem şeklinde olmak üzere otuz dört yerde geçmekte, ayrıca Kur'an'ın on dokuzuncu sûresi bu isimle anılmaktadır. Hz. Mervem Kur'an'da isimle anılan veḡâne kadındır (Harman, 2004: 236-240).

¹⁹¹ **İbrâhim Edhem:** Zâhid, sûfî ve muhaddis. Horasan'ın Belh şehrinde dünyaya geldi. Anne ve babasının Hac için Mekke'de bulunduğu sırada orada doğduğunu söyleyenler de vardır. Memleketinden ayrılmadan önce birçok hizmetçisi bulunan zengin ve itibarlı bir ailenin çocuğu olduğuna dair kavıtlar. Belh hükümdarı veya hükümdarın oğlu ve da torunu olduğu şeklindeki rivayetlerden daha doğru görünmektedir (Öngören, 2000: 293). İbrâhim Edhem, tahtının üzerinde uyuva kaldığı bir gece rüvasında tavanın sallandığını hisseder. Orada kimin bulunduğunu sorunca, "Tanıdık biririm, devemi kavbettim, onu arıyorum" cevabını alır. İbrâhim Edhem, damda deve aramanın saskınlık olduğunu söylevince sesin sahibi ona, Allah'ı altın taht üzerinde ve atlas elbise içinde aramanın damda deve aramaktan daha büyük bir saskınlık olduğunu hatırlatır. Bunun üzerine İbrâhim Edhem düşünceye dalar. Olavdan birkaç gün sonra devlet ileri gelenlerinin bulunduğu sölende bir adam korkusuzca muhafızları geçerek İbrâhim Edhem'in karşısına dikilir. İbrâhim Edhem ne istediğini sorunca adam söylenin verildiği anda kalmak istediğini belirtir. İbrâhim Edhem, buranın han değil kendisine ait bir konak olduğunu ve her önüne gelenin burada kalamavacağını söyler. Adam, konağın daha önce kimlerin olduğunu ve onların şimdi nerede bulunduğunu sorar: İbrâhim Edhem de önceki sahiplerinin öldüğünü belirtir. Adam, "Bu ne biçim konaktır ki biri gelmede, biri gitmede" der ve oradan uzaklaşır. Bundan etkilenen İbrâhim Edhem onun nesine düşer: kendisiyle konuşmak istediğini belirterek kim olduğunu sorunca "Hızır" cevabını alır. Ertesi gün ava çıkan İbrâhim Edhem atının üzerinde iken "uvan!" diye bir ses duvar. Üç defa tekrarlanan bu sese aldırıs etmevince avı ses, "Baskaları seni uvandırmadan önce kendin uvan!" cümlesiyle vankılanır. Ayrıca İbrâhim Edhem'in o esnada karşısına çıkan bir cevân dile gelerek, "Ben seni avlamak için gönderildim: senin beni avlaman için değil. Bir hîcareve ok atın avlamak için mi varatıldın? Bundan baska isin yok mu?" der. Ardından aynı sözleri atının everinin kasından ve kendi icinden de isiten İbrâhim Edhem âniden ruhî bir değişime uğrar, keşfi acılır. Allah'a tövbe eder ve "Rabbim! Beni koruduğun sürece bugünden itibaren sana âsi olmavacağım" diyerek üzerindeki kıymetli esvaları, elbiselerini ve atını orada karşılaştığı cobanlarından birine verir, sürüyü de bağışlar ve cobanın elbiselerini giyip Belh'ten ayrılır (Albayrak, 2000: 295).

¹⁹² M'de 18 ve 19. beyitler arasında takdim tehir yapılmıştır.

Cihānda her yüzüklü Hâtem¹⁹⁴ olmaz

21 Bahā dūr deme zışte kem bahādur
Çü her adı bahādır Rüstem¹⁹⁵ olmaz

22 Meger hoş hūy¹⁹⁶ ola şuyı arı
Zirā her şuyı şuyı arı olmaz

23 Tañı yok izz [u] cāha pādişāhuñ¹⁹⁷
Katında müttakīden ekrem olmaz

24 Anuñ faẓl ile Kıtımır¹⁹⁸ oldu maḳbūl
Velī ʿadl ile ḳaldı Belʿam¹⁹⁹ olmaz

¹⁹³ **Süleymân Aleyhisselâm:** Beni İsrâil peygamberlerindendir. Nübüvvetle saltanatı birleştirmiş bahtiyardır. Menkuldür ki, ism-i a'zam yazılı hâtemi ile dünyaya, hatta bütün mahlukata, rüzgara hükmetmiştir. Süleymân'a karıncalar hedive olarak cekirge avağı getirmiştir (Onav. 1993: 381).

¹⁹⁴ **Hâtem et-Tâî:** Câhilive döneminin cömertliğiyle ünlü sairi. Tav kabilesinin reisidir. Babası Abdullah o henüz çocukken ölmüş. kendisini zengin ve cömert bir kadın olan annesi Gunevve (Inebe) bint Afîf vetistirmiştir. Hâtim. çocuk vaslarından itibaren cömertliği ve misafirperverliğiyle tanınarak “Cevâd” (Ecved) lakabıyla anılmıştır. Bir siirinde. bu husustaki asırlığı vüzünden vanında kaldığı dedesi Sa'd'ın kızarak kendisini terkettiğini bildirmektedir. Hâtim menkıbelerde İslâmivet'ten önceki mert ve cömert Arabî tipinin ideal örneğini oluşturmaktadır. Bu menkıbelerden birine göre henüz çocukken bir gün develeri gütmeve gönderilen Hâtim. ikramda bulunacağı birini ararken bazı süvariler vanına gelerek misafir için vemeği olup olmadığını sorarlar: o da. “Develeri gördüğünüz halde hâlâ misafir için vemek mi soruyorsunuz?” der ve onlara üç deve ikram eder. Bu süvariler. Hîre Hükümdarı Nu'mân b. Münzir'e eitmekte olan zamanın ileri gelen sairlerinden Abîd b. Ebras. Bîsr b. Ebû Hâzîm ve Nâbîga ez-Zübânî olup söyledikleri siirlerle Hâtim'i methederler. Bunun üzerine Hâtim develerin tamamını aralarında bölüştürür; üç şairin her birine doksandokuz deve düşer (Tülücü, 1997: 472).

¹⁹⁵ **Rüstem:** Cemşid soyundan gelen Neriman'ın torunu ve Sam'ın oğlu olan Sicistan ve Seyistan hükümdarı Zal'ın oğludur. Daha delikanlılık çağında birçok devî öldürmüş, olağanüstü başarılar göstermiştir. M.Ö. 4. asırda Keykavus zamanında yaşadığı düşünülmektedir. Turan hükümdarları ile Efrasiyab ile olan savaşlarının yanında Siyavuş'u öldürmesi ve Güştâb'ı esir olduğu yerden kurtarması ile ünlüdür. Edebiyatımızda kahramanlık, acı kuvvet ve yenilmezlik sembolü olarak kullanılır. Rüstem ismi daha çok zülf, gamze, kaş, göz gibi hilekâr ve aşîga acı verici sembollerle birlikte kullanılır. Zira hile anlamına gelen “Destan” lakaplı babası Zal, saç, kaş ve kirpikleri beyaz olarak doğmuş, bu şekilde doğan çocuğun uğursuz olduğunu düşünen baba Sam Zal'ı Elbruz dağına atmış ve Zal burda simurg denilen efsanevi bir kuş tarafından büyütülmüştür (Pala, 2010: 395).

¹⁹⁶ 19a hoş hūy: hūyî hoş KÜD.

¹⁹⁷ 20a Tañı yok izz u cāha pādişāhuñ: Tañı yok māl u izz u cāha şāhuñ KÜD.

¹⁹⁸ **Kıtımır:** Ashâb-ı Kehf in köpeğinin adıdır. Bu köpek hakkında tefsirlerde İsrailiyâtan olmak üzere çeşitli malûmat vardır. Cennete girecek hayvanlar arasında Kıtımır da vardır (Pala, 2010: 286).

¹⁹⁹ **Bel'am-ı Bâûr:** Benî israil soyundan çok ibâdet eden ve İsm-i A'zam'ı bilen bir âbid imiş. Hz. Musa zamanında yaşamıştır. Tefsirlerde anlatıldığına göre Hz. Musa, askerleriyle Muâb hükümdarının ülkesini kuşattığı zaman hükümdar Belâk, Bel'am b. Bâûr'u para karşılığında Hz. Musa aleyhine duâ etmeye zorlamış. Bel'am önceleri itiraz etmiş, hatta birkaç gece rüyasında bundan menedilmiş. Sonunda dünyalık

25 Yarın mîzânda kamu hayr [u] şerrüñ
Cezâsı zerrece pîş [ü] kem olmaz

26 Mürâyî ne kadar çok hayr iderse
Şevâbı der-hemi bir dirhem olmaz²⁰⁰

27 Baña ayruk şanâ^catden ne ıışsı
Niçemâ kim kanâ^cat pîşem olmaz

28 **Kemâl Ümmî**²⁰¹ niçe kim tınmasam dir
Gerü söyler dili hiç ebsem olmaz

29 Niçe iş var ki şunaram el irmez
Dağı söz var ki anı ben disem olmaz

12*

Kemâl Ümmî

Mef^cülü/Mefâ^cîlü/ Mefâ^cîlü/Fe^cülün

1 Ey dünyâ seven ço ki fenâdur tutamazsın
Yıl kovma ki biñ yıl yıllarsan yetemezsin

2 Şol “nañnu kâsemnâda”²⁰² saña kısmet olana
Biñ cehd ile bir zerrece artuk kâtamazsın

3 Dünyâyı yerersin yine hırş ile dirersin
Hiçbir çöpüñi dağı²⁰³ yabana atamazsın

için duâ etmeye razı olarak İsm-i Azam'ı okuyup bedduada bulunmuş. O sırada ağzından beyaz bir kuş çıkarak uçup gitmiş. Sonra da dili sarkıp susuz köpek misâli can vermiş (Pala, 2010: 75).

²⁰⁰ 26 – M.

²⁰¹ Bk. şiir 3.

* 12 M 20b, KÜD 696.

²⁰² Şiirde geçen ayetin tamamı şöyledir: “Ehum yeğsimüne rahmete Rabbik. Nañnu kâsemnâ beynehum ma^cişetehüm fî'l-hayât'id-dunyâ” Rabbinin rahmetini onlar mı taksim ediyorlar? Dünya hayatında onların maişetlerini aralarında biz taksim ettik (Kur'an-ı Kerim, 43/32).

²⁰³ 3b dağı: - M. Mecmuadaki yazılış vezni bozmaktadır.

- 4 Sen yeri yiyem şanma ki ahir seni yer yer
Nerd oynamagıl²⁰⁴ çarhla ki yeñer utamazsın
- 5 Ey ʿāciz ögünme hünerüm var deyü çünkim
Başuñdan eger²⁰⁵ bir kıl üzülse çatamazsın
- 6 Tedbīr idüben hiç iletmezsin²⁰⁶ ilerü
Taḫdīr işini ḥükümle²⁰⁷ gerü atamazsın
- 7 Ey kalbini şāfī şatıcı utan kim
Şarrāf öñine varıcaḫ öyle şatamazsın
- 8 Bir tevbe ile bunca yazuḫlu çamurından
Çıḫup andan daḫı raḫmet deñizine batamazsın²⁰⁸
- 9 Bu bağda bitüp gerü şolup da ḫurumadın
Bil ḫadrüñi kim ḫaşre dek ayruḫ bitemezsin
- 10 Ṭur ṭāʿate bu dünlede²⁰⁹ her miḫnete şabr it
Yoḫsa varup ol sinlede rāḫat yatamazsın
- 11 Daʿvī ḫiluben ʿūd u ʿabīrem dime çün kim
Maʿnī odına derd ile göynüp dütemezsin²¹⁰
- 12 ʿAşḫ cemʿ içinde saña ʿāşıḫ mı dīsünler
Pervāne gibi şemʿe çü perrün atamazsın
- 13 Ayruḫlara senün niçe kār etsün ögüdin

²⁰⁴ 4b oynamagıl: oynama M. Mecmuadaki yazılış vezni bozmaktadır.

²⁰⁵ 5b eger: - M. Mecmuadaki yazılış vezni bozmaktadır.

²⁰⁶ 6a hiç iletmezsin: iletmezsin hiç KDÜ.

²⁰⁷ 6b ḥükümle: zorıla KÜD.

²⁰⁸ Bu mısranın vezni kusurludur.

²⁰⁹ 10a dünlede: dünle M. Mecmuadaki yazılış vezni bozmaktadır.

²¹⁰ 11 - M.

Evvel çün²¹¹ okıduklarunu sen²¹² tutamazsın

14 Kargâ gibi leş kovma **Kemâl Ümmi**²¹³ ko yoksa²¹⁴

Bülbül gibi gül-zâr giriben²¹⁵ hoş ötemezsin²¹⁶

13*

Vefâ'î²¹⁷

Fâ'îlâtün/ Fâ'îlâtün/ Fâ'îlâtün/ Fâ'îlün

I

°Arz kılsam hâlimi ol tende cân ağlar baña
Vâkıf olsa ser-te-ser bil ki cihân ağlar baña
Tâ giceler şubh olanda dîdeler kan dökmede
Zârımı güş itse bülbül gülsitân ağlar bana

II

Arzû-yı nev-bahâr itdimse oldım nâ-ümîd
İrdi bir faşl-ı şitâ oldu ümîdim nâ-bedîd
Âteş-i süz-ı derûnum olmada her dem mezîd
Bilse dehr icre gürûh-ı °aşîkân ağlar baña

III

Gâh olur bir merd-i kâmil gâh olur dîvâneyim
Gâh mestim gâh sermest dâ'imâ vîrâneyim
Gâh gider idrâk-ı °aqlım bilmetim ki yâ neyim

²¹¹ 12b Evvel çün: Çün evvel KÜD.

²¹² 12b sen: kendün M. Mecmuadaki yazılış vezni bozmaktadır.

²¹³ Bk. şiir 3.

²¹⁴ Kelime mecmuada eksik yazılmıştır.

²¹⁵ 13b gül-zâr giriben: gül-zâra girüp KÜD.

²¹⁶ M'de 13 ve 14. beyitler arasında takdim tehir yapılmıştır.

* 13 21b.

²¹⁷ **Vefâ'î**: Vefâ'î mahlası, hem Divan Edebiyatı hem de Halk Edebiyatı şairleri arasında kullanılmış bir mahlas olarak birden fazla şairi ifade etmektedir. Bunlardan tespit ettiklerimiz; Vefâ'î, İmam Kulu Mirza b. Şah Ruh Mirza, Mir Ahmed Hacı, IV. Mehmed, Cezer î -zâde Mahmud Paşa (www.turkedebiyatilismlersozlugu.com 25.02.2016). Kültür Bakanlığı yazmalar.gov.tr adlı sitede ise Vefâ'î mahlaslı bir şairin yazmış olduğu Türkçe bir eser bulunmamaktadır. Bu şiirin hangi şaire olduğu tarafımızdan tam olarak tespit edilememiştir.

°Āķibet ʔostlar degil dūşmān olan aēlar baña

IV

Gitdi elden ey **Vefā°İ** nāmdārım āh vāh

Ķāmeti mevzūn nihāli gül°izārım āh vāh

Dūşeli ol nār-ı firķat kesb-i kārım āh vāh

Raħme gelür ʔuysa kāfir müselmān aēlar baña

14*

Na°t-i Resūl

Mefā°İlūn/Mefā°İlūn/ Mefā°İlūn/ Mefā°İlūn

- 1 Şehā nūr-ı cemālūñden ki envār oldılar peydā
Senūñ ħūsn-i kemālūñden olur °uşşāķ dil-şeydā
- 2 Dimāē-ı cāna ħoş būlar virir zūlfūñle giysūlar
Yazar ħaķķuñda ebrūlar ki “ve'l-leyli izā yaēşā”²¹⁸
- 3 Camāluñ nūr-ı kāşıfdir kelāmuñ vaħy-i hātıfdir
Ruħuñ ħālīñi vāşıfdir şeb-i Ķadrle²¹⁹ hem İsrā²²⁰
- 4 Yeruñ Yeşrible Baṭḥādur olur firdevs-i me°vādur
Saña seyr-i temāşādur ki “subḥāne°l-lezī esrā”²²¹
- 5 Ḥabīb-i Kibriyāsın sen ķamu derde devā sensin

* 14 22b.

²¹⁸ Beyitte Leyl suresinin ilk ayetine yer verilmiştir: “Ve'l-leyli izā yaēşā.” Kasem ederim örttüēü vakit geceye (Kur'an-ı Kerim 91/1).

²¹⁹ Beyitte Kadr suresinin birinci ayetine işaret edilmektedir: “İnnā enzelnāhu fī leylet°il-ķadr.” Muhakkak ki biz onu Kadir Gecesi'nde inzal ettik (Kur'an-ı Kerim 97/1).

²²⁰ **İsrā Sûresi:** Kur'an-ı Kerim'in on yedinci sûresi. Adını, Hz. Peygamber'in Mekke'den Kudüs'e götürülüşünden bahseden ilk âyetindeki “gece yürüyüşü” anlamına gelen isrâ kelimesinden alır. Ayrıca Subhân ve İsrâiloğulları'na yer verilmesi sebebiyle Benî İsrâil sûresi olarak da adlandırılmıştır. (Yaşaroēlu, 2001: 177).

²²¹ Beyitte geēen âyetin tamamı şöyledir: “Subḥāne°l-lezī esrā bi-°abdihi leylen min°el-Mescid°il-Ḥarāmi ilel Mescid°il-Aķşā°el-lezī bâreknā ħavlehu linuriyehu min āyatınā innehu Hüve's-Sem°u°l-Başır.” Tenzih O Subhan'a ki, kulunu geceleyin Mescid-i Haram'dan, havlini mübarek kıldığımız Mescid-i Aksa'ya isra etti. O'na âyetlerimizden gösterelim diye. Hakikat şu; O'dur Semî', Basır (Kur'an-ı Kerim 17/1).

Ki resle bî-şevâsın sen güvâhdır Mescid-i Akşâ

- 6 Senuñ °aşkuñla ey dildâr olur ne âsân devvâr
Dü-çeşm-i nergisüñ ey yâr ki “mâ zâğē’l-başar”²²² gūyâ
- 7 Sen ol pür-genc mahzenisin ger fiten gâh dâmenisin
Murâdî²²³ şâkirüñ sensin degil dünyâ vü mâfihâ

15*

Şafvet²²⁴

Fâ°ilâtün/ Fâ°ilâtün/ Fâ°ilâtün/ Fâ°ilün

- 1 Her zamân bir Vâmık [u] °Azrâ²²⁵ olur °âlem bu ya
Nev-be-nev²²⁶ efsâneler peydâ olur °âlem bu ya

²²² Beyitte geçen ayetin tamamı şöyledir: “Mâ zâğē’l-başaru vemâ tağâ.” Göz ne gayrına kaydı ve ne de tuğyan etti, haddi aştı (Kur’an-ı Kerim 53/17).

²²³ **Murâdî**: Edebiyatımızda bu mahlas pek çok şair tarafından kullanılmıştır. Murâdî mahlasını kullanan sultanlardan III. Murad’ın divanında bu şiir aranmış fakat bulunamamıştır. Yaptığımız araştırmalar neticesinde şiirin ait olduğu şair hakkında kesin olarak bir bilgi edinilememiştir.

* 15 M 23a THE 264.

²²⁴ **Safvet**: Mustafa Safvet Efendi, Galata’da Arab Camii imamı Mehmet Efendi’nin oğludur. 1794 yılında Galata’da doğdu. Biraz okuduktan sonra yorgancı esnafı oldu. Daha sonra bir müddet kâtiplik yapmıştır. 1833’te tersane ruznamçeciliğine tayin edilmiş ve üç dört sene sonra azledilmiştir. Kendini azleden Musa Safveti Paşa’ya şu beyti yazmıştır:

“Varsa yerden çıkıyor inmiyor esma gökden
Şimdi Firavn olanın namına Musa derler”

Daha sonra çeşitli görevlere atanan Safvet Efendi 1866 yılında vefat etti. Pek rahat bir hayat yaşamadığı ve kazancıyla geçinemediği eserlerinden anlaşılmaktadır. Sevdigini Kaptan-ı Derya Hüsrev Paşa’dan yazmış olduğu “Seydi Kasidesi” ile istemiş ve fakat bu isteği kabul görmemiştir (Baştuğ, 2002: 1592-1600).

²²⁵ **Vâmık ve Azrâ**: Hikâyenin aslı Helenistik dönemde yazılmış mensur bir aşk romanına dayanır. Eserin ve kahramanlarının İslâmî edebiyatlardaki versiyonları Vâmık ve Azrâ adını taşır. Azrâ (delinmemiş inci, bâkire) Parthenopê, Vâmık (âşık) Mêtiochos kelimesinin Arapça’sıdır. Bugün elde bulunan Vâmık u Azrâ nüshası, Gazneli Mahmud’un meliküşşuarâsı Unsurî’nin (ö. 431/1039-40) “feûlün feûlün feûlün feûl” vezninde yazdığı Farsça bir eserdir (Tokmak, 2012: 503). XVI. yüzyılın başlarından itibaren Türkçe “Vâmık ve Azrâ” mesnevileri daha ziyade Farsça’dan tercüme veya adapte yoluyla meydana getirilmekle birlikte Türk muhayyilesinin zenginliği ve olayların coğrafyası bakımından bazı farklılıklar içerir. Birçok defa evlenmesine rağmen çocuğu olmayan Çin Hakani Taymus, Turan Şah’ın resmini görerek beğendiği kıızıyla evlenir ve bir oğlu doğar. Adını da Vâmık koyar. Çocuk büyüdükçe güzelliği dillerde dolaşır ve sonunda Gazne hükümdarının kızı Azrâ’nın kulağına kadar gider, Azrâ ona âşık olur. Bundan kendisini haberdar etmek için resmini yaptırıp Vâmık’a gönderir. Vâmık da resmi görünce Azrâ’ya âşık olur ve sevgilisini bulmak üzere sırdaşı Behmen ile birlikte yola çıkar. Çıkılan bu yolculuk sonunda pek çok maceralardan sonra Azra ve Vamık Mizbân’ın ülkesinde kavuşurlar (Ayan, 2012: 504).

²²⁶ 1a Nev-be-nev: Nev-i nev M.

- 2 Kābz [u] baştı kıl tefekkür ʿāleminde ey gönül
Faşl-ı sermānıñ soñı germā olur ʿālem bu ya
- 3 Geç geçenden eyleme müstaḳbeli yāhū ḥayāl
Baḳ neler olmuş neler ḥālā olur ʿālem bu ya²²⁷
- 4 Zevḳ-i vaşlı telḥ-kām-ı hicr ider encām-ı kār
Şabr ile ʿāşık kuruḳ ḥelvā olur ʿālem bu ya
- 5 Āb-ı rüyuñ dökme her naḥl-ı pelīdīñ pāyına
Mīve-i maṭlab ya olmaz ya olur ʿālem bu ya²²⁸
- 6 Kaçma tābūr-ı muḥabbetden yerinde raḥāt ol
Zevḳıñe baḳ şulḥ olur ḡavḡā olur ʿālem bu ya²²⁹
- 7 Keşf-i mirʿāt-i serāʿir eyleme aḥbāba da
Belki bir şūret ile aʿdā olur ʿālem bu ya
- 8 Şorma sāḳī mācerā-yı ʿālem-i ābı baña
Kaṭresin naḳl eylesem²³⁰ deryā olur ʿālem bu ya
- 9 Görme aḥḳar kimse[y]i ḥālī²³¹ ḳadr-i mechūlīdur
Ḥaḳḳıñ edna bendesi²³² mevlā olur ʿālem bu ya²³³
- 10 Al civānlık ʿāleminden āhımı ey bī-vefā
Vaḳt ile başıña sevdā olur ʿālem bu ya²³⁴
- 11 Ḥāk-i Mevlānāyı **Şafvet** sürme-i çeşm eyleyen

²²⁷ Bu beyit THE'de 5. beyittir.

²²⁸ 5 – THE.

²²⁹ Bu beyit THE'de 9. beyittir.

²³⁰ 8b eylesem: eylesen M.

²³¹ 9a ḥālī: cānā THE.

²³² 9b bendesi: bir kulu THE.

²³³ Bu beyit THE'de 3. beyittir.

²³⁴ Bu beyit THE'de 6. beyittir.

On sekiz biñ ʿālemi binā olur ʿālem bu ya

16*

Ġazel-i Qalbî²³⁵

Mefāʿīlün/ Mefāʿīlün/ Mefāʿīlün/ Mefāʿīlün

I

Ne zan itdiñ gözüm nûrî ʿaşıklık dervîşānlıktır
Ar oldur nefsine şabr u qanāʿat pehlivānlıktır
Cihānîñ ʿizz-i cāh-ı devleti bir mülk-i hānlıktır
Anîñ mülkünde baygūşlar öter āhū vîrānlıktır
Çerağ-ı şemʿiñi söndürme²³⁶ cehd it yol qaranlıktır
Tūrāğ-ı menzili fikr etmemek pek ġāfilānlıktır

II

Şehā ʿāqıl olanlar devlet-i Dārā²³⁷ dan el çekdi
Haqīkat sırrına vāşıl olan eşyādan el çekdi
Kimi Mecnûn²³⁸ gibi Haqqı bulan Leylādan el çekdi

* 16 24a.

²³⁵ **Kalbî:** Edebiyatımızda Qalbî mahlası 17. yüzyılda ve 18. yüzyılda yaşamış iki şair tarafından kullanılmıştır. Şairlerin her ikisi de tekke şairi olup hayatları hakkındaki bilgi sınırlıdır (Tekin, www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com 30/11/2018). Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü'nde bu mahlasta bir şair bulunmamaktadır (İpekten vd., 1988). Kültür Bakanlığı yazmalar.gov.tr adlı sitede ise Qalbî mahlaslı şaire ait bir eser bulunmamaktadır. Bu şiirin hangi şaire ait olduğu tarafımızdan tam olarak tespit edilememiştir.

²³⁶ Eski harfli metinde “söyündürme” şeklinde yazılan kelime vezin gözetilerek tarafımızdan “söndürme” şeklinde alınmıştır.

²³⁷ **Dārā:** İran'ın Keyaniyan sülalesinin dokuzuncu ve sonuncu padişahıdır ve Pers İmparatorluğu'nun da son hükümdarı olarak kabul edilir. Büyük İskender ile yapılan savaşta mabeyincisi tarafından zehirlenerek öldürülmüştür. Sehnameye göre İskender ile babaları bir kardestirler (Pala, 2010: 116).

²³⁸ **Levlâ ve Mecnûn:** Özellikle Aran, Türk, Fars ve Urdu edebiyatlarında ele alınmış bu ask hikâvesinin iki kahramanından biri olan Mecnûn, 70 (689) vîh civarında öldüğü ve adının Kavs b. Mülevvâh el-Âmirî olduğu kabul edilen sairin lakabıdır. Levlâ'ya duvduğı ask vüzünden aklını kavbetmesi sebebiyle kendisine takılan bu lakan sonraları isminin verini almıştır. Levlâ ise avnı kabileve mensun ve bir rivavete göre Mecnûn'un amcasının kızı olan Levlâ hint Mehdî el-Âmirivve'dir. Levlâ ve Mecnûn hikâvesi su temel unsurları ihtiva etmektedir: Necid'de bulunan Benî Âmir kabilesine mensun Kavs ile Levlâ kabilelerinin havvanlarını otlatırken birbirlerini severler. Büvüvün askerinin mevdana çıkması üzerine Levlâ cadırda alıkonur ve Kavs'a gösterilmez. Bunun üzerine Kavs'ta askın ilk ıstırapı başlar: babasına Levlâ'vı istemesini söyler. Ancak askları sebebiyle kızın adı dillere düşün namusu lekелendiği için bu teklif reddedilir ve Levlâ bir baskasıyla evlendirilir. Kavs ıstırapın tesiriyle aklını hüsbütün kavheder. I. Mervân'ın vergi memuru Ömer b. Abdurrahman ile onun yerine geçen Nevfel b. Müsâhık Kavs'a vardımçı olmak için girişimde bulunurlar. fakat bu girişimleri sonucuz kalır. Babası sifa ümidivle Mecnûn'u Mekke ve Medine'ye götürürse de Mecnûn Allah'a askını arttırması için dua eder ve cöllere kacakarak vahsi hayvanlarla birlikte yaşamaya başlar. Öte yandan Leylâ Mecnûn'un aşkıyla ıstırap içinde ölür. Mecnûn da

Senîñ kavm u kabîleñ²³⁹ noldılar dünyâdan el çekdi
 Çerağ-ı şem'îni söndürme cehd it yol karanlıktır
 Turâğ-ı menzili fikr etmemek pek gâfilânlıktır

III

Eliñde var iken fırsat[ı] fevt etme gel ey cân
 Tedârik kıl be-hey gâfil velî göç etmeden kerbân
 Bu dünyâ kâfire cennet olupdur mü'mine zindân
 Hevâ-yı nefsiñe şabr it olursın 'âkıbet pişmân
 Çerağ-ı şem'îni söndürme cehd it yol karanlıktır
 Turâğ-ı menzili fikr etmemek pek gâfilânlıktır

IV

Za'îfdir **Qalbîyâ** nâm u nişânîñ²⁴⁰ qalmaya bir gün
 Senîñ bülbül gibi söyler lisânîñ qalmaya bir gün
 İrişdikce ecel yanînda cânîñ qalmaya bir gün
 Cihânîñ küll-i vârandan gümânîñ qalmaya bir gün
 Çerağ-ı şem'îni söndürme cehd it yol karanlıktır
 Turâğ-ı menzili fikr etmemek pek gâfilânlıktır

17*

°Adlî²⁴¹

Mef'ûlû/ Mefâ'îlû/ Mefâ'îlû/ Fe'ûlûn

I

Ebrûlarıñ zahmı nihândır cigirimde

onun için aşıtlar sövlevis askının acılarını terennüm ederek çöllerde dolaşmaya devam eder. Nihayet bir gün ölüsü bulunur (Durmuş, 2003: 159).

²³⁹ Eski harfli metinde “kavm-i kabîleñ” şeklinde tamlama olarak yazılan kelime tarafımızdan mana gözetilerek “kavm u kabîleñ” şeklinde alınmıştır.

²⁴⁰ Eski harfli metinde “nâm-ı nişânîñ” şeklinde yazılan tamlama tarafımızdan mana gözetilerek “nâm u nişânîñ” şeklinde alınmıştır.

* 17 25b.

²⁴¹ °Adlî: II. Mahmud. 1785 yılında İstanbul'da doğdu. Babası I. Abdulhamîd, annesi Naksidil Sultan'dır. III. Selîm tarafından yetistirildi. Edebiyat, musiki, Aranca, Farsca, akaid, dinî bilgiler ve hat dersleri aldı. Temmuz 1808 tarihinde Osmanlı İmparatorluğu'nun 30. padişahı olarak tahta çıktı. 1839 senesi Haziran'ının 28'inde akciğer vereminden vefat etmiştir. 1 Mars, 1 Kalenderî, 1 Tavsanca, 22 Sarkı olmak üzere 25 eseri günümüze gelmiştir. Avnı zamanda iyi bir hattattır. Sülûs, nesih ve celî türü vazıda icazetname almıştır. Yazdığı levhalar Topkapı Sarayı'nı süslemektedir. Resme de meraklı olan padişah, tehlikeli dedikodulara aldırmanın kendi nortresini vantararak devlet dairelerine astırma cesareti göstermiştir. Avnı zamanda sair olan II. Mahmûd, Adlî mahlasıyla şiirler vazdı. Adının halk arasında Sultân Mahmûd-ı Adlî şeklinde vavılması bu mahlastan dolavidir. Ancak bir Divân teskil etmemiş ve şiirlerinden pek azı günümüze ulaşabilmiştir (Arslan, 2015: www.turkedebiyat isimlersozlugu.com 30/11/2018).

Gül ruhlarının haneleri çeşm [ü] serimde
 Eşkim yerine ka[n] dökülür didelerimde
 Sevdâ-yı muhabbet esiyor şimdi serimde
 Taqdîre ne çâre bu da varmış kaderimde²⁴²

II

Bend itdi benim gönlümü bir zülf-i semensâ
 Bir hânde ile mürğ-ı dili²⁴³ eyledi yağma
 Yağdı beni yandırdı meded ol gül-i ra^cnâ
 Sevdâ-yı muhabbet esiyor şimdi serimde
 Taqdîre ne çâre bu da varmış kaderimde

III

Ol gönca femîn çeşmi mi nâza kanar mı²⁴⁴
 Ol hüsrev-i hûbân^c acebâ yarın añar mı
 Ben yandığım âteşlere yâ Rab ol yanar mı²⁴⁵
 Sevdâ-yı muhabbet esiyor şimdi serimde
 Taqdîre ne çâre bu da varmış kaderimde

IV

‘Adlî niçe bir dil elem-i hicr ile kılsun
 Hâsret bu kadar kim dilim al kana boyansun
 Ben yandığım âteşle²⁴⁶ yâ Rab ol dağı yansun
 Sevdâ-yı muhabbet esiyor şimdi serimde
 Taqdîre ne çâre bu da varmış kaderimde

²⁴² Eski harfli metinde vezni kusurlu olan mırsra vezin gereği yukarıdaki şekilde alınmıştır.

²⁴³ II/2 dili: dilimi M. Mecmuadaki yazılış vezni bozmaktadır.

²⁴⁴ Beyit hem vezin hem de mana bakımından noksandır.

²⁴⁵ III/3 - : dağı M. Mecmuadaki kelime vezni bozmaktadır.

²⁴⁶ IV/3 âteşle: âteşlere M. Mecmuadaki yazılış vezni bozmaktadır.

18*

Nûrî²⁴⁷

Fâ'îlâtün/ Fâ'îlâtün/ Fâ'îlâtün/ Fâ'îlün

- 1 Şâdıkâne şıdk ile ben yâre 'âşık olmuşum
Cümle 'âlem bihteri dildâre 'âşık olmuşum
- 2 Kanda kim bir gül olur bülbül anıñ hayrânıdur
Bülbül-i şürıdeyim gülzâre 'âşık olmuşum
- 3 Bülbülün gülden murâdı Hâk cemâlidür 'ayân
'Âşık-ı ser-mest olup dîdâre 'âşık olmuşum
- 4 Şad-hezârân şey' şabr idemez anıñ dîdârına
Ben anıñ yüzindeki envâre 'âşık olmuşum
- 5 Yüziniñ nûrı anıñ derd ehliniñ dermânıdur
Nûrî dir derd ehliyim dermâne 'âşık olmuşum

19*

Mu'âfız²⁴⁸

Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün

- 1 Kef-i mu'ciz-i esrârıñ yed-i Mûsâyı²⁴⁹ debretmez

* 17 26b.

²⁴⁷ Mecmua'nın sonraki varaklarında Abdülahad Nûri Divan'ından şiirler bulunması bu şiirin de Nûrî mahlasını kullanan şaire ait olabilme ihtimali gündeme getirmiş ve şiir Abdülahad Nûri Divan'ında aranmış fakat bulunamamıştır. Bahse konu şiirin şairi hakkında da herhangi bir bilgi tarafımızca tespit edilememiştir.

* 19 27a.

²⁴⁸ **Mu'âfız:** Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü'nde Mu'âfız mahlaslı bir şair bulunmamaktadır (İpekten vd., 1988). Kültür Bakanlığı yazmalar.gov.tr ve www.turkedebiyat isimlersozlugu.com adresli sitelerde de bu mahlasla kayıtlı herhangi bir şair bulunmamaktadır. Bu gazelin şairi hakkında herhangi bir bilgi tarafımızca tespit edilememiştir.

²⁴⁹ **Yed-i Musâ:** Allah tarafından Musâ peygambere verilen bir mucizedir. Musa, Allah'ın emri ile elini koynuna sokar ve çıkarır, böylece eli güneş gibi parıl parıl parıldar. Tasavvufta, İlahî bir gücün gerçekleşip ortaya çıkmasına bir semboldür (Pala, 2015: 485).

Sözün ihyâ-yı mevtâda leb-i ʿİsâ²⁵⁰ debretmez

2 Harîm-i bâğ-ı kudretde yetişmiş bir şecersin kim
Nihâliñ meyve-i hikmet virir Tûbâ²⁵¹ yı debretmez

3 Şu deñli kuvvet yetiriñ vişâl-i “kâbe-ķavseyn”e
Eger etsen nişanı ķurb-ı “ev-ednâ”yı debretmez²⁵²

4 Cemâliñ gülşeni zevķ-ı vişâliñ ʿâşıķa hoşdur
Ki anuñ dîdâr seyri “cennetü’l-me’vâ”²⁵³ yı debretmez

5 Hatt-ı reyhân-ı hüsnuñ levh-i mahfûzı²⁵⁴ câmi’dir
Şaçıñ sırr-ı Hüdâdur kim şeb-i esrârı debretmez

²⁵⁰ **Leb-i ʿİsâ:** Allah tarafından ʿİsâ peygambere verilen bir mucizedir ʿİsâ Cebraîl’in Meryem’e üflediği ruhtur ve bu nedenle neve dokunsa ona can verir. ölüleri diriltir (Pala, 2015: 248).

²⁵¹ **Tûbâ:** Cennetteki bir ağaçla ilişkilendirilen Kur’an terimi. Kelimenin Arapça “tvb” kökünden türevi “güzellik, hosluk, ivilik, göz avdınılı” gibi mânalara geldiği. cennetteki bir ağacı ifade ettiği. Habes veya Hint dillerinde cennetin ismi olarak kullanıldığı belirtilmiştir. Kur’an’da yalnız bir yerde, “iman edip sâlih amel isleyenlere ne mutlu (tûbâ lehüm), varacakları ver ne güzeldir!” meâlindeki âvette (er-Ra’d 13/29) geçen tûbâ kelimesi için klasik tefsirlerde benzer rivayetler nakledilmiştir (Erbaş, 2012: 316-317). Tûbâ müslüman milletlerin kültür, sanat ve edebiyatında kökü Hz. Pevgamber’in makamı olan “vesîle” cennetinde, dalları en üstten alta doğru bütün cennet tabakalarına ulaşacak şekilde tasavvur edilen ağaçtır. Nahl-i tûbâ, tûbâ-vı cinân diye de anılır. Türkçe’de “başı göğsü ermek” deyiminden hareketle “başı tûbâyâ ermek” tabirine de rastlanmaktadır (Uzun, 2012: 317).

²⁵² Beyitte işaret edilen Necm suresi 9. ayetinin tamamı şöyledir: “Fekâne kâbe ķavseyni ev ednâ” Ve böylece iki yay kadar veya ednâ (daha da yakın) oldu (Kur’an-ı Kerim 53/9).

²⁵³ Bu mısırda işaret edilen Necm suresi 15. ayetin tamamı şöyledir: “cindehâ cennet’ül-me’vâ” ki, Cennetü'l-Me'va onun vanıdadır (Kur’an-ı Kerim, 53/15).

²⁵⁴ **Levh-i Mahfûz:** Bütün nesne ve olavlara ilişkin ilâhî ilim ve takdirin kavıtlı bulunduğu kitan. Levh-i mahfûz terkihi. Kur’an’ın çok şerefli ve değerli olduğu ve levh-i mahfûzda bulunduğu ifade edilen bir sûrede geçer (el-Burûc 85/21-22). Gökte ve yerde küçük büyük ne varsa, insanların ecelleri, fertlerin ve milletlerin başına gelecek musibetlerin tamamı Allah’ın ilminde yer almış ve levh-i mahfûz denilen bir kütüğe kaydedilmiştir (Yavuz, 2003: 151).

20*

Nev'î²⁵⁵

Mefā'îlün/ Mefā'îlün/ Mefā'îlün/ Mefā'îlün

- 1 Senüñ maḥzūnuñ olmaḵ baña şādān olmaḵdan yegdür
Ġamıñla ağlamaḵ illerle²⁵⁶ ḥandān olmaḵdan yegdür
- 2 Cihānuñ izz-i cāhın şöyle²⁵⁷ iz'ān eyledüm ben kim
İşigünde ḵul olmaḵ dehre sultān olmaḵdan yegdir
- 3 Cihān-ı bî-şebātuñ raġmına devr itdirir²⁵⁸ cāmı
İçüp lâ-ya'ḵıl olmaḵ şāh-ı devrān olmaḵdan yegdir²⁵⁹
- 4 Düşüp kūy-ı ḥarābāt icre ey dil kāse-līs olmaḵ
Serir-i devlet-i rif'atde²⁶⁰ ḥākān olmaḵdan yegdir
- 5 Şarāb-ı aşḵ ile Nev'î gibi mest-i müdām olmaḵ
Baḵup bu ni'met-i dünyāya ḥayrān olmaḵdan yegdir

21*

Mefā'îlün/ Mefā'îlün/ Fe'ülün

- 1 Zebün itsen daḥı nefsiñ çerisin

* 20 M. 27b. ND. 309-310.

²⁵⁵ Nev'î: Asıl adı Yahyâ olan şair Nev'î, H. 940 (M. 1533/34) yılında Malkara'da doğmuştur. Babası, Şeyh Bayezid-i Rûmî ve İbrahim Gülşenî'ye intisab eden Halvetî şeyhi Pîr Ali, Muhammediye yazarı Yazıcızâde Mehmed Efendi'nin ahvadından bir zatın kızı ile evlenmiş ve bu evlilikten, Nev'î mahlaslı Yahyâ dünyaya gelmiştir. Medrese eğitimi görmüş ve sonradan çeşitli medreselerde müderrislik yapmıştır. Bir müddet şehzadelere de hocalık yapmış olan Nev'î H. 30 Zilkaade 1007 (M. 24 Haziran 1599) Çarşamba günü vefat etmiştir. Çeşitli alanlarda ve dillerde otuzdan fazla eser vermiştir. Divanında yer alan Türkçe manumelerde sade bir dil kullanmıştır. Şiirlerinde aruz vezninin yirmi beş değişik kalıbını ustalıkla kullanmıştır. Şiirlerinde özlü sözler, atasözü ve deyimlere sıklıkla rastlanır (Sefercioğlu, 2001- s. 1-20).

²⁵⁶ 1b illerle: yıllarla M.

²⁵⁷ 2a şöyle: böyle ND.

²⁵⁸ 3a itdirir: itdürüp ND.

²⁵⁹ Bu beyit ND'de 4. beyittir.

²⁶⁰ 4b Serir-i devlet-i rif'atde: Serir-i devlete fağfur ND.

* 21 28a.

Mübârekdir kazâ vaqt-i seherde

2 Öter dilince cümle kuşlar²⁶¹

Virir bülbül şadâ vaqt-i seherde

3 Melekler çağrışurlar hem semâda

İderler hem nidâ vaqt-i seherde

4 Seher vaqti mübârekdür mübârek

Açar bâb-ı Hüdâ vaqt-i seherde

5 Semânîñ kapısı cümle açılır

Bulur devlet gedâ vaqt-i seherde

6 Uyanup **Muhammed**²⁶² Hağka idüp niyâzi²⁶³

Muhammed Mustafâ vaqt-i seherde

7 Dilerdi ümmetini Rabbisinden

Birçok  a a vaqt-i seherde²⁶⁴

22*

Nuzulî²⁶⁵ **Seher**

Mefâ l n/ Mefâ l n/ Mefâ l n/ Mefâ l n

1 Be-hey g f l gözün a  ba  uyan vaqt-i seherlerde

²⁶¹ Mısra hem vezin hem de mana bakımından nokсандır.

²⁶² Bu şiirin Muhammed mahlaslı bir şaire ait olması mümkündür. Yapılan araştırmalar neticesinde şair hakkında herhangi bir bilgi bulunamamıştır.

²⁶³ Bu mısranın vezni kusurludur.

²⁶⁴ Mısra hem vezin hem de mana bakımından nokсандır.

* 22 M 28b NZD 98.

²⁶⁵ **Nuzulî**: Asıl adı Mustafa olan âşık. şiirlerinde Nuzulî mahlasını kullanmıştır. Mutasavvıf bir sair olan Nuzulî Denizli’de doğmuştur. Kenan Erdoğan. “Manisalı Bir Sâir: Mustafa Nuzulî Efendi ve Tazivetnâmesi” başlıklı makalesinde doğum tarihinin olmadığını. 1119/1707’de birinci divanını tertin ettiğine göre 17. vüzcılın ikinci varısı veva son çevreğinde doğduğunun tahmin edilebileceğini ifade etmiştir. 1744’te ise Kula’da vefat etmiştir. Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi’nde ise XVIII. vüzcıl tekke şiirinin ikinci derecede sairlerinden olduğu belirtilen Nuzulî’nin “Divan-ı Mustafa Nuzulî Kulavî” (1915) adlı divanının basıldığı ifade edilmiştir. Ayrıca Osmanlı Müellifleri adlı eserde âşığın iki bevitine ver verilmiş ve Kula’da bir dereâhı olduğundan bahsedilmiştir. Nuzulî’nin havatı hakkında kavnaklarda baska bir bilgi tespit edilememiştir. Nuzulî’nin vasaamı ve sairliği cönk ve mecmualar üzerine yapılacak çalışmalarla aydınlatılabilir (Baki, 2014: www.turkededebiyatilisimleri-sozlugu.com, 26.02.2016).

Neler ihsân ider gör Hâk uyan vâkt-i şehirlerde

2 Şehirlerde açan gözleri²⁶⁶ dergâha koyan yüzler

Karşular hürî kızları uyan vâkt-i şehirlerde

3 Şehirde açılır²⁶⁷ güller şakır dîvâne bülbüller

Götürir dosta bugün yollar²⁶⁸ uyan vâkt-i şehirlerde

4 Şehirlerde uyansaña misk [ü] °anber boyansaña

Yaradana tayansaña uyan vâkt-i şehirlerde²⁶⁹

5 Yaratdı Hâk seni yokdan naşîbîñ gönderir çokdan

Cinân umar iseñ Hâkdan uyan vâkt-i şehirlerde

6 Şehirde kalkuben ey yâr²⁷⁰ kapusunda тұrup yalvar

Nuzûlîniñ sözün tut var uyan vâkt-i şehirlerde

23*

İlahî

Fâ°ilâtün/ Fâ°ilâtün/ Fâ°ilâtün/ Fâ°ilün

I

Yâ İlahî cümle °âlem masivâ yâ Hû çeker

Yâ Ğafûr ismiñ oğur arz [u] semâ yâ Hû çeker

°Aşkıñ ile cümleten²⁷¹ haqqâ toğuz kat âsumân

Devr ider şevkıñla yâ Rab dâ°imâ yâ Hû çeker

²⁶⁶ 2b açan gözleri: açılan güller M.

²⁶⁷ 3a açılır: açılan M.

²⁶⁸ 3b Götürir dosta bugün yollar: Getürir dost bûyun yeller NZD.

²⁶⁹ Bu beyit Mecmuada bulunmamaktadır.

²⁷⁰ 6a kalkuben ey yâr: uykudan uyan M.

* 23 M 29a, TEM 104-105.

²⁷¹ I/3 cümleten: cümle M.

II

°Arş-ı nüh-eflāk tākı Sidereti²⁷² Tübâyı²⁷³ gör
 Kevşeri ğilmānı ħūri cennetü'l-me'vâyı gör
 Cem° olup necm-i şüreyyâ meclis-i kübrâyı gör
 “Kābe kâvseyni °ulā şümme denā”²⁷⁴ yâ Hū çeker

III

Beyt-i ma°mūr ile Kudsî Ka°be-i °ulyā mekân
 Yâ Medīne şehri-i a°zam ravza-i bâğ-ı cinân
 Mescid-i Akşâ Cebel-i °Arafâtla °ahd-ı emân
 İyleyüp her rûz [u] şeb Merve Şafâ yâ Hū çeker

IV

Ağla ey dîdem yûri ez-cân [u] dil feryād kıl
 İñle ey sînem derûnîñ zîkr ile mu°tâd kıl
 °Aşk ile gülbang urup Hū ismini evrâd kıl
 °Âdet oldur cümle °uşşâk-ı Hüdâ yâ hū çeker

V

Her seher âvâz ider Mes°ûd²⁷⁵-ı °abdıñ yâ İlah

²⁷² **Sidretü'l-Müntehâ:** Hz. Pevgamber'in. Mi'rac gecesi vanında ilâhî sırlara mazhar olduğu ağac. Sözlükte “Arabistan kirazı denilen hoş gölgeli nebk ağacı” anlamındaki sidre ile müntehâ kelimesinden oluşan sidretü'l-müntehâ terkibi “son noktada bulunan sidre” demektir. Terim olarak “Hz. Pevgamber'in Mi'rac gecesi vanında ilâhî sırlara mazhar olduğu ağac veya makam” diye açıklanabilir. Kur'an'da bir yerde sidretü'l-müntehâ (en-Necm 53/14), bir yerde yalnız sidre (en-Necm 53/16) şeklinde geçer (Uludağ, 2009: 151).

²⁷³ **Tübâ:** Cennetteki bir ağacla ilişkilendirilen Kur'an terimi. Kelimenin Arapça “tvb” kökünden türevi “güzellik, hosluk, ivilik, göz avdınlığı” gibi mânalara geldiği, cennetteki bir ağacı ifade ettiği. Habes veya Hint dillerinde cennetin ismi olarak kullanıldığı belirtilmiştir. Kur'an'da yalnız bir yerde. “iman edin sâlih amel isleyenlere ne mutlu (tûbâ lehüm). varacakları ver ne güzeldir!” meâlindeki âvette (er-Ra'd 13/29) geçen tûbâ kelimesi için klasik tefsirlerde benzer rivayetler nakledilmiştir (Erbaş, 2012: 316-317). Tûbâ müslüman milletlerin kültür, sanat ve edebiyatında kökü Hz. Pevgamber'in makamı olan “vesîle” cennetinde, dalları en üstten alta doğru bütün cennet tabakalarına ulaşacak şekilde tasavvur edilen ağacdır. Nahl-i tûbâ, tûbâ-vı cinân diye de anılır. Türkçe'de “başı göğsü ermek” deyiminden hareketle “başı tûbâyı ermek” tabirine de rastlanmaktadır (Uzun, 2012: 317).

²⁷⁴ Beyitte işaret edilen Necm suresi 8. ve 9. ayetlerinin tamamı şöyledir: “şümme denâ fetedallâ fekâne kâbe kâvseyni ev ednâ” Sonra (Rabbine) yaklaştı (yükseldi), (akabinden) tedelli etti (aşağı indi) ve böylece iki yay kadar veya ednâ (daha da yakın) oldu (Kur'an-ı Kerim 53/8-9).

²⁷⁵ **Mes°ûd:** Şair hakkında fazla bilgi yoktur. Hâfız Ali Efendi İlmî Eserler Kütüphanesi'nde, 291 numarada kayıtlı yazma mecmuada şairin adı Mes°ûdü'l-Mar'âşî olarak verilip üç tane de şiiri alınmıştır. Şairin söz konusu mecmuadaki şiirlerinden birincisi bir münâcâttır. İkinci şiirinde Hz. Muhammed'in şefâatini dilemekte, üçüncüsünde ise Hz. Mevlânâ'ya muhabbetini dile getirmektedir (Alıcı, 2004: 56-63).

Cürmümüzle yâ İlahî itme hâlimiz tebâh
 İsm-i zâtın zıkr iden bir ben değil ey pâdişâh
 Belki  alem cümle eşyâ mâsivâ yâ Hû çeker

24*

Nuzûlî

Fâ ilât n/ Fâ ilât n/ Fâ ilât n/ Fâ il n

- 1 Zâhidâ geç her hevâdan dil virüp üstâda gel
 Zâkir ol   mr-i  azîzi virme yeter bâda gel
- 2 Gice gündüz şıdk ile Hâk yoluna sa y it m d m
 Bulasın genc h ne-i ma m rı  o berb da gel
- 3 Geç bu ta l dden²⁷⁶ y ri cehd eyleyüp ta        gel²⁷⁷
 H zmet it²⁷⁸ c n u g     den m r şidi ir  da gel
- 4  o bu d ny ²⁷⁹ meskenin vir n murdar h ned r
 M ster  dan durma her dem menzil-i  b da gel
- 5 Ey Nuz l ²⁸⁰ m siv  sevd sına virme g    l
  ek eli ni al fen dan f ri   ol  z de gel

Bu     irden hareketle şairin sünni akideye ba lı ve aynı zamanda Mevlev  tarikatına intisaplı olduğunu söylemek mümkündür (Alıcı vd., 2009: 104).

* 24 M 30a, NZD 86.

²⁷⁶ 3a ta l dden: ta l  di M.

²⁷⁷ 3a gel: ir NZD.

²⁷⁸ 3b it: - NZD.

²⁷⁹ 4a d ny : fena NZD.

²⁸⁰ Bk.   ir 22.

25*

İlahî²⁸¹

7'li Hece Ölçüsü

I

Gel vuşlata bel bağla
K̇an ağla gözüm ağla
Derd ile ciger  ağla
K̇an ağla gözüm ağla

II

Bülbül gibi gel gülme
G l gibi a ıl  olma
A sı n ya sı nı silme
K̇an ağla gözüm ağla

III

Giceler olup k̇a' im
Gündüzler olup  a' im
Ya  yerine her d ' im
K̇an ağla gözüm ağla

IV

Çağlara urup ba ı
Bul h li ne h lda ı
Sel gibi a ıt ya ı
K̇an ağla gözüm ağla

V

Kim varını hep virdi
Y rına ol irdi²⁸²

* 25 30b.

²⁸¹ Bu  iirde mahlas bulunmamaktadır. Yaptığımız araştırmalar neticesinde şiirin şairine ilişkin herhangi bir bilgi tespit edilememiştir.

Kim ağladı ol güldi
 K̄an ağla gözüm ağla

26*

Nûrî²⁸³

Müstefîlün/ Müstefîlün/ Müstefîlün/ Müstefîlün

- 1 Bulmaz²⁸⁴ bu derdün çâresin²⁸⁵ bî-çâre gönlüm neyleyem
 İşletdi ʿaşkuñ yarasın²⁸⁶ pür-yara gönlüm n'eyleyem²⁸⁷
- 2 Encüm gibi dâ'im döner gâhî çıkar gâhî iner
 Durmaz²⁸⁸ gice gündüz yanar bir nâra gönlüm n'eyleyem²⁸⁹
- 3 Pervâza eylerken²⁹⁰ heves cismi²⁹¹ oldu aña kafes
 Eglenmez oldu bir nefes âvâre gönlüm n'eyleyem
- 4 Cinâna²⁹² vâşıl olmadı ciltinde²⁹³ t̄âk̄at kalmadı
 Andan tesellî bulmadı pür-yara²⁹⁴ gönlüm n'eyleyem²⁹⁵
- 5 Terk itdi cümle pîşesin arturdi²⁹⁶ ʿaşk̄ endîşesin
 Şındırdı Nûrî şîşesin şad-pâre gönlüm n'eyleyem

²⁸² Bu mısra bir hece eksiktir.

* 26 M. 31a, AND 301.

²⁸³ **Nûrî:** Abdülahad Nûri, Halvetiyye tarikatı içerisinde Sivâsiyye kolunun kurucusudur. Babası kadılar zümresinden Muslihuddin Safayî'dir. Annesi Muharrem Efendi'nin kızı Safa Hatun'dur. Abdülahad Nûri 1595 tarihinde Sivasta doğmuş, 1651 tarihinde vefat etmiştir. Daha ziyade dini-tasavvufi sahada olmak üzere biri manzum, diğerleri mensur otuzdan fazla eseri bulunmaktadır (Akkaya, 2003: 50-104)

²⁸⁴ 1a Bulmaz: Bulunmaz M.

²⁸⁵ 1a çâresin: çâre M.

²⁸⁶ 1b yarasın: yara M.

²⁸⁷ Bu mısranın vezni kusurludur.

²⁸⁸ 2b Durmaz: Turmaz AND.

²⁸⁹ Bu beyit AND'de 4. beyittir.

²⁹⁰ 3a eylerken: iderken M.

²⁹¹ 3a cismi: cism M.

²⁹² 4a Cinâna: Cânâna AND.

²⁹³ 4a ciltinde: cânında AND.

²⁹⁴ 4b pür-yara: bir pâre AND.

²⁹⁵ Bu beyit AND'de 2. beyittir.

²⁹⁶ 5a arturdi: iderdi M.

27*

Nuzûlî

Fâ'îlâtün/ Fâ'îlâtün/ Fâ'îlâtün/ Fâ'îlün

- 1 Sırr-ı ʿaşkı tuymayan hayvân degildür yâ nedür
Ehl-i haqqâ uymayan nâdân²⁹⁷ degildür yâ nedür
- 2 Ehl-i tevḥîd olmayanlar mürşide dil virmedi
Haqqı ikrâr eyleyen insân degildür yâ nedür²⁹⁸
- 3 Şüretâ²⁹⁹ insânda gördüm iblîsî³⁰⁰ ʿayne'l-yaḳîn
Haqqı inkâr eyleyen şeytân degildür yâ nedür
- 4 Mü'min-i kâmil olan tevḥîdi inkâr eylemez
Münkerîniñ menzili nîrân degildür yâ nedür
- 5 ʿÂlem-i bezm-i elestde dost elinden zevk ile
ʿAşk şarâbın nûş iden mestân degildür yâ nedür
- 6 Maʿrifetden ğâfil olma eyle taḥsîl-i hüner³⁰¹
Söyledügi ʿarifiñ ʿirfân degildür yâ nedür
- 7 ʿÂşkı meydân-ı ʿaşkda özge hâle irgüren
Ey Nuzûlî³⁰² zıkr ile devrân degildür³⁰³ yâ nedür

* 27 M 31b NZD 68.

²⁹⁷ 1b nâdân: hayvân M.

²⁹⁸ Bu beyit Mecmuada bulunmamaktadır.

²⁹⁹ 3a Şüretâ: Şüret NZD.

³⁰⁰ 3a iblîsî: iblîs NZD.

³⁰¹ 6a hüner: kemal NZD.

³⁰² Bk. şiir 22.

³⁰³ 7b degildür: degilde NZD.

28*

Hazā Şalā-i Mevt³⁰⁴

Fā°ilātün/ Fā°ilātün/ Fā°ilātün/ Fā°ilün

- 1 Bir gün ola bu fenādan göçmege fermān ola
Kurıla cengi acılı bir ulu giryān ola
- 2 Ala gözler görmeden hem kulağın işitmeden
Yağıla beden serāyı hāk ile yeksān ola
- 3 Tatlu cānını bedenden ala °Azrā°ıl gelüp
Şoyalar nāzik libāsın bostanın °üryān ola
- 4 Tahta üzre yaturuben yuyalar gül tenini
Yağasız yeñsiz tonıyla vaḥdete seyrān ola
- 5 Koyasın mālın mülküni ḥānumānı terk idüp
Elvedā° idüp ḳamuya bir °aceb cevḫān ola
- 6 Ağlaşalar yavrıların yırtalar yaḳalarını
Ağlamakdan ḫasret ile gözlerini giryān ola
- 7 Bir ağacdan ata binüp götüreler dört kişi
Yerler altına ḳoyalar başına zindān ola

29*

İlahi Nuzūli

Müstef°ilün/ Müstef°ilün/ Müstef°ilün/ Müstef°ilün

- 1 Zikr ile devrān iderler Ḥalvetiniñ³⁰⁵ dervişleri

* 28 32a.

³⁰⁴ Şiirde mahlas bulunmamaktadır. Memcuadaki dizilişte bu şiirin öncesinde ve sonrasında Nuzulî'ye ait şiirler bulunması nedeniyle Nuzulî Divanı'nda şiir aranmış fakat bulunamamıştır. Bahse konu şiirin şairi hakkında herhangi bir bilgi tarafımızca tespit edilememiştir.

* 29 M 32b NZD 45.

Cânların kurbân iderler Hâlvetîniñ dervîşleri

- 2 Mâl [u] evlâdım dimezler fırsatı elden kımazlar
Dünyâ için³⁰⁶ ğam yemezler Hâlvetîniñ dervîşleri
- 3 Dünyâ ʿukbâdan geçerler vuşlat meyinden içirler
Tokuş kıat gökde uçarlar Hâlvetîniñ dervîşleri
- 4 ʿAşk âteşiyle yanarlar kevşer şarâbından kıanarlar
ʿArş-ı aʿlâda dönerler Hâlvetîniñ dervîşleri
- 5 Gerçi bunda menfûrlardur yarın anda mağfûrlardur
Dîdâr ile mesrûrlardur Hâlvetîniñ dervîşleri
- 6 Ne gelene sevinirler ne gidene yerinirler
Tevhîd ile arınırlar Hâlvetîniñ dervîşleri
- 7 Seyr iderler dost illerin direrler vuşlat güllerin
Hâkka virirler gönüllerin Hâlvetîniñ dervîşleri
- 8 Anlara zıkr itmek yeter her işleri andan biter
Tost ilinden semâʿ dutar Hâlvetîniñ dervîşleri
- 9 Ey Nuzûlî³⁰⁷ çalış bunda dîdârın göresin sen de
Pâdişâh olurlar anda Hâlvetîniñ dervîşleri

³⁰⁵ **Halvetive:** Ömer el-Halvetî'ye (ö. 800/1397-98) nisbet edilen İslâm dünyasının en vavgın tarikatı. Halvetive tarikatı Rûsenive (kurucusu Dede Ömer Rûsenî. ö. 892/1487). Cemâlive (kurucusu Cemâl-i Halvetî. ö. 899/1494). Ahmedive (kurucusu Yiğitbaşî Ahmed Semseddin. ö. 910/1504) ve Semsive (kurucusu Semseddin Sivâsî. ö. 1006/1597) şeklinde dört ana kola ayrılmış. bu kollardan cesitli subeler mevdana gelmiştir. Halvetive'de sevrü sülûk vedi isimle (lâ ilâhe illallah. Allah. hû. hak. hav. kavvûm. kakhâr) vanılır. Harîrîzâde tarikatın esasını kelime-i tevhid zikri. acık ve gizli vedi isimle meşgul olma, vekâyi' ilmiyle kalbi tasfiye ve tabirle te'vil şeklinde özetler (Uludağ, 1997: 393-394).

³⁰⁶ 2b -: hiç M.

³⁰⁷ Bk. şiir 22.

30*

Nevresî

Beste³⁰⁸

Mef'ûlû/ Mefâ'îlû/ Mefâ'îlû/ Fe'ûlûn

I

Ey ğamzesi fettân ħam-ı giysûsı³⁰⁹ kemendim
 Ol yoşma kıyâfet gülşen-i endâm begendim
 Eşim kücüceksin benim serv-i bülendim
 Aldı bu revîşler beni ey şâh-ı levendim
 Ğurbânîñ olam kıyma meded-kân efendim

II

Hûn eyledi bağrım meded ol ğamzesi câzû
 Bî'llah yeter cânıma kâr itdi nedir bu
 Şimden gerü ey qavl-i yalân saña da yâ Hû
 Aldı bu revîşler beni ey şâh-ı levendim
 Ğurbânîñ olam kıyma meded-kân efendim

III

Nevresî niçe bir dîdelerin qanla tolsun
 Hasretle gönül gülşeniniñ gülleri şolsun
 Hercâî güzel sevmeyem tevbeler olsun
 Aldı bu revîşler beni ey şâh-ı levendim
 Ğurbânîñ olam kıyma meded-kân efendim

* 30 33b.

³⁰⁸ Bu şiir için sanal ortamda, Dede Efendi'nin ağır aksak usulünde, Bayatî makamında bestelemiş olan bir şarkı olduğu kaydı bulunmaktadır. (www.notaarsivleri.com 02.03.2016). Şiir, Nevres mahlasını kullanan Osman Nevres Dîvânı'nda bulunmamaktadır (TBMM kütüphanesi 73-7798). Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü adlı eserde Nevres mahlaslı iki şair bulunmaktadır (İpekten vd., 1988). Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü adlı internet sitesinde de bu mahlası kullanan iki şair olduğu zikredilmiştir (www.turkedebiyatilismlersozlugu.com 20/10/2018). Bu şiirin bahsedilen bu şairlerden birine mi yoksa aynı mahlası kullanan bir başka şaire mi ait olduğu tam olarak tespit edilememiştir.

³⁰⁹ Eski harfli metinde “ħamû giysûsı” şeklinde yazılan kelime mana ve imla gözetilerek “ħam-ı giysûsı” şeklinde alınmıştır.

31*

Ġazel-i Aĥmed³¹⁰

Fā°ilātün/ Fe°ilātün/ Fe°ilātün/ Fe°ilün
(Fe°ilātün)

I

°Ārif ol mürşide ir zātın °irfān ide gör
Baş koyup işigine cānını ħurbān ide gör
Ķatreñi bahre ħarışu kendini °ummān ide gör
Ķul iken özüñi ver °ālemde sulṭān ide gör
Ġāfil olma gözün aç sen seni insān ide gör
Hem-dem-i ehl-i dil olup teng-i cān ide gör

II

Her °ıyş yerlerde dā°im özüñi itme telef
Rabbiñe eyle niyāzı birdürür fi°l-i selef
Benligi terk ide gör tā birle rūḥuñ ālef³¹¹
Ādem ol kim ki disünler bu saña ḥayr-ı ḥalef
Ġāfil olma gözün ac sen seni insān ide gör
Hem-dem-i ehl-i dil olup teng-i cān ide gör

III

Aldanup ħırş [u] hevā nefsiñe ġarrālğı Ķo
Uşlan ey deli dīvāne gel rüsvālğı Ķo
°Aĥlñı başña dir fikr eyle sevdālğı Ķo
Ehl-i ḥāl ol gel bu şamdan gerü şeydālğı Ķo
Ġāfil olma gözün ac sen seni insān ide gör
Hem-dem-i ehl-i dil olup teng-i cān ide gör

IV

Şekl-i insān görünüp ma°nide ḥayvān yürüme

* 31 34b.

³¹⁰ **Aĥmed:** Edebiyatımızda bu mahlası kullanan pek çok şair bulunmaktadır. Şiirin hangi şaire ait olduğu tarafımızca tespit edilememiştir.

³¹¹ Bu mısranın vezni kusurludur.

Şüretâ cānlı gibi şalınup nāl yürüme
 Bilmeyüp kendi özüñ³¹² vālih [ü] hayrān yürüme
 Baş açup yalın ayak ʿālemde ʿuryān yürüme
 Ğāfil olma gözüñ ac sen seni insān ide gör
 Hem-dem-i ehl-i dil olup teng-i cān ide gör

V

Aḥmedā ğayrı қо kendiñe ʿālī naẓar it
 Kāmil mürşīde ir nāmıñı bir gökcek er it
 Hāşıl maʿrifetu'llah ola gör pür-hüner it
 Hasb-i ḥālīñ hemān bir söz ile maḥẓ it
 Ğāfil olma gözüñ ac sen seni insān ide gör
 Hem-dem-i ehl-i dil olup teng-i cān ide gör

32*

Hüdāʾ³¹³

11'li hece ölçüsü

I

Bunda gelen eger pīr [ü] civāndır³¹⁴
 ʿÜryān gelüp yine ʿüryān giderler³¹⁵
 Eger gedā eger şāh-ı cihāndır³¹⁶
 ʿÜryān gelüp yine ʿüryān giderler³¹⁷

³¹² Eski harfli metinde “özün” olarak yazılan kelime vezin gereği “özün” olarak alınmıştır.

* 32 M 35b, Dİ 136.

³¹³ **Hüdāʾ**: Celvetî okulunun kendi adıyla anılan kolunun kurucusu olan Azîz Mahmûd Hüdâyî, Fadlullah b. Mahmûd'un oğludur. 1541 senesinde Şereflikoçhisar'da doğdu. Burada ilk tahsiline başladı. Bilgisini arttırmak için İstanbul'a gitti ve Küçük Ayasofya Medresesinde tahsiline devâm etti. Tefsîr, hadîs, fıkıh ve fen bilimleri okudu. Mahmûd Hüdâyî otuz üç yaşlarındayken hocası Nâzır-zâde ile birlikte Bursa'ya geldi. Üç sene Ferhâdiye Medresesinde müderrislik yaptı. Hocasının vefâtı ile Bursa kâdılığına getirildi. Kâdılık yaptığı zamanlarda bir gece rüyâsında bazı tanıdığı kişilerin Cehennem ateşinde yandığını gördü. Bu korkunç rüyânın verdiği dehşet ve üzüntü içindeki günlerde, bir hanım kendisine boşanma davası getirdi. Bu davadan sonra Hüdâyî, Bursalı Mehmed Üftade'ye bağlanarak Bursa kâdılığını bıraktı. Tasavvuf yolunu seçti. Azîz Mahmûd Hüdâyî, 1628 senesinde vefat etmiştir. Türbesi Üsküdar'daki dergâhındadır. Azîz Mahmut Hüdâyî âlim bir mutasavvıftır (Tatcı, Yıldız; 2005: 1-2). Hüdâyî mahlası ile sade ve hikemî mahiyette şiirler yazan şairin Arapça ve Türkçe birçok eseri bulunmaktadır (Alıcı, 2015: 11).

³¹⁴ I/1 civāndır: civan M.

³¹⁵ I/2 giderler: gider M.

³¹⁶ I/3 cihāndır: cihān M.

II

Begenmeyen kişi bunda  ab [y]ı
 Bir gün olur bu halkı    k-p yı
  oyarlar egninden³¹⁸ atlas  ab yı
   ry n gelüp yine³¹⁹   ry n giderler³²⁰

III

Terk eyle erkenden nefsi  hev sın
   dik  ul ol gözle Mevl  rız sın
  omazlar kişini  f hir lib sın
   ry n gelüp yine   ry n giderler³²¹

IV

Olmaz sevd dan geç ol     a t lib
 Ma   d ise eger ğayr-ı me  lib
 Bunda  alır birg n³²² m l   men şib
   ry n gelüp yine   ry n giderler³²³

V

 o d ny  fikrini t l-i emeld r
 Seni le gidecek ğayr-ı  ameld r³²⁴
 Yollarda y k ağırlığı  aleld r
   ry n gelüp yine³²⁵   ry n giderler³²⁶

VI

Aldanup  alma bu f n  ser ya

³¹⁷ I/4 giderler: gider M.

³¹⁸ II/3 egninden: egninde M.

³¹⁹ II/4   ry n gelüp yine: Bunda   ry n gelüp D .

³²⁰ II/4 giderler: gider M.

³²¹ II/4 giderler: gider M.

³²² IV/3 birgün: begim D .

³²³ II/4 giderler: gider M.

³²⁴ V/2 ğayr-ı  ameld r: hüsn-i ameldir D .

³²⁵ V/4   ry n gelüp yine: Bunda   ry n gelüp D 

³²⁶ II/4 giderler: gider M.

Nazar eyle Muḥammed Mustafāya³²⁷

Fānī dünyādan dār-ı beḳāya³²⁸

‘Üryān gelüp yine ‘üryān giderler³²⁹

VII

Yā Rab eyle **Hüdā**³³⁰’ye hidāyet

Qılmaya tā senden ğayrıya raġbet

Yetmez mi kiṣiye pend ü³³⁰ naṣīḥat

‘Üryān gelüp yine ‘üryān giderler³³¹

33*

Nūrī

Mef‘ülü/ Mefā‘ilün/ Mef‘ülü / Mefā‘ilün

- 1 Yanmaḳdan uşanmazam pervāne miyem bilmem
Hiç soñunı şaymazam dīvāne miyem bilmem
- 2 Her şām [u] seḫer zārūm gūş eylemez ol yārūm
Baḳmaz baña ḫünkārūm bī-gāne miyem bilmem
- 3 Qalbümde ocaġım var bu sīnede³³² t̡āġum var
Āteşde turaġım var hep yana mıyam bilmem
- 4 Dil-ḫāne ḫarāb oldı yıqıldı türāb oldı
Her cānibi bāb oldı vīrāne miyem bilmem³³³
- 5 Bulup dem-i eşyāḫı gül vire mi dil şāḫı
Bu dünyede ben daḫı uşlana mıyam bilmem³³⁴

³²⁷ VI/2 Mustafāya: Mustafā M.

³²⁸ VI/3 Fānī dünyādan dār-ı beḳāya: Eger dünyāya ger mülk-i beḳāya Dı.

³²⁹ II/4 giderler: gider M.

³³⁰ VII/3 ü: - M.

³³¹ II/4 giderler: gider M.

* 33 M 36b, AND 300-301.

³³² 3a sīnede: sīnemde M.

³³³ Mecmuada AND neşrinden farklı olarak 3. ve 4. beyitler arasında takdim tehir yapılmıştır.

- 6 Nûrî³³⁵ dem-i dehşetde baħr-ı ğam-ı firķatde
 Ƙa^cr-ı yem-i ħayretde dūr-dāne miyim bilmem

34*

Hazā Şalā-i Mevt

8’li hece ölçüsü

I

Kim umar senden vefāyı

Yalan dünyā degil misin

Hem Muħammed³³⁶ Muştafāyı

Alan dünyā degil misin

II³³⁷

Ƙaşd idüp ħalkıñ özine

Ʀopraq Ʀolduran³³⁸ gözine

Ġaflet ehliniñ³³⁹ yüzine

Gülen dünyā degil misin

III

Siħr ile Ʀonadup kendiñ

Meydāne şalan semendiñ

‘Āleme miħnet kemendin

Atan³⁴⁰ dünyā degil misin

IV³⁴¹

Kimisini³⁴² nālān idüp

³³⁴ 5 – M.

³³⁵ Bk. şiir 26.

* 34 M. 37a, Dİ 85.

³³⁶ I/3 Hem Muħammed: Muħammed-i Dİ.

³³⁷ Bu dörtlük Dİ’de IV. dörliktür.

³³⁸ II/2 Ʀolduran: Ʀoldurup Dİ.

³³⁹ II/3 Ġaflet ehliniñ: Ehl-i ğafletin Dİ.

³⁴⁰ III/4 Atan: Salan Dİ.

³⁴¹ Bu dörtlük Dİ’de VI. dörliktür

Kimisini³⁴³ giryān idüp
 Āhir-i kār³⁴⁴ üryān idüp
 Şoyan dünyā degil misin

V³⁴⁵

Ol niçe yigitleri³⁴⁶
 Çağırılmaz oldu adları
 Üstünde biten otları
 Şolan dünyā degil misin

VI³⁴⁷

Ol niçe sultānları³⁴⁸
 Tahtından indiren anları³⁴⁹
 Al yeşil harīr tonları
 Şoyan dünyā degil misin

VII³⁵⁰

Yüri hey bī-vefā yüri
 Ki sensin bir köhne qarı
 Niçe yüz biñ erden geri
 Qalan dünyā degil misin

VIII³⁵¹

Eger şāh u eger bende
 Her kişiyi salan bende
 Kimse mekān tutmaz sende

³⁴² IV/1 Kimisini: Kimini M.

³⁴³ IV/2 Kimisini: Kimini M.

³⁴⁴ IV/3 Āhir-i kār: Āhir-i M.

³⁴⁵ V - Dİ.

³⁴⁶ Bu mısranın ölçüsü kusurludur.

³⁴⁷ VI - Dİ.

³⁴⁸ Bu mısrada bir hece eksiktir.

³⁴⁹ Bu mısrada bir hece fazladır.

³⁵⁰ Bu dörtlük Dİ'de II. dörtlüktür

³⁵¹ VIII - M. Bu dörtlük Dİ'de V. dörtlüktür.

Vîrân dünyâ degil misin

IX³⁵²

İşin gücün dâ'im yalan
Çok kişiden arta kalan
Nice kerre boşaluban
Dolan dünyâ degil misin

35*

Şākīb³⁵³

Fe°ilātün/ Fe°ilātün/ Fe°ilātün/ Fe°ilün
(Fā°ilātün)

I

°Aceb ol ruhları gül dīde-i hūnum göre mi
Luṭf idüp vādi-i firḳatde bu ḫālim göre mi
Dest-i ḳudretle ciger zaḥmına merhem ura mı
Meded ey derd-i şanem derdime dermān vire mi
Dem-be-dem artar ḫasta göñlüm elemi³⁵⁴

II

Ḫaste dil geldi der-i luṭf ile gel eyle devā
Daḫı yansun mı göñül āteşe ey şem°-i şabā
Māh-ı rüyuñla bulut içre nihāndır °acebā
Göre bilmem yüziñi müdde°ilerden şanemā
Ey kızıl gül saña kim çekdi teñinden ḫaremi

III

Neylerim cām-ı meyi ben o gülüñ deste[si]yim
İşiginde elem-i miḫnete şāyestesiylim

³⁵² IX - M. Bu dörtlük Dİ'de VII. dörtlüktür.

* 35 37b.

³⁵³ **Şākīb:** Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü adlı eserde Şākīb mahlaslı beş şair bulunmaktadır (İpekten vd., 1988). Bu muhammesin eserde ismi geçen şairlerden birine mi yoksa Maraş çevresinden Şākīb mahlaslı başka bir şaire mi ait olduğu tam olarak tespit edilememiştir.

³⁵⁴ Bu mısranın vezni kusurludur.

Hayli demdir ben anıñ gözleriniñ hastasıym
 Vuşlata irmez elim ben de cünün bestesiyim
 Şora gelse yüzimiñ üstüne başsa kadem

IV

Şamu meddâh-ı cihân eylese ızhâr-ı sühan
 Edemez lebleriniñ vaşfını ey gönca dehen
 Dil [ü] cân içre ne dilbersin ayâ serv-i semen
 Yazayım dirse kalem kaşlarıyın şerhini ben
 Yararım baş'dan ayağa bıçağ ile kalemi

V

Dem-be-dem âteşe pervâne gibi çevrinirim
 Akıdup göz yaşını hicr ile bîmâr olurum
 Ah idüp şâm [u] şehir vaşl[ı] temennâ kılurum
 Yüzümi yerlere sürüp giceler yalvarırım
 Kâfiriñ vire murâdın ya benim virmeye mi

VI

Yeter âh eyleme **Şâkıb** bu imiş emr-i şübüt
 Yapışup dâmen-i mürşide şağın gayrı unut
 Derd-i dildâr gözet cümleden ehvâ'-i şavt
 Fazlın [mâhı]³⁵⁵ dilerseñ yüziñi dergâha tut
 Hâşâ maħrûm eylemez çokdur Hüdânın keremi

36*

Na'at-ı Şerif³⁵⁶

Mefâ'ılün/ Mefâ'ılün/ Mefâ'ılün/ Mefâ'ılün

1 Sezâdır zâtına ancak risâlet yâ Resûlu'llah

³⁵⁵ Eski harfli metinde kısmen zayı olan kelime mana ve vezin gözetilerek “mâhı” olarak okunmuştur.

* 39a

³⁵⁶ Şiirin Allah Resûl Aşkına Mevlidi Şerif Kaside İlâhi, Müslim Karabacak, 10. Köy Yayınları Bahçelievler/İstanbul 2008 künyeli kitapta bulunduğu elektronik ortamda ifade edilmektedir (www.zikirler.com 25/09/2018).

- Beşîrsin şânıña lâıyık beşâret yâ Resûlu'llah
- 2 Seni  alemlere rahmet i  n gönderdi ol B r 
- Bize bir mer amet kılmak mürüvvet y  Res lu'llah
- 3 Y zin görmeksizin  m n get rdik [biz] bil -şübhe
- Cen b ndan umarız bir  ef  at y  Res lu'llah
- 4 Sir c-ı n r-ı enversi n y zi n n r ile ey sult n
-  ır t dan bizleri ge  r sel met y  Res lu'llah
- 5 Seni  z t nda k  şirdir lis n  cümle ins n n
- Sizi med  eyleyebilmez nih yet y  Res lu'llah
- 6 Bir ismi n “  urvet  l-vııı”³⁵⁷ sa na kim itse istims k
-  rer ol r h-ı ma laba hid yet y  Res lu'llah
- 7 Ric  ider bunı senden bu kemter       n   kir³⁵⁸
-  de bir kerre  abri ni ziy ret y  Res lu'llah

37*

Na t-ı  er f³⁵⁹

Mef    n/ Mef    n

I

Seçer va tinde        a

³⁵⁷ Bu beyitte işaret edilen Bakara Suresi'nin 256. Ayetinin tamamı şöyledir: “ L  ikr he fi'd-d ni  ad tebeyyene'r-r     mine'l- ayyi fem n yekfur bi't-    ti ve yu'min bi'llahi fe adistemseke bi'l-  urveti'l-v   a lenfi  ame leh  vallhu Semi un     m” Din'de zorlama yoktur. Gerçekten r    (hidayet, hak, doğruluk)  ayy'dan (azgınlık, dalalet) apaçık ayrılmıştır. Artık her kim Taşıt'u (tapılacak nesne, Allah dışında vücud, ilah kabul etmeyi) ink r edip Allah'a iman ederse muhakkak o kopması/ayrılması olmayan sapasağlam bir kulpa yapışmış olur... Allah Semi'dir, Alim'dir (Kur'an-ı Kerim 2/256).

³⁵⁸   kir: Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü adlı eserde   kir mahlaslı dokuz şair bulunmaktadır ( pekten vd., 1988). Bu  iirin eserde kayıtlı şairlerden birine mi, yoksa   kir mahlaslı başka bir şaire mi ait olduğu tarafımızdan tam olarak tespit edilememiştir. Bu  airin Maraş çevresinden bir şair olma ihtimali kuvvetlidir.

* 37 39b.

³⁵⁹ Bu murabbada mahlas bulunmamaktadır. Yapılan araştırmalar neticesinde şairine ilişkin herhangi bir bilgi tespit edilememiştir.

Dirim yâ Hayy yâ Qayyûm
 Semavâtı tutar âhım
 Dirim yâ Hayy yâ Qayyûm

II

Vücûdum irgörüp fahre
 Faqr ile irişdim fahre
 Münâcât eyleyüp Hakkâ
 Dirim yâ Hayy yâ Qayyûm

III

Evliyâdan himmet aldım
 İçüp aşk meyine kândım
 Cemâliñ şem'ine yandım
 Dirim yâ Hayy yâ Qayyûm

IV

O vahdet bağına girdim
 Muhabbet güllerin dirdim
 Hakkikat bülbülü oldum
 Dirim yâ Hayy yâ Qayyûm

38*

Na't-ı Şerif

Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün

- 1 Toğdı ol şadr-ı risâlet başdı arş üzre kadem
 Şaldı ol nûr-ı nübüvvet pertevin fevka'l-umem
- 2 Çalınup tabl-ı beşâret geldi şâh-ı enbiyâ
 Gulgule töldi³⁶⁰ cihâna kındı ol şâhib-i alem

* 38 M 40a, NMD 143.

³⁶⁰ 2b töldi: düşdi M.

- 3 Nûr-ı vechiñden alındı encüm [u] şems [u] kamer
Baħr-ı ʿilmiñden bilindi ĥikmet-i levħ [u] qalem
- 4 Merħabā yā Muşţafā ey nûr-ı ʿayn-ı aşfiyā
Merħabā yā Şāħibu’l-Miʿrāc³⁶¹ fid’dācū’z-zulem
- 5 Gelmeseydiñ³⁶² ʿāleme sen ĥalk olunmazdı cihān³⁶³
Dostluğña yaradıldı ey nebiyyü’l-muħterem
- 6 Biz günāhkār ümmete sen şāhı irsāl eyledi
Ĥamdulı’llah saña ümmet eylemiş ol zı-kerem
- 7 Yā Resūlu’llah şefāʿat kıl Niyāzi³⁶⁴ mücrime
Şol zamān kim baş açık yalın ayak ĥan ağlaram³⁶⁵

39*

Feʿilātün / Feʿilātün/ Feʿilātün/ Feʿilün
(Fāʿilātün)

I

Ol cihān faħrinüñ sırrına ĥurbān olayum
“Sûre-i levlāk”³⁶⁶ inen şānına ĥurbān olayum

³⁶¹ **Miʿrāc:** Hz. Pevğamber’in Mescid-i Harām’dan Mescid-i Aksâ’va. oradan da göğse vaptiği volculuğu ifade eden terim. Olav. Mescid-i Harām’dan Mescid-i Aksâ’va gidis ve oradan da vükseklere çıkış şeklinde vorumlandııñından kavnaklarda daha çok “isrâ ve miʿrac” şeklinde gecerse de Türkce’de miʿrac kelimesivle her ikisi de kastedilir. İslâmî kavnaklarda genellikle ele alındığı seklivle miʿrac hadisesi iki safhada mevdana gelmiştir. Resûl-i Ekrem’in bir gece Mescid-i Harām’dan Mescid-i Aksâ’va vaptiği volculuğa isrâ. oradan göklere vükselmesine miʿrac denilmiştir. Serv (gecelevin vürüme. gece volculuğu varma) kökünden türeven isrâ’ Kur’an’da mâzi sığasıvıla ver almış ve sûreve ad olmuştur. Buna göre Allah. kudretinin isaretlerini göstermek için kuluna (Hz. Pevğamber) Mescid-i Harām’dan cevresi mübarek kılınan Mescid-i Aksâ’ya geceleyin bir seyahat yaptırmıştır (el-İsrâ 17/1) (Yavuz, 2005: 132).

³⁶² 5a Gelmeseydiñ: Gelmeyeydün NMD.

³⁶³ Bu mısradâ, bir kısım alimler tarafından hadis olduğı şüpheli olarak görölse de çoğunluk âlim tarafından kudsi hadis olarak kabul edilen, “Sen olmasaydın ben felekleri (kâinatı) yaratmazdım.” anlamındaki söze işaret vardır. Peyğamberi (s.a.v.) övmek amaçlı yazılan pek çok beyitte bu hadis sıklıkla kullanılmıştır (Yılmaz, 1992: 113).

³⁶⁴ **Niyâzi-i Mısıri:** Halvetî Tarikatı’nın Niyâziyye veya Mısıriyye kolunun kurucusu, büyük bir mutasavvıf ve şeyh, Yunus yolunun güçlü takipçisi, coşkun ve cezbeli bir sûfi şair olan Niyâzi-i Mısıri 8 Şubat 1618’de Malatya’da doğmuş ve 16 Mart 1694’te Limni’de vefat etmiştir. Şiirlerinin temeli tasavvuf düşüncesine dayanır. Bu yüzden şiirlerindeki asıl hava tasavvufî aşk, neşve ve edadır (Erdoğan, 1988).

³⁶⁵ 7b ağlaram: ağlayam NMD.

* 39 M 41a, NMD 147.

“Kâbe kâvseyin-i ev ednâsına”³⁶⁷ kurbân olayum

Ben anuñ ‘ilmine ‘irfânına kurbân olayum

Ben anuñ esrâr-ı mi‘râcına³⁶⁸ kurbân olayum

II

Ol Ebû Bekr³⁶⁹ [u] ‘Ömer³⁷⁰ ‘Osman³⁷¹ ‘Ali³⁷² dört yâridur

³⁶⁶ Bu mısradan, bir kısım alimler tarafından hadis olduğu şüpheli olarak görülse de çoğunluk âlim tarafından kudsî hadis olarak kabul edilen, “Sen olmasaydın ben felekleri (kâinatı) yaratmazdım.” anlamındaki sözdür. Peygamberi (sav) övmek amaçlı yazılan pek çok beyitte bu hadis sıklıkla kullanılmıştır (Yılmaz, 1992: 113).

³⁶⁷ Beyitte işaret edilen Necm suresi 8. ve 9. ayetlerinin tamamı şöyledir: “şümme denâ fetedallâ fekâne kâbe kâvseyin ev ednâ” Sonra (Rabbine) yaklaştı (yükseldi), (akabinden) tedelli etti (aşağı indi) ve böylece iki vav kadar veya ednâ (daha da yakın) oldu (Kur’an-ı Kerim 53/8-9).

³⁶⁸ **Mi‘râc:** Hz. Peygamber’in Mescid-i Harâm’dan Mescid-i Aksâ’ya, oradan da göğe vaptığı volculuğu ifade eden terim. Olav. Mescid-i Harâm’dan Mescid-i Aksâ’ya gidis ve oradan da vükseklere çıkış şeklinde yorumlandığından kavnaklarda daha çok “isrâ ve mi‘rac” şeklinde geçerse de Türkçe’de mi‘rac kelimesiyle her ikisi de kastedilir. İslâmî kavnaklarda genellikle ele alındığı seklivle mi‘rac hadisesi iki safhada mevdana gelmiştir. Resûl-i Ekrem’in bir gece Mescid-i Harâm’dan Mescid-i Aksâ’ya vaptığı volculuğa isrâ, oradan göklere vükselmesine mi‘rac denilmiştir. Serv (gecelevin vürüme, gece volculuğu vurma) kökünden türeyen isrâ’ Kur’an’da mâzî sığasıyla ver almış ve sûreve ad olmuştur. Buna göre Allah, kudretinin işaretlerini göstermek için kuluna (Hz. Peygamber) Mescid-i Harâm’dan cevresi mübarek kılınan Mescid-i Aksâ’ya gecelevin bir sevhah vaptırmıştır (el-İsrâ 17/1) (Yavuz, 2005: 132).

³⁶⁹ **Ebû Bekir (ö. 13/634):** İlk müslümanlardan. Hulefâ-vî Râsîdîn’in birincisi. Fil Vak‘ası’ndan üç yıl kadar sonra Mekke’de doğdu. Annesi Ümmü’l-Havv Selmâ bint Sahr. Mekke döneminde Hz. Peygamber’in Erkam b. Ebû’l-Erkam’ın evinde bulunduğu sırada İslâmîyet’i kabul etti. Babası Ebû Kuhâfe. Mekke fethinden (8/630) hemen sonra oğlu Ebû Bekir’in aracılığıyla müslüman oldu. Anne ve babasının mensup olduğu Tevm kabilesinin sovu Mürre b. Kâ’b’da Hz. Peygamber’in nesebivle birlesir. Resûl-i Ekrem’den iki veya üç yaş küçük olan Ebû Bekir kaynaklarda adından çok Atîk lakabıyla anılmıştır (Fayda, 1994: 101).

³⁷⁰ **‘Ömer (ö. 23/644):** Hulefâ-vî Râsîdîn’in ikincisi. Fil Vak‘ası’ndan on üç yıl kadar sonra, diğer bir rivayete göre ise Büvük (Dördüncü) Ficâr savaşından dört yıl kadar önce Mekke’de doğdu. Baba tarafından sovu Câhilive döneminde Kurevs kabilesinin sefâret işlerine bakan Adî b. Kâ’b kabilesine ulaşır ve Kâ’b b. Lüev’de Hz. Peygamber’in nesebivle birlesir. Annesi Mahzûm kabilesinden Hanteme bint Hâşim’dir. Ömer bi’setin 6. yılında (616) müslüman oldu (Fayda, 2007: 44).

³⁷¹ **‘Osman (ö. 35/656):** İlk müslümanlardan. Hulefâ-vî Râsîdîn’in üçüncüsü. Fil Vak‘ası’ndan altı yıl sonra Tâif’te doğdu. Kurevs’in en zengin tüccarlarından olan babası Affân Câhilive devrinde öldü. Annesi Ervâ bint Kürevz. Resûlullah’ın halası Ümmü Hakîm Bevzâ bint Abdülmuttalib’in kızıdır. Mensup olduğu Emevî (Ümevve) kabilesinin sovu Abdümenâf b. Kusav’da Hz. Peygamber’in nesebivle birlesir. Resûl-i Ekrem’den altı yaş küçüktür. Gençliğinde babasının yanında ticaretle uğrasan Osman, İslâm öncesinde Mekke’nin önemli tüccarları arasına girdi. İslâmî davetin ilk safhasında Hz. Ebû Bekir’in delâletivle Resûlullah’ın yanına giderek müslüman oldu ve ilk on müslüman arasında ver aldı. Osman kısa bir süre sonra Hz. Peygamber’in kızı Rukıve ile evlendi. Hz. Peygamber, Bedir Savaşı’na giderken Osman’ı hasta olan kızının yanında Medine’de bıraktı. Zafer müidesinin Medine’ye ulaştığı gün Rukıve öldü. Hz. Peygamber, Bedir’e katılanlardan savarak ganimetten hisse verdiği Hz. Osman’ı daha sonra diğer kızı Ümmü Külsûm ile evlendirdi. 9 (630) yılında onun da vefatı üzerine evlenecek başka kızı olsaydı onu da vereceğini söyledi (Yiğit, 2007: 438).

³⁷² **‘Ali (ö. 40/661):** Hz. Peygamber’in damadı. Hulefâ-vî Râsîdîn’in dördüncüsü. Hicretten vaklasık virmiş iki yıl önce (m. 600) Mekke’de doğduğu rivayet edilmektedir. Babası Hz. Peygamber’in amcası Ebû Tâlib, annesi de Fâtıma bint Esed b. Hâşim’dir. Ebû Tâlib’in en küçük oğludur. Mekke’de bas gösteren kıtlık üzerine Hz. Peygamber amcası Ebû Tâlib’in yükünü hafifletmek için onu himayesine almış, Hz. Ali beş

Ol risâlet bağınıñ anlar gül-i gülzârıdur
 Cümle aşhâb hidâyet râhınıñ envârıdur
 Ben anuñ âline aşhâbına qurbân olayum
 Ben anuñ aşhâb [u] ahhâbına qurbân olayum

III

Ol Hasan hâzretlerine zehr içürdi eşkıyâ
 Hem Hüseyin oldı şusızlıqdan şehîd-i Kerbelâ
 İkisi de³⁷³ ahl [u] nesl-i cümle âl-i Muştafâ
 Ben anuñ âline evlâdına qurbân olayum
 Ben anuñ evlâd [u] ensâbına qurbân olayum

IV

Cümle ümmetden hayırlıdır o şâhuñ ümmeti
 Ümmetine cümleden artuğ ider Hâk rahmeti
 Evliyâ³⁷⁴ anuñla buldı cümle³⁷⁵ luğf [u] izzeti
 Ben anuñ luğfına ihsânına qurbân olayum
 Ben anuñ envâc³⁷⁶-ı elâfına qurbân olayum

V

Her ne deñlü enbiyâ-i mürselîn kim geldiler
 Ümmeti olmaqlığı Hâkdan temennâ kıldılar
 Evliyâ aña Niyâzi³⁷⁶ kul [u] qurbân oldılar
 Ben anıñ ayağıñın tozına qurbân olayum
 Yoluna gidenlerüñ izine qurbân olayum³⁷⁷

vasından itibaren hicrete kadar onun yanında büyümüştür. Hz. Muhammed'in peygamberliğine ilk iman edenlerdendir (Fırlalı, 1989: 371).

³⁷³ III/3 İkisi de: İkisidür NMD.

³⁷⁴ IV/3 Evliyâ: Enbiyâ NMD.

³⁷⁵ IV/3 cümle: bunca NMD.

³⁷⁶ Bk. şiir 38.

³⁷⁷ V/5 - M.

40*

İlahî

Müstefîlün/ Müstefîlün/ Müstefîlün/ Müstefîlün

- 1 Bağrımdaki biten başlar Muḥammediñ ʿaşkındandır
Bu çeşmimden akan yaşlar Muḥammediñ ʿaşkındandır
- 2 Her şām [u] seḥer yandığım bu ʿâlemden uşandığım
Çarḥ-ı felekde döndüğüm Muḥammediñ ʿaşkındandır
- 3 Dahl etdiler devrânıma irmediler seyrânıma
Kıydığım tatlı cânıma Muḥammediñ ʿaşkındandır
- 4 Yüregim tağladıklarım şu gibi çağladıklarım
Derd ile ağladıklarım Muḥammediñ ʿaşkındandır
- 5 Gördün Seyfullahıñ³⁷⁸ kaçdın sever Allahıñ dostın
Şorsalar niçün mestsiñ Muḥammediñ ʿaşkındandır

41*

Naʿt-ı Şerîf

Mefâʿilün/ Mefâʿilün/ Mefâʿilün/ Mefâʿilün

- 1 Deriñde bir gedâ-yı ḥākisârım yâ Resûlu’llah
Ğarîbim bî-kesim ḥayrân u zârım yâ Resûlu’llah³⁷⁹

* 40 42b.

³⁷⁸ **Seyfullah:** Bu şiir Seyyid Nizamoğlu’nun divanında bulunmamaktadır (Söylemez, 2013). Fakat çeşitli internet sitelerinde şiirin bestelenmiş hâli bulunmakta ve güfte sahibi olarak Nizamoğlu gösterilmektedir (www.defteriniz.com - www.yedinota.com 30/09/2018). Eser tahminimizce Nizamoğlu’na aittir, fakat divanı dışında başka bir eserinde kayıtlıdır. Nizamoğlu, İstanbul’da doğdu. Silivrikapı tekkesi şeyhi Seyyid Nizameddin Ahmed Efendi’nin oğludur. Doğum tarihi tam olarak bilinmemektedir. Halvetiyye tarikatının Sinaniyye kolunun kurucusu olan İbrahim Ümmî Sinan’dan ders alıp eğitimini tamamladı ve H. 1010 Muharrem’inde (M. 1601 Temmuz) İstanbul’daki vefatına kadar Silivrikapı Emirler Tekkesi’nde irşad faaliyetlerini sürdürdü. Vefatının ardından bu tekkenin haziresine defnedildi. Nizamoğlu, “Seyfi” ve “Nizamoğlu” mahlaslarını kullandı. Şiirlerinde çokça işlediği konular, İlâhî aşk, ehl-i beyt sevgisi ve on iki imama bağlılıktır (Öztürk, Çakır; 2013: www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com 16.03.2016).

* 41 M 43a, MBD 235-236.

³⁷⁹ 1b - M.

- 2 Tenezzül eyleyip asretle n zhetg h-ı ma n dan
Gelip bu   lem-i   retde   rem y  Res lu'llah³⁸⁰
- 3   h   ubb-ı va an³⁸¹ emr ile sensin eyleyen ferm n³⁸²
Va andan ayrı d  d m b - ar rım y  Res lu'llah³⁸³
- 4 Unutdum a lımı nefsi-i hev ya olmuşam tabi³⁸⁴
Es r-i  urbetim³⁸⁵ terk-i diy rım y  Res lu'llah³⁸⁶
- 5 G   l beyt-i  l h  oldu u n fehm itmemi  amm ³⁸⁷
 ay l-i ma  iyetde dil-fik rım y  Res lu'llah³⁸⁸
- 6 Dir   a perde-i zenb-i v c dumla olup³⁸⁹ ma c b³⁹⁰
En niyyetde³⁹¹  aldım  erm-s rım y  Res lu'llah³⁹²
- 7  efi u'l-m znib n hem   ra meten li'l-  lem nsin ³⁹³
Sana M     ³⁹⁴-ve    m dv rım y  Res lu'llah

³⁸⁰ 2 - M.

³⁸¹  ubb-ı va an:  ubbu'l-va an MBD.

³⁸² 3a: 3b M.

³⁸³ 3b - M.

³⁸⁴ 4a - M.

³⁸⁵ 4b Es r-i  urbetim: Es r-i  urbet M.

³⁸⁶ 4b: 4a M.

³⁸⁷ 5a: 2b M.

³⁸⁸ 5b: 3a M.

³⁸⁹ 6a olup: idüp M.

³⁹⁰ 6a: 1b M.

³⁹¹ 6b En niyyetde: Em niyyetde MBD.

³⁹² 6b: 2a M.

³⁹³ 7a li'l-  lem nsin: li'l-  lem n sensin M. Mısra da isaret edilen Enbiv  suresi 105. avetin tamamı sövledir:   Vem  erseln ke ill  ra meteli'l-  lem n   (Ey Muhammed!) Seni ancak   lemlere rahmet olarak gönderdik (Kur'an-ı Kerim, 21/107).

³⁹⁴ **M      Baba:** 1758 yılında Bitlis'te doğan M      Baba'nın asıl adı Muhammed Mustafa'dır. Soy bakımından Hz. Peygambere (SAV) dayanan M      Baba'nın babası Molla  brahimdir. Kad r   eyhlerindendir. Kendisine bağlı olan Kad r ler, M     ler diye  n almıştır. 1833 yılında Muş'ta  ehit edilmiştir.     r-ı M      Esr r-ı U  ak ve Divanı olmak üzere iki eseri bulunmaktadır (Yavuz, 1997). Genel olarak ağır bir dil kullanmakla beraber yer yer şiir dilinde sadelik de görülür. Divanında çeşitli söz sanatlarına yer vermiştir. Aruzu gayet ustalıkla kullanmıştır. Şiirlerinin tamamı tasavvufidir (Gündoğdu, 1997).

42*

Na^ct³⁹⁵Mefā^cilün/ Mefā^cilün/ Mefā^cilün/ Mefā^cilün

- 1 Elā ey rahmet-i Raḥmān şefā^cat yā Resūlu'llah
Ḥalīl-i Ḥazret-i Deyyān şefā^cat yā Resūlu'llah
- 2 Be-ḥaḳḳ-ı leyle-i mi^crāc³⁹⁶ olupsın ʿāleme ser-tāc
Umar senden gedā muḥtāc şefā^cat yā Resūlu'llah
- 3 Be-ḥaḳḳ-ı leyle-i Ḳadri³⁹⁷ olupsın ʿāleme bedri
Şefā^cat mülkünün şadri şefā^cat yā Resūlu'llah
- 4 Be-ḥaḳḳ-ı leyle-i mevlūd olupsın ʿāleme maḳşūd
Adıñ Aḥmed özüñ Maḥmūd şefā^cat yā Resūlu'llah
- 5 Umarım ki saña varam eşigine yüzüm sürem
Mübārek ravza'ı görem şefā^cat yā Resūlu'llah
- 6 Elimde nāme-i ʿiṣyān dilimde nāle-i efgān
Ḳapında ḥazır [u] ḥayrān şefā^cat yā Resūlu'llah

* 42 43b.

³⁹⁵ Şiirde mahlas bulunmamaktadır. Yapılan araştırmalar neticesinde şiirin şairi hakkında herhangi bir bilgi elde edilememiştir. Bu şiire kısmen benzeyen bir şiir, sanal ortamda usta-313.blogspot.com.tr adlı sitede bulunmaktadır.

³⁹⁶ **Mi^crâc:** Hz. Pevgamber'in Mescid-i Harâm'dan Mescid-i Aksâ'ya. oradan da göğe vantiği volculuğu ifade eden terim. Olav. Mescid-i Harâm'dan Mescid-i Aksâ'ya gidis ve oradan da vükseklere çıkış şeklinde vorumlandırıldan kavnaklarda daha çok "isrâ ve mi^crac" şeklinde gezerse de Türkçe'de mi^crac kelimesiyle her ikisi de kastedilir. İslâmî kavnaklarda genellikle ele alındığı seklivle mi^crac hadisesi iki safhada mevdana gelmiştir. Resûl-i Ekrem'in bir gece Mescid-i Harâm'dan Mescid-i Aksâ'ya vantiği volculuğa isrâ. oradan göklere vükselmesine mi^crac denilmiştir. Serv (gecelevin vürüme. gece volculuğu vanma) kökünden türeven isrâ' Kur'an'da mâzi sîgasıyla ver almış ve sûreve ad olmuştur. Buna göre Allah. kudretinin isaretlerini göstermek için kuluna (Hz. Pevgamber) Mescid-i Harâm'dan cevresi mübarek kılınan Mescid-i Aksâ'ya geceleyin bir seyahat yaptırmıştır (el-İsrâ 17/1) (Yavuz, 2005: 132).

³⁹⁷ Beyitte Kadr suresinin birinci ayetine işaret edilmektedir: "İnnâ enzelnâhu fî leylet'il-ḳadr." Muhakak ki biz onu Kadir Gecesi'nde inzal ettik (Kur'an-ı Kerim 97/1).

43*

Mefāʿilün/ Mefāʿilün/ Feʿülün

I³⁹⁸

Yüzüm kara günāhım çok be-ğāyet

ʿİnāyet eyle Allahım ʿināyet

Günāh deryāsına taldım be-ğāyet

ʿİnāyet eyle sulṭānım ʿināyet

II

İlahî ben de uşandım bu cāndan

Bu ne cāndır kim uşanmaz cihāndan

Gice gündüz olur kōrkum ĩmāndan

ʿİnāyet yā Resūlu'llah ʿināyet

III

Bu ḥayvān nefsime virdim dilekler

Bu yalan dünyāda çekdim emekler

Günāhım yazmağa ʿāciz melekler

ʿİnāyet eyle sulṭānım ʿināyet

IV

Bize virdiñ Muḥammed ümmetiçün

Gerü bağışla anıñ ḥürmetiçün

İlahî birliğin fazlıñ ḥaqqıçün

ʿİnāyet eyle sulṭānım ʿināyet

* 43 44a.

³⁹⁸ Şiirde mahlas bulunmamaktadır. Yapılan araştırmalar neticesinde şiirin şairi hakkında herhangi bir bilgi elde edilememiştir.

44*

Nûrî

Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün

- 1 Semâdan³⁹⁹ sırr-ı tevḥîdi tıyan gelsün bu meydâna
Derûnunda⁴⁰⁰ bugün Allah diyen gelsün bu meydana
- 2 Tıyanlar sırr-ı Settârî görenler nûr-ı Ğaffârî⁴⁰¹
Cihânda şîşe-i 'ârî kıran⁴⁰² gelsün bu meydana
- 3 Şalâdur ehl-i 'irfâna getürsin cânı⁴⁰³ meydâna⁴⁰⁴
Bugün başını⁴⁰⁵ meydâna kıoyan gelsün bu meydâna
- 4 Geçüp bu 'âb ile gilden daḥı cümle heyâkilden
Bu dünyâ naḥşını dilden yuyan gelsün bu meydâna⁴⁰⁶
- 5 Göñül maḥşûdını buldı cihân envâr ile tıldı
Bugün Nûrî⁴⁰⁷ imâm oldı uyan gelsün bu meydâna

45*

Eşref⁴⁰⁸

Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün

- 1 Tecellî şevḳ-ı dîdârîñ beni mest eyledi ḥayrân

* 44 M 45a, AND 327.

³⁹⁹ 1a Semâdan: Semâda M.

⁴⁰⁰ 1b Derûnunda: Derûnıce AND.

⁴⁰¹ AND'ye bu beyitin ilk kısmı ile ikinci kısmı takdim-tehir yapılmıştır.

⁴⁰² 2b kıran: şıyan AND.

⁴⁰³ 3a cânı: cân M.

⁴⁰⁴ 3a meydâna: kıurbâna AND.

⁴⁰⁵ 3b başını: başın bu M.

⁴⁰⁶ 4 - M.

⁴⁰⁷ Bk. şüir 26.

* 45 M 45b, ERD 125-126.

⁴⁰⁸ **Eşrefoğlu Rûmî:** Kâdîriyye tarikatının Eşrefiyye kolunun kurucusu, mutasavvıf şairdir. Asıl adı Abdullah olan şair, İbnü'l-Eşref, Eşref-zâde, Eşref-i Rûmî, Abdullah İznîkî ve Abdullah Rûmî adlarıyla da tanınmıştır. Edebi şahsiyeti tasavvufi inançları doğrultusunda gelişip şekillenmiş olan Eşrefoğlu Rûmî'nin şiirlerinde daha çok Yûnus Emre tesiri hâkimdir (Alıcı; 2015 s.15).

“Enel-Haḫḫ”⁴⁰⁹ sırrını cāndan anıñ’cün kılmazam⁴¹⁰ pinhān

2 Benem Maṣṣūr⁴¹¹ [ı] dār iden benem aḡyārı yār⁴¹² iden

Benem her varı var⁴¹³ iden benimledir ḫamu ekvān⁴¹⁴

3 Cihān ṭılsımınıñ bendi benüm elümdedür şimdi

Benem bugün bu meydānda⁴¹⁵ benümdür ṭop ile çevgān

4 Bu ay u gün bu yıldızlar⁴¹⁶ bu ḡiceler bu gündüzler

Bu yazlar ḫışlar u güzler⁴¹⁷ benüm emrimdedür yeksān

5 Şanursun Eşrefoḡluyam⁴¹⁸ ne Rūmīyem ne İznīkī

Benem ol Dā’im [ü] Bāḫī göründüm şüretā insān⁴¹⁹

⁴⁰⁹ Bu mısradaki Hallâc-ı Mansûr’un meşhur menkıbesine işaret vardır. Mansûr, İran’ın Tûr kasabasında doğmuş ve Basra’ya yerleşmiş bir mutasavvıftır. Mansur, aslında hallâc (atımcı, pamuk atan) değildir. Birgün hallâc olan bir dostuna bir iş buyurdu. O da bu işi yapmak için dükkândan ayrılınca Mansur onun vaktini çaldığını düşündü ve parmağının işaretleriyle dostunun işlerini devam ettirdi. Dostu geri dönüşünde bu kerâmeti gördü ve o günden sonra Mansûr’a "Hallâc" lakabı verildi. Tasavvuf yolunda ilerleyince fenâfillâha ulaştı ve "Enel Hakk (Ben Hakkım)" dedi. Bu sözün bâtinî mânâsını değil de zahirî mânâsını ele alanlar onu münkir kabul ettiler. Bunun üzerine Hallâc hapse attılar. 8 yıl hapiste kaldı ve bu sırada "Tavası" adlı tasavvufî bir eser yazdı. O sırada Karmatîler Kâ’be’yi tahrip etmişlerdi. Mahkemede bu olaya Hallâc’ın sözü sebep gösterildi. Kadı Ebû Ömer-i Hammâdî katline hüküm verdi. Halîfenin de tasdikiyle Bağdat’ta sırayla kamçılандı, vücûdu parça parça edildi, darağacına çekilerek teşhir edildi, sonra da kafası kesilerek cesedi yakıldı (Pala, 2013: 196-197).

⁴¹⁰ 1b kılmazam: kılmadım M.

⁴¹¹ **Ebû Mansûr Mâtürîdî**: Mâtürîdiyye mezhebinin kurucusu, müfessir ve fakih. Nisbet edildiği Mâtürîd (Mâtürîr), bugün Özbekistan Cumhuriyeti’nin sınırları içinde bulunan Semerkant’ın dış mahallesidir. Hayatı hakkında kaynaklarda çok az bilgiye rastlanan Mâtürîdî, Abbâsîler’in merkezî otoritelerinin oldukça zavıfladığı bir dönemde sivasî bakımdan hilâfete bağlı müstakil bevliklerden Sâmânîoğulları’nın Mâverâünnehir’e hâkim oldukları devirde yaşamıştır. Doğum tarihi kesin olarak bilinmemekle birlikte hocası Rev Kadısı Muhammed b. Mukâtil er-Râzî’nin 248 (862) yılında vefat ettiğine dair bilâiden hareketle III. (IX.) vüzcülün ilk varısının ortalarında dünyaya geldiği ve ömrünün bir asra yakın olduğu tahmin edilmektedir. Mâtürîdî Hanefî mezhebinin dördüncü, hatta üçüncü kuşak âlimlerindendir (Özen, 2003: 146-147).

⁴¹² 2a aḡyārı yār: hep yoḡı var M.

⁴¹³ 2b her varı var: her aḡyārı yār

⁴¹⁴ 2b benimledir ḫamu ekvān: benem her giden ü duran ERD.

⁴¹⁵ 3b bugün bu meydanda: şāhı bu meydānıñ M.

⁴¹⁶ 4a ay u gün bu yıldızlar: yaz u ḫışlar bu güzler M.

⁴¹⁷ 4b yazlar ḫışlar u gündüzler: ay u gün yıldızlar M.

⁴¹⁸ 5a Şanursun Eşrefoḡluyam: Şanurlar Eşref oḡlu Rūmīyem M.

⁴¹⁹ Gazel ERD’de 14 beyitlik bir şiir olmasına karşın M’ye 5 beyit alınmıştır.

46*

Yûnus⁴²⁰

10'lu hece ölçüsü

- 1 °Aşk bâzergâni sermâye cânı
Bahâdur gördüm cânâ kıyanı
- 2 Va'llah⁴²¹ bahâdur cân terkin uran
Kılıç mı keser Allah diyeni⁴²²
- 3 Kâmusın bir gör kemterin er gör
Alçak görmegil palas giyeni⁴²³
- 4 Tiz çıkarırlar fevka'l-°ulâya
Şol⁴²⁴ °İsâ⁴²⁵ gibi dünyâ kıoyanı⁴²⁶
- 5 Tiz indirirler tahte'ş-serâyı
Şol Kârûn⁴²⁷ gibi dünyâ kıoyanı⁴²⁸

* 46 M 46a, YED 286-287.

⁴²⁰ **Yûnus Emre:** Hayatı hakkında eldeki bilgiler sınırlıdır. Anadolu Selçuklu Devleti'nin dağılmaya ve Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde büyük küçük Türk beyliklerinin kurulmaya başlandığı 13. yüzyıl ortalarından, Osmanlı beyliğinin filizlenmeye başladığı 14. yüzyılın ilk çeyreğinde Anadolu havzasında doğup yaşamış bir Türkmen kocası, şair bir erendir. Yunus Emre İslam'ın getirdiği irfan nuru ve Türk milletinin asırlar içinde geliştirdiği milli kültür unsurlarıyla aydınlanan mutasavvıf bir şairdir. (Tatcı, 2011: 7)

⁴²¹ 2a Vallah: Zihî YED.

⁴²² 2b Allah diyeni: himmet giyeni YED.

⁴²³ 3 - M.

⁴²⁴ 3b Şol: Bil YED.

⁴²⁵ **°İsâ Aleyhisselâm:** Dört büyük kitaptan İncil nazil olan peygamberdir. Anası Hz Meryem Cebrâîl'in üfürmesiyle gebe kaldığı için babasız dünyaya gelmiştir. °İsâ, ölüleri nefesiyle diriltir, körlerin gözlerini açar ve el-aşâ hastalıkları giderirdi. Mesîh, Mesîhâ, Rûhullah, İbn-i Meryem de ünvanlarıdır (Onay, 1993: 219).

⁴²⁶ 4: 3 M.

⁴²⁷ **Kârûn:** Kur'ân-ı Kerîm'de Kârûn ve hazinesinden söz eden âyetlerden anlaşıldığına göre (el-Kasas 28/76. 78. 81: el-Ankebût 29/39: el-Mü'min 40/23-24) Kârûn. Hz. Mûsâ'nın kavmi arasında hazinelerinin anahtarını ancak güclü. kuvvetli. büyük bir tonluluğun tasavvileceği çok zengin bir kişiydi. Bundan dolayı Türk edebiyatında atasözü ve devimlerde daha çok hazineleri. zenginliği ve cimriliğiyle söz konusu edilmistir. Kârûn'un hazineleri "genc-i Kârûn. mâl-i Kârûn" diye anıldığı gibi her gittiği vere hazinesini de beraberinde götürdüğü için "genc-i revân" (vürüven hazine) olarak da adlandırılmıştır. Kârûn. cimriliği ve zenginliği sebebiyle gururlanmasından dolayı yerin dibine batırılınca çok güvendiği hazineleri de kendisiyle birlikte yok olmuştur (Şener, 2001: 520).

- 6 °Āşık olanun nişanı vardur
Melâmet olur bellü beyanı⁴²⁹
- 7 °İlm ü °amele olmağıl mağrūr
Hak kabûl itdi kefen şoyanı⁴³⁰
- 8 Kōdı atlası geydi palâsı
İbrâhim Edhem⁴³¹ sırdan duyânı⁴³²
- 9 Çün Manşūr⁴³³ gördi ol benem didi
Oda yakdılar işitdün anı⁴³⁴
- 10 Oda yandurtdun külin savurtdun
Eyle mi gerek seni seveni⁴³⁵
- 11 Zinhâr ey **Yûnus** gördüm dime sen⁴³⁶
Oda yakarlar⁴³⁷ gördüm diyeni⁴³⁸

⁴²⁸ 5: 4 M.

⁴²⁹ 6 - M.

⁴³⁰ 7 - M.

⁴³¹ Bk. şiir 11.

⁴³² 8 - M.

⁴³³ **Hallâc-ı Mansûr:** İran'ın Tûr kasabasında doğmuş ve Basra'ya yerleşmiş bir mutasavvıftır. Mansur, aslında hallâc (atımcı, pamuk atan) değildir. Birgün hallâc olan bir dostuna bir iş buyurdu. O da bu işi yapmak için dükkândan ayrılınca Mansur onun vaktini çaldığını düşündü ve parmağının işaretleriyle dostunun işlerini devam ettirdi. Dostu geri dönüşünde bu kerâmeti gördü ve o günden sonra Mansûr'a "Hallâc" lakabı verildi. Tasavvuf yolunda ilerleyince fenâfillâha ulaştı ve "Enel Hakk (Ben Hakkım)" dedi. Bu sözün bâtinî mânâsını değil de zahirî mânâsını ele alanlar onu münkir kabul ettiler. Bunun üzerine Hallâci hapse attılar. 8 yıl hapiste kaldı ve bu sırada "Tavası" adlı tasavvufî bir eser yazdı. O sırada Karmatîler Kâ'be'yi tahrip etmişlerdi. Mahkemede bu olaya Hallâc'ın sözü sebep gösterildi. Kadı Ebû Ömer-i Hammâdî katline hüküm verdi. Halîfenin de tasdikiyle Bağdat'ta sırayla kamçılandı, vücûdu parça parça edildi, darağacına çekilerek teşhir edildi, sonra da kafası kesilerek cesedi yakıldı (Pala, 2013: 196-197).

⁴³⁴ 9 - M.

⁴³⁵ 10 - M.

⁴³⁶ 5a dime sen: dimegil YED.

⁴³⁷ 5b Evde yakarlar: Dâra çekerler YED.

⁴³⁸ 11: 5 M.

47*

İlahi⁴³⁹

11’li hece ölçüsü

I

Hâkıkat ʿâlemin seyrân iderken
 Allah Muḥammedi göster görelim
 Ümmetin⁴⁴⁰ alup giderken cennete
 Allah Muḥammedi göster görelim

II

Altun naʿlinleri var ayağında
 Şuʿlesi gün gibi kuşluk çağında
 Kırmızı gül yetmiş al yanağında
 Allah Muḥammedi göster görelim

III

Resûlu’llah birgün gazāya çıktı
 Aşhâblar şuşayıp başına üşdi
 Mübârek elinden çeşmeler ağıdı
 Allah Muḥammedi göster görelim

IV⁴⁴¹

Ebû Bekir peykdir önünde
 ʿÖmer sağında ʿOsmân şolunda
 Haydar zülfigârı tutmuş [elinde]⁴⁴²
 Allah Muḥammedi göster görelim

* 47 46b.

⁴³⁹ Şiirin bir kısmı, Kültür Bakanlığı’nın ekitap.kulturturizm.gov.tr adlı sitesinde “İlahiler” başlığı altında arasında yer almaktadır. Şiir, bestelenmiş bir ilahi olarak sanal ortamda çeşitli sitelerde bulunmaktadır. Şiirin şairi hakkında herhangi bir bilgiye erişilememiştir.

⁴⁴⁰ Metinde “Ümmetini” şeklinde yazılan kelime vezin gereği “Ümmetin” olarak alınmıştır.

⁴⁴¹ Bendin I. ve II. mısraının vezni bozuktur.

⁴⁴² Eski harfli metinde bulunmayan kelime vezin ve mana gözetilerek tarafımızdan ilave edilmiştir.

V⁴⁴³

Ağulı kuzu aña söyledi⁴⁴⁴
 Yeme benden yâ Resûlu'llah didi
 Anda çok kâfirler îmâna geldi
 Allah Muhammedi göster görelim

48*

Na^ct⁴⁴⁵Mefâ^cîlün/ Mefâ^cîlün/ Fe^cülün

I

Hevâ-yı sihr içinde dün [ü] gün
 Kerem kılmaz iseñ ey ferd-i bî-çün
 Gezerim gâhı gâfil gâhı Mecnûn
 Baña veylün feveylün şümme veylün

II

Bu nefsimden kime şekvâ idem ben
 Bu hâlimle Hakkâ niçe gidem ben
 Yüzüm karasını yâ Rab n'idem ben
 Baña veylün feveylün şümme veylün

III

Yüzüm karasına bakma İlahî
 Kerem kıl ^cafv idüp gider günâhı
 Eger ^cafv itmez iseñ pâdişâhî

⁴⁴³ Bendin I. mısraının vezni bozuktur.

⁴⁴⁴ Bu mısradaki Hz. Peygamberin (s.a.v.) mucizelerinden olan zehirli bir kuzu haber vermesine işaret edilmektedir. Söyle ki. "Havber'in fethi sırasında vahudi reislerinden Sellâm b. Miskem'in karısı Zevneb bint Hâris, verdiği zivafette zehir karıştırdığı bir kuzu cevirmesini Resûlullah'a sundu. Ancak Resûl-i Ekrem ağızına aldığı ilk lokmayı derhal çıkardı ve vemeğin zehirli olduğunu söyledi: kendisiyle beraber yaşayan Bisr b. Berâ ise öldü. Zevneb, suçunu itiraf etmesi üzerine Bisr'in akrabalarına havale edildi ve onlar tarafından öldürüldü" (Hamîdullah, 1998: 22).

* 48 47a.

⁴⁴⁵ Şiirde mahlas bulunmamaktadır. Yapılan araştırmalar neticesinde şiirin şairine ilişkin herhangi bir bilgi elde edilememiştir.

Baňa veylün feveylün şümme veylün

IV

Eger benden şorarlarsa hesâbı

Ya şolumdan şunarlırsa kitâbı

İderlerse baňa dürlü ʿazâbı

Baňa veylün feveylün şümme veylün

V

Elemin geçince hayâlî⁴⁴⁶

Dilimin kalmadı aşlâ mecâli

Göresin sen ʿamelde sūʾi hâli

Baňa veylün feveylün şümme veylün

49*

Niyâzî⁴⁴⁷

Mefâʿîlün/ Mefâʿîlün/ Mefâʿîlün/ Mefâʿîlün

- 1 Ezelden nârına ʿaşkuñ yana geldüm cihân içre
Akıtdum nice dem yaşlar gözümde tolu kan içre
- 2 Hâk ile bî-nişân iken kamu cānlara cān iken
Düşürdi bî-mekân iken beni kevn [u] mekân içre
- 3 Niçe geldüm niçe gitdüm niçe toğdum niçe öldüm
Niçe açıldum niçe şoldum şu gül gibi cihân içre
- 4 Bulut olup göge ağdum maţar olup yere yağdum
Güneş olup gehi toğdum zemîn [u] asumân içre

⁴⁴⁶ Mısranın vezni kusurludur.

* 49 M 48a, NMD 190.

⁴⁴⁷ Şiirin ilk üç beyiti M'de 49a, diğer beyitleri ise 48a'da bulunmaktadır. Tarafımızdan bütünlük oluşturulabilmesi için birleştirilmiştir.

- 5 Nebât olup nice⁴⁴⁸ devrân niçe demde olup hayvân⁴⁴⁹
Göründi⁴⁵⁰ şüretâ insân⁴⁵¹ baña devr-i zamân içre
- 6 Çün insân şüretin buldum Hâkka hamd [u] senâ kıldım
Fenâ ender fenâ oldum beķâ-yı câvidân içre
- 7 İrişdi ma^c rifet nûrî gōñûl oldı Hâkkuñ tûrî
Niyâzi⁴⁵² tıtdı çün⁴⁵³ sırrı gümân⁴⁵⁴ gitdi ^c ayân içre

50*

İlahî⁴⁵⁵

11'li Hece Ölçüsü

I

Kıyâmet gününde maḥşer yerine⁴⁵⁶
Yaşıl şancâķ ile⁴⁵⁷ gelir Muḥammed
Mü³minler müjdeler birbirine⁴⁵⁸
Ah ümmetim dir de ağlar Muḥammed⁴⁵⁹

II

Muḥammed şancağın almış eline⁴⁶⁰
Durmayup gideyor maḥşer yerine⁴⁶¹
Ḥasan [u] Ḥüseyn[i] almış yanına

⁴⁴⁸ 5a Nebât olup nice: Niçe nebât olup M.

⁴⁴⁹ 5a hayvân: hayrân M.

⁴⁵⁰ 5b Göründi: Geyürdi NMD.

⁴⁵¹ 5b şüretâ insân: şüret-i insân NMD.

⁴⁵² Bk. şiir 38.

⁴⁵³ 7b tıtdı çün: çün tıtdı M.

⁴⁵⁴ 7b gümân: kevn-i mekân M.

* 50 M 48b, YEK 32-33.

⁴⁵⁵ Bu şiirin I. dörtlüğü YEK'de 18. şiirin ilk dörtlüğü ile II. dörtlüğü ise YEK'te 20. şiirin ilk dörtlüğü ile benzerlik göstermektedir. Son iki dörtlük anılan kaynaktaki bulunmamaktadır.

⁴⁵⁶ I/1 yerine: yerinde M.

⁴⁵⁷ I/2 şancâķ ile: şancâğıyla M.

⁴⁵⁸ I/3 Mü'minler müjdeler birbirine: Gül koķusu gelir anın teninde M.

⁴⁵⁹ I/4 Ah ümmetim dir de ağlar Muḥammed: Yeşil şancâķ ile gelir Muḥammed YEK.

⁴⁶⁰ II/1 Muḥammed şancağın almış eline: Ali almış şancâğını eline YEK.

⁴⁶¹ II/2 Durmayup gideyor maḥşer yerine: Çekilip giderler maḥşer yerine YEK.

Ah ümmetim dir de⁴⁶² ağlar Muḥammed

III

Ümmetiñ korkusu düşdi özine
 °İmāmesin komuş mīzān gözine
 Ümmetiñ günāhı görünür gözine
 Ah ümmetim dir de ağlar Muḥammed

IV

°Ömer °Osmān şancāğın götürür
 Ebū Bekir hizmetin[i] götürür
 Ümmet⁴⁶³ olanı cennete götürür
 Ah ümmetim dir de ağlar Muḥammed

51*

Fā°ilātün/ Fā°ilātün/ Fā°ilātün/ Fā°ilün

- 1 Gitdi deyü ağlaşur ḥasretiñden mü°minñ
 Firḫatiñle tıldı cümle dīdeler ḫan elvedā°
- 2 Raḥmet-i Ḥaḫdan tılpdı hep zemīn [ü] asumān
 Çün keremler ḫılmış idi bize Raḥmān elvedā°
- 3 Ğam degildür olmaz ise mülk ü māl-ı ümmetiñ
 Sen yetersin bize Ḥaḫdan luṭf-ı iḥsān elvedā°
- 4 Eyleme bizden şikāyet Ḥālīḫa luṭf eyleyüp
 Ḳıl şefā°at cürmimize yevm-i mīzān elvedā°
- 5 Ḳā°idimiz ol cānāna rüz-ı maḥşerde bizim
 Yaḫmaya ehl-i zenūbı tā ki nīrān elvedā°

⁴⁶² II/4 dir de: deyü YEK.

⁴⁶³ IV/3 Metinde “Ümmeti” olarak yazılan kelime vezin gözetilerek “Ümmet” olarak alınmıştır.

* 51 49b.

- 6 Nîcmetle gelmişüz ki şād idüp mü³minleri
Mücid geldi bize Hâkdan şehr-i şa^cbân elvedā^c
- 7 ʿİlm-i t̄ā^catle cāmi^calar müzeyyen oluben
Bulmuş idi h̄aste diller derde dermān elvedā^c
- 8 Fazlını kıldı beyān sâ³ir şühūr üzre seniñ
Ol resül-ı bā-şafā maḥbūb-ı sulṭān elvedā^c
- 9 Şādıkı⁴⁶⁴ rüy-ı siyāha ol ki yarın şeff^c
Bildi ḳadriñ seniñ ey mäh-ı t̄abān elvedā^c

52*

Terāviḥ⁴⁶⁵

11'li Hece Ölçüsü

I

Yarın maḥşer yerinde çağrışrlar
Muḥammed ümmeti gelsün diyeler
Ellerine nūrdan berāt şunarlar
Muḥammed ümmeti gelsün diyeler

II

Boylarına nūrdan ḥil^cat biçerler
Ab-ı kevşer şarābından içerler
Cennetiñ sekiz ḳapusın açarlar
Muḥammed ümmeti girsün diyeler

⁴⁶⁴ **Sādık** mahlasını kullanan pek çok şair bulunmaktadır. Tezikişlere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü adlı eserde bu mahlası kullanan ve çeşitli coğrafya ve zamanlarda yaşamış 9 şair bulunmaktadır (İpekten vd., 1988). Bu şiirin Sadık mahlaslı şairi hakkında bir malumata erişilememiştir.

* 52 50b.

⁴⁶⁵ Şiirde mahlas bulunmamaktadır. Yapılan çalışmalar neticesinde şiirin şairi hakkında bir bilgi edinilememiştir.

III

Cennetiñ sekiz kapusın açıla
 Müşk [ü] °amber қоқулары шаčila
 Hâzır ola hülle tonlar biçile
 Muhammed ümmeti giysün diyeler

IV

Hamde ider tağlar taşlar melekler
 Mevlâm cömerd kabûl ider dilekler
 Ayarlana uyarlana Buraklar⁴⁶⁶
 Muhammed ümmeti binsün diyeler

V

Girdim cennetiñ bağçesine bâğına
 Seyr eyledim hayvâsına nârına
 Dürlü ni°met virmiş kuluna
 Muhammed ümmeti yesün diyeler

53*

Nuzûlî

Fâ°ilâtün/ Fâ°ilâtün/ Fâ°ilâtün/ Fâ°ilün

- 1 Baş açık meydâne geldim yâ Resûlu'llah meded
 Emriñe fermâne geldim yâ Resûlu'llah meded
- 2 °Aşkıña düşdüm yoluñda varlığım terk eyleyüp
 Merkez-i pîrâne geldim yâ Resûlu'llah meded

⁴⁶⁶ **Burak:** Mi°rac gecesinde Hz. Pevğamber'i tasdıdı rivayet edilen binek. İsrâ sûresinin ilk âvetinde. Allah'ın bir gece Hz. Muhammed'i Mescid-i Harâm'dan Mescid-i Aksâ'ya kadar vürüttüğü bildirilivorsa da söz konusu âvette bu volculuğun burakla gerçekleştiğine dair herhangi bir isaret yoktur. Konu ile ilgili hadislerde ver alan avrıntılı bilgilere göre volculuk Mescid-i Aksâ'dan sonra semava vükseltmek suretiyle devam etmiştir. Cebrâil'in de refakat ettiği ve İslâmî kavnaklarda "isrâ" ve "mi°rac" diye adlandırılan bu gece volculuğu hadislerle göre burak denilen bir binekle gerçekleşmiştir. Kavnaklar bu bineğin bevaz renkli ve fevkalâde süratli olduğunu, katırla eşek arası bir yapıya sahip bulunduğunu bildirirler (Öz, 1992: 417).

* 53 M 51a, NZD 21-22.

- 3 Gördiler hūb-ı zātın vīdān ile ʿāşık-ların
Ben dahı seyrāne⁴⁶⁷ geldim yā Resūlu'llah meded
- 4 Armağān bu re's-i cānım destime alup bu gün
ʿİydīna ḡurbāna geldim yā Resūlu'llah meded
- 5 Ben Nuzūlī⁴⁶⁸ yim ḡapuñda boynı baḡlu bir esīr⁴⁶⁹
Hizmet-i şāhāne geldim yā Resūlu'llah meded⁴⁷⁰

54*

Muḥammed Mustafā

Mefāʿīlün/ Mefāʿīlün/ Mefāʿīlün/ Mefāʿīlün

- 1 Şeh-i ḡalvet-sarā-yı “lī maʿallahi”⁴⁷¹ Muḥammeddir
Harīm-i “ḡābe-ḡavseyn”⁴⁷² in şehin-şāhı Muḥammeddir
- 2 “Le ʿamrūk”⁴⁷³ tācını giymiş oturmuş taht-ı⁴⁷⁴ “levlāk”⁴⁷⁵ e
Ḥaḡīḡat burcunun māh-ı felek-cāhı Muḥammeddir
- 3 Cemālu'llah[a]⁴⁷⁶ gül-i ruḡsārı mirʾāt-i tecellīdir

⁴⁶⁷ 3b seyrāne: seyrān M.

⁴⁶⁸ Bk. şiir 22.

⁴⁶⁹ 5a bir esīr: bende kim M.

⁴⁷⁰ 5b meded: - M.

* 54 51b.

⁴⁷¹ **Līmaʿallah**, “Benim Allah ile öyle anlarım olur ki, ne bir mukarreb melek, ne de gönderümiş bir nebi öyle bir yakınlığı elde edebilir.” meâlinde rivayet edüen sözden alınmadır. Bu, sofilerin ağızlarında çok dolaşan bir sözdür. Bu söz, bir din ve tasavvuf bilgini olan Kuşeyrî'nin Risâletü'l-Kuşeyrî adlı eserinde: “Benim öyle anlarım olur ki, Rabbimden başka kimse beni istiâb edemez.” şeklinde geçer (Yılmaz, 1992: 115).

⁴⁷² Metinde işaret edilen Necm suresinin 9. Ayetinin tamamı şöyledir: “Fe kāne ḡābe kavseyni ev ednā.” Sonra (Muḥammed'e) yaklaştı, derken daha da yaklaştı. O kadar ki (birleştirilmiş) iki yay arası kadar, hatta daha da yakın oldu (Kur'an-ı Kerim, 53/9).

⁴⁷³ Mısra da geçen ayetin tamamı şöyledir: “Le ʿamruke inneḡum le fī sekratıhim yaʿmehūn.” (Resūlüm!) Hayatın hakkı için onlar, sarhoşlukları içinde bocalıyorlardı (Kur'an-ı Kerim, 15/72).

⁴⁷⁴ Metinde “tahta levlāke” şeklinde yazılan kelime mana gözetilerek “taht-ı levlāke” şeklinde alınmıştır.

⁴⁷⁵ Bu mısra da, bir kısım alimler tarafından hadis olduğu şüpheli olarak görölse de çoğunluk âlim tarafından kudsi hadis olarak kabul edilen, “Sen olmasaydın ben felekleri (kâinatı) yaratmazdım.” anlamındaki sözdür. Peygamberi (sav) övmek amaçlı yazılan pek çok beyitte bu hadis sıklıkla kullanılmıştır (Yılmaz, 1992: 113).

⁴⁷⁶ Köşeli parantez içindeki kısım tarafımızdan eklenmiştir.

Cenâb-ı Hâzret-i Hakkıñ nazargâhı Muḥammeddir

- 4 Gel ey dil gezme şahrâ-yı beyâbân-ı te'alluḳde
Tariḳat ehliniñ hem râzı hem râhı Muḥammeddir
- 5 Dâr-ı velâ cenâb-ı mültecâ-yı ehl-i 'işyândır
Gürûh-ı derdmendâniñ meded-h'âhı Muḥammeddir
- 6 Muḥaḳḳaḳ bende-i efgendesi sultân-ı zîşândır
Rızâyâ⁴⁷⁷ on sekiz biñ 'âlemiñ şâhı Muḥammeddir

55*

8'li Hece ölçüsü

I

Kebâ'ir baḫrına taldım
Daḫilek⁴⁷⁸ yâ Resûlu'llah
Esîri emîn kıldım
Daḫilek yâ Resûlu'llah

II

Meded bu nefis-i emmâre
Beni ğarḳ eyledi nâre
Adım Ümmed⁴⁷⁹ yüzüm ḳara
Daḫilek yâ Resûlu'llah

⁴⁷⁷ Rızâ: Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü adlı eserde bu mahlası kullanan 9 şair zikredilmiştir (İpekten vd., 1988). Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü adlı internet sitesinde ise bu isimde 23 şair zikredilmiştir (www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com 30/11/2018). Şiirin Rızâ mahlaslı şairinin ifade edilen şairlerden biri mi, yoksa aynı mahlası kullanan ve kaynaklarda bulunmayan bir başka şair mi olduğu tarafımızca tespit edilememiştir.

* 55 52a.

⁴⁷⁸ Eski harfli metinde “daḫilem” olarak yazılan kelime mana gözetilerek “daḫilek” olarak alınmıştır.

⁴⁷⁹ Ümmed: Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü'nde ve sanal âlemde yayın yapan www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com adlı internet sitesinde Ümmed mahlaslı bir şair bulunmamaktadır (İpekten vd., 1988; www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com 11.12.2015). Mecmuadaki bu şiirin Ümmed mahlaslı şairine ilişkin tarafımızca herhangi bir bilgi tespit edilememiştir.

56*

Hazā Şalā-i Seher⁴⁸⁰

Mefā'ılün/ Mefā'ılün/ Mefā'ılün/ Mefā'ılün

- 1 Seher vaḳti dil-i şeydā kılar efgān hū yā hū
Be-her ān bülbüli-āsā ider nālān hū yā hū
- 2 Tuta gör dāmen-i mürşid açılun sırta tevḥid
Kevāib [ü] māh felek ḥurşid ider efgān hū yā hū
- 3 Kıla gör ğayrıdan 'uzlet gele ey dil saña vaḥdet
Hüdānıñ 'aşkı elbet olur meydān hū yā hū
- 4 Eger şādık iseñ gercek Hüdānıñ ğayrıdan el çek
Cemāl-i Hāzret görmek faḳat iḥsān hū yā hū
- 5 Yeter terk eyle dünyāyı çeküp 'aşkla esmāyı
Ḥaḳḳıñ Mecnūnı sevdāyı arar Sübhān hū yā hū

57*

Fā'ılātün/ Fā'ılātün/ Fā'ılātün/ Fā'ılün

- 1 Kime bāḳı̄ ḳaldı dünyā kim saña bāḳı̄ ḳala⁴⁸¹
Ḳatı aḥmaḳsın delisin kim dilersin devleti
- 2 Enbiyālar evliyālar şiddetinden ol günün
Nefsī nefsī diyiler seyridicek cenneti⁴⁸²

* 56 52b.

⁴⁸⁰ Şiirde mahlas bulunmamaktadır. Yapılan araştırmalar neticesinde şiirin şairi hakkında herhangi bir bilgi tarafımızca tespi edilememiştir.

* 57 53a.

⁴⁸¹ Şiirde mahlas bulunmamaktadır. Yapılan çalışmalar neticesinde şiirin şairine ilişkin herhangi bir bilgi elde edilememiştir.⁴⁸² Bu mısranın vezni kusurludur.

- 3 Ol Muḥammed Mustafânîñ ḥürmetine yâ Kerîm
Şâdıķ-ı ednâ ḳuluñum vir cinânda rif^cati
- 4 Ol Muḥammed Mustafâ kim giceler yatmaz idi
Tâ mübârek ayaḳ üzre çeker idi zaḥmeti
- 5 Devlet oldur ki ḳıyâmet günü yüzi aḳ ola
Bî-ḥesâb u bî-^cazâb-ı mülk alasin cenneti

58*

Fâ^cilâtün/ Fâ^cilâtün/ Fâ^cilâtün/ Fâ^cilün

- 1 Ḳaḳ seḥer vaḳtinde ey dil eyle Ḥaḳḳa ṭâ^cati⁴⁸³
Kim ḳabûl eyler Ḥüdâ ol vaḳt içinde ḥâceti
- 2 Çaḡrıṣup öter ḥorozlar “ḳum”⁴⁸⁴ eyâ ḡâfil deyü
Sen niçün bî-ḥavf yatarsın artırırsın ḡafleti
- 3 Ḥâliṣâ ^carz eyle ḥâcet evvel Kerîmiñ pâyına
Olduñ ise cân [u] dilden ol Resûlün ümmeti
- 4 Çok yatarsın ḳabr içinde gel bugün irken uyan
Soñra pişmân çok olursın gel geçürme fırşatı

59*

Seḥer Vaḳti

Mefâ^cilün/ Mefâ^cilün/ Mefâ^cilün/ Mefâ^cilün

- 1 Elâ ey mürşid-i ^câlem ḥaber vir ^cilm-i Mevlâdan

* 58 53b.

⁴⁸³ Şiirde mahlas bulunmamaktadır. Yapılan çalışmalar neticesinde şiirin şairine ilişkin herhangi bir bilgi elde edilememiştir.

⁴⁸⁴ Arapça “Kalk” anlamında emir ifadesidir.

* 59 M 54a, NMD 165.

Veyâ⁴⁸⁵ ey ma^cnâ-i âdem haber vir sırr-ı esmâdan⁴⁸⁶

2 Ne sırdur Âdem [u] Havvâ ne sırdur “^calleme'l-esmâ”⁴⁸⁷

Ne sırdur Sidre⁴⁸⁸ Tûbâ⁴⁸⁹ haber vir ^carş-ı a^clâdan

3 Kimüñdür⁴⁹⁰ feyz [ü] hem ihyâ ne sırdur hem dem-i ^cİsâ⁴⁹¹

Nedür Meryemdeki⁴⁹² deryâ haber vir dürr-i kimyâdan⁴⁹³

4 Nedür dillerdeki ^cilmeyn nedür hem remz-i Zülkarneyn⁴⁹⁴

⁴⁸⁵ 1b Veyâ: Elâ NMD.

⁴⁸⁶ 1b sırr-ı esmâdan: remz-i esmâdan NMD.

⁴⁸⁷ Metinde işaret edilen ayetin tamamı şöyledir: “ve ^calleme Âdeme'l-esmâe kullehâ şümme ^caraḍahum ^calel melâiketi fe ḳâle enbiünî bi esmâi hâulâi in kuntum sâḍiḳîn.” Allah Âdem'e bütün isimleri, öğretti. Sonra onları önce meleklerle arzedip: Eğer siz sözünüzde sadık iseniz, şunların isimlerini bana bildirin, dedi (Kur'an-ı Kerim, 2/31).

⁴⁸⁸ **Sidretü'l-Müntehâ:** Hz. Pevgamber'in. Mi'rac gecesi vanında ilâhî sırlara mazhar olduğu ağac. Sözlükte “Arabistan kirazı denilen hoş gölgeli nebk ağacı” anlamındaki sidre ile müntehâ kelimesinden oluşan sidretü'l-müntehâ terkihi “son noktada bulunan sidre” demektir. Terim olarak “Hz. Pevgamber'in Mi'rac gecesi vanında ilâhî sırlara mazhar olduğu ağac veya makam” diye açıklanabilir. Kur'an'da bir yerde sidretü'l-müntehâ (en-Necm 53/14), bir yerde yalnız sidre (en-Necm 53/16) şeklinde geçer (Uludağ, 2009: 151).

⁴⁸⁹ **Tûbâ:** Cennetteki bir ağacla ilişkilendirilen Kur'an terimi. Kelimenin Arapça “tvb” kökünden türevi “güzellik, hosluk, ivilik, göz avdınlığı” gibi mânalara geldiği, cennetteki bir ağacı ifade ettiği. Habes veya Hint dillerinde cennetin ismi olarak kullanıldığı belirtilmiştir. Kur'an'da yalnız bir yerde, “iman edip sâlih amel işleyenlere ne mutlu (tûbâ lehüm). varacakları ver ne güzeldir!” meâlindeki âvette (er-Ra'd 13/29) geçen tûbâ kelimesi için klasik tefsirlerde benzer rivayetler nakledilmiştir (Erbas, 2012: 316-317). Tûbâ müslüman milletlerin kültür, sanat ve edebiyatında kökü Hz. Pevgamber'in makamı olan “vesîle” cennetinde, dalları en üstten alta doğru bütün cennet tabakalarına ulaşacak şekilde tasavvur edilen ağacdır. Nahl-i tûbâ, tûbâ-vı cinân diye de anılır. Türkçe'de “başı göğsü ermek” deyiminden hareketle “başı tûbâyâ ermek” tabirine de rastlanmaktadır (Uzun, 2012: 317).

⁴⁹⁰ M'de 3. ve 4. beyitler arasında takdim tehir yapılmıştır.

⁴⁹¹ 3a dem-i ^cİsâ: daḥî ^cİsâ M.

İsâ Aleyhisselâm: Dört büyük kitaptan İncil nazil olan peygamberdir. Anası Hz Meryem Cibrâil'in üfürmesiyle gebe kaldığı için babasız dünyaya gelmiştir. İsâ, ölümleri nefesiyle diriltir, körlerin gözlerini açar ve el-aşâ hastalıkları giderirdi. Mesîh, Mesîhâ, Rûhullah, İbn-i Meryem de ünvanlarıdır (Onay, 1993: 219).

⁴⁹² **Mervem:** Hz. İsâ'nın annesi. İslâm'da üstün nitelikleri sebebiyle vüceltilen, iffet ve itaat simgesi bir şahsiyet olarak gösterilen Mervem. Hristiyanlık'ta “tanrı doğuran” olarak nitelenmekte. hristiyanların ibadet havatında önemli bir yer tutmakta. onun da Hz. İsâ gibi aslî gûnahtan uzak olduğuna ve öldükten sonra semava vükseldiğine inanılmaktadır. Mervem adı Kur'an-ı Kerim'de virmi üçü İsâ b. Mervem şeklinde olmak üzere otuz dört yerde geçmekte. ayrıca Kur'an'ın on dokuzuncu sûresi bu isimle anılmaktadır. Hz. Meryem Kur'an'da ismiyle anılan yegâne kadındır (Harman, 2004: 236-240).

⁴⁹³ 3b dürr-i kimyâdan: dürr-i yektâdan NMD.

⁴⁹⁴ 4a remz-i Zülkarneyn: Mecma^cu'l-Bahrevn M.

Zülkarneyn: Kur'an'da kendisine hüvük güc ve imkân verildiği bildirilen kişi. Sözlükte “sahin, mâlik” anlamındaki zû ile “hovnuz, kâkül, sakak: avnı dönemde vasavan nesil, akran” gibi mânalara gelen karn kelimesinin tesnive kalıbından oluşturulan zû'l-karneyn terkihinin anlamı karn kelimesine verilen mânava göre değişir. Mekke döneminde vahudilerin veya daha kuvvetli bir ihtimalle vahudilerin vönlendirmesiyle Kureyşli müşriklerin Hz. Peygamber'i imtihan etmek maksadıyla sordukları üç sorudan birine cevap

Nedür hem⁴⁹⁵ Mecma^cu'l-Baḥreyn⁴⁹⁶ ḥaber vir Hızır⁴⁹⁷ u Mūsādan⁴⁹⁸

mahivetinde nâzil olan Kehf sûresinin 83-98. âyetlerindeki üç defa geçen Zülkarnevn kelimesinin bir özel isim mi voksa lakan mı olduğu açık değilse de hâkim görüs lakan olduğu vönündedir. Kehf sûresinin 83-98. âyetlerinde konu edilen kisinin doğu ve batıya seferler düzenlevin büyük fetihler yapan bir cihangir olduğu. insanları tevhide davet ettiği için inkârcılar tarafından basının iki tarafına vurularak öldürüldüğü. basında boynuz benzer iki çıkıntının ver aldığı. tacının üstünde bakırdan iki boynuz bulundu. saçlarının iki örgülü olduğu. emrine ısı ve karanlığın verildiği. rüvasında kendini göküzüne tırmanmış ve güneşin iki kenarından tutunmuş halde gördüğü. hem anne hem baba tarafından asil bir sova mensup bulundu. İran ve Yunan asıllı iki sovdan geldiği. havatı boynuz benzer iki nesil gelip geçtiği. büyük cesaretinden dolay vev savasta düşmanlarını âdeta koc gibi vurup devirdiği yahut kendisine zâhir ve bâtın ilmi verildiği için Zülkarneyn diye anıldığı belirtilir (Öztürk, 2013: 564).

⁴⁹⁵ 4b Ne yerdür: Nedür hem M.

⁴⁹⁶ Bu mısırda Kehf suresine isaret edilmektedir. “İki denizin birleştiği yer, anlamındaki bu ifade Kur’ân-ı Kerim’de Hz. Mûsâ ile ilgili bir kıssa sebebiyle ver almaktadır (Kur’ân-ı Kerim, 18/60-82). Buna göre Mûsâ yardımcısı olan gencle birlikte Allah katından kendisine rahmet ve ilim verilmiş. hadislerde adının Hızır olduğu belirtilen sâlih kisi ile görüşmek için iki denizin birleştiği vere gider ve o kisten bilmediği bazı seveleri öğrenmek ister: ancak mahivetini anlavamadığı olaylar karşısında sabredemeyip söz verdiği halde soru sormaya devam edince beraberlikleri sona erer (Kırca, 2003: 256).

⁴⁹⁷ **Hızır Aleyhisselâm:** Hz. Mûsâ döneminde vasavan. kendisine ilâhî bilgi ve hikmet öğretilen kisi. Kur’ân-ı Kerim’de adı geçmemekle birlikte müfessirler tarafından Hızır’a ait olduğu kabul edilen Kehf sûresindeki kıssa özetle şöyledir: Hz. Mûsâ genc adamına iki denizin birleştiği vere ulasmaya karar verdiğini söyler. bunun üzerine beraberce vola çıkarlar. İki denizin birleştiği vere varınca vanlarına aldıkları kurutulmuş balığı bir kenarda unuturlar. balık da canlanarak denize atlar. Bir müddet sonra Mûsâ genc adamına azığı getirmesini söyler: fakat genc adam olup biteni hatırlayarak daha önce bunu Mûsâ’ya bildirmeyi unuttuğu için üzüntüsünü dile getirir. Bunun üzerine Mûsâ aradıkları verin orası olduğunu söyler ve gerive dönerler. Burada kendisine Allah tarafından “rahmet ve ilim” verilmiş olan sâlih bir kul ile karşılaşırlar. Mûsâ. sahip olduğu ilimden kendisine de öğretmesi için onunla arkadaş olmak istediğini söyler: Kur’ân’ın adını bildirmediği bu kisi. ic vüzüne vâkıf olamayacağı olavlar sebebiyle bu beraberliğe sabredemeceğini belirtirse de Mûsâ’nın ısrarı üzerine. mevdana gelen olavlar hakkında açıklama yapmadıkça kendisine soru sormaması şartıyla teklifi kabul eder. Mûsâ’nın bu sarta uvacağına dair söz vermesi üzerine volculuğa baslarlar. Bu zat önce bindikleri gemiyi deler. arkasından bir çocuğu öldürür. daha sonra da uğradıkları bir kasabanın halkı kendilerini misafir etmediği halde orada vıklmak üzere olan bir duvarı düzeltir. Bu üç olavın her birinde Mûsâ arkadaşına davranışının sebebini sorar: arkadaşı da. “Ben sana benimle beraber olmaya sabredemezsin demedim mi?” diye uvarıda bulunur. Mûsâ özür dileyip volculuğa devam etmelerini ister. Sâlih kul. birinci ve ikinci olavlardan sonra Mûsâ’nın ricasını kabul ederse de üçüncü olavda avrılma vaktinin geldiğini söyler: bu arada söz konusu hadiselerle ilgili olarak davranışlarının sebeplerini de anlatır ve bunları Allah’ın emrivle vaptığını söyler (el-Kehf 18/60-82). Bu kıssadaki üç kisten sadece Mûsâ’nın adı zikredilirken diğer iki kisten biri “genc adam” (fetâ), diğeri de ilâhî rahmet ve ilme mazhar olmuş “Allah’ın kulu” diye anılır (Çelebi, 1998: 406).

⁴⁹⁸ 4b Hızır u Mūsādan: Ḥazret-i Mūsādan M.

Mûsâ Aleyhisselâm: Hz. Yusuf’tan sonra İsrailoğulları Mısır’da pek çok üreyip çoğaldılar ve Yakup ve Yusuf’un şeriatleri üzere kaldılar. Mısır’ın eski yerlisi olan Kıbt kavmi yıldızlara ve putlara taparlardı ve İsrailoğullarına aşağılık gözüyle bakarlardı. Firavunlar da İsrailoğullarını kendilerine tebaa edip onları esir gibi ağır ve zor işlerde kullanırlardı. Bu ağır işlerden kurtulup dedelerinin eski yurtları olan Ken’an iline gitmek en büyük arzularıydı. Hz. Musa Firavun sarayında büyümüş, kaza neticesinde bir Kıbtî’yi öldürmüş ve Medyen’e kaçmış, burada Şuayb’ın kızı ile evlenmiş ve ailesiyle dönerken Tûr dağında kendisine peygamberlik verilmiş, Firavun’u hak dine davet etmiş ve daveti reddedilince bütün İsrailoğullarını bir gece Mısır’dan çıkarmış ve Süveyş denizini mucizeyle kendi ve kavmi geçerken Firavun bu denizde boğulmuş, Ken’an ilini giderken kavmi ona defalarca baş kaldırmıştır. Tûr dağında 40 gün ibdet eden Hz. Musa, vasıtasız olarak Allah kelamını işitti ve Tevrat ona indirildi. Döndüğünde kavmini bir buzağıya tapar halde buldu ve çok kızdı. Kavmi tevbe edip Tevrat üzere amel etmeye başladı. Hz. Musa, Yuşa adındaki bir zatı yerine halife tayin ederek 120 yaşında vefat etti (Pala, 2010: 347-348).

- 5 Ne yerdür merkez-i ednâ nedür yâ halka-i vuştâ
Bilinmez devre-i kübrâ haber vir sen bu şugrâdan⁴⁹⁹
- 6 Nedür Qur'ânun esrârı nedür esrârün envârı
Nedür Mehdî'nün⁵⁰⁰ eṭvârı haber vir sırr-ı esrâdan⁵⁰¹
- 7 Nedür Mısrî⁵⁰² nedür Ken'ân ne bilmem kimdür insân⁵⁰³
Haber virdi bunı Qur'ân haber vir seb'î kurrâdan⁵⁰⁴

60*

Seher⁵⁰⁵

8'li Hece Ölçüsü

I

Gel hey derde yabancı
Dermândan haberin var mı
Kendüyi aşık şanancı
Cinândan haberin var mı

⁴⁹⁹ 5 - M.

⁵⁰⁰ **Mehdî:** Dünvanın son zamanlarında ortaya çıkıp doğru inancı ve adaleti vervüzüne hâkim kılacağına inanılan kurtarıcı. Kur'ân-ı Kerîm'de hidâvet kökünden türeyen fiil ve isim kalıbında birçok kelime bulunmakla birlikte mehdî kelimesi ver almamakta. genelde hidavet kavramı Allah'a. Kur'an'a ve Hz. Pevgamber'e nisbet edilmekte. ayrıca " insanın hidaveti benimsemesi " anlamında da kullanılmaktadır. Mâlik b. Enes. Buhârî ve Müslim gibi titiz davranan hadis âlimleri mehdî kelimesinin geçtiği rivayetlere ver vermezken Ahmed b. Hanbel. İbn Mâce. Ebû Dâvûd. Tirmizî. Hâkim ve Taberânî gibi muhaddisler eserlerinde bu tür rivayetleri nakletmişlerdir. Hz. Pevgamber'e atfedilen ve râvileri güvenilir bulun (İbn Haldûn. II. 787-789: İsmail Hakkı. sv. 285 [1329]. s. 390-391) bazı metinlerde belirtildiğine göre dünvanın ömründen bir gün bile kalsa Allah bu günü uzatıp mutlaka bir mehdî gönderecektir. Hz. Hasan veva Hüseyin'in neslinden gelecek olan bu kurtarıcının adı Resûl-i Ekrem'in adına. babasının adı da onun babasının adına uygun olacak (Muhammed b. Abdullah) ve zulümle dolu olan dünvânı adaletle dolduracaktır. Bes. vedi veva dokuz yıl hüküm sürüp bütün müslümanları hâkimiyeti altına alacak, iktidarı sona erince de kıyamet kopacaktır (Sarıkcıoğlu, 2003: 371).

⁵⁰¹ 6b sırr-ı esrâdan: sırr-ı esrâdan NMD.

⁵⁰² Bk. şiir 38.

⁵⁰³ 7a ne bilmem kimdür insân: Selîm kimdür ya kimdür Ân NMD.

⁵⁰⁴ 7b kurrâdan: gurrâdan M.

* 60 54b.

⁵⁰⁵ Şiir, Eşrefoğlu Rûmî divanında bulunmamaktadır (Çelebi, 2002). Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü adlı eserde Eşref mahlası üç şair bulunmaktadır (İpekten vd., 1988). Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü adlı internet sitesinde ise Eşref mahlasını kullanan on bir şair zikredilmiştir (www.turkdebiyatiiismlersozlugu.com 30/11/2018). Bu şiirin bu şairlerden birine mi ya da kayda geçmemiş Eşref mahlasını kullanan başka bir şaire mi ait olduğu tarafımızca tespit edilememiştir.

II

Mürşid-i kâmil bulduñ mı
 Tevbetliğin aldıñ mı
 Anañdan tekrar toğduñ mı
 Bu sırdan haberiñ var mı

III

Göñül Mısrına girdiñ mi
 Hân Yûsufını⁵⁰⁶ gördün mi
 Ol şâha karşı turduñ mı
 Dîvândan haberiñ var mı

IV

‘Aşkla hiç konuşduñ mı
 Derd ile hiç duruşduñ mı
 Varup Hakk’a koşduñ mı
 Bu sözden haberiñ var mı

V

Eşref sen dervîş olduñ mı
 Sen nefsiñi bildiñ mi
 Sırr-ı Hüdâya irdiñ mi
 Ledünden haberiñ var mı

⁵⁰⁶ **Yûsuf Alevhisselâm:** Hz. Ya‘kûb’un oğlu. İsrâiloğulları’na gönderilen bir nevgamber. Yûsuf kelimesinin aslı İbrânîce Yosef’tir. Bu ismin. uzun süre çocu olmavan Rahel’in (Tekvîn. 29/31: 30/1) Yûsuf’un doğumu ile anne olamamanın utancından kurtulduğuna isaret etmek üzere “ortadan kaldırmak” anlamındaki asaf kökünden geldiği veva Rahel’in. doğan çocuğuna daha sonra bir çocuğunun daha olması için “arttırmak. ilâve etmek” anlamındaki vasaf kökünden. “Tanrı arttıracak. bir tane daha verecek” anlamında Yosef adını verdiği. Yûsuf’tan sonra da ikinci çocuğu Bünvâmin’in doğduğu belirtilmektedir. Kur’ân-ı Kerîm’de diğer nevgamberlere ait kıssalar farklı sûrelerde ver aldığı halde Yûsuf kıssası “ahsenü’l-kasas” nitelemesiyle tek bir sûrede nakledilmektedir (Harman, 2013: 1). Köksal’ın ifadesine göre Yûsuf, sûretçe Adem Aleyhisselâmi andırıyordu. Ak tenli, güzel yüzlü, kıvrıkcık saçlı, büyük gözlü... idi. Ona güzelliğin yarısı verilmişti (Köksal, 2016: 272).

61*

Hulûşî

Seher

11'li Hece Ölçüsü

I

Pîre tayandım ʿaşkıñ ile yandım
 Şeyhim efendim şâh-ı Nakşibendî
 Halkaya girdim hevâsımı virdim
 Şeyhim efendim şâh-ı Nakşibendî

II

ʿAşkım Hüdâdan “kâlû belâ”dan⁵⁰⁷
 Geçdim sevdâdan şâh-ı Nakşibendî
 Hulûşî⁵⁰⁸ zîkr it sen Hakkâ şûkr it
 Ne sultânı fikr it şâh-ı Nakşibendî

62*

İlahî Yûnus⁵⁰⁹

7'li Hece Ölçüsü

I

Zât-ı Hakkâ âşinâ
 Nakşibendîlerdir bu
 Tevhîdler rûşenâ

* 61 55a.

⁵⁰⁷ Bu mısradan işaret edilen Aʿraf suresi 172. ayetin tamamı şöyledir: “Ve iz eḥaze rabbûke mim benî Âdeme min zuḥûrihim zürriyyetehüm ve eşhedeḥüm ʿalâ enfûsihim elestü bi Rabbiküm kâlû belâ şehidnâ en teḳûlu yevme'l-ḳiyâmeti innâ künnâ ʿan hâzâ ğâfilîn.” Kıyamet gününde, biz bundan habersizdik demeyesiniz diye Rabbin Âdem oğullarından, onların bellerinden zürriyetlerini çıkardı, onları kendilerine şahit tuttu ve dedi ki: Ben sizin Rabbiniz değil miyim? (Onlar da), Evet (buna) şahit olduk, dediler (Kur'an-ı Kerim, 7/172).

⁵⁰⁸ Hulûşî mahlası kullanılan bu şiir Dîvân-ı Hulûşî Dârendevî adlı eserde aranmış fakat bulunamamıştır (Akkuş, 2013). Şiirin Hulûşî mahlaslı şairi hakkında herhangi bir bilgiye ulaşılamamıştır.

* 62 55b.

⁵⁰⁹ Yûnus mahlası kullanılan bu şiir Mustafa Tatcı tarafından neşredilen Yunus Emre Divanı'nda (Tatcı, 2011) bulunmamaktadır. Bu şiirin Yûnus mahlaslı başka bir saire ait olduğu düşünülmektedir.

Naşşibendîlerdir bu

II

Şûretâ zâhire ol
Bulmuşlardır toğru yol
Sırrına irmez  u  l
Naşşibendîlerdir bu

III

Lem au'llah mi r mi
Vu lat üzre her demi
Evliy lar serveri
Naşşibendîlerdir bu

IV

M r  d deyü      lar
Cigerleri yan  lar
 afletden uyanışlar
Naşşibendîlerdir bu

V

Naşşibend erenleri
B  -ı va det g lleri
Beh  edd n⁵¹⁰ p rleri
Naşşibendîlerdir bu

VI

Y nus bir söz söylemiş

⁵¹⁰ **H ce Muhammed b. Muhammed el-Buh r :** 718'de (1318) Buhara vak nlarında daha sonra Kasr  rif n adını alacak olan Kasr  hind v n k v nde doğdu. Naksibendivve tarikatının kurucusudur. Bah  edd n kurduğu tarikatın mensunlarınca özellikle T rkive'de S h-ı Naksibend unvanıyla tanınır. Naksibend unvanının tasıdığı m na ve bu unvanın ona ne zaman ve nasıl verildiği konusunda ilk Naksibend  kavnaklarında bilei vaktur. Sonraları bu unvanın devamlı vanılan haf  zikrin kalote bıraktığı “naks”a (iz) bir isaret olduğu s vlenmi  ve bu vorum genel kabul g rm st r. 3 Reb  levvel 791 (2 Mart 1389) tarihinde doğduğu k vde vefat eden Bah  edd n cenaze merasiminde su bevtin okunmasını istemişti: “Büyük m flisleriz köyünde ey   h / Cem linden kılarız şey'en lill h” (Algar, 1991: 458-459).

°Aşk deryâsın boylamış
Ne güherler söylemiş
Naķşibendîlerdir bu

63*

Nâbî⁵¹¹

Mefâ°îlün/ Mefâ°îlün/ Mefâ°îlün/ Mefâ°îlün

I

Harîm-i cennet-âsâ bir makâm-ı dil-güşâdır bu
Teferrücgâh-ı insân u melek⁵¹² °âlem-nümâdır bu
Anıñ bûsına gir ta°zîm ile bâb-ı Hüdâdır bu
Saķın terk-i edebden kûy-ı maķbûb-ı Hüdâdır bu⁵¹³
Naẓar-gâh-ı ilahîdir maķâm-ı Muştafâdır bu

II⁵¹⁴

Bu gülzârıñ gülünden müşk [ü] °anber olur hâşıl⁵¹⁵
Bu çâgıñ⁵¹⁶ hürmetine çok kes oldu devlete nâ°il⁵¹⁷
Bu hâkiñ pertevinden oldu dîlcü-yı °adem zâ°il⁵¹⁸
Sa°âdetle ne⁵¹⁹ yazılmış⁵²⁰ na°t-i zibâsını⁵²¹ ol fâzıl
°Amâdan açdı mevcûdât dü⁵²²-çeşm-i tûtiyâdır bu

III

Harîm⁵²³-i cennetin bir beķ°asıdur zib ü ziynette

* 63 M 56a, ŞŞ 119.

⁵¹¹ Bu şiir, Nâbî'nin “bu” redifli gazeline yapılmış bir tahmistir (Bektaş, 2008: 58).

⁵¹² I/2 melek: felek M.

⁵¹³ I/4 Saķın terk-i edebden kûy-ı maķbûb-ı Hüdâ'dır bu: - M.

⁵¹⁴ Bu bent ŞŞ'de 4. Banttir.

⁵¹⁵ II/1 müşk [ü] °anber olur hâşıl: olur müşk [ü] °anber bu hâşıl M.

⁵¹⁶ II/2 çâgıñ: câyıñ ŞŞ.

⁵¹⁷ II/2 nâ°il: vâşıl ŞŞ.

⁵¹⁸ II/3 M'de bu mısra ile sonraki mısra arasında takdim-tehir yapılmıştır.

⁵¹⁹ II/4 ne: - M.

⁵²⁰ II/4 yazmış: yazılmış M.

⁵²¹ II/4 na°t-i zibâsını: na°te ziyâsında M.

⁵²² II/5 dü: - ŞŞ.

⁵²³ III/1 Harîm: Riyâz ŞŞ.

Emîn-i rûy-ı bârîñ cilde-gâhıdur haķıķatde⁵²⁴
 Nesîm-i rûḥ u reyḥânîñ güzergâhı meserrette⁵²⁵
 Ḥabîb-i Kibriyânîñ ḥâb-gâhıdur faẓîletde
 Tefevvuķ-kerde-i  arş-ı cenâb-ı kibriyâdur bu

IV⁵²⁶

Senâ vü ḥamd idüp **Kâtib**⁵²⁷ taķarrüb eyle Allah’a
 Seni ümmetlige lâyıķ sezâvâr etti⁵²⁸ ol şâha⁵²⁹
 Şalât ile selâm olsun⁵³⁰ derûn-ı dilden ol mâha
 Mürâ at-i edeb⁵³¹ şartıyla gir Nâbî⁵³² bu dergâha
 Meţâf-ı ķudsiyândır bûse-gâh-ı enbiyâdır bu

64*

Seher Vakti

Fâ ilât n / Fâ ilât n / Fâ ilât n / Fâ il n

I

Zâhidâ aç gözüñ saḥrâya baķ da  ibret al
 Bir⁵³³ direksiz ķubbe-i vâlâya⁵³⁴ baķ da  ibret al

⁵²⁴ Emîn-i r y-ı b r ñ cilde-g h dur haķıķatde: Ḥab b-i vahy-i Rabb’in cilveg h dur haķıķatde Ş . Bu mısradaki takdim tehir vardır.

⁵²⁵ III/3 güzerg h  meserrette: g list n dur kim mes retde M.

⁵²⁶ Ş .de, M.de olmayan IV. kıta şöyledir:

Bu g lz r n g l nden misk   anberler olur h s l
 Bu c y n hürmetine çok kez oldu devlete v s l
 Sa adetle ne yazmış na -ı zib s n  ol f z l
 Bu h kin pertevinden oldu deyc r-ı ‘adem z ’il
 ‘Am dan a dı mevc d t çeşmi t tiy dır bu

⁵²⁷ **K tib**: 18. yüzyılın sonlarıyla 19. yüzyılın başlarında Urfa’da yaşamış ve çiftçilikle meşgul olmuştur. Asıl adı Muhammed olan şairin, iyi bir medrese tahsili gördüğü, K dir  tarikatına mensup ve çok dindardır olduğu rivayet edilmektedir. 1836 yılında vefat etmiştir (Bektaş, 2008: 58).

⁵²⁸ IV/2 etti: etmiş M.

⁵²⁹ IV/2 ş ha: m h[a] M.

⁵³⁰ IV/3 olsun: edip Ş .

⁵³¹ IV/4 edeb: adam M.

⁵³² **N b **: 1052’de (1642) Ruha’da (Şanlıurfa) doğdu. Asıl adı Y suf olmakla beraber N b  mahlasıyla tanındı çocukluğunu ve ilk gençlik yıllarını Urfa’da geçiren N b ’nin burada iyi bir eğitim aldığı, Arapça ve Farsça öğrendiği anlaşılmaktadır. 13 Nisan 1712 tarihinde vefat etmiştir. Hikem  şiirin divan edebiyatındaki en önemli temsilcisidir (Karah n, 2006: 258-260).

* 64 M 57a, A  77.

⁵³³ I/2 Bir: Bu A .

⁵³⁴ I/2 ķubbe-i v l ya: ķubbe-i bin ya M.

Ẓıkr-i Mevlā⁵³⁵ ile her dem ẓalbiñi pāk ide gör⁵³⁶
Aç gözün °ayn eyle sen dünyāya baḳ da °ibret al⁵³⁷

II

Tā ezelden şu cihāna geldi niçe⁵³⁸ ẓahramān
Birbirin ẓatlı idüben⁵³⁹ anlar da oldı imtiḥān
Taḥtını devler götürdi hān-ı miḥr-i Süleymān⁵⁴⁰
Devlet-i İskender⁵⁴¹ [ü] Dārāya⁵⁴² baḳ da °ibret al

III

°Ārif ol çekme fenānıñ zerre ẓadar⁵⁴³ miḥnetin
Ẓadīr Mevlām her ẓulunıñ günde virir⁵⁴⁴ ẓısmetin
Görmek isterseñ⁵⁴⁵ Cenāb-ı Kibriyānıñ⁵⁴⁶ ḥikmetiñ
Ẓaḳ⁵⁴⁷ seḫer vaḳtinde ol⁵⁴⁸ deryāya baḳ da °ibret al

⁵³⁵ I/3 Ẓıkr-i Mevlā: Ẓıkr-i Hüdā M.

⁵³⁶ I/3 pāk ide gör: şādef eyle gel M.

⁵³⁷ I/4 Aç gözün °ayn eyle sen dünyāya baḳ da °ibret al: Dā°imā āyine-i dünyāya baḳ da °ibret al AÖ.

⁵³⁸ II/1 Tā ezelden şu cihāna geldi niçe: Kani n'oldu bu fenāya geldi bunca AÖ.

⁵³⁹ II/2 ẓatlı idüben: ẓatleyeyüp tā AÖ.

⁵⁴⁰ II/3 Taḥtını devler götürdi ḥān-ı miḥr-i Süleymān: Yel götüren taḥtını n'oldu Süleymān-ı zamān AÖ.

⁵⁴¹ **İskender:** Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü yazarı İskender Pala'ya göre Eski kültürümüzde iki İskender bulunmaktadır. Bunlardan biri Kur'an'da da adı geçen Zülkarneyn diğeri ise Makedonyalı Filip'in oğlu İskender'dir. Divan şiirine konu edilen İskender ise Kur'an'da adı geçen Zülkarneyn'dir ve hakkında çokça efsane ve rivayetler oluşmuş bulunmaktadır. (Pala, 2010: 249-250) Divan Şiirinde Mitolojik Unsurlar kitabı yazarı Dursun Ali Tökel'e göre ise edebiyatımızda konu edilen üç farklı İskender vardır. Bunlardan biri Kur'an'da adı geçen Zülkarneyn, diğeri Makedonyalı Filip'in oğlu Büyük İskender, üçüncüsü ise bu iki şahsiyetin karışımı olup, iki şahsiyete ait özelliklerin harmanlandığı, maceralarının ve hayatlarının birbirine karıştığı bir kişiliktir (Tökel, 2000: 187). Rivayetlere göre İskender'in güçlü bir ordusu varmış ve karanlıklar ülkesine ab-ı hayat aramaya gitmiş. Kendisine vezirlik eden Hızır, ab-ı hayatı bulup içmiş ama kendisine nasip olmamış. (Pala, 2010: 250) Divan şairleri şiirlerinde çoğunlukla bu efsaneye telmihte bulunur ve İskender isminin geçtiği her beyitte Hızır'ın da varlığı hissettirilir. Bazı beyitlerde de Zülkarneyn'in Kur'an-ı Kerim'de (Kur'an-ı Kerim, 18/83- 98) anlatılan Ye'cüc ve Me'cüc kavimi üzerine set yapmasına da değinilir. Şiirlerde genel itibariyle övülen kişilerin İskender'e benzetildiği görülür (İnciroğlu, Alıcı, 2017: 105-106).

Dārā: İran'ın Keyaniyan sülalesinin dokuzuncu ve sonuncu padişahıdır ve Pers İmparatorluğu'nun da son hükümdarı olarak kabul edilir. Büyük İskender ile yapılan savaşta mabeyincisi tarafından zehirlenerek öldürülmüştür. Şehnameye göre İskender ile babaları bir kardeşirler (Pala, 2010: 116).

⁵⁴² II/4 İskender [u] Dārāya: İskenderiyyāya M.

⁵⁴³ III/1 °Ārif ol çekme fenānıñ zerre ẓadar: °Ārif ol kim çekme bu fenānıñ zerre M.

⁵⁴⁴ III/2 Ẓadīr Mevlām her ẓulunıñ günde virir: Her ẓulun Mevlā'sı birdir ol verendir AÖ.

⁵⁴⁵ III/3 Görmek isterseñ: Göreyim dirseñ M.

⁵⁴⁶ III/3 Cenāb-ı Kibriyā'nıñ: ol Celāl-i Kibriyānıñ M.

⁵⁴⁷ III/4 Ẓaḳ: Her AÖ.

⁵⁴⁸ III/4 ol: var AÖ.

IV

°Āşık °Ömer⁵⁴⁹ irmedin mi bu fenā⁵⁵⁰ devletine
 Bu cihān⁵⁵¹ bī-vefādur inanma sen zeynine⁵⁵²
 Pādişāh da olsa dirler er kişi niyyetine
 Var muşallāda yatan mevtāya⁵⁵³ baḡ da °ibret al

65*

Seher

Müstef'ilün/ Müstef'ilün

I

Ey lem yezel lemmā yezel
 Erişmeden tığ-ı ecel
 Şānīn senīn °Azze ve cell
 Allah meded senden meded

II

Ṭost yüzine ṭutmuş niḡāb
 Feyz-i nümāyān āfitāb
 Bend-i vücūd oldu kebāb
 Allah meded senden meded

III

°Aşkıñla yanmış bülbülüm
 Açılmadık gonca gülüm
 Hāsretleri kemter kulum

⁵⁴⁹ °Āşık °Ömer: Şairin memleketi hakkında çeşitli rivayetler bulunmaktadır. Daha çok Kırım'ın Gözleve' sinden olduğu görüşü kabul görmüştür. Doğum tarihi de ihtilafli olamakla birlikte 17. yüzyılın ilk yarısında doğduğu kabul edilmektedir. Medrese tahsili görmüştür. Türkiye'ye hangi tarihte geldiği net değildir. Ölümü üzerinde de ihtilaf olmakla birlikte 1707 yılında veya bu tarihten sonraki bir tarihte vefat ettiği düşünülmektedir. Hem aruz hem de hece vezni kolaylıkla kullanabilmektedir (Elçin, 1987: 1-15).

⁵⁵⁰ IV/1 °Āşık °Ömer irmedin mi bu fenā: Dir °Ömerim inanma sen bu fānīnīn M.

⁵⁵¹ IV/2 cihān: dünyā M.

⁵⁵² IV/2 bī-vefādur inanma sen zeynine: devr-i zamān aldanma gel zīnetine AÖ.

⁵⁵³ IV/4 mevtāya: hünkāra AÖ.

* 65 57b.

Allah meded senden meded

IV

“Lā taḫneṭū min raḥmeti”⁵⁵⁴

Bendeñ elinden hücçeti

Virdi Hüdā bu devleti

Allah meded senden meded

V

İşim gücüm dā'im günāh

Dergāha geldim rū-siyāh

°Avfiñla cürmüm ḫıl penāh

Allah meded senden meded

VI

Ağlar **Şükūfī**⁵⁵⁵ zār zār

Bildi ḫuşūrın bī-şümār

Dergāha gelmiş °afv umar

Allah meded senden meded

66*

Seher Vakti⁵⁵⁶

8'li Hece Ölçüsü

I

Tostdan haber kim getürdi

Şorıñ seher yillerine

⁵⁵⁴ Metinde işaret edilen Zümet suresi 53. ayetinin tamamı şöyledir: “Ḳul yâ °ibādiyellezīne esrefū °alā enfusihim lā taḫneṭū min raḥmetillāhi, innallāhe yaḡfiruz zunūbe cemi'ā, innehū huvel ḡafūrur raḫīm.” De ki: Ey kendi nefisleri aleyhine haddi aşan kullarım! Allah'ın rahmetinden ümit kesmeyin! Çünkü Allah bütün günahları bağışlar. Şüphesiz ki O, çok bağışlayan, çok esirgeyendir (Kur'an-ı Kerim, 39/53).

⁵⁵⁵ **Şükūfī**: Şiirin Meşâ'irü's-Şu'arâ'da zikredilen Bursa'lı Şükūfī'ye ait olmadığı görülmektedir (Kayalık Şahin, 2017: 157). Söz konusu şiirin Maraş ve çevresinde yaşamış Şükūfī mahlaslı başka bir şaire ait olduğunu düşünmek mümkündür.

* 66 M 58a, YED 308.

⁵⁵⁶ M'ye beş beyiti alınan şiir YED'de dokuz beyittir.

Ah bu ayrılık firâkın
Küstürmesün kullarına⁵⁵⁷

II

Ah⁵⁵⁸ bu ayrılık firâkı
Dünyâ kime kalur⁵⁵⁹ bâķī
Çün pâdişâh⁵⁶⁰ olmuş sâķī
Kadeh şunar kullarına

III

Kadehleri tolu tolu⁵⁶¹
Andan içen olur velī
°Aşk ehliniñ⁵⁶² t̃alibleri
Kemend atar bellerine⁵⁶³

IV

Şeyhimiñ mürīdi çokdur
Anlarıñ murādı Hâkdur
Şu benden ednâsı yokdur
Bel bağladım yollarına⁵⁶⁴

V

Nefsine muhālif kişi
Türmaz aķar gözi yaşı
Bunda nefse uyan kişi
Talmaz kevşer göllerine⁵⁶⁵

⁵⁵⁷ I/3-4 Ah bu ayrılık firâkın küstürmesün kullarına: Hâķ Çalab'um bititmesin ayrılığın kullarına YED.

⁵⁵⁸ II/1 Ah: Vah YED.

⁵⁵⁹ II/2 kalur: kaldı YED.

⁵⁶⁰ II/3 Çün pâdişâh: Hâķ Çalab'um YED.

⁵⁶¹ III/1 Kadehleri tolu tolu: Ol kadehün içi tolu YED.

⁵⁶² III/3 °Aşk ehliniñ: Ol hocanın YED.

⁵⁶³ III/4 kemend atar billerine: bil bağlamış yollarına YED.

⁵⁶⁴ VI Hocanın tâlibi çokdur

Hîç bundan kemteri yokdur

Şunun (kim) mürşidi Hakdur

Uymaz nâsun âllerine YED.

VI

Kevşer⁵⁶⁶ havzına talanlar
 Ölmezdin öndin ölenler
 Nefsini düşmân bilenler
 Konar Tûbâ⁵⁶⁷ dallarına⁵⁶⁸

VII

Tûbâ talından uçanlar
 Yüce maqâmlar geçenler
 “Şarâben tahûr⁵⁶⁹” içenler
 Banmaz dünyâ ballarına⁵⁷⁰

VIII

Bu ma^cniden kimse almaz
 Anda varan yine gelmez
 Bu dünyâya kimse kıalmaz
 Gelen göçer illerine⁵⁷¹

⁵⁶⁵ V – M.

⁵⁶⁶ **Havz-ı Kevser:** Âhirette Hz. Muhammed’in ümmetivle yanında bulusacağı bildirilen havuz ve nehir. İslâmî literatürde havz, âhirette Resûl-i Ekrem’e tahsis edileceği bildirilen çok büyük bir havuzu: sözlükte “çok, pek çok” anlamında bir sıfat veya “ırmak” mânasında bir isim olan kevser de yine Resûlullah’a avrılan, bütün cennet ırmaklarının kendisinden doğduğu büyük bir su kavnağını veya nehri ifade etmekte. Arapça’da avrı avrı kullanılan bu iki kelime Türkçe’de havz-ı kevser şeklinde bir tek terime dönüşmüş bulunmaktadır. Kur’an’da havz kelimesi geçmemekte, kevser ise aynı adla anılan sûrede (el-Kevser 108/1) bir defa zikredilmektedir. (Ertürk, 1997: 546).

⁵⁶⁷ **Tûbâ:** Cennetteki bir ağaçla ilişkilendirilen Kur’an terimi. Kelimenin Arapça “tvb” kökünden türevi “güzellik, hosluk, ivilik, göz avdınlığı” gibi mânalara geldiği, cennetteki bir ağacı ifade ettiği, Habes veya Hint dillerinde cennetin ismi olarak kullanıldığı belirtilmiştir. Kur’an’da yalnız bir yerde, “iman edin sâlih amel isleyenlere ne mutlu (tûbâ lehüm), varacakları ver ne güzeldir!” meâlindeki âvette (er-Ra’d 13/29) geçen tûbâ kelimesi için klasik tefsirlerde benzer rivayetler nakledilmiştir (Erbaş, 2012: 316-317). Tûbâ müslüman milletlerin kültür, sanat ve edebiyatında kökü Hz. Pevgamber’in makamı olan “vesîle” cennetinde, dalları en üstten alta doğru bütün cennet tabakalarına ulaşacak şekilde tasavvur edilen ağacdır. Nahl-i tûbâ, tûbâ-vı cinân diye de anılır. Türkçe’de “başı göğsü ermek” deyiminden hareketle “başı tûbâyâ ermek” tabirine de rastlanmaktadır (Uzun, 2012: 317).

⁵⁶⁸ VI – M.

⁵⁶⁹ Beyitte işaret edilen İnsan suresi 21. ayetin tamamı şöyledir: “‘Âliye hum şeyâbu sundusin huḍrun ve istebrakun ve ḥullû esâvira min fidḡah ve seḡâhum rabbuhum şarâben tahûrâ.” Onların üstlerinde yeşil ince ipekten ve işlenmiş atlastan elbiseler vardır. Gümüşten bileziklerle süslenmişlerdir. Ve Rab’leri onlara temiz (lezzetli) içecekler (şaraplar) sundu (Kur’an-ı Kerim, 76/21).

⁵⁷⁰ VII – M.

⁵⁷¹ VIII – M.

IX

Yûnus⁵⁷² derdin kime söylesün
 Hâlin kime şerh eylesün⁵⁷³
 Bir dem teferrüc eylesün
 Şu dünyânın hâllerine⁵⁷⁴

67*

Seher

8'li Hece Ölçüsü

I

İsm-i Sübhân virdiñ mi var
 Bağcelerde yurduñ mı var
 Bencileyin derdiñ mi var
 Derdi derde katma⁵⁷⁵ bülbül

II

Bilürem 'aşıkşın güle
 Seniñ⁵⁷⁶ hâliñden kim bile
 Bizim bağçedağı güle⁵⁷⁷
 Toluşup söz atma bülbül

III

Bilürem 'aşıkşın virde sen
 Ugratdñ beni derde⁵⁷⁸

⁵⁷² Bk. şiir 46.

⁵⁷³ IX/1 Bu mısranın vezni kusurludur.

⁵⁷⁴ IX: V M.

İy miskin Yûnus n'eylesin
 Derdini kime söylesün
 Bir dem tecrîbe eylesün
 Bu dünyânun hâllerine YED.

* 67 M 58b, YEK 77.

⁵⁷⁵ I/4 Derdi derde katma: Garîb garîb ötme YEK.

⁵⁷⁶ II/2 Seniñ: Gülün YEK.

⁵⁷⁷ II/3 Bizim bağçedağı güle: Bahçedeki gonca güle YEK.

⁵⁷⁸ III/2 Ugratdñ beni derde: Cünün var gâyet serde YEK.

Bu sinemde olan derde
Bir derd de sen⁵⁷⁹ katma bülbül

IV⁵⁸⁰

‘Aşkıñ cānıma boyandı
Gözüm uyğudan uyandı
Yandım ise şu ben yandım
Yanık yanık ötme bülbül

V⁵⁸¹

Pervāz kırup uçar mısın⁵⁸²
Deryā deñiz geçer misin
Bencileyin⁵⁸³ nā-çār mısın
Nā-çār nā-çār ötme⁵⁸⁴ bülbül

VI⁵⁸⁵

A bülbülüm uşlu musun
Kafeslerde besli misün
Bencileyin yaslı mısın
Ġarīb Ġarīb ötme bülbül

VII

Yūnus⁵⁸⁶ vüçūdum yanık dirken
Cihānda müşlim yok dirken
Seher vaḳti Hāḳ Hāḳ dirken

⁵⁷⁹ III/4 Bir derd de sen: Sen de bir derd YEK.

⁵⁸⁰ IV – YEK.

⁵⁸¹ V : IV YEK.

⁵⁸² V/1 Pervāz kırup uçar mısın: Kānad büküp uçar mısın YEK.

⁵⁸³ V/3 Bencileyin: Benim gibi YEK.

⁵⁸⁴ V/4 Nā-çār nā-çār ötme: Sen de ḥālīñ söyle YEK.

⁵⁸⁵ VI – M.

⁵⁸⁶ ‘**Āşık Yūnus**: Hayatı hakkında daha önce kısa bir bilgi verilen ve “Bizim Yunus” olarak da tabir edilen Yunus Emre dışında bu mahlası kullanan pek çok şair vardır. Bunlardan biri de ‘Āşık Yūnus’tur. ‘Āşık Yūnus, XV. yüzyılın ilk çeyreğinde yaşayan Emir Sultan müntesibi bir şairdir. Bu durumda ‘Āşık Yūnus, bir Kübrevî’dir. Kaynaklarda onun 1438-1439 yılında vefat ettiği belirtilmektedir. Şairin kabri veya makamı hâlen Bursa’da Karamezak Mahallesi’nde Sa‘dî Tekkesi bahçesindedir (Tatcı, 2008: 1-13).

Bizi de unutma bülbül

68*

Münâcât-ı Seher⁵⁸⁷

Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün/ Fe'ûlün

- 1 Kabûl olur du'â vaqt-i seherde
İrer kalbe şafâ vaqt-i seherde
- 2 İrişür Rûma rahmet seherden
Şabâ dâ'imâ vaqt-i seherde
- 3 Gel imdi hâcetiñ arz eyle Hüdâya⁵⁸⁸
Geçer Hâkka ricâ vaqt-i seherde
- 4 Dile dermânını derdiñ idüp âh
İrer derde devâ vaqt-i seherde
- 5 Uyanup uyğudan yalvar Hüdâya
Emek zâyi' olmaz⁵⁸⁹ vaqt-i seherde
- 6 Getürüp yol erine Hâk belâlar
Uyumağ 'âdete vaqt-i seherde

69*

Vaqt-i Seher Niyâzî

Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün

- 1 Uyan gâfletten ey nâ'im Hâkka yalvar seherlerde

* 68 59a.

⁵⁸⁷ Şiirde mahlas bulunmamaktadır. Yapılan araştırmalar neticesinde şiirin şairine ilişkin herhangi bir bilgiye erişilememiştir.

⁵⁸⁸ Bu mısranın vezni bir hece fazladır.

⁵⁸⁹ Mısranın eski harfli metninde bulunan “hevâ” kelimesi vezni bozmaktadır. Bu nedenle metne dâhil edilmemiştir.

* 69 M 59b, NMD 192.

- Döküp acı yaşın dā'im Hakk'a yalvar şehirlerde⁵⁹⁰
- 2 Kâpusında tûrup her bār⁵⁹¹ yüzün dergâhına tûr var
Yürürken kıl dā'imā⁵⁹² zâr Hakk'a yalvar şehirlerde
- 3 Şehirlerde açılır gül anuñ'çün zâr ider bülbül
Uyanup derd ile ey dil Hakk'a yalvar şehirlerde
- 4 Gel ey miskîn [ü] bî-çâre igende⁵⁹³ gezme âvâre
Dilerseñ⁵⁹⁴ derdüne çâre Hakk'a yalvar şehirlerde⁵⁹⁵
- 5 Açılır bâb-ı Sübhânî çekilür çün sultânî⁵⁹⁶
Dökülür feyz-i Rabbânî Hakk'a yalvar şehirlerde
- 6 Şehirlerde kaçuben her gâh yüzün yire sürüp kıl âh⁵⁹⁷
İde⁵⁹⁸ lutfi saña nâ-gâh Hakk'a yalvar şehirlerde⁵⁹⁹
- 7 Şehirde uyğudan uyan Niyâzi⁶⁰⁰ durma derdeñ⁶⁰¹ yan
Ola⁶⁰² kim irişe dermân Hakk'a yalvar şehirlerde⁶⁰³

⁵⁹⁰ 1b acı yaşın dā'im Hakk'a yalvar şehirlerde: gözün acı yaşı uyan vâkt-i şehirlerde M.

⁵⁹¹ 2a bār: yaz M.

⁵⁹² 2b demâdem: dā'imā M.

⁵⁹³ 4a igende: irerken M.

⁵⁹⁴ 4b Dilerseñ: Dile M.

⁵⁹⁵ 4b Hakk'a yalvar şehirlerde: uyan vâkt-i şehirlerde M.

⁵⁹⁶ 5a hân-ı sultânî : çün sultânî M.

⁵⁹⁷ 6a yüzün yire sürüp kıl âh: yüzün sürüp kıl gür âh M.

⁵⁹⁸ 6b İde: İre NMD.

⁵⁹⁹ M'de 5. ve 6. beyitler arasında takdim tehir yapılmıştır.

⁶⁰⁰ Bk. şiir 38.

⁶⁰¹ 7a derdeñ: derd ile M.

⁶⁰² 7b Ola: Ol M.

⁶⁰³ 7b Hakk'a yalvar şehirlerde: uyan vâkt-i şehirlerde M.

70*

Ḥabīb Neççār

8'li Hece Ölçüsü

I⁶⁰⁴

Țolap niçün inilersin
 Derdüm vardur inilerem
 Ben Mevlāya ^câşık oldum
 Derdüm vardur inilerem
 Anıñ içün inilerem

II

Benim adım dertli Țolap
 Şuyum aķar yalap yalap
^cĀlemi yaradan⁶⁰⁵ Çalap
 Derdim vardur inilerem
 Anıñ içün inilerem⁶⁰⁶

III

Beni bir Țağda buldılar
 Țolum ķanadım ķırdılar
 Țolaba lāyık gördiler
 Derdim vardur inilerem
 Anıñ içün inilerem

IV⁶⁰⁷

Yüce Țağlar⁶⁰⁸ ağacıyam
 Ne Țatluyam ne acıyam
 Hemān Ḥaķķa⁶⁰⁹ du^cacıyam

* 70 M 60a, YEK 88-89.

⁶⁰⁴ I – M.

⁶⁰⁵ I/3 ^cĀlemi yaradan: Böyle emreylemiş YEK.

⁶⁰⁶ II/5 – YEK.

⁶⁰⁷ IV: X YEK.

⁶⁰⁸ IV/1 Yüce Țağlar: Ben bir dağın YEK.

Derdim vardur inilerem

Anıñ içün inilerem

V⁶¹⁰

Balta zaḥm urdu ezeli

Şoldı beñzimün ğazeli

Şorman baña bu su^cali

Derdüm vardur inilerem

Anıñ içün inilerem

VI⁶¹¹

Bıçkıcılar bıçdı beni

Budağum yaprağum xanı

^cAlemleri yaradan Ğani

Derdüm vardur inilerem

Anıñ içün inilerem

VII

Tagdan kesdiler hizenim

Şuya xurdılar düzenim⁶¹²

Şararup şoldı ğazelim⁶¹³

Derdim vardur inilerem

Anıñ içün inilerem

VIII⁶¹⁴

Beni xodılar taşkına

Tuşmadum benden coşkına

Muḥammed ^cAli ^cişkına

Derdim vardur inilerem

⁶⁰⁹ IV/3 Hemān Haxxa: Ben Mevlā'ya YEK.

⁶¹⁰ V – M.

⁶¹¹ VI – M.

⁶¹² VII/2 Şuya xurdılar düzenim: Düzdiler dürlü düzenüm YEK.

⁶¹³ VII/3 Şararup şoldı ğazelim: Eylene aylağ ozanım YEK.

⁶¹⁴ VIII – M.

Anıñ içün inilerem

IX⁶¹⁵

Dülgerler budagum yondı
Her ʿazām yirine qondı
Bu inildüm Haxdan geldi
Derdim vardur inilerem
Anıñ içün inilerem

X⁶¹⁶

Şuyum alçaqdan çekerem
Dönüp yüksekden dökerem
Görün şu ben ne çekerem
Derdim vardur inilerem
Anıñ içün inilerem

XI⁶¹⁷

Yaradandan hünüm vardur
Evliyâdan demüm vardur
Nefs gibi düşmānum vardur
Derdim vardur inilerem
Anıñ içün inilerem

XII⁶¹⁸

Derviş **Yūnus** eydür āhı
Gözyaşı döker günāhı
Haxқа ʿāşıkam va'llahi
Derdim vardur inilerem
Anıñ içün inilerem

⁶¹⁵ IX – M.

⁶¹⁶ X – M.

⁶¹⁷ XI – M.

⁶¹⁸ XII – M.

XIII⁶¹⁹

Ḥabīb Neççārını⁶²⁰ kesdi
 Oğun yayın baña aşdı
Yūnus dedim Ḥaqqıñ tostu
 Derdim vardur inilerem
 Anıñ içün inilerem

XIV⁶²¹

Ḥabīb Neççār beni biçdi
 Dilim dilim idüp saçdı
 [.....]⁶²² fikrime düşdi
 Derdim vardur inilerem
 Anıñ içün inilerem

XV⁶²³

Ḥabīb Neççār baña baqdı
 Mıhın cigerime çaqdı
 Şu yerine qanım aqdı
 Derdim vardur inilerem
 Anıñ içün inilerem

⁶¹⁹ XIII – YEK.

⁶²⁰ **Ḥabīb en-Neccār**: İslâmî kavnaklara göre Yâsîn sûresinde kıssası anlatılan kişi. Kur’ân-ı Kerîm’de. “karve” halkını Hakk’a davet etmek için bir sehre (Karve) gelen iki elcive destek olmak üzere bir üçüncüsünün gönderildiği. halkın bunlara karşı çıktığı. sadece sehrin uzak bir verinden gelen bir kişinin iman edin onları desteklediği ve bu kişinin. acıkca ifade edilmemekle beraber âvetin gelisinden anlaşıldığına göre sehir halkı tarafından öldürüldüğü. onun imanı sayesinde cennete girdiği. kendisine kötülük eden sehir halkının ise bir savha ile helâk edildiği anlatılmaktadır (Yâsîn 36/13-29). Müfessirlere göre elcilerin adları Yuhannâ. Pavlus ve Sem’ûnû’s-Safâ (Simun Petrus). gönderildikleri sehir ise Antakva’dır. Bunların tebliğini kabul eden 3 kişinin adı da Ḥabīb b. Mûsâ. Ḥabīb b. İsrâîl veva Ḥabīb b. Mer’î’dir. Tefsir kitanlarında Ḥabīb’in neccâr (dülger). inekci. kassâr (bez ağırtan) veva avakkabıcı olduğu. günlük kazancının varısını ailesine avırn diğer varısını tasadduk ettiği. cüzam hastalığına vakalandığı için sehirden uzak bir yerde oturup ibadetle meşgul olduğu. iman ettiğini acıklanın halkı da iman etmeve çağırınca taslanarak. linc edilerek veya hızarla kesilerek öldürüldüğü, kesilmiş başını eline alıp yürüdüğü rivayet edilir (Âteş, 1996: 373).

⁶²¹ XIV – YEK.

⁶²² Kelime okunamamıştır.

⁶²³ XV – YEK.

XVI⁶²⁴

Benim adım dertli çınar
 Ateşim içimde yanar
 Çok çevrilür döner
 Derdim vardur inilerem
 Anıñ içün inilerem

XVII⁶²⁵

Şuyum alçağ bendim yüce
 Ne gündüzüm gündüz ne gicem gice⁶²⁶
 Meded senden ğanî hoca
 Derdim vardur inilerem
 Anıñ içün inilerem

71*

Yûnus⁶²⁷

11'li Hece Ölçüsü

I

Bir gece yatarken sırrım içinde
 Uyuma dîrîğâ sultân enbiyâ
 Anı gördüm ğafletimden uyandım
 Uyuma dîrîğâ sultân enbiyâ

II

Anıñ nûrın gören devlete irer
 Yüzün gören kâfir İslâma girer
 Nûrdan ayarlanmış Burağa⁶²⁸ biner

⁶²⁴ XVI – YEK.

⁶²⁵ XVII – YEK.

⁶²⁶ Bu mısra vezni bozmaktadır.

* 71 61b.

⁶²⁷ Şiirde mahlas bulunmamaktadır. Şiirin baş kısmına “Yûnus” ismi yazılması ve öncesinde Yûnus Emre ve ‘Âşık Yûnus’tan şiirlere yer verilmesi nedeniyle Yûnus Emre Dîvân ve Risâletü’n Nushiyye (Tatçı, 2011) adlı esere bakılmış ama şiir bulunamamıştır. Şiirin şairi hakkında herhangi bir bilgiye erişilememiştir.

Uyuma dîrîgâ sulţân enbiyâ

III

Anıñ nûrın gören ʿaşka boşanır
Yaşıllar giyer de eller kuşanır
Rengi mor kaçını döşek döşenir
Uyuma dîrîgâ sulţân enbiyâ

IV

Yaşıldan şancâğı nûrdan ʿilmi
Kerbânsız gidilmez yollar ʿarâmî
Delîlim Qurʾân dir şeyhim belâlî
Uyuma dîrîgâ sulţân enbiyâ

V

Enbiyâlar maķâmına taşlar atılmaz
Müʾmînler güheri bunda şatılmaz
Böyle yatma ile Hâķķa yetilmez
Uyuma dîrîgâ sulţân enbiyâ

VI

Cennet baķçesine girem dirseñ
Tomurcuk güllerin direm dirseñ
Hâķķıñ dîdârın görem dirseñ
Uyuma dîrîgâ sulţân enbiyâ

VII

ʿÂķıl iseñ ķardeş dünyâ fânîdur

⁶²⁸ **Burak:** Miʿrac gecesinde Hz. Pevğamberʼi tasdıdı rivayet edilen binek. İsrâ sûresinin ilk âvetinde. Allahʼın bir gece Hz. Muhammedʼi Mescid-i Harâmʼdan Mescid-i Aksâʼya kadar vürüttüğü bildirilivorsa da söz konusu âvette bu volculuğun burakla gerçekleştiğine dair herhangi bir isaret yoktur. Konu ile ilgili hadislerde ver alan avrıntılı bilgilere göre volculuk Mescid-i Aksâʼdan sonra semava vükseltmek suretiple devam etmiştir. Cebrâilʼin de refakat ettiği ve İslâmî kavnaklarda “İsrâ” ve “miʿrac” diye adlandırılan bu gece volculuğu hadislerle göre burak denilen bir binekle gerçekleşmiştir. Kavnaklar bu bineğin bevaz renkli ve fevkalâde süratli olduğunu, katırla eşek arası bir yapıya sahip bulunduğunu bildirirler (Öz, 1992: 417).

Gelür geçer   mr  n m  l  n yalandır
 M  'm  n olana uyku   ar  mdır
 Uyuma d  r  g   sult  n enbiy  

72*

M  n  c  t-ı Se  er⁶²⁹

M  stef  il  n/ M  stef  il  n

I

Ey V  h  d [u] Ferd [u] E  ad
 Ey K  d  r [u] H  yy u   amed
 Ey l  tf[  ] çok Mevl   meded
 Allah meded senden meded

II

Yanma  dadır cismim ezel
   A  k  n umar ey “lem-yezel”⁶³⁰
   Afvu  ⁶³¹ ulu l  tfu  n güzel
 Allah meded senden meded

III

Ey var iden her d  -cih  n
 Sensin ma   n [  ] m  ste   n
 Y   Rab meded k  l el-em  n
 Allah meded senden meded

IV

N  r-ı cem  l  n   a  k  ı'  n
 Feyz-i nev  l  n   a  k  ı'  n

* 72 M 62a, SM 392.

⁶²⁹ Bu   iir H  d  y  'nin “Senden meded senden meded” redifli şiirine yapılmış bir nazirelerden olabilir (Tatcı, Yıldız; 2005: 104).

⁶³⁰ **Lem yezel:** “Yok olmadı.” anlamındadır (Yılmaz, 1992: 111).

⁶³¹ II/3   Afvu  :   A  k  n SM.

Fevk⁶³²-i vişâliñ ھاqqı'cün
Allah meded senden meded

V

İşim gücüm dâ'im kuşūr
Dīvāna geldim bī-fütūr
Sensin °Afüv sensin Ğafūr
Allah meded senden meded

VI

°Āşık larıñ kanlar döker
Fikr eyleyüp nār-ı saķar
Göñlüm seniñ °afvıñ umar
Allah meded senden meded

VII

°Āşī kulum cürmüm °azīm
Luţf it eyā Rabbu'r-Raḥīm
Şānıñ ulu ismiñ Kerīm
Allah meded senden meded

VIII

Mes°ūd⁶³³ kuluñ miskīn ğarīb
Luţf it eyā Rabb-i Mecīd⁶³⁴
Sensiñ kamu derde ṭabīb
Allah meded senden meded

⁶³² IV/3 Fevk: Tavķ SM.

⁶³³ VIII/1 Mes°ūd: Sa°dī SM. Bk. şiir 23.

⁶³⁴ VIII/2 Mecīd: Mucīb SM.

73*

°Āşık Yūnus

8'li Hece Ölçüsü

I⁶³⁵

Yā Rabbenā yā Rabbenā

Yardım eyle kıyāmetde

“Vağfirlenā zünūbenā”⁶³⁶

Yardım eyle kıyāmetde

II

Bu⁶³⁷ dünyāda yoğdur vefāBuña gelen çekerek cefā⁶³⁸Ḥaqqıñ⁶³⁹ Ḥabibi Mustafā

Yardım eyle kıyāmetde

III⁶⁴⁰

Hū cān Allah hū cān Allah

Cānlar saña qurbān Allah

Evvel demde emān Allah

Āhır demde ĩmān mevlā

IV

Bağçelerde bülbül⁶⁴¹ şakırDā'im Ḥaqqıñ ismin⁶⁴² oğur

* 73 M 63a, YEK 152.

⁶³⁵ I – M.⁶³⁶ Bu mısırada işaret edilen Āl-i 'İmrān suresi 193. ayetin tamamı şöyledir: “Rabbenā innenā semī'ānā munādiyen yunādīlil ĩmānī en āminū bi rabbikum fe āmennā, rabbenā fağfir lenā zünūbenā ve keffir annā seyyiātinā ve teveffennā me'al ebrār. Rabbimiz! Biz, ‘Rabbimize iman edin’ diye imana çağırarak bir davetçi işittik, hemen iman ettik. Rabbimiz! Günahlarımızı bağışla. Kötülüklerimizi ört. Canımızı iyilerle beraber al.” (Kur'an-ı Kerim, 3/193).⁶³⁷ II/1 Bu: Şu YEK.⁶³⁸ II/2 Buña gelen çekerek cefā: Gelen çekerek cevri ü cefā YEK.⁶³⁹ II/3 Ḥaqqıñ: Ey Ḥaqq YEK.⁶⁴⁰ III – YEK.⁶⁴¹ IV/1 Bağçelerde bülbül: Bağçede bülbüller YEK.⁶⁴² IV/2 Ḥaqqıñ ismin: dostun zikrin YEK.

Yâ Һazret-i imâm⁶⁴³ Bekir
Yardım eyle kıyâmetde

V

Hû cân Allah hû cân Allah
Cânlar saña Һurbân Allah
Evvel demde emân Allah
ÂҺir demde İmân mevlâ

VI

Gül yüzünde şems ü Һamer
Mâh yüzünde nurlar Һamar
Yâ Һazret-i imâm °Ömer
Yardım eyle kıyâmetde

VII

Hû cân Allah hû cân Allah
Cânlar saña Һurbân Allah
Evvel demde emân Allah
ÂҺir demde İmân mevlâ

VIII

Gökden yere indi Һur'ân
Anı cem° eyledi bürhân
Yâ Һazret-i imâm °Oşmân
Yardım eyle kıyâmetde

IX

Hû cân Allah hû cân Allah
Cânlar saña Һurbân Allah
Evvel demde emân Allah
ÂҺir demde İmân mevlâ

⁶⁴³ IV/3 imâm: Ebû YEK.

X

Bu dünyâda çokdur velî
 Cümlesine diriz belî
 Yâ hâzret-i imâm °Alî
 Yardım eyle kıyâmetde

XI

Hû cân Allah hû cân Allah
 Cânlar saña qurbân Allah
 Evvel demde emân Allah
 Âhîr demde İmân mevlâ

XII

°Aşık Yûnus⁶⁴⁴ gâfil yatma
 Günâh deryâsına batma⁶⁴⁵
 Mü'minler anası Fâtma
 Yardım eyle kıyâmetde

74*

Yûnus⁶⁴⁶

8'li Hece Ölçüsü

I

Ey benim Hâlıkım sen var iken
 Ya ben kime yalvarayım
 Seniñ ismiñ Ğaffâr iken
 Ya ben kime yalvarayım

⁶⁴⁴ XII/1 °Aşık Yûnus: Yûnus Emrem YEK. °Aşık Yûnus hayatı için bk. şiir 67.

⁶⁴⁵ XII/2 Günâh deryâsına batma: Kıyâmet günün unutma YEK.

* 74 63b.

⁶⁴⁶“Yûnus” mahlasıyla yazılan bu şiir, Yûnus Emre Dîvân ve Risâletü'n Nushiyye (Tatçı, 2011) ve Yunus Emre Hayatı ve Bütün Şiirleri (Gölpınarlı, 1991) adlı eserlerde bulunmamaktadır. Şiirin şairi hakkında herhangi bir bilgiye erişilememiştir.

II

°Azrā'îl gelüp cânım alınca
Cân bedenden ayrılınca
Karanlık kabre girince
Ya ben kime yalvarayım

III

°Amelim eyü olmazsa
Sû'âlim kolay gelmezse
Muhammed şefî° olmazsa
Ya ben kime yalvarayım

IV

Ol °Araşat meydanında
Kamu mahlûk gelür anda
Cümlesi seniñ emrinde
Ya ben kime yalvarayım

V

Otda yalım parlayınca
Başda beyin kaynayınca
Senden meded olmayınca
Ya ben kime yalvarayım

VI

Yûnus aydır sözüm çokdur
°Âlemi yaradan Hâkdur
Senden özge Hüdâm yokdur
Ya ben kime yalvarayım

75*

Yûnus

8'li Hece Ölçüsü

I

Şol⁶⁴⁷ cennetiñ ırmaqları
 Açar Allah diyü diyü
 Çıkmış⁶⁴⁸ İslâm bülbülleri
 Öter Allah diyü diyü

II⁶⁴⁹

Iğranır tırmaz tılları
 Hep Qur'ân okur dilleri
 Cennet bağınıñ gülleri
 Koçar Allah diyü diyü

III⁶⁵⁰

Altundandır ağaçları
 Zebercedden⁶⁵¹ yabraqları
 Özünden çıkar buğakları
 Biter Allah diyü diyü

* 75 M 64a, YEK 109.

⁶⁴⁷ I/1 Şol: Hep M.

⁶⁴⁸ I/3 Çıkmış: Coşmuş M.

⁶⁴⁹ Bu dörtlük YEK'de;

Eser ol latîf yılleri
 Salınur Tûbâ dalları
 Coşmuş İslâm bülbülleri
 Öter Allah diyü diyü

⁶⁵⁰ Bu dörtlük YEK'de;

Hep nûrdandır direkleri
 Gümüşdendür yaprakları
 Uzadukça budakları
 Biter Allah diyü diyü

⁶⁵¹ Eski harfli metinde “Zeberceddendir” şeklinde yazılan kelime vezin gözetilerek “Zebercedden” şeklinde alınmıştır.

IV⁶⁵²

Aydan arıdur yüzleri
 Şekerden tatlı⁶⁵³ sözleri
 Cennette⁶⁵⁴ hūrī kızları
 Gezer⁶⁵⁵ Allah diyü diyü

V

Kimi⁶⁵⁶ yiyüp kimi iç
 Hep⁶⁵⁷ melekler rahmet şaçar
 İdrīs⁶⁵⁸ nebī hulle biçer
 Sübhān⁶⁵⁹ Allah diyü diyü

VI⁶⁶⁰

Ol Allahun melekleri
 Dā'im tesbīhde dilleri
 Cennet bağı çiçekleri
 Koşar Allah diyü diyü

VII⁶⁶¹

Hakka 'aşık olan kişi
 Açar gözlerinün yaşı
 Pür-nür olur içi taş
 Söyler Allah diyü diyü

⁶⁵² YEK'te IV ve V. dörtlükler takdim tehir yapılmıştır.

⁶⁵³ IV/2 Şekerden tatlı: Misk ü 'anberdür YEK.

⁶⁵⁴ IV/3 Cennette: Köşkünde M.

⁶⁵⁵ IV/4 Gezer: Baçar M.

⁶⁵⁶ V/1 Kimi: Kimler

⁶⁵⁷ V/2 Hep: Hem M.

⁶⁵⁸ **İdrīs Alevhisselām:** Kur'an-ı Kerim'de adı geçen nevgamberlerden biri. Kur'an'da sadece iki yerde doğrudan zikredilmektedir. Bunların birinde. "Kitanta İdrīs'i de an: cünkü o çok sadık bir nevgamberdi. Biz onu vüce bir makama vükselttik" (Mervem 19/56-57). diğlerinde. "İsmâil'i. İdrīs'i. Zülkifl'i de hatırla. Bunların hepsi sabredenlerdendi. Onları rahmetimize kabul ettik. Onlar hakikaten iyi kimselerdendi" (el-Enbiyâ 21/85-86) denilmektedir (Harman, 2000: 478).

⁶⁵⁹ V/4 Sübhān: Biçer YEK.

⁶⁶⁰ VI – M.

⁶⁶¹ VII – M.

VIII⁶⁶²

Ne dilerseñ Hâkdan dile
 Kılavuz ol toğru yola
 Bûlbûl ‘aşık olmuş güle
 Öter Allah diyü diyü

IX⁶⁶³

Açıldı gökler kâpusı
 Raḥmetle tıldı hepisi
 Sekiz cennetün kâpusı
 Açar Allah diyü diyü

X⁶⁶⁴

Altun gümüşdür yapısı
 Misk ü ‘anberdür koğusu
 Cennet ehlinün hepisi
 Oğur Allah diyü diyü

XI⁶⁶⁵

Rıdvân⁶⁶⁶ durur kâpı açan
 Hulle tonlarını biçen
 Kevşer şarabını içen
 Kânar Allah diyü diyü

XII

Yûnus Emre⁶⁶⁷m⁶⁶⁸ var yanına⁶⁶⁹
 Koma bugünü yarına
 Yarın Allah⁶⁷⁰ dîvânına

⁶⁶² VIII – M.

⁶⁶³ IX – M.

⁶⁶⁴ X – M.

⁶⁶⁵ XI – M.

⁶⁶⁶ **Rıdvân**: Kur’ân-ı Kerîm’de “rıżâ” anlamında yer alan bir terim; cennetin muhafızı kabul edilen melek.

⁶⁶⁷ Bk. şiir 67.

⁶⁶⁸ XII/1 **Yûnus Emre**m: Miskîn **Yûnus** YEK.

⁶⁶⁹ XII/1 yanına: yarına YEK.

Varam Allah diyü diyü

76*

8'li Hece Ölçüsü

I

Hak naşib eylese⁶⁷¹

Varsam ağlayı ağlayı

Medîne de Muhammedi

Görsem ağlayı ağlayı

II⁶⁷²

Delîl yapışan⁶⁷³ elime

Lebbeyk⁶⁷⁴ okunur⁶⁷⁵ dilime

İhrâm bezini belime

Şarşam ağlayı ağlayı

III⁶⁷⁶

Akar tırmaz gözüm yaşı

Oñulmaz bağrım başı

Şeytânın evine taşı

Atsam ağlayı ağlayı

⁶⁷⁰ XII/3 Allah: Haqqun YEK.

* 76 M 64b, YEK 188.

⁶⁷¹ I/1 Hak naşib eylese: Ğanî Mevlâm naşibetse YEK.

⁶⁷² II: III YEK.

⁶⁷³ II/1 yapışan: evlemiş M.

⁶⁷⁴ **Telbive:** Sözlükte “cağırıda bulunana cevab vermek. bir davete icabet etmek” anlamındaki telbive fıkıh terimi olarak hac veva umre nivetivle ihrama giren kimsenin asağıdaki sözleri sövlemesini ifade eder: “Lebhevke Allâhümme lebhevke lebhevke lâ serîke leke lebhevke inne’l-hamde ve’n-ni’mete leke ve’l-mülk lâ serîke lek” (Rabbim! Davetine sözüm ve özümle tekrar tekrar icabet ettim. emrine hovun eğdim. Rabbim! Senin davetine icabet hovnumun borcudur. Senin esin ve ortağın yoktur. Rabbim! Bütün varlığımla sana yöneldim; hamd senin, nimet senin, mülk senindir. Senin eşin ve ortağın yoktur) (Öğüt, 2011: 396).

⁶⁷⁵ II/2 okunur: öğreten YEK.

⁶⁷⁶ Bu dörlük YEK’te IV. dörlük olarak şöyledir:

Hâcılar deve katarlar
Kum deryasına batarlar
Şeytanı taşa tutarlar
Atsam ağlayı ağlayı

IV⁶⁷⁷

Akıdırlar kırbân⁶⁷⁸ kıanı
 Anlar esirgemez⁶⁷⁹ cânı
 Minâdaki Hacı kırbânı⁶⁸⁰
 Olsam⁶⁸¹ ağlayı ağlayı

V⁶⁸²

Hep çevresi ile⁶⁸³ kıaya
 El kıaldırırlar du^câya⁶⁸⁴
^cArafatdaki⁶⁸⁵ vakfeye
 Tırsam ağlayı ağlayı

VI⁶⁸⁶

Vardur altundan çörtene
 Anı gören kıalur tãña
 Kıara tonlu Ka^cbetu'llah
 Varsam⁶⁸⁷ ağlayı ağlayı

VII⁶⁸⁸

Hüccâc döner yana yana
 Cigerim döndü büryâna
 Şol zemzemden kıana kıana
 İçsem ağlayı ağlayı

⁶⁷⁷ IV: VI YEK.

⁶⁷⁸ IV/1 kırbân: kıayvân M.

⁶⁷⁹ IV/2 Anlar esirgemez: Esirgemez kimse YEK.

⁶⁸⁰ IV/3 kırbânı: kırbânı YEK.

⁶⁸¹ IV/4 Olsam: Gitsem M.

⁶⁸² V: II YEK.

⁶⁸³ V/1 Hep çevresi ile: Çevre yanı kesme YEK.

⁶⁸⁴ V/2 El kıaldırırlar du^câya: El kıaldırıp âmin diye YEK.

⁶⁸⁵ V/3 ^cArafatdaki: Hem ^cArafatdaki M.

⁶⁸⁶ VI – YEK.

⁶⁸⁷ Eski harfli metinde bulunan “Saña” kelimesi vezin gözetilerek metne alınmamıştır.

⁶⁸⁸ VII – M.

VIII⁶⁸⁹

Dervîş⁶⁹⁰ aydır görmez gözüm
 Kebâb oldu benim özüm
 Hacer yaña sürsem yüzüm
 Varam ağlayı ağlayı

77*

Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün

- 1 Ümîdim hâzret-i Hâkdan cemâl-i Ka°bedür ancak
 Murâd-ı kalbimiñ dâ'im vişâl-i Ka°bedür ancak
- 2 Giriftâr-ı ğam-ı °aşkı olaldan hayli eyyâmdır
 Gözümde devr iden dâ'im hayâl-i Ka°bedür ancak
- 3 Sebîl-i selsebîli bağ-ı cennet zencebîli
 °Uyûn-ı kevşer ü zemzem zülâl-i Ka°bedür ancak
- 4 Ğam-ı hasret-keşi °aşkı olan °uşşâka °aşk olsun
 Yağan °aşıkların gönlün celâl-i Ka°bedür ancak
- 5 Eger nâ'îl-i merâm olmak ise maşşûduñ ey **Mes°üd**⁶⁹¹
 Tıutup zeylin öper deryâ nevâl-i Ka°bedür ancak

78*

Fâ°ilâtün/ Fâ°ilâtün/ Fâ°ilâtün/ Fâ°ilün

- 1 El-emân eyle şefâ°at yâ mübârek Ka°betu'llah

⁶⁸⁹ Bu dörtlük YEK'te VII. dörtlük olarak şöyledir:

Dervîş Yûnus der cân ile
 Kul olmuşam î mân ile
 Dilim zikr ü Kur'ân ile
 Varsam ağlayı ağlayı

⁶⁹⁰ Bk. şiir 67.

* 77 65a.

⁶⁹¹ Bk. şiir 23.

* 78 65b. Şiirin bazı mısralarında hece fazlalıkları bulunmaktadır.

Luṭf kıl eyle ḥimāyet yâ mübārek Ka°betu'llah

- 2 Hāk-ı pāy-ı dergāhın çeşm-i cihāne tūtiyā
Çok şükür kıldım ziyāret yâ mübārek Ka°betu'llah
- 3 Ol ḥuzūr-ı ḥazret-i Hākda kerem kıl ḥaccımı
Etme red eyle şehādet yâ mübārek Ka°betu'llah
- 4 İttigim terk-i edebden şermsār etme beni
Feyz kıl eyle i°ānet yâ mübārek Ka°betu'llah
- 5 Fazlını inkār iden bir ferd yok °ālemde kim
Cümle nās eyler şehādet yâ mübārek Ka°betu'llah
- 6 Cümle deryālar gibi °ālem aḳar dergāhına
Cümlesin eyle hidāyet yâ mübārek Ka°betu'llah
- 7 Arayu geldi bu Mes°ūd⁶⁹²uñ seniñ dergāhına
Ḳaṭ° idüp ḳıla seyāḥat yâ mübārek Ka°betu'llah

79*

Beytu'llah

Fā°ilātün/ Fā°ilātün/ Fā°ilātün/ Fā°ilātün

- 1 Cürmümüzü °afv kıl yâ Rab be-ḥaḳḳ-ı Ka°betu'llah
Luṭf kıl iḥsān kıl yâ Rab be-ḥaḳḳ-ı Ka°betu'llah
- 2 İtdigüm cürm ü günāhı ol Kirāmen Kātibīn⁶⁹³

⁶⁹² Bk. şiir 23.

^{*79} 66a.

⁶⁹³ **Kirāmen Kātibīn:** İnsanların söz ve davranışlarını kavdeden melekler. Sözlükte “vazan. kavda geciren” anlamındaki kâtib ile “ivi. dürüst ve değerli” anlamındaki kerīm kelimesinin çoşulundan oluşan kirāmen kātibīn terkibi “değerli vazıcılar” mânasına gelir. Kur’ân-ı Kerīm’de ceza ve mükâfat günü olarak nitelendirilen kıyametin vukuunu inkâr edenlere hitan edilirken insanların üzerinde vantıklarını bilen gözetleyicilerin bulunduğu ifade edilir ve bunların Allah nezdinde makbul yazıcılar olduğu belirtilir (el-

Yazmasun dīvānıma yā Rab be-ḥaḳḳ-ı Kaʿbetu'llah

- 3 Defter-i aʿmālimi feth eyleyüp yevm-i ḥesāb
Etme maḥcūb bendeñi yā Rab be-ḥaḳḳ-ı Kaʿbetu'llah
- 4 Bir meşel-i meşhūd dirler işde geldim kapuña
Sen kerem kıl ʿafv kıl yā Rab be-ḥaḳḳ-ı Kaʿbetu'llah
- 5 Sūʿ-i fiʿlimdir ḥuzūruñda beni maḥcūb iden
Sen esīriñe luṭf kıl yā Rab be-ḥaḳḳ-ı Kaʿbetu'llah
- 6 Hāşılı cümle kuşūrum destime alup yekden
İşte geldim kapuña yā Rab be-ḥaḳḳ-ı Kaʿbetu'llah
- 7 Dāmen-i saʿde yapışdı iş bu **Mesʿūd**⁶⁹⁴ ın bugün
Vir murādın etme red yā Rab be-ḥaḳḳ-ı Kaʿbetu'llah

80*

İlahî Beytu'llah

I

Hāḳ naşīb eylesün biz de varalum
Bāb-ı selām kapusunda girelüm
Ḥannān Mennān Deyyān dir gelirin görelüm
ʿArzum sende kaldı kara tönlu Beytu'llah

II

Köşesinde yapılmış Ḥacer-i Esved⁶⁹⁵ taşı

İnfitâr 82/9-12). Âvetin “makbul yazıcılar” anlamındaki kısmı cümle kuralları gereği kirâmen kâtibîn şeklini almıştır (Üzüm, 2002: 59).

⁶⁹⁴ Bk. şiir 23.

* 80 66b. Şiirde mahlas bulunmamaktadır. Bu sebepten kime ait olduğu tespit edilememiştir. Aynı zamanda şiirin vezni bozuktur.

⁶⁹⁵ **Hacerü'l-Esved:** Kâbe'nin günevdoğu kösesine tavafın başlangıç noktasını belirlemek amacıyla verlestirilen tas. Hacerülesved'in Hz. İbrâhim tarafından Kâbe'nin insası esnasında tavafın başlangıç noktasını belirlemek amacıyla verlestirildiği konusunda ittifak etmekle birlikte bu tasın mensei, tarihcesi ve mahiyeti hakkında, birçoğu zayıf isnatlara dayanan, bazıları aynı zamanda sembolik bir anlam taşıyan

Anı görenlerin sağ olsun başı
Yediler kırklar olsun yoldaşı
°Arzum sende kaldı kara tonlu Beytu'llah

III

Mevlânın beytini üçdür direği
Anı görenlerin erir yüregi
Ol Muḥammed Mustafânın turağı
Arzum sende kaldı kara tonlu Beytu'llah

IV

Beytu'llahın taşı siyâh örtüsü °anberdir yüzi
Görenlerin şâd olur hem gönli gözi
Cümle mü'minlerin arzular özi
°Arzum sende kaldı kara tonlu Beytu'llah

V

Şafca misk ile °anberdür özi
Altun tabak gibi parlıyor yüzi
Şeytân °aleyhu'l-la°nenin çıksın gözi
°Arzum sende kaldı kara tonlu Beytu'llah

VI

Ka°benin taşlarını çokd[ur] tumanları
Gitmez oldu sefil yüregimin gamı
Cümle mü'minlere naşib eyle imanı
°Arzum sende kaldı kara tonlu Beytu'llah

cesitli rivayetler nakledilmiştir. Bu rivayetlerde umumiyetle Hacerülesved'in cennetten indirildiği. Nûh tûfanı sırasında Ebû Kubeys dağında korunduğu ve Hz. İbrâhim'in Kâbe'yi inşası esnasında oradan getirilerek yerine konulduğu ifade edilmektedir (Öğüt, 1996: 433).

81*

Niyâzî Vaşf-ı Beytu'llah

Fe°ilâtün / Fe°ilâtün/ Fe°ilâtün/ Fe°ilün

- 1 Ben Hüdânîñ elṭâf-ı luṭfına ḳurbân olayım
Hem mübârek Ka°benîñ vaşfına ḳurbân olayım
- 2 Giymiş egnine siyâh hoş °acâ°ib ol libâs
Altun oluk⁶⁹⁶ hem yeşil taşına ḳurbân olayım
- 3 Ğam degildür cânı virmek reh-i °aşḳ-ı Hâlîḳa
Vâşıl itdi bize beytine ḳurbân olayım
- 4 Sîm [ü] zer ile müzeyyendir ḳapısı Ka°benîñ
Yüzlerim sürüp gözüm bâbına ḳurbân olayım
- 5 Şol Hacer-i Es°ad⁶⁹⁷ olupdır çün Hâḳḳa ben zemzem
Ol Hacer mevzû°unuñ rûknüne ḳurbân olayım
- 6 Beyte ḳarşu mâ°⁶⁹⁸-i zemzem nev° olur dem-be-dem

* 81 67a. Şiirde mahlas bulunmamaktadır. Şiirin baş kısmında Niyâzî kelimesi yazıldığı için Niyâzî divanına bakılmış fakat şiir bulunamamıştır (Erdoğan, 1998). Yapılan araştırmalar neticesinde şiirin şairine ilişkin herhangi bir bilgiye erişilememiştir. Şiirin Niyâzî Mısıri'nin “ḳurbân olayım” redifli şiirine nazire olduğunu söylemek mümkündür.

⁶⁹⁶ **Altın Oluk:** Kâbe damına konulan ve Arabca'da mîzâbü'r-rahme. Farsca'da mîzâb-ı rahmet denilen oluk. Altın oluk Kâbe'nin Rûkn-i Sâmi ile Rûkn-i Garbi denilen köseleri arasındaki kuzevbatı duvarının üstünde ve bu duvarın ortasına gelecek şekilde verlestirilmistir. Hz. İbrâhim Kâbe'vi inşa ettiğinde üstünü örtmemisti. Daha sonra Kusav b. Kilâh tarafından veniden vanılısında üstünün ağac ve hurma dallarıyla örtüldüğü bilinivör. Hz. Pevgamber otuz beş vâsında iken Kurevs tarafından inşa edilmesi sırasında da üstü acık olan Kâbe. iki sıra halinde altı direşe davanan bir tavan ile örtüldü ve Hicr'e bakan kuzev duvarının üstüne de bir oluk verlestirildi. Kâbe damına konulan ilk oluk budur. Bundan sonra da gerek Kâbe'nin muhtelif zamanlarda vanılan tamirleri sırasında vınrandığı dikkate alınarak. gerekse bazı hükümdarlarca veni olukların hediye edilmesi gibi vesilelerle Kâbe'nin oluğu tamir edilmiş veya değiştirilmiştir (Özel, 1989: 537-538).

⁶⁹⁷ **Hacerü'l-Esved:** Kâbe'nin güneydoğu köşesine tavafin başlangıç noktasını belirlemek amacıyla yerleştirilen taş. Kaynaklar, Hacerülesved'in Hz. İbrâhim tarafından Kâbe'nin inşası esnasında tavafin başlangıç noktasını belirlemek amacıyla yerleştirildiği konusunda ittifak etmekle birlikte bu taşın menşei, tarihçesi ve mahiyeti hakkında, birçoğu zayıf isnatlara dayanan, bazıları aynı zamanda sembolik bir anlam taşıyan çeşitli rivayetler nakledilmiştir. Bu rivayetlerde umumiyetle Hacerülesved'in cennetten indirildiği, Nûh tûfanı sırasında Ebû Kubeyş dağında korunduğu ve Hz. İbrâhim'in Kâbe'yi inşası esnasında oradan getirilerek yerine konulduğu ifade edilmektedir (Öğüt, 1996: 433).

Ben anıñ zemzemiñ şuyuna qurbān olayım

7 Anda mevcūddır maḳāmı eyā Ḥazret-i İbrāhīm⁶⁹⁹

Hūb bināsı minber-i tācına qurbān olayım

8 Cem^c olup anda imāmlar muntazırlar⁷⁰⁰ tertıbe

Cān imāmınıñ anda minberine qurbān olayım

9 Terk idüp nāz [u] niyāzı yalvarı gör Ḥālıḳa

Müznibe “lā taḳneṭü”⁷⁰¹ ırfānına qurbān olayım

82*

Medḥ-i Nebī

Fe^cilātün / Fe^cilātün/ Fe^cilātün/ Fe^cilün

I

Dü-cihān Faḥrıñıñ iḥsānına qurbān olayım

Tā ki “levlāk”⁷⁰² okunan şānına qurbān olayım

Cebra³ıl indigi cevlanına qurbān olayım

Ben anıñ seyriyle mi^crācına⁷⁰³ qurbān olayım

⁶⁹⁸ Eski harfli metinde “ḥā³i” şeklinde yazılan kelime mana gözetilerek “mā³i” şeklinde alınmıştır.

⁶⁹⁹ **Makām-ı Hazret-i İbrāhīm:** Kābe’nin inşası sırasında Hz. İbrāhīm’in üzerine çıkıp duvar ördüğü ve üstünde insanları hacca davet ettiği kabul edilen taş veya onun bulunduğu yer (Bozurt, 2003: 412).

⁷⁰⁰ Eski harfli metinde muntazırlar kelimesinden sonra gelen “anda” kelimesi vezin dikkate alınarak metinden çıkartılmıştır.

⁷⁰¹ Metinde işaret edilen Zümet suresi 53. ayetinin tamamı şöyledir: “Ḳul yā ‘ibādiyellezīne esrefū ‘alā enfusihim lā taḳneṭū min raḥmetillāhi, innallāhe yaḡfiruz zunūbe cemī‘ā, inneḥū huvel ḡafūrur raḥīm.” De ki: Ey kendi nefisleri aleyhine haddi aşan kullarım! Allah’ın rahmetinden ümit kesmeyin! Çünkü Allah bütün günahları bağışlar. Şüphesiz ki O, çok bağışlayan, çok esirgeyendir (Kur’an-ı Kerim, 39/53).

* 82 67b. Şiirde mahlas bulunmamaktadır. Yapılan araştırmalar neticesinde şiirin şairine ilişkin herhangi bir bilgiye erişilememiştir.

⁷⁰² Bu mısradaki, bir kısım âlimler tarafından hadis olduğu şüpheli olarak görülse de çoğunluk âlim tarafından kudsi hadis olarak kabul edilen, “Sen olmasaydın ben felekleri (kâinatı) yaratmazdım.” anlamındaki sözdür. Peygamberi (sav) övmek amaçlı yazılan pek çok beyitte bu hadis sıklıkla kullanılmıştır (Yılmaz, 1992: 113).

⁷⁰³ **Mi^crâc:** Hz. Peygamber’in Mescid-i Harâm’dan Mescid-i Aksâ’va. oradan da göğe vantiği yolculuğu ifade eden terim. Olav. Mescid-i Harâm’dan Mescid-i Aksâ’va gidis ve oradan da vükseklere çıkış şeklinde yorumlandığından kavnaklarda daha çok “isrâ ve mi^crac” şeklinde geçerse de Türkçe’de mi^crac kelimesiyle her ikisi de kastedilir. İslâmî kavnaklarda genellikle ele alındığı seklivle mi^crac hadisesi iki safhada mevdana gelmiştir. Resûl-i Ekrem’in bir gece Mescid-i Harâm’dan Mescid-i Aksâ’va vantiği yolculuğa isrâ, oradan göklere yükselmesine mi^crac denilmiştir. Sery (geceleyin yürüme, gece yolculuğu

Ben anıñ mu^cciz-i izhârına qurbân olayım

II

Da^cvet-i Ha^cğa giden gice o sultân-ı kerem

Mu^ccize geldi kadem-i pâke yüz sürdi harem

Yedi eflâke başup ^carş-ı ^cazîm üzre kadem

Yüzine şems-i duhâ⁷⁰⁴ zülfüne ve'l-leyl-i kâsem⁷⁰⁵

“Kum fe³enzir”⁷⁰⁶ dinilen şânına qurbân olayım

III

Ol degil mi harem-i mahrem âb-ı şafâ

Ol degil mi yâr-ı ğâr-ı ^cankebût-ı Muştafâ

Ol degil midür hilâfetde çeken cevri [ü] cefâ

Ol degil midir ^cahdine iden vefâ

Ben anıñ ^cahdiyle peymânına qurbân olayım

IV

Şânı şıdk hamdiyle yârı degil mi Şiddîk⁷⁰⁷

Çeşme-i rahmet çok âbı degil mi Şiddîk

Harem-i mahrem-i mihrâb degil mi Şiddîk

vaḥma) kökünden türeven isrâ' Kur'an'da mâzî sîgasıyla ver almış ve sûreve ad olmuştur. Buna göre Allah, kudretinin işaretlerini göstermek için kuluna (Hz. Pevgamber) Mescid-i Harâm'dan cevresi mübarek kılınan Mescid-i Aksâ'ya gecelevin bir sevhât yaptırmıştır (el-İsrâ 17/1) (Yavuz, 2005: 132).

⁷⁰⁴ **Sems Sûresi:** Kur'an-ı Kerim'in doksan birinci sûresi. Adını ilk âvetinde geçen ve “günes” anlamına gelen “sems” kelimesinden alır. “Ve's-semi”. “Ve's-semi ve duhâhâ” sûresi olarak da bilinir. Sems sûresinde, insanların üzerinde yaşadığı yer küresinin günes sistemi içinde gözlenebilen konumuna ve islevisine dikkat çekilerek tabiatın yaratıcısı ve yöneticisi olan Allah'ın varlığına ve birliğine, Hz. Sâlih'in gönderildiği Semûd kavminin âkıbetine temas edilir ve İslâm akaidinin nübüvvet esasına, ebedî kurtuluşun yahut hüsrânın hatırlatılmasıyla insanlar ebedî âlemi teşkil eden âhirete inanmaya davet edilir. (Yaşaroğlu, 2010:)

⁷⁰⁵ Bu mısradaki işaret edilen Duhâ suresinin 2. Ayeti şöyledir: “Ve'l-leylî izâ secâ” Ve zifiri karanlık çöktüğü zaman geceye (andolsun) ki (Kur'an-ı Kerim 93/2).

⁷⁰⁶ Mısradaki işaret edilen Müddesir suresi 2. Ayeti şöyledir: “Kum fe'enzir” Kalk artık uyar (Kur'an-ı Kerim 74/2).

⁷⁰⁷ **Ebû Bekir (ö. 13/634):** İlk müslümanlardan. Hulefâ-ı Râsîdîn'in birincisi. Fil Vak'ası'ndan üç yıl kadar sonra Mekke'de doğdu. Annesi Ümmü'l-Havv Selâmâ bint Sahr. Mekke döneminde Hz. Pevgamber'in Erkam b. Ebû'l-Erkam'ın evinde bulunduğu sırada İslâmîyet'i kabul etti. Babası Ebû Kuhâfe. Mekke fethinden (8/630) hemen sonra oğlu Ebû Bekir'in aracılığıyla müslüman oldu. Anne ve babasının mensup olduğu Tevm kabilesinin soyu Mürre b. Kâ'b'da Hz. Pevgamber'in nesebivle birleşir. Resûl-i Ekrem'den iki veya üç yaş küçük olan Ebû Bekir kaynaklarda adından çok Atîk lakabıyla anılmıştır (Fayda, 1994: 101).

Efzal-i ekrem-i aşhâb degil mi Şiddîk
Ben anıñ şıdqla ĩmânına kıurbân olayım

83*

Nâbî°

Fâ°ilâtün/ Fâ°ilâtün / Fâ°ilâtün / Fâ°ilün

- 1 Esselâm ey server-i evlâd-ı âdem esselâm
Esselâm ey bâdi-i ĩcâd-ı °âlem esselâm
- 2 Esselâm ey intisâb-ı zât-ı pâkiñle seniñ
Oldı böyle nev°-i insân-ı mükerrrem esselâm
- 3 Esselâm ey tıfl-ı künh-i rahmet-i Hâķ⁷⁰⁸ tâ ezel
Dest-i isti°dâdına olmuş müsellemler esselâm
- 4 Esselâm ey ceddiñ olmaķla Halîle⁷⁰⁹ itdi Hâķ⁷¹⁰
Âteş-i ğurrede⁷¹¹ bir ğülzâr-ı ħurremler esselâm
- 5 Esselâm ey gevher-i yekdâ-yı zât-ı aķdesiñ⁷¹²
Ziver-i bâlâ-yı tāk-ı °arş-ı a°zam esselâm
- 6 Esselâm ey kıurb-ı °ahdiñ feyziniñ te°şiridir
Eyledi⁷¹³ ihyâ-yı emvât İbni Meryem⁷¹⁴ esselâm

* 83 M 68b, NBD 865-866.

⁷⁰⁸ 3a tıfl-ı künh-i rahmet-i Hâķ: kıufl-ı genc-i rahmet-i Hâķ NBD.

⁷⁰⁹ **İbrâhîm Aleyhisselâm:** Halîl, samimi dost İbrâhîm peygamberin lakabı. M.Ö. XII. yüzyılda yaşamıştır. İbrahim peygamberin hayatı ve kıssaları hakkında Kur'an-ı Kerîm'de ğeniş malumat vardır. İbrahim âteşe atıldığı zaman Cebrail onu havada tuttu ve dileğini sordu. O da "Ben Allah'ın kuluyum. Hâcetim onadır, sana değıl. Allah ne dilerse yapsın." dedi. Allah da onu dost edindi ve adı Halîlullah oldu (Pala, 2013: 196).

⁷¹⁰ 4: 5 NBD.

⁷¹¹ 4b Âteş-i ğurrede: Âteş-i Nemrûdı NBD.

⁷¹² 5: 2 NBD.

⁷¹³ 6b Eyledi: K'eyledi NBD.

- 7 İşte geldi **Nâbî**-i dil-ḥaste ḥāk-i pâyîna
Eyle zahm-ı cürmüme luṭfuñla merhem esselām

84*

Firāk-ı Ka'be

11'li Hece Vezni

I

Hacılar çün gitmege kıldılar yaraḳ
Devlet anuñdur ider sen de turaḳ
Vaşlıña şāz iken düşdi firāk
El firāk yâ Ka'betu'llah el firāk

II

Yola çıkdım ḥasretiñle giderim
Senden artuḳ cihānı ben neylerim
Ayrılıḳdan āh [u] efgān eylerim
El firāk yâ Ka'betu'llah el firāk

III

Ben giderim gerçi bu cān andadır
Dertliyim ben zirā dermān andadır
Ne kılam ben çünki sulṭān andadır
El firāk yâ Ka'betu'llah el firāk

IV

Fırḳatiñden gözlerim yaşı aḳar
Şevḳle āhım eflāke çıkar
Derd ile hicrān odı cigerler yaḳar

⁷¹⁴ **İsâ Aleyhisselām:** Dört büyük kitaptan İncil nazil olan peygamberdir. Anası Hz Meryem Cebrâil'in üfürmesiyle gebe kaldığı için babasız dünyaya gelmiştir. İsâ, ölüleri nefesiyle diriltir, körlerin gözlerini açar ve el-aşâ hastalıkları giderirdi. Mesîh, Mesîhâ, Rûhullah, İbn-i Meryem de ünvanlarıdır (Onay, 1993: 219).

* 84 69a. Şiirde mahlas bulunmamaktadır. Yapılan araştırmalar neticesinde şiirin şairine ilişkin herhangi bir bilgiye erişilememiştir.

El firāk yā Ka'betu'llah el firāk

V

Ey 'aceb bir dahı görem mi seni
 Hasretiñ ile virem mi cānı
 Dilerim Hāḡ maḡrūm itmeye bizi
 El firāk yā Ka'betu'llah el firāk

VI

Sensin olan Ḥāzret-i Hāḡḡa ḡabīb
 Yā İlahī yine görmek kıl naşīb
 Sensin āḡir cümle derdlere ṡabīb
 El firāk yā Ka'betu'llah el firāk

VII

Bī-nihān-ı ḡaste vü bī-çāreyim
 Şehr-i sultān bugün avvareyim
 Yā Kerīm şal beni yine varayım
 El firāk yā Ka'betu'llah el firāk

85*

Ḥiṡāb-ı Ka'be

I

Cān [u] dilden ey maḡām-ı 'ālī dergāh
 Merḡabā uzanırken cānım nāḡāh
 Merḡabā ḡoş mübārekdir ki bu rāh
 Merḡabā ey ḡara ṡonlu Ka'betu'llah merḡabā

II

Görmeden ölem deyü ḡorḡar idi bu cānım seni
 Çok şükür Allah kim bunda götürdi beni

* 85 70a. Şiirde mahlas bulunmamaktadır. Yapılan araştırmalar neticesinde şiirin şairine ilişkin herhangi bir bilgiye erişilememiştir.

Yâre şükür kılsam fedâ yoluñda bu cân [u] teni
Merhabâ ey kara tönlu Ka^cbetu'llah merhabâ

III

Niçe biñ hacılar gelüp seni eyler tavâf
Dört yanıñda tıruben secde kıılır şâf şâf
Ey niçe suçlularıñ suçunu Hâk eyler mu^câf
Merhabâ ey kara tönlu Ka^cbetu'llah merhabâ

IV

Ki katı i^clâ vü vahşetlü görünür gözlere
Vaşfını kimse bilmez zîrâ şıgmaz sözlere
İşigi dermân olupdur günâhkâr yüzlere
Merhabâ ey kara tönlu Ka^cbetu'llah merhabâ

V

Köşesinde hoş yapılmış Hacer-i Esved⁷¹⁵ taşı
Anda yüz sürüp hacılar derdiyle döker gözyaşı
Ne sa^câdetlü turur kim saña karşı kor başı
Merhabâ ey kara tönlu Ka^cbetu'llah merhabâ

VI

Mina bazârını geçüp çıkdım ^cArafât tağına
Bağdım ol gül küll-i makâmıñ şoluna vü sağına
Şanasın biz girdik o gün nice cennetiñ bağına
Merhabâ ey kara tönlu Ka^cbetu'llah merhabâ

⁷¹⁵ **Hacerü'l-Esved:** Kâbe'nin güneydoğu köşesine tavafın başlangıç noktasını belirlemek amacıyla yerleştirilen taş. Kaynaklar, Hacerülesved'in Hz. İbrâhim tarafından Kâbe'nin inşası esnasında tavafın başlangıç noktasını belirlemek amacıyla yerleştirildiği konusunda ittifak etmekle birlikte bu taşın menşei, tarihçesi ve mahiyeti hakkında, birçoğu zayıf isnatlara dayanan, bazıları aynı zamanda sembolik bir anlam taşıyan çeşitli rivayetler nakledilmiştir. Bu rivayetlerde umumiyetle Hacerülesved'in cennetten indirildiği, Nûh tûfanı sırasında Ebû Kubeyş dağında korunduğu ve Hz. İbrâhim'in Kâbe'yi inşası esnasında oradan getirilerek yerine konulduğu ifade edilmektedir (Öğüt, 1996: 433).

86*

İlahî Beytu'llah
11'li Hece Ölçüsü

I

Çıkup şehri Medīneden yüridik
Şanasın mum olup şandık eridik
Beriyiye yollarına yüz sürüdik
Yetişdik Ka'be'ye elhamduli'llah

II

Dönüp arka'ba ba'ka
Nebî'nin şevkı beni ya'ka
Gözümde'nden kanlı yaş a'ka [a'ka]⁷¹⁶
Yetişdik Ka'be'ye elhamduli'llah

III

Es-selām 'aleyk yâ Ka'betu'llah
Şükür gösterdi ba'na [Allah]
Kâtı müştâk idim ben sa'na va'llah
Yetişdik Ka'be'ye elhamduli'llah

IV

Âb-ı zemzem şuyuna irmek için
Çok ağlar isterdim görmek için
Yüzimi eşigine sürmek için
Yetişdik Ka'be'ye elhamduli'llah

V

'Aceb demek bu devrânın işine
Neler getirir şu insânın başına

* 86 70b. Şiirde mahlas bulunmamaktadır. Yapılan araştırmalar neticesinde şiirin şairine ilişkin herhangi bir bilgiye erişilememiştir.

⁷¹⁶ Bu mısırda bir hece eksiktir.

Şükür sürdüm yüzüm Esved taşına⁷¹⁷

Yetişdik Ka'be'ye elhamduli'llah

VI

Altun olukda⁷¹⁸ biz kıldık namâzı

Çok itdik anda Hâlîka niyâzı

Bilür Allah göñüllerde zârı

İrişdik Ka'be'ye elhamduli'llah

87*

Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün

- 1 Es-selâm ey hażret-i faħr-i risâlet es-selâm
Es-selâm ey şâhib-i mülk-i diyânet es-selâm
- 2 Es-selâm ey irtifâ'î şânına yok intibâ
Tahta bahta “ķâbe ķavseyn”⁷¹⁹-i riyâset es-selâm
- 3 Es-selâm ey mażhar-ı ķurb-ı cenâb-ı kibriyâ
Ey mürüvvet-i merķamet ķân-ı sa'âdet es-selâm

⁷¹⁷ **Hacerü'l-Esved:** Kâbe'nin günevdoğu kösesine tavafın baslangıc noktasını belirlemek amacıyla verlestirilen tas. Kavnaklar. Hacerülesved'in Hz. İbrâhim tarafından Kâbe'nin insası esnasında tavafın baslangıc noktasını belirlemek amacıyla verlestirildiği konusunda ittifak etmekle birlikte bu tasın mensei, tarihcesi ve mahiveti hakkında, birçoğu zavıf isnatlara davanan, bazıları avnı zamanda sembolik bir anlam taşıyan cesitli rivayetler nakledilmiştir. Bu rivayetlerde umumiyetle Hacerülesved'in cennetten indirildiği, Nûh tûfanı sırasında Ebû Kubevs dağında korunduğu ve Hz. İbrâhim'in Kâbe'yi inşası esnasında oradan getirilerek yerine konulduğu ifade edilmektedir (Öğüt, 1996: 433).

⁷¹⁸ **Altın Oluk:** Kâbe damına konulan ve Arapça'da mîzâbü'r-rahme, Farsça'da mîzâb-ı rahmet denilen oluk. Altın oluk Kâbe'nin Rûkn-i Şâmî ile Rûkn-i Garbî denilen köşeleri arasındaki kuzeybatı duvarının üstünde ve bu duvarın ortasına gelecek şekilde verlestirilmiştir. Hz. İbrâhim Kâbe'yi inşa ettiğinde üstünü örtmemisti. Daha sonra Kusav b. Kilâb tarafından veniden vanılısında üstünün ağac ve hurma dallarıyla örtüldüğü bilinivor. Hz. Pevgamber otuz beş vasında iken Kurevs tarafından inşa edilmesi sırasında da üstü acık olan Kâbe, iki sıra halinde altı direşe davanan bir tavan ile örtüldü ve Hicr'e bakan kuzev duvarının üstüne de bir oluk verlestirildi. Kâbe damına konulan ilk oluk budur. Bundan sonra da gerek Kâbe'nin muhtelif zamanlarda vanılan tamirleri sırasında vıvrandıği dikkate alınarak, gerekse bazı hükümdarlarca veni olukların hediye edilmesi gibi vesilelerle Kâbe'nin oluğu tamir edilmiş veya değıştirilmiştir (Özel, 1989: 537-538).

* 87 71b.

⁷¹⁹ Beyitte işaret edilen Necm suresi 9. ayetinin tamamı şöyledir: “Fekâne ķâbe ķävseyni ev ednâ” Ve böylece iki yay kadar veya ednâ (daha da yakın) oldu (Kur'an-ı Kerim 53/9).

- 4 Es-selām ey sākin-i ḥalvet-gāh-ı ʿizz-ı ilah
İzn-i Hākla ümmete bahş-i beşāret es-selām
- 5 Es-selām ey kıble-i iʿmāl-i ʿālem ḥaḳ Resūl
Vech-i pākīne varı virān şems-i beşāret es-selām
- 6 Es-selām ey rütbe-i feyz-i fütūḥundan senin
Hep oluşdı ʿālem-i ḥüsn-i ḥimāyet es-selām
- 7 Es-selām ey cümle ʿālem faḥri şāh-ı enbiyāʾ
Kıl bu Mesʿūd⁷²⁰-ı ġarībe sen şefāʿat es-selām

88*

Fāʿilātün/ Fāʿilātün/ Fāʿilātün/ Fāʿilün

- 1 Es-selām ey dürre-i pāk-ı münevver es-selām
Es'selam ey ḳurre-i müşk-i muaṭṭar es-selām
- 2 Es-selām ey padişāh-ı seyyid-i cümle şeh-ver
Server⁷²¹-i ser-ʿasker-i serdār-ı dāver es-selām
- 3 Ṭalʿat-i ḥürşīd-i pür-tābīn saʿādet māyesi
Pertev-i ḥüsnüñ ziyā ey mäh-ı enver es-selām
- 4 Geceler tā şubḥa degin ehl-i ʿibādet şevḳle
Çağırır zıkr-i Ḥüdā Allāhu Ekber es-selām
- 5 Her günün ʿıyd oldı leylin leyle-i ḳadr-i saʿīd
Oldı böyle ez-Cenāb-ı Hāk muḳadder es-selām
- 6 Mücrimim amma velikin çekmezim dest-i ümīd

⁷²⁰ Bk. şiir 23.

* 88 M 72a, SM 393-394.

⁷²¹ 2b Server: Serder M.

Dāmān-ı °afvūndan ašlā yevm-i maḥşer es-selām

7 Dergāh-ı iḥsāna şey°en li'llah⁷²² içün heb ḥāş °āmm
İşte geldi içlerinden⁷²³ ben de⁷²⁴ kemter es-selām

8 Bir Ğarīb⁷²⁵ isem de maḥrūm etme yā Rab rüz kıl
Ni°met-i didāriñı hem nehr-i kevşer es-selām

89*

Mes°ūd-ı Mar°aşı

Fā°ilātün/ Fā°ilātün/ Fā°ilātün/ Fā°ilün

1 Es-selām ey ḥaẓret-i şehr-i mu°azzam es-selām
Es-selām ey ḳurre-i çeşm-i mükerrem es-selām

2 Es-selām ey °arż-ı ḥāk-ı pāyın vaşlına
Muntazırdır dīdeler ey nūr-ı a°zam es-selām

3 Es-selām ey gülistān-ı kâinātın bülbüli
°Andelīb-i ravza rıdvān-ı muḥarrem es-selām

4 Es-selām ey āsitān-ı ḳurb-ı “ev-ednā”⁷²⁶
Ey muḳaddes muḥarrem ey hoş ḥurrem es-selām

5 Es-selām ey nāfe-i āhū-yu cennet ez-ezel
Ey muğber yā emin bûy-ı ifḥam es-selām

6 Es-selām ey ehl-i cürmün cürmüne sensin şefi°

⁷²² şey°en li'llah: Allah rızası için (Yılmaz, 1992: 150).

⁷²³ 7b içlerinden: eşlerinde M.

⁷²⁴ Eski harfli metinde “bendeñe” şeklinde yazılan kelime vezin gözetilerek “bende” şeklinde alınmıştır.

⁷²⁵ Bk. şiir 23.

* 89 72b.

⁷²⁶ Metinde işaret edilen Necm suresinin 9. Ayetinin tamamı şöyledir: “Fe kâne ḳābe kavseyni ev ednā” Sonra (Muhammed'e) yaklaştı, derken daha da yaklaştı. O kadar ki (birleştirilmiş) iki yay arası kadar, hatta daha da yakın oldu (Kur'an-ı Kerim, 53/9).

Neylesün olmazsa ger lutf-ı [.....]⁷²⁷ es-selām

- 7 Es-selām ey cürm-i **Mes'ūd**⁷²⁸ [.....]⁷²⁹ °afv kıl
°Aşk-ı Ahmed hem Muhammed nūr-ı °ālem es-selām

90*

Mes'ūd-ı Mar'asī

Fā'ilātün/ Fā'ilātün/ Fā'ilātün/ Fā'ilün

- 1 Es-selām ey nūr-ı aqdes lutf-ı Yezdān es'selām
Es-selām ey şehir-i enver şehir-i seyhān es-selām
- 2 Es-selām ey revnaq-ı bağ-ı gülistān-ı ādem
Gülşen-i şehir-i °ibādet nūr-ı Raḥmān es-selām
- 3 Es-selām ey āfitāb-ı pertev-i Hüdā
Ey fūrūg-ı hāver-i zuhr-ı dirahşān es-selām
- 4 Es-selām intisāb-ı zāt-ı pākiñe seniñ
Buldu rahmet niçe yüz biñ ehl-i °isyān es-selām
- 5 Es-selām ey şāniña geldi Hüdāniñ āyeti
Hacca ḥay bürhān kaṭ°-ı naşş-ı Qur'an es-selām
- 6 Es-selām ey indi Ḥaḫdan şāniña eş-şavmlı
Ey mükerrerrem muḫterem ey ḍayf-i Yezdān es-selām
- 7 Es-selām ey āsitān-ı feyzin **Mes'ūd**⁷³⁰ uyum
Eyle zaḫm-ı cürmüne dāver-i iḫsān es-selām

⁷²⁷ Köşeli parantez içindeki kısım okunamamıştır.

⁷²⁸ Bk. şiir 23.

⁷²⁹ Köşeli parantez içindeki kısım zayıf olmuştur.

* 90 73a.

⁷³⁰ Bk. şiir 23.

91*

Na^ct-1 Resûl

11'li Hece Ölçüsü

I

Uyurķan uyandım ķaķdım aķlayı⁷³¹Ėaķķıñ dergāhına⁷³² elim baķlayıVardım ŗeyħime ben aķlayı aķlayı⁷³³Yaşıl ŗancāğıyla⁷³⁴ gelir MuħammedAllahümme ŗalli ^calā seyyidinā Muħammed⁷³⁵II⁷³⁶

ŗancāğıñ ŗaķında Lā İlähe İlla'llah

ŗol yanında Muħammed Resûlu'llah

Müştäķim saña ben yā Resûlu'llah

Yaşıl ŗancāğıyla gelir Muħammed

Allahümme ŗalli ^calā seyyidinā MuħammedIII⁷³⁷Çıķup ^carş üstünde seyrān eyleyene

Kürsiñ üstünde cevlān eyleyene

Günāhkār ümmetin Ėaķdan dileyene

Yaşıl ŗancāğıyla gelir Muħammed

Allahümme ŗalli ^calā seyyidinā MuħammedIV⁷³⁸

Yūnus Emre der ki dünyā yalandır

* 91 M 73b, YEK 31-32.

⁷³¹ I/1 Uyurķan uyandım ķaķdım aķlayı: Uyurken seyrimde ķaķdım aķlayı YEK.⁷³² I/2 dergāhına: dīvānına YEK.⁷³³ I/3 Vardım ŗeyħime ben aķlayı aķlayı: ŗeyħime varsam aķlayı aķlayı YEK.⁷³⁴ I/4 ŗancāğıyla: ^calem ile YEK.⁷³⁵ I/5 – M.⁷³⁶ II – YEK.⁷³⁷ III – YEK.⁷³⁸ IV – M.

Güvenme malîña malîñ talandır
 Seherde ʿāşıkā uyku haramdır
 Yeşil ʿalem ile gelir Muḥammed
 Allahümme şalli ʿalâ seyyidinā Muḥammed

V⁷³⁹

Sen ḥaḳ peygãmersiñ şeksiz gümãnsız
 Saña şek eyleyen dînsiz îmansız
 ʿĀşık Yûnus⁷⁴⁰ netsün dünyâyı sensiz
 Yaşıl şancāğıyla gelir Muḥammed
 Nûrdan ʿâlām ile gelir Muḥammed
 Allahümme şalli ʿalâ seyyidinā Muḥammed

92*

Mefāʿîlün/ Mefāʿîlün/ Mefāʿîlün/ Mefāʿîlün

- 1 Cemâliñ maṭlaʿ-ı şems-i hidāyet yâ Resûlu'llah
 Cebîniñ maşrıḳ-ı nûr-ı saʿâdet yâ Resûlu'llah
- 2 Vücûd-ı pâkiñi Ḥaḳ güher-i yektâ-yı luṭf etmiş
 İdüp ârâyiş-i tâc-ı kerâmet yâ Resûlu'llah
- 3 Recâ-yı ʿafv ile aḥvâlimi ʿarz eyleyüp geldim
 Olup müstağrıḳ-ı şerm ü ḥacâlet yâ Resûlu'llah⁷⁴¹
- 4 Bu ʿisyân ile maḥşerde benim ḥâlîm mükedderdir
 Cenâbından ger olmazsa ʿināyet yâ Resûlu'llah⁷⁴²
- 5 Ümîd oldur delîl ola⁷⁴³ cenâbıñ ʿafv-ı Mevlāya

⁷³⁹ V – YEK.

⁷⁴⁰ Bk. şiir 67.

* 92 M 74a, NHD 432.

⁷⁴¹ 3 – M.

⁷⁴² M de 4 ve 5. Beyitler arasında takdim tehir yapılmıştır.

⁷⁴³ 5a ola: olsa NHD.

Egerçi cürmüme yokdur nihâyet yâ Resûlu'llah

6 ° Aceb mi çâre-cüy-ı merhem-i ihsânuñ olsam ben
Menem âzurde-i zahm-ı melâmet yâ Resûlu'llah⁷⁴⁴

7 Ne deñlü mücrim ise⁷⁴⁵ yine kendi müstemendiñdür
Nahîfî⁷⁴⁶ bendeñe eyle şefâ'at yâ Resûlu'llah

93*

Ġazel-i Nesîmî

Fâ'îlâtün/ Fâ'îlâtün/ Fâ'îlâtün/ Fâ'îlün

- 1 Dil penâh-ı kibriyâdır yıkma göñlün kimseniñ
Genc-i esrâr-ı Hüdâdır yıkma göñlün kimseniñ
- 2 Dest-i kudretle yapılmış şun'ı mevlâdur göñül
Mülk-i aq̃târu'l-bekâdır yıkma göñlün kimseniñ
- 3 K̃alb-i mü'mîn beyt-i Hâkdur hacc-ı ekber andadır
Secdegâh-ı Muştafâdır yıkma göñlün kimseniñ
- 4 Mü'miniñ k̃albin ele al 'izzet-i hürmet idüp
Zîrâ envâr-ı Hüdâdır yıkma göñlün kimsenin

⁷⁴⁴ 6 – M.

⁷⁴⁵ 7a ise: isem de M.

⁷⁴⁶ **Nahîfî**: İstanbul'da XVII. yüzyılın ortalarında doğduğu ve öldüğünde doksan yaşının üzerinde bulunduğu kaydedilmişse de 1099'da (1688) yazdığı Hilyetü'l-envâr'da yirmidört yaşında olduğunu belirttiğine göre 1076'da (1665-66) dünyaya geldiği söylenebilir. 19 Cemâziyelevvel 1151'de (4 Eylül 1738) vefat etti. Sebki Hindî tesirinde bir sanat anlayışına sahip olan Nahîfî, Nâbî ve Sâbit gibi hikemî şiir söylemede belli bir başarıya ulaşmış, şiirlerinde atasözleri, deyimler, İstanbul ağzına mahsus kelime ve tabirleri başarıyla kullanmıştır. Kasidede Nef'î'den, gazelde Bâkî, Fehîm-i Kadîm ve Fuzûlî'den etkilenmiş, Nesîmî, İbrâhim Cevrî, Dede Ömer Rûşenî yanında Nâbî, Sâbit, Nedîm ve Râsih gibi şairlere nazîreler yazmış, Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, Hâfız-ı Şîrâzî ve Molla Câmi'nin şiirlerine Farsça tahmîsler kaleme almıştır (Uzun, 2006: 297-298).

* 93 74b. Şiir Nesîmî Divanı'nda bulunmamaktadır (Ayan, 1990). Bu şiir için yapılan araştırmalar neticesinde şiirin, Nesîmî mahlasını kullanan bir başka şair olan Kul Nesîmî'ye ait olduğuna ilişkin sanal ortamda kayıtlar bulunmaktadır. (<https://www.antoloji.com> 27.10.2018).

- 5 Ey Nesîmî⁷⁴⁷ bilki Hâkķın kendi vaḥdet ḥānesi
Cilvegāh-ı evliyādır yıķma gönlün kimseniñ

94*

Fuzûlî

Fā°ilātün/ Fā°ilātün/ Fā°ilātün/ Fā°ilün

- 1 Ağlarım subḥa deġin derd ile Eyyüb⁷⁴⁸ mıyım
Dökerim göz yaşını ḥüzn ile Ya°ķüb⁷⁴⁹ mıyım
- 2 Ana raḥmine düşelden beni terk etmedi ġam
Bilmem ki bu ġamıñ °aynine ben maḥbûb mıyım
- 3 Ey ṭālib olan derd-i ġam [u] miḥnet-i elem
Beni terk it yeter ben saña maṭlûb mıyım
- 4 Gāḥ ġam gāḥ elem gāḥ sitem gāḥı cefā

⁷⁴⁷ **Nesîmî**: Doğum ve ölüm tarihleriyle nereli olduğu kesin olarak bilinmemektedir. İsim benzerliğinden dolay uzun süre Sevid Nesîmî ile karıştırılan Kul Nesîmî'nin asıl adının Ali olduğu. "Mahlasım Nesîmî ismim Ali'dir" mısraından anlaşılmaktadır. İvi bir eğitim gördüğu ve şiirlerinde cesitli âvetlerin ver almasından Arabca bildiği anlaşılan Kul Nesîmî kuvvetli bir sairdir. Hz. Ali seveisi. on iki imama bağlılıkla Ca'ferî-Alevî inancı şiirlerinde önemli bir ver tutar. İnsanî ask şiirlerinde ver verdiği diğer bir konudur. Ayrıca didaktik mahivette ve nasihat türünde şiirleri de vardır. Daha çok aruz veznini kullanan Kul Nesîmî. bu tarz şiirlerinde avnı vezni kullanan diğer saz sairlerine göre daha başarılı olmakla beraber asıl sairlik gücünü hece vezniyle vazdığı şiirlerde göstermiştir. Dilinin sade. üslubunun tabii olusu ve duygularındaki samimiyet şiirlerinin halk tarafından ilgi görmesinin belli başlı sebepleridir. Sevid Nesîmî'nin şiirleriyle karışan bazı manzumelerinde bu şairin etkisi açık bir şekilde görölmektedir (Albayrak, 2002: 353).

* 94 75a. Fuzûlî mahlası kullanılan bu şiir Fuzûlî Divanı'nda bulunmamaktadır (Akyüz vd., 2000). Şiirdeki üslubun da Fuzûlî'nin üslubuna benzememesi nedeniyle bu şiirin şairin mahlasını kullanan bir başka şair tarafından neşredildiği söylenebilir.

⁷⁴⁸ **Eyyûb Alevhisselâm**: Sabır timsali olan nevgamber. İsrailoğullarından olup İshak nevgamberin torunudur. Çok zengin olduğu. Sam tarafında bir çok emlake sahip bulunduğu. Rahme adında bir hanımı ve bir çok oğlu olduğu kısacası dünva saadetini malik olduğu için Allah onu imtihan etmek istedi. Malı ve mülkü elinden gitti. o şükretti. Evlatları birer birer öldü. o sabretti. Hastalandı vücudunda varalar acıldı. hatta varalarına kurt düştü. vine sabretti. Sonra Allah'ın emrile avağını vere vurdu ve çıkan sudan için vıkanarak bütün dertlerinden. hastalıklarından. varalarından kurtuldu. Sabır imtihanını kazanmıştı. Allah da ona veniden mal-mülk ve evlat verdi. Kur'an-ı Kerim'de kendisinden altı yerde bahsedilir ve hakkında "Ne güzel, ne iyi kuldur" buyrulur (Pala, 2013: 153).

⁷⁴⁹ **Ya°ķüb Aleyhisselâm**: İbrahim peygamberin torunu ve İshak peygamberin oğludur. Eyyûb peygamber onun yeğeni olur. Babası İshak'ın vefatından sonra Ken'an ilinde kalıp yerine geçti. Allah ona peygamberlik verdi. Kardeşlerinin Yûsuf'u kuyuya atmalarından sonra onun hasretiyle Beytül-ahzen (hüzünler evi) denilen kulübesinde yıllarca ağlamış ve ağlamaktan gözü kör olmuştur. Yıllar sonra oğlu Yûsuf, Bünyamin ile gömleğinin göndermiş ve gözleri açılmıştır (Pala, 2013: 491).

Çekerim bunları ben rāgbā merğüb mıyım

- 5 Ey leb-i ğonca **Fuzûlî** niçe kıan ağlamasun
Dest-i cevriñle bükersiñ beni ben mektûb mıyım

95*

Ġazel-i Şem'î

Fe'îlâtün/ Fe'îlâtün/ Fe'îlâtün/ Fe'îlün

- 1 Rāzıyım her ne kılursa⁷⁵⁰ beni serv ü semenim
Dest-i cevriñ⁷⁵¹ ile şad-pāre kılursa bedenim
- 2 Beni öldürmege⁷⁵² cār eyler imiş⁷⁵³ sîmü tenim
Varayım⁷⁵⁴ yalvarayım boynuma taşup kefenim
- 3 Aş⁷⁵⁵ beni zülf-i dil-âvîziñe berdār eyle⁷⁵⁶
Çekeyim pâdişâhım kendi elimle resenim
- 4 Göremez girsem eger mûr-ı za'îfiñ gözüne
Ey Süleymân⁷⁵⁷-ı zamân böyle hayâl oldı tenim⁷⁵⁸
- 5 Gözümiñ yaşı gibi çıkdı gözümnden dünyâ
Yârdan gayrı görünmez gözüme kimse benim⁷⁵⁹

* 95 M 75b, KŞD 36. Şem'î mahlası kullanılan bu şiir Prizrenli Şem'î Dîvânı'nda bulunmamaktadır (Karavelioğlu, 2014). Şiirin yapılan araştırmalar sonucu Konyalı Şem'î'ye ait olduğu anlaşılmış ve tenkitli metin oluşturulmuştur.

⁷⁵⁰ 1a kılursa: iderse KŞD.

⁷⁵¹ 1b Dest-i cevriñ ile: Tığ-ı cevriyle KŞD.

⁷⁵² 2a öldürmege: kaşd etmeye M.

⁷⁵³ 2a eyler imiş: eylemiş ol M.

⁷⁵⁴ 2b varayım: varım M.

⁷⁵⁵ 3a Aş: Taş

⁷⁵⁶ 3a eyle: olayım M.

⁷⁵⁷ **Süleymân Aleyhisselâm:** Beni İsrâil peygamberlerindendir. Nübüvvetle saltanatı birleştirmiş bahtiyardır. Menkuldür ki, ism-i a'zam yazılı hâtemi ile dünyaya, hatta bütün mahlukata, rüzgara hükmetmiştir. Süleymân'a karıncalar hediye olarak çekirge ayağı getirmiştir (Onay, 1993: 381).

⁷⁵⁸ 4 – M.

⁷⁵⁹ 5 – M.

- 6 Hülle-i cennet olursa çekeyim çāk ideyim
Dam-ı vuşlatda baña hâ'il ola pîrehenim⁷⁶⁰
- 7 Şem'î⁷⁶¹yim küşe-i meyhâne'i virmem felege
Gülşen-i bāğ-ı iremden⁷⁶² baña yegdür vaţanım

96*

Na't-i Şerîf

Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün

- 1 Ey cemâl-i bezmigâhı ravza-yı dârü's-selâm
Şerbet-i şîrîn lebiñ sübhân "men yuhyî'l-izâm"⁷⁶³
- 2 Haymlar çekmiş kaşîñ eţrâf-ı bāğ-ı hüsüne
Gözleriñdür "kaşîrâtü't-ţarf"⁷⁶⁴ fî-tahte'l-hıyâm⁷⁶⁵
- 3 Gülşen-i eţrâf-ı küyuñ şahñ-ı cennetü'l-na'im
Bülbül-i temcîd-i hâmiñ nağmesi fîhâ selâm
- 4 Lâmi'î⁷⁶⁶ hüsñ-ü kelâmîñ işüdüp ervâh-ı kıuds

⁷⁶⁰ Bu beyit M'de 3. bevittir.

⁷⁶¹ **Sem'î**: Konva'da dünvava geldi. Adı Ahmed'dir. Ömrünü bu şehirde geçirdiğinden daha çok Konvalı Sem'î diye anılır. Kavnaklarda 1198'de (1784) doğduğu belirtilmektedir. Fakat sairin hacca gidişi münasebetivle sövlemiş olduğu siirlerden hareketle onun 1773 olduğu sövlenabilir. 1839 yılında muhtemelen altmış altı veva altmış veda vasında vefat etmiştir. Türk âsıklık geleneği içinde önemli bir vere sahip olan Sem'î'nin 200 civarında siiri tesbit edilmiş ve Fevzi Halıcı tarafından vavımlanmıştır. Hem aruz hem hece vezni kullanan sairin gazel, divan, kalenderî, kosma, semâi ve destan nazım bicimleriyle olan siirlerinin konusunu münâcâtlar, Hz. Pevğamber, Hz. Ali, Kerbelâ, Kâbe ve Mevlânâ sevgisi gibi siirlerle ask, kisisel duygular, Konva, Konva'nın güzelliği ve tabiat oluşturmaktadır. Siirlerinde Âsık Ömer'in etkisinde kaldığı görülmektedir. Diğer saz sairlerinden farklı olarak Sem'î âsık edebiyatının ana nazım bicimi olan kosmavla sadece virme iki siir sövlemiş, semâi biçimini ise hiç kullanmamış, daha çok murabbai andıran semâiler yazmıştır (Albayrak, 2010: 505).

⁷⁶² 7b iremden: İrânda M.

* 96 76a.

⁷⁶³ Beyitte işaret edilen Yâsîn suresi 78. ayetin tamamı şöyledir: "Ve đarabe lenâ meşelen venesiye halkâh kâle men yuhyî-l 'izâme vehiye ramîm" Bir de kendi yaratılışını unutarak bize bir örnek getirdi. Dedi ki: "Çürümüşlerken kemikleri kim diriltecek?" (Kur'an-ı Kerim, 36/78).

⁷⁶⁴ Bevitte işaret edilen Sâd suresi 52. ayetin tamamı sövledir: "Ve 'indehum kaşîrâtü-tţarfi etrâb" Yanlarında, eşlerinden başkasına bakmayan, kendilerine yaşıt güzeller vardır (Kur'an-ı Kerim, 38/52).

⁷⁶⁵ fî-tahtu'l-hıyâm: "Çadırlar altında" anlamındadır.

Didiler fevke's-semâda feyk-i quddamu'l-kelâm

97*

İlahî Mûnâcât
8'li Hece Ölçüsü

I

Dil ü cân hıç karâr etmez
Tecellî eyle yâ Allah
İşiginden firâr etmez
Tecellî eyle yâ Allah

II

N'ider °aşık hayâlâtı
N'ider ma°şûk maķâlâtı
Cemâliñdur mûnâcâtı
Tecellî eyle yâ Allah

III

İlahî bu baña benden
Yaķınsıñ hem dil u cāndan
Ayırma nûr-ı İmāndan
Tecellî eyle Yâ Allah

IV

İlahî ğayrıdan geçdim

⁷⁶⁶ **Lâmiî**: Daha çok Molla Câmi'den vantiğı çevirilerle tanınan divan sairî ve Naksibendî sevhî. 878 (1473) yılında Bursa'da doğdu. Asıl adı Mahmud'dur. enliğinde Bursa Murâdive Medresesi'nin hocaları olan Molla Ahavev ile Hasanzâde Molla Mehmed'den ders aldı. Daha sonra Naksî sevhlerinden Emîr Buhârî'ye intisan etti ve Bursa'nın zengin tasavvuf ve kültür ortamında tasavvuf ile edebiyatı buluşturan bir sevh olarak vasağı. "Lâmiî'nin Hak ede rûhunu sâd" mısraının gösterdiğı 938 (1532) yılında vefat ettiğinde bir tekkede sevh olduğı mezar tasındaki "el-merhûm Sevh Lâmiî b. Osman" ibaresinden anlaşılmaktadır. Lâmiî Celebi divan edebiyatının en çok eser veren temsilcilerinden biridir. Nazım, nesir ve nazım-nesir karışık olarak telif ve tercüme ettiğı kitaplarının sayısı otuzu bulmaktadır (Kut, 2003: 96).

* 97 76b.

Ḳanād açup saña uçdum
 Cemâliñ şem^cine düşdüm
 Tecellî eyle yâ Allah

V

İden dil-hānesin virān
 İden Ken^cān ilen seyrān
 İden Yūsuf⁷⁶⁷ Mısrā sultān
 Tecellî eyle yâ Allah

VI

Çün ^cāşıkdur saña **Ya^ckûb⁷⁶⁸**
 Yüzün göster eyā maḥbûb
 Yine sensin saña maṭlûb
 Tecellî eyle Yâ Allah

98*

Zākiri

Mefā^cîlün/ Mefā^cîlün/ Mefā^cîlün/ Mefā^cîlün

I

Esîr-i nefis-i emmārem ^caceb bed ḥāl⁷⁶⁹ bed-kāram

⁷⁶⁷ **Yūsuf Alevhisselâm:** Hz. Ya‘kûb’un oğlu. İsrâiloğulları’na gönderilen bir nevgamber. Yūsuf kelimesinin aslı İbrânice Yosef’tir. Bu ismin. uzun süre çocuğu olmavan Rahel’in (Tekvîn. 29/31: 30/1) Yūsuf’un doğumu ile anne olamamanın utancından kurtulduğuna isaret etmek üzere “ortadan kaldırmak” anlamındaki asaf kökünden geldiği veya Rahel’in. doğan çocuğuna daha sonra bir çocuğunun daha olması için “arttırmak. ilâve etmek” anlamındaki vasaf kökünden. “Tanrı arttıracak. bir tane daha verecek” anlamında Yosef adını verdiği. Yūsuf’tan sonra da ikinci çocuğu Bünvâmin’in doğduğu belirtilmektedir. Kur’ân-ı Kerîm’de diğer nevgamberlere ait kıssalar farklı sûrelerde ver aldığı halde Yūsuf kıssası “ahsenü’l-kasas” nitelemesiyle tek bir sûrede nakledilmektedir (Harman, 2013: 1). Köksal’ın ifadesine göre Yūsuf, sûretçe Adem Aleyhisselâmi andırıyordu. Ak tenli, güzel yüzlü, kıvrıkcık saçlı, büyük gözlü... idi. Ona güzelliğin varısı verilmisti (Köksal. 2016: 272).

⁷⁶⁸ **Ya^ckûb (ö.1052/1642-1643):** İstanbul’da doğdu. Sevh Ramazan Efendi’nin Serbetî Sevh Mehmed Efendi’nin hizmetinde bulundu. Daha sonra hilafet alın irsat vazifesivle Bursa’ya gitti. Bursa’da Karaağaç Tekvesi sevhî oldu. Bu vazifede iken hicri 1052 (1642-1643) yılında vefat etti. Yerine oğlu Sevh Mehmed geçti. Karaağaç Tekvesi’nde medfundur. Baldırzâde Sevh Mehmed Selîsî Efendi’nin “Gitdi ukhâva meded Ya ‘kûb Efendi hû didi ” (1052) mısraı vefatına tarihtir (Gönel, 2014: www.turkedebiyatisimlersonzlugugu.com (10.11.2018)).

* 98 M 77a, SM 402-403.

⁷⁶⁹ I/1 bed ḥāl: bu ḥāle M.

Hafır-i kabre irişdim hevâ ile henüz yâram
 Giderim râha zâdım yok saña ne yüz ile varam
 Esîrge kapuña geldim didiñ yâ Rab Ğaffâram
 Seniñ kapuñ tırır iken ya ben kime yalvaram

II

Seniñ her köşede zikriñ okur zühhâd ʿubbâdîñ
 Kimi ahfâya mazhardır kimi⁷⁷⁰ cehren okur adıñ
 Ne eksilür hazîneñden Ğanî Vahhâb iken adıñ
 Esîrge kapuña geldim didiñ yâ Rab Ğaffâram
 Seniñ kapuñ tırır iken ya ben kime yalvaram

III

Eger yüz biñ günâh etsem recâmı kesmezem senden
 Kelâmında muşarrahdur didiñ “lâ taķneṭü”⁷⁷¹ benden
 Mübeşşirle haşr eyle bu rûḥum⁷⁷² çıkmadan tenden
 Esîrge kapuña geldim didiñ yâ Rab Ğaffâram
 Seniñ kapuñ tırır iken ya ben kime yalvaram

IV

Hüdâvendâ⁷⁷³ sen ol Allah ki⁷⁷⁴ Raḥmân [u] Raḥîmsin
 Kâmu ahvâlîme vâķıf ḥabîrimsin başîrimsin
 Eğışnâ yâ ğıyâse’l-müstaĝışîn⁷⁷⁵ dest-gîrimsin
 Esîrge kapuña geldim didiñ yâ Rab Ğaffâram
 Seniñ kapuñ tırır iken ya ben kime yalvaram

⁷⁷⁰ II/2 kimi: kimisi M.

⁷⁷¹ Metinde işaret edilen Zümet suresi 53. ayetinin tamamı şöyledir: “Kul yâ ʿibâdiyellezîne esrefü ʿalâ enfusihim lâ taķneṭü min raḥmetillâhi, innallâhe yaĝfiruz zunûbe cemiʿâ, innehû huvel ğafûrur raḥîm.” De ki: Ey kendi nefisleri aleyhine haddi aşan kullarım! Allah'ın rahmetinden ümit kesmeyin! Çünkü Allah bütün günahları bağışlar. Şüphesiz ki O, çok bağışlayan, çok esirgeyendir (Kur'an-ı Kerim, 39/53).

⁷⁷² III/3 bu rûḥum: bu dem M.

⁷⁷³ IV/1 Hüdâvendâ: Hüdâvende M.

⁷⁷⁴ IV/1 ki: u SM.

⁷⁷⁵ “Susayanları suya kavuştur” manasında duadır (Alıcı, 2016: 403).

V

Kuluñdur **Zâkirî**⁷⁷⁶ hem dermend⁷⁷⁷-i ʿâlim [ü] dānā
 Seniñ tevḥīdini eyler hevā ile henüz envār
 Ne var suçımı⁷⁷⁸ ʿafv itseñ saña şirk itmedim aşlā
 Esirge kapuña geldim didiñ yā Rab Ğaffāram
 Seniñ kapuñ tırır iken ya ben kime yalvaram

99*

Nuzūlī

Fāʿilātūn/ Fāʿilātūn/ Fāʿilātūn/ Fāʿilūn

- 1 Ateş-i ʿaşka düşelden zerr-i ʿārım kalmadı
Gice gündüz ağlamakdan ğayrı kārım kalmadı
- 2 Bir devāsız derde düşdüm ʿaşk⁷⁷⁹ elinden el-emān
Tākatim tāk oldu gitdi ihtiyārım kalmadı
- 3 Bu cihānīñ tostlarından⁷⁸⁰ el yudum döndüm yüzüm
Pādişāhım senden āḥir⁷⁸¹ aşlā yārım⁷⁸² kalmadı
- 4 Vaşlña irmek seni görmek diler cānım bugün
Luṭf idüp göster yüzün şabrım⁷⁸³ kararım kalmadı
- 5 Bir ğarībim bī-kesim ʿālem içinde hey meded
Hālimi ʿarz idecek bir yār-ı ğarım kalmadı

⁷⁷⁶ **Zâkirî Hasan Efendi:** 16. yüzyılın sonları ile 17. yüzyılın ilk yarısında yaşamış mutasavvıf ve aynı zamanda da bestekâr bir şairdir. Halvetiye Tarikatı'na intisabıyla tasavvuf muhitine dâhil olan şair, dinî-tasavvufi edebiyat muhitine dâhil olan şiirler kaleme almış, ayrıca dinî Türk musıkisinin cami musıkisi formlarında bestelediği eserleriyle şöhret bulmuştur (Alıcı, 2016: 402).

⁷⁷⁷ Kelime M'de eksik yazılmıştır.

⁷⁷⁸ V/3 Ne var suçumu: N'olur suçunu SM.

* 99 M 78a, NZD 105.

⁷⁷⁹ 2a ʿaşk: hicr NZD.

⁷⁸⁰ 3a tostlarından: dostlarından NZD.

⁷⁸¹ 3b āḥir: özde M.

⁷⁸² 3b yārım: yār-ı ğarım M.

⁷⁸³ 4b şabrım: şabra M.

- 6 °Azm idüp kıldım sefer cānān⁷⁸⁴ iline ser ile
Gel didi tost⁷⁸⁵ turmağa hıç iktidārım kalmadı
- 7 Gerçi nāmımdur **Nuzūlī Muştafā**⁷⁸⁶ şehrim⁷⁸⁷ Kula
İllā °alemde benim dārım diyārım kalmadı

100*

Medh-i Çehār Yār

Fā°ilātün/ Fā°ilātün/ Fā°ilātün/ Fā°ilün

I

Serverimiz yārı oldı çār-yār-ı bā-vefā
Yār Ebā Bekr oldı fā°iķ-dār bā-şıdķ-ı şafā
Çekdi ol anıñ yolında bī-şikāyet çok cefā
Seyyidimiz yārımızdur çār yār-ı Muştafā

II

Biriniñ nāmı °Ömer kim °adliyle meşhūr durur
Zulmet-i küfr ü dālālet def° ider bir nūr durur
Sevmeyen maķhūr anı kim sever manşūr durur
Seyyidimiz yārımızdur çār yār-ı Muştafā

III

Biri zī'n-nūreyn tābān Hāzret-i °Oşmān durur
Kaṭ°-ı tuğyān-ı cihān cāmī°ü'l-Kur°ān durur
Şāḥib-i ḥilm-i ḥayā kāmīl-i el-īmān durur
Seyyidimiz yārımızdur çār yār-ı Muştafā

⁷⁸⁴ 6a cānān: cinān M.

⁷⁸⁵ 6b tost: dost NZD.

⁷⁸⁶ Bk. şüir 22.

⁷⁸⁷ 7a şehrim: şehrimde M.

* 100 78b. Bir kısmı eksik olması muhtemel olan bu murabbada mahlas bulunmamaktadır. Şiirin sahibine ilişkin herhangi bir bilgiye erişilememiştir.

101*

Medh-i Resûl

Fâ'îlâtûn/ Fâ'îlâtûn/ Fâ'îlâtûn/ Fâ'îlûn

- 1 Ey dîrîgâ nefis elinden gözlerim kıan ağladı
Dâr-ı dünyâya gelenler cümle yeksân ağladı
- 2 Enbiyâ' vü evliyâ pâdişâh hem gedâ
‘Âkıbet bulmadılar bu derde dermân ağladı
- 3 “Küllî nefsin zâ'îkatü'l-mevt”⁷⁸⁸ buyurdu ol Hüdâ
İşidüp gökde melekler yerde insân ağladı
- 4 On sekiz biñ ‘âlemiñ fahrı Muḥammed Muştafâ
Geldi bu dâr-ı dünyâya zâr [u] giryân ağladı
- 5 “Küllî men ‘aleyhâ fân”⁷⁸⁹ vahyini inzâl idüp
Çün bu âyet nâzil oldu cümle insân ağladı
- 6 Ey Buḥârî⁷⁹⁰ ḥâzret sensin velâyet ma‘deni
Sen de ağla çünki ‘âlem ḥalkı yeksân ağladı

* 101 79a.

⁷⁸⁸ Bevitte geçen Ankebût suresi 57. avetin tamamı söyledir: “Kullu nefsin zâ'îkatü'l-mevt ş ümme ileynâ turce'ûn” Her can ölümü tadacaktır. Sonra bize döndürüleceksiniz (Kur'an-ı Kerim 29/57).

⁷⁸⁹ Bevitte geçen Rahmân suresi 26. Ayeti şöyledir: “Küllî men ‘aleyhâ fân” Yer üzerinde bulunan her canlı yok olacaktır (Kur'an-ı Kerim 55/26).

⁷⁹⁰ Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü adlı eserde, Bursa müftüsü Ahmed Paşa'nın oğlu olan ve Yavuz Sultan Selim döneminde Bursa kaplıca müderrisiyken Şemseddin Buhari'ye bağlanan, ilk İstanbul kadısı Hızır Çelibî'nin Buḥârî mahlasını kullandığı ve ilahî hakikatı anlatan şiirler yazdığı kaydı bulunmaktadır (İpekten vd., 1988: 79). Şiirin bahsedilen şaire mi yoksa aynı mahlası kullanan bir başka şaire mi ait olduğu tarafımızca tam olarak tespit edilememiştir.

102*

Hüdā³⁷Müstef³⁷ilün/ Müstef³⁷ilün

I

Ey nefis yeter sehv [ü] zelev
 İnşāfa gel inşāfa gel
 Terk eyleyüp tül-ı emel
 İnşāfa gel inşāfa gel

II

Bu ³⁷âdet ü bid³⁷at nedür
 Bu ziynet ü şöret⁷⁹¹ nedir
 Bu kırı germiyyet⁷⁹² nedür
 İnşāfa gel inşāfa gel

III

Bir gün eser bād-ı ecel
 Ten bağına virir hâlel
 İhlâş ile eyle ³⁷amel
 İnşāfa gel inşāfa gel

IV

İfsādı kı⁷⁹³ ey nefis-i dūn
 Kıad dāle kıavmūn müfsidūn
 Tālibleri etme zebūn
 İnşāfa gel inşāfa gel

IV

Etme Hüdā³⁷ı⁷⁹⁴ye ³⁷inād

* 102 M 79b, Dİ 113.

⁷⁹¹ II/2 ziynet ü şöret: şöret ü ziynet Dİ.

⁷⁹² II/3 germiyyet: kırkat M.

⁷⁹³ IV/1 İfsādı kı: İfsād kıoy M.

Fermâne eyle inkıyād
 Etmez misiñ Mevlâyı yād
 İnşāfa gel inşāfa gel

103*

Hüdā^{3f}

8'li Hece Ölçüsü

I

°Aşka düşürdün kendüzün⁷⁹⁵
 N'eyleyeyin gönül seni
 Bir oldı giceñ gündüzün
 N'eyleyeyin gönül seni

II

Düşeli °aşkına yārın
 Yerde gökde yok kararın
 Gitdi elden ihtiyārın
 N'eyleyeyin gönül seni

III

Hak ile her kim bilişdi
 Vādī-i hayrete düşdi
 °Aşk deryası başdan aşdı
 N'eyleyeyin⁷⁹⁶ gönül seni

IV

°Āşık olaldan dīdāre
 Derd ile olduñ⁷⁹⁷ āvāre

⁷⁹⁴ Bk. şiir 32.

* 103 M 80a, Dİ 92-93.

⁷⁹⁵ I/1 kendüzün: kendi özüñ M.

⁷⁹⁶ III/4 Neyleyeyin: Āh neyleyeyin M.

⁷⁹⁷ IV/2 olduñ: kaldın Dİ.

Döymeز olduñ intizāre
N'eyleyeyin gönül seni

V

‘Aşk ile hoş oldu başñ
Ma‘şūk ile oldu işñ
Kalmadı ğayrı teşvīşñ
N'eyleyeyin⁷⁹⁸ gönül seni

VI

Birgün Hāḡdan iḡsān ola
Müşkillerin⁷⁹⁹ āsān ola
Her derdiñe dermān ola
N'eyleyeyin⁸⁰⁰ gönül seni

VII

Ma‘şūkdan irecek kemend
‘Uşşāḡı eyler kayd [u] bend
N'etsün Hūdā‘⁸⁰¹ derd-mend
N'eyleyeyin⁸⁰² gönül seni

104*

Şemsi

Müstef‘ilün/ Müstef‘ilün/ Müstef‘ilün/ Müstef‘ilün

- 1 Göster⁸⁰³ cemālin şem‘ini yansun oda pervāneler
Devlet⁸⁰⁴ degil mi ‘āşīḡa şem‘ine karşı yanalar

⁷⁹⁸ V/4 Neyleyeyin: Āh neyleyeyin M.

⁷⁹⁹ VI/2 Müşkillerin: Her müşkil iş Dİ.

⁸⁰⁰ VI/4 Neyleyeyin: Āh neyleyeyin M.

⁸⁰¹ Bk. şiir 32.

⁸⁰² VII/4 Neyleyeyin: Āh neyleyeyin M.

* 104 M 80b, SM 385-386.

⁸⁰³ 1a Göster: Göstür M.

⁸⁰⁴ Eski harfli metinde kelime eksik yazılmıştır.

- 2 Ol âli⁸⁰⁵ çok ra^cnâ güzel yağmaladı gönülüm evin
Berk bağla ^caşkın zincirin boşanmasun dīvāneler
- 3 Mescid ile medrese⁹i ısmarladık zāhidlere⁸⁰⁶
Hakka münācāt⁸⁰⁷ etmege yeter bize vīrāneler
- 4 Ben meye tevbe etmişim⁸⁰⁸ ağıyar elinden içmezem
Kudret yediñle şun bize tolu tolu peymāneler
- 5 Cevr [ü] cefā etmek⁸⁰⁹ ile **Şemsi**⁸¹⁰ seni terk eylemez
Sen şanma kim⁸¹¹ seni seven hāşā senden uşanalar

105*

Eşrefoğlu

Mefā^cılün/ Mefā^cılün / Mefā^cılün / Mefā^cılün

- 1 Cem^ci enbiyâlardan Muḥammed cümleñiñ şāhı
Yüzi nûrundan almışlar felekler⁸¹² şems ile māhı
- 2 Yedi kat gökleri geçti kadem ^carş üstüne bastı
İrişdi “kâbe kâvseyne”⁸¹³ tavâf eyledi dergāhı
- 3 Anıñ seyr ü sulûkından melekler ^câciz oldılar⁸¹⁴

⁸⁰⁵ 2a âli: al M.

⁸⁰⁶ 3a zāhidlere: şūfīlere SM.

⁸⁰⁷ 3b münācāt: ^cibādet SM.

⁸⁰⁸ 4a etmişim: etmezem SM.

⁸⁰⁹ 5a Cevr [ü] cefā etmek: Cevr [ü] cefālîğñ SM.

⁸¹⁰ **Şemseddin Sivâsî (d. 926/1520 Tokat/Zile – ö. 1006/1597):** Halvetiye tarikatının şemsiyye kolunun kurucusu, âlim ve şairdir. Aldülmecis Şirvânî'ye intisap ederek hailifesi olmuştur. Sivas valisi Hasan Paşa'nın daveti üzerine Sivas'a gitmiş, burada tekke açarak irşad faaliyetine başlamıştır. Şiirlerinde Şemsi mahlasını kullanmış, çok sayıda manzum eser kaleme almıştır (Alıcı, 2016: 385). Şiir Recep Toparlı tarafından hazırlanan Şemseddin Sivâsî Divanı'nda bulunmamaktadır (Toparlı, 1984).

⁸¹¹ 5b kim: ki SM.

* 105 M 81a, ERD 98.

⁸¹² 1b felekler: melekler M.

⁸¹³ Beyitte işaret edilen Necm suresi 8. ve 9. ayetlerinin tamamı şöyledir: “şümme denâ fetedallâ fekâne kâbe kâvseyne ev ednâ" Sonra (Rabbine) yaklaştı (yükseldi), (akabinden) tedelli etti (aşağı indi) ve böylece iki yay kadar veya ednâ (daha da yakın) oldu (Kur'an-ı Kerim 53/8-9).

Ki biñ yılda varabilmez⁸¹⁵ o bir demde varup rāhı

4 Vireydim⁸¹⁶ cānımı kırbān seniñ yolıña ey Aḥmed
N’ola⁸¹⁷ bir kez yüzün görsem yüzi şems ü kamer māhı⁸¹⁸

5 Muḥammedur gönül kânı hem oldur cānlarıñ cānı
Anıñ’çün eyler efgānı seḥer vaḳti seḥergāhı⁸¹⁹

6 Bu Eşrefoğlu Rūmī⁸²⁰ tek günāhı çok durur ğāyet
Kıl şefā^cat⁸²¹ yā Muḥammed çü sensin cümleñiñ şāhı⁸²²

106*

Yā Hādī

- 1 Selām ‘alā rūḥu’n-nebiyyu’l-muṭahhari
Şefī^c olur yevmu’l-firāk ve’l-maḥşeri
- 2 Eyā sāḳī’l-ebrār min ḥavzu’l-kevşeri
Şarāben ṭahūren ḥāliyen ‘ani’l-mükedderi⁸²³
- 3 Nebiyye lehu fī’l-faẓl-i min āyāt-i raḥmeti
Ki taşrīfū’r-riyāḥ ve’s-seḥābü’l-musaḥḥari
- 4 Vemā meşelehu fī’n-nāsi ‘an şulb-i ādemī

⁸¹⁴ 3a oldılar: olmuşlar ERD.

⁸¹⁵ 3b varabilmez: varamazlar ERD.

⁸¹⁶ 4a Vireydim: Kavuram M.

⁸¹⁷ 4b Nola: Aceb ERD.

⁸¹⁸ 4b yüz-i şems-i kamer māhı: seḥer vaḳti seḥergāhı ERD.

⁸¹⁹ 5 – ERD.

⁸²⁰ Bk. şiir 45.

⁸²¹ 6a Şefā^cat kıl: Kıl şefā^cat M.

⁸²² 6b çü sensin cümleñiñ şāhı: yüzün şems ü kamer māhı ERD.

* 106 81b.

⁸²³ Beyitte işaret edilen İnsan suresi 21. ayetin tamamı şöyledir: “‘Āliyeḥum şiyābu sundusin ḥuḍrun ve istebraḳun ve ḥullū esāvira min fıḍḍah ve seḳāḥum rabbuḥum şarāben taḥûrâ.” Onların üstlerinde yeşil ince ipekten ve işlenmiş atlastan elbiseler vardır. Gümüşten bileziklerle süslenmişlerdir. Ve Rab’leri onlara temiz (lezzetli) içecekler (şaraplar) sundu (Kur’an-ı Kerim, 76/21).

Bi-ḥalk-ı ʿazīm şümme zāt-ı mutahharī

- 5 ʿAleyke şalātu'llah mā-hebbetu's- şabā
Ve cādet ʿaled-dünyā bi-misk ü ʿanberī

107*

Cemālī⁸²⁴

Fāʿilātün/ Fāʿilātün/ Fāʿilātün/ Fāʿilün

- 1 Faḥr-i ʿālem Muştafādır “raḥmeten li'l-ʿālemīn”⁸²⁵
İki ʿālemde hüdādır ol imāmü'l-mürselīn
- 2 Alnı “Tāhā”⁸²⁶ adı “Yāsīn”⁸²⁷ yüzidür “şemsü'd-ḍuḥā”⁸²⁸
Gözi “mā zāḡe'l-başar”⁸²⁹ dur saçı “ḥablü'l-metīn”⁸³⁰
- 3 Nūrınñ bir şemʿasıyla şeş cihāt oldı münīr
Şark [u] ġarb ile şimālî kıble vü rüz el-emīn
- 4 Naʿl ile ʿarşa yürütdi ʿizzetiyle Zülcelāl
Kaldı yolda irmedi ol menzile rûḥu'l-emīn⁸³¹

* 107 M 82a, SM 387.

⁸²⁴ Cemālī mahlası kullanılan bu şiir İ. Çetin Derdiyok tarafından hazırlanan Cemālī Dîvânı'nda bulunmamaktadır(Derdiyok, 1994). Yapılan araştırmalar neticesinde şiirin şairine ilişkin herhangi bir bilgiye erişilememiştir.

⁸²⁵ Bevitte isaret edilen Enbivâ suresi 105. âvetin tamamı söyledir: “Vemâ erselnâke illâ raḥmeteli'l-ʿālemīn” (Ey Muhammed!) Seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik (Kur'an-ı Kerim, 21/107).

⁸²⁶ **Tāhâ suresi:** Kur'ân-ı Kerîm'in viriminci sûresi. Mekke döneminin ortalarına doğru Mervem sûresinden sonra nâzil olmuş. adını iki harften oluşan birinci âvetinden almıştır. Muhtevasının üçte ikisi Hz. Mûsâ'nın nübüvvetine. Firavun'la ve kendi kavmiyle mücadelesine dair olduğundan Mûsâ için kullanılan “kelîmullah” nitelemesine işaretle “Kelîm sûresi” diye de isimlendirildiği kaydedilmektedir (Topaloğlu, 2010: 379).

⁸²⁷ **Yāsīn suresi:** Kur'ân-ı Kerîm'in otuz altıncı sûresi. Adını ilk âvetini oluşturan iki harften almıştır. Yāsīn sûresinde İslâm akaidinin üç esasını teşkil eden tevhid. nübüvvet ve âhiret konuları tabiatın mükemmel kuruluşu ve islevisinden deliller getirilerek anlatılır: bu arada iman-küfür mücadelesi çerçevesinde geçmiş kavimlerden ibret verici örnekler zikredilir. Sûrenin ilk âyetini teşkil eden “yâsîn” büyük bir ihtimalle Hz. Muhammed'e bir hitaptır (Topaloğlu, 2013: 340).

⁸²⁸ Bevitte isaret edilen Sems suresinin 1. âyetinin tamamı şöyledir: “Ve-şşemsi ve ḍuḥāḥā” Güneşe ve onun aydınlığına andolsun (Kur'an-ı Kerim, 91/1).

⁸²⁹ Bevitte isaret edilen Necm suresi 17. âyetin tamamı şöyledir: “Mā-zāḡa'l-başaru vemâ ṭaḡā” (Peygamberin) gözü şaşmadı ve sınırı aşmadı (Kur'an-ı Kerim, 53/17).

⁸³⁰ “Ḥablü'l-metīn” sağlam ip, Kur'an, İslam Dîni anlamlarındadır (Yılmaz, 1992: 59).

- 5 Şevkıyla oğur **Cemālī** Muştafānīn medhīni
Kıl şefā^cat yā Muḥammed yā Resūl yevmü'l-ḥazīn

108*

Nūrī

Fā^cilātün/ Fā^cilātün/ Fā^cilātün/ Fā^cilün

- 1 Şādıkāne şıdk ile ben yāre ^cāşık olmuşum
Cümle ^cālem bihteri dil-dāre ^cāşık olmuşum
- 2 Kānda kim bir gül olur bülbül anıñ ḥayrānıdur
Bülbül-i şūrīdeyim gülzāre ^cāşık olmuşum
- 3 Bülbülün gülden murādı Ḥaḳ cemālīdür ^cayān
^cĀşık-ı ser-mest olup dīdāre ^cāşık olmuşum
- 4 Şad hezarān şey anıñ şabr idemez didārına
Ben anıñ yüzündeki envāra ^cāşık olmuşum⁸³²
- 5 Yüziniñ nūrı anıñ derd ehliniñ dermānıdır
Nūrī dir derd ehliyim dermāne ^cāşık olmuşum

109*

Yūnus

8'li Hece Ölçüsü

I

Dimedim mi dimedim mi

⁸³¹ **Rûhu'l-emîn:** Kur'an'da Cebrâil hakkında kullanılan bir isim. Kur'an'ın âlemlerin rabbi tarafından indirildiğini bevan eden âvetten sonra. "Onu senin kalbine Rûhulemîn indirmistir" denilmektedir (es-Suarâ 26/192-194). Burada geçen Rûhulemîn'den Cebrâil'in kastedildiğini. "Cebrâil'e düşman olan kimse sunu bilsin ki Kur'an'ı Allah'ın iznile senin kalbine indiren odur" meâlindeki âyet açıkça göstermektedir (el-Bakara 2/97) (Alper, 2008: 216).

* 108 82b, SM 389. Nūrī mahlası kullanılan bu şiir Abdülâhad Nûri Divanında bulunmamaktadır (Akkaya, 2003).

⁸³² 4 – M.

* 109 M 83a, SM 394-395.

Saňa cânım dimedim mi
 Hümâ kuşu bu kafesden
 [Bir gün]⁸³³ uçar dimedim mi

II

‘Azrā’l cânımı alır
 Bir gün dilim tutmaz⁸³⁴ olur
 Fermân baňa Hâkdan gelür
 Saňa cânım dimedim mi

III

Deryâlarda oynar gemi
 Şekerdür tûṭiniñ yemi
 Selâmetle⁸³⁵ sürüñ demi
 Devrân geçer dimedim mi

IV

Cânım ḥoca gözüm ḥoca⁸³⁶
 Ne gündüz dedim ne gice
 Eli külûñkli bir ḥoca
 Qazar qabriñ dimedim mi

V

Qırmızı gül ḥarmân iken
 Diliñ saňa fermân iken
 Qıl derdiñe dermân iken
 Saňa cânım dimedim mi⁸³⁷

⁸³³ I/4 – M.

⁸³⁴ II/2 tutmaz: tönmez SM.

⁸³⁵ III/3 – M.

⁸³⁶ IV/1 gözüm ḥoca: gördüm nice SM.

⁸³⁷ V – SM.

VI

Bu dünyāya konan göçer
 Ecel şerbetinden içer
 Yaķasız ʈonlar biçer⁸³⁸
 Amān bir gün dimedim mi

VII

°Āşık Yūnus⁸³⁹ aydur fānī
 Senden evvel gelen ķanı
 ʈabīb bilmez bu dermānı
 Saña cānım dimedim mi

110*

Ġazel-i °İzzet Efendi

Fe°ilātūn/ Fe°ilātūn/ Fe°ilātūn/ Fe°ilūn

- 1 Bu ķad[ar]⁸⁴⁰ nālelerim etmedi āgāh seni
 Kime şekvā ideyim āh seni āh seni
- 2 Āhdan nālden ümīdim çokdan kesdim
 Maḥrūm itsūn bu dil-i zārıma Allah seni
- 3 Şanki ķoynumda imişsin hele ta°bīr idemem
 Bir güzel görmüş idüm dün gice ey māh seni
- 4 İstemem⁸⁴¹ görmek kim derde giriftār olurum

⁸³⁸ Bu mısradā hece eksikliği vardır.

⁸³⁹ °Āşık Yūnus mahlası kullanılan bu şiir Mustafa Tatcı tarafından hazırlanan Yunus Emre Divanı'nda ve "Yunus Emre Külliyyatı IV Āşık Yūnus" adlı eserde bulunmamaktadır. Şiirin ilk dörtlūğü Kenzî Hasan Efendi'nin "demedim mi" redifli şiiriyle aynıdır. Kenzî Hasan Efendi, Halvetî-Sünbülî erkânının mürşid ve ariflerinden biri olup Ayaşlıdır. Kenzî, Hasan Kenzî, Ayaşlı Kenzî, Manisalı Kenzî veya Kenzî-i Rûmî isim, mahlas veya lakaplarıyla tanınır. Mutasavvıf, musikişinas ve şair olan Kenzî, Yunus Emre mektebine mensup şairlerdendir (Alıcı, 2016: 394).

* 110 M 83b, SM 396.

⁸⁴⁰ Eski harfli metinde kelime eksik yazılmıştır.

⁸⁴¹ 4a istemem: isteyem SM.

Derde bak⁸⁴² şabr idemem görmezsem gâh seni

5 Şû'le-i nûr-ı sefidim görünür neyleyim
Mûm ider bir gün alır âh-ı seher gâh seni

6 Bâb-ı Mollada çerâğ olmağa bak ey 'İzzet⁸⁴³
Ne тұrursın kıl iderse o şehin-şâh seni

111*

Eşref-i Rûmî

Fâ'îlâtün/ Fâ'îlâtün/ Fâ'îlâtün/ Fâ'îlün

1 Baħr-ı 'ummân kuşiyem yerim mekânım andadur
Bunda adım süre⁸⁴⁴ geldim dü-cihânım andadur

2 Bunda tuzâğa tıttıldım ben de düşdüm nâgihân
Bülbülem efgâne geldim⁸⁴⁵ gülistânım andadur⁸⁴⁶

3 Mevc urup ol⁸⁴⁷ baħr-ı 'ummân bunda bırağdı beni
Dürr-i bî-hemtâ benim ma'c-den-i kânım⁸⁴⁸ andadur

4 Çâğ-ı cıblak⁸⁴⁹ baş açık yalın ayak geldüm ğarîb
Tâc u tahtım mâl [û] mülküm hânümânım andadur

5 Bunda geldim Eşrefoğlu Rûmî⁸⁵⁰ didiler baña

⁸⁴² 4b bak: yok SM.

⁸⁴³ Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü adlı eserde 'İzzet mahlasını kullandığı ifade edilen 19 şair bulunmaktadır (İpekten vd., 1988). Alıcı'nın tespitine göre şiir, 18. yüzyıl divan şairlerinden Beylikçi İzzet Efendi Divanı'nda bulunmamaktadır (Alıcı, 2016: 396). Şiirin son mısrasından hareketle şairin bir Mevlevî olduğu söylenebilir.

⁸⁴⁴ 111 M 84a, ERD 153.

⁸⁴⁵ 1b adım süre: evim şora M.

⁸⁴⁶ 2b efgâne geldim: zârîliğim ol ERD.

⁸⁴⁷ Bu beyit ERD'de dördüncü beyittir.

⁸⁴⁸ 3a ol: al M.

⁸⁴⁹ 3b ma'c-den-i kanım: ma'c-denle kânım M.

⁸⁵⁰ 4a Çâğ-ı cıblak: Çâğa çaylak ERD.

Bk. şiir 45.

Bundan özge dağı⁸⁵¹ benim ad [u] şânım andadur

112*

Yûnus

11'li Hece Ölçüsü

I

Hayıf⁸⁵² benim bunca geçen ömrüme

Derv  şlik ne güzel sult  nlik imiş

H   didikce   f   virir⁸⁵³ c  n  ma

Derv  şlik ne güzel sult  nlik imiş

II

Derv     n ayağındadur na  lı⁸⁵⁴

Gider derg  ha   alını   alını

Allah bilür derv     n  n h  lini

Derv  şlik ne güzel sult  nlik imi  ⁸⁵⁵

III

Derv     n birisi Bey  z  d Be     m⁸⁵⁶

Derv      yolunda eyler d    im a  d  m

Ta  tı terk itdi   br  him Edhem⁸⁵⁷

⁸⁵¹ 5b Bundan   zge dağı: Dağı bundan   zge ERD.

* 112 M 84b, YEK 69-70.

⁸⁵² I/1 Hayıf: Yazık YEK.

⁸⁵³ I/3   f   virir: verir   f   YEK.

⁸⁵⁴ Bu mısradaki hece eksiki vardır.

⁸⁵⁵ II – YEK.

⁸⁵⁶ Bu dörtlük YEK'de III. dörtlük olarak şöyledir:

Derv     n birisi B  yez  d Best  m

Derv     likde buldum derdime derm  n

Derv     ler yoluna c  n  m  z kurb  n

Derv     lik ne güzel sult  nlik imiş

B  yez  d-i Bist  m   (  . 234/848 [?]): İran'ın Horasan evaletinde bulunan Bist  m kasabasında do  mustur. B  yez  d tasavvuf tarihinde sekr. fen  . mel  met. tevhid. m  rifet. muhabbet. mi'rac ve     r gibi konulardaki sözleri ve sathivelervile tanınır. O s  likin kendinden   ecin (sekr) benliğini vok ederek (fen  ) Hakk'a ermesi gerektiği düşüncesindedir. S  lik bu dereceye ancak sürekli riv  zet. cetin nefis m  cadelesivle birlikte derin tefekkür ve dikkatli murakabe ile erisebilir. Nitekim kendisi Allah'a hitaben O'na nasıl erebileceğini sordu  nda. "Nefsini bırak da   yle   el" cevabını aldığını. bunun üzerine     le  inden çıkan yılan gibi nefisinden ve benliğinden sıyrılıp çıktığını ifade etmiştir (Uludağ, 1992: 238-239).

Dervîşlik ne güzel sultânlık imiş

IV

Bağmamısıñ şu dünyânın hâline

Pâdişâhlar çâre bulmaz ölüme

°Aşık⁸⁵⁸ Yûnus⁸⁵⁹ sen de şükr it hâliñe

Dervîşlik ne güzel sultânlık imiş

113*

7'li Hece Ölçüsü

I

°Aşıkların niyâzı

Zıkr ile devrân imiş

Kāmilleriñ her sözi

Dürr ile mercân imiş

II

Qalbden gelen hevesi

Yareledi⁸⁶⁰ kafesi

Erenleriñ nefesi

Baħr ile °ummân imiş

III

Açan bu cān gözini

İr⁸⁶¹ görir dost yüzini

Hakka viren özini

Bir⁸⁶² kāmīl insān imiş

⁸⁵⁷ Bk. şür 11.

⁸⁵⁸ IV/3 °Aşık: Vā M.

⁸⁵⁹ Bk. şür 67.

* 113 M 85a, NZD 19.

⁸⁶⁰ II/2 yareledi: pāreledi NZD.

⁸⁶¹ III/2 İr: Ol NZD.

⁸⁶² III/4 Bir: Bil NZD.

IV⁸⁶³

İsm-i zâtıdır sürdigi⁸⁶⁴
 Hâkdan alup virdigi
 °Āşıkların tırdığı
 Bir °ālī dīvān imiş

V

°Āşıkların ey kişi
 Hâk içündür her işi⁸⁶⁵
 Zâhidlerin teşvîşi
 Hûr ile ğılmān imiş

VI

Zevk-ı t̄ā°at ol Hâkka
 Kulluğımdır şādıkā
 Lâzım olan °āşıkā
 °İlm ile °irfān imiş

VII

Ġayrıy⁸⁶⁶ kâlbden silen
 °Aşk-ı Hâkķıla tolan
 Nuzûl⁸⁶⁷ye pîr olan
 Bir ulu sulţān imiş

114*

Medh-i Nebî

Mefā°îlün/ Mefā°îlün/ Mefā°îlün/ Mefā°îlün

1 T̄arîķ-i müstaķîm-i rehnümāsın yâ Resûlu'llah

⁸⁶³ IV – M.

⁸⁶⁴ Bu mısra bir hece fazladır.

⁸⁶⁵ V/2 Hâk içündür her işi: Allah içündür işi M.

⁸⁶⁶ VII Ġayrıy: Ġayret[i] M.

⁸⁶⁷ Bk. şîir 22.

* 114 85b.

- Esîr-i derd-i ʿișyâna devâsın yâ Resûlu'llah
- 2 Bu ʿâşî ümmetiñ şermende etme rûz-ı mahşerde
Şefâʿat kıl Hâbîb-i Kibriyâsın yâ Resûlu'llah
- 3 Seniñ âyîne pâkiñ cümle ins [ü] cin kabûl eyler
Serîr-i salţanatda pâdişâhsın yâ Resûlu'llah
- 4 Vücûduñ cümleden evvel zuhûruñ şûretâ âhir
Budur hikmet muʾahhar mübtedâsın yâ Resûlu'llah
- 5 Ne mümkün medhiñi haķ üzre takrîr eylesün **Feyzî**⁸⁶⁸
Ki sen bizzât memdûh-ı Hüdâsın yâ Resûlu'llah

115*

Nesîmî

Mefâʿîlün/ Mefâʿîlün/ Mefâʿîlün/ Mefâʿîlün

- 1 Yine faşl-ı bahâr oldı açıldı feyz-i Rabbânî
Kamu sır âşikâr oldı kuruldı bezm-i ʿirfânî
- 2 Ki ol cânlar fûrûş eyler meyi-meşreb ki nûş eyler
Gönül deryâsı çûş eyler görünce bezm-i ʿirfânî
- 3 Açıldı goncalar güller hicâba düşdi sünbüller
İder efgânı bûlbüller görünce verd-i handânı
- 4 Nefîri aldı zanbağlar dikildi sırr-ı şancağlar
Açıldı cümle yapraklar müzeyyen kıldı gülşanı

⁸⁶⁸ Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü adlı eserde Feyzî mahlaslı 36 şair yer almaktadır (İpekten vd., 1988: 144-149). Aruzun ustaca kullanıldığı bu şiirin şairi olan Feyzî hakkında herhangi bir bilgiye erişilememiştir.

* 115 M 86a, SM 404-405.

- 5 Ki nergis geldi meydâne menefşe⁸⁶⁹ oldu dîvâne
Hücûm eyler levendâne şanasın yokdur akrânı
- 6 Ki uğrun çıkdı bir leşker dirildi başına mahşer
Virildi şuşama hañcer kuruldı ceng-i sulţânî
- 7 Öter bülbül nevāsından açıldı gül şadāsından
Melā'ikler⁸⁷⁰ Hüdāsından dilerler ehl-i ʿisyânı
- 8 Bezendi ol ulu niʿmet ider şems ü kamer hizmet
Kurulmuş ol yaşıl künbed dükenmez aşlā devrânı
- 9 Nice hizmetde İsrāfîl alur ervāh ʿAzrāʾîl
Nuzûl-i vahyi Cebrāʾîl bize indirdi Qurʾânı
- 10 Revân olmuş kamu enhâr bişürir hamları hem nâr
Kamusı bunda hizmetkâr göründi lutf-ı ihsânı
- 11 Nesîmî⁸⁷¹ sırrını fâş it Hüdā ʿavniyle⁸⁷² hem-dâş id
Seniñ lutfınıla yoldaş it bize şoñ demde İmânı

116*

Mefʿûlü/Mefāʿîlü/ Mefāʿîlü/ Feʿûlün

I

Sulţân-ı rusûl şâh-ı mümeccedsin efendim
Bî-çârelerle⁸⁷³ devlet-i sermedsin efendim

⁸⁶⁹ 5a benefşe: menefşe M.

⁸⁷⁰ 7b Melā'ikler: Melekler M.

⁸⁷¹ Nesîmî mahlası kullanılan Hüseyin Ayan tarafından hazırlanan Nesîmî Divanı adlı eserde bulunmamaktadır (Ayan, 1990). Şiir Kul Nesîmî'ye aittir ve Alıcı'nın çalışmasında Cahit Öztelli'nin “ On Yedinci Yüzyıl Tekke Şairi Kul Nesimi” adlı eserindeki nüshasıyla karşılaştırılmıştır (Alıcı, 2016: 404-405).

⁸⁷² 11a ʿavniyle: ʿafvıyla SM.

* 116 M 87a, ŞGD 187-188.

⁸⁷³ I/2 Bî-çârelere: Bî-mâyelere M.

Dīvān-ı ilāhīde ser-āmedsin efendim⁸⁷⁴
 Menşūr-ı “le °amrūke”⁸⁷⁵ müeyyedsin efendim⁸⁷⁶
 Sen Aḥmed ü Maḥmūd u Muḥammedsin efendim
 Ḥaḫdan bize⁸⁷⁷ sulṭān-ı müebbedsin⁸⁷⁸ efendim

II⁸⁷⁹

Tābiş-dih-i ervāh-ı mücerred güheriñdir
 Māliş-geh-i ruhsār-ı melik hāk-i derindir
 Āyīne-i dīdār-ı tecellī nāzariñdır
 Bū Bekr °Ömer °Oşmān ü °Alī yārlarıñdır
 Sen Aḥmed ü Maḥmūd u Muḥammedsin efendim
 Ḥaḫdan bize sulṭān-ı müebbedsin efendim

III

Ḥuṭbeñ okunur minber-i iḳlīm-i beḳāda
 Ḥükmüñ tutulur maḥkeme-i rûz-ı cezāda⁸⁸⁰
 Gül-bang-ı ḳudūmuñ çalınur °arş-ı °ālāda⁸⁸¹
 Esmā-i şerīfīñ okunur⁸⁸² arz-ı semāda
 Sen Aḥmed ü Maḥmūd u Muḥammedsin efendim
 Ḥaḫdan bize sulṭān-ı müebbedsin efendim

IV

Şol⁸⁸³ dem ki nebīlerle velīler⁸⁸⁴ ḳala ḫayrān
 Nefsī deyü dehşetle ḳopa cümleden efgān
 Ye°s ile °uşātıñ olıcaḳ ḫāl-i perişān⁸⁸⁵

⁸⁷⁴ I/3 – M.

⁸⁷⁵ Mısırada işaret edilen Hicr suresi 72. ayetin tamamı şöyledir: “le °amrūke innehum le fī sekretihim ya° meḥūn.” Resulüm! ömrüne kase olsun ki hakikaten onlar serhoşlukları içinde ne halt ettiklerini bilmiyorlardı (Kur’an-ı Kerim, 15/72).

⁸⁷⁶ I/4 – M.

⁸⁷⁷ I/6 Ḥaḫdan bize: bize Ḥaḫdan M.

⁸⁷⁸ I/6 sulṭān-ı müebbedsin: sulṭān-ı mü’eyyedsin

⁸⁷⁹ II – M.

⁸⁸⁰ Mecmuada 2 ve 3. Mısralar arasında takdim tehir yapılmıştır.

⁸⁸¹ III/3 çalınur °arş-ı °ālāda: çekilir °arş-ı °Hudāda ŞGD.

⁸⁸² III/4 okunur: anılır ŞGD.

⁸⁸³ IV/1 Şol: Ol ŞGD.

⁸⁸⁴ IV/1 nebīlerle velīler: velīler nebīlerle ŞGD.

Destür-ı şefâ^catla seniñdür yine meydân
 Sen Aḥmed ü Maḥmūd u Muḥammedsin efendim
 Ḥaḳdan bize sulṭân-ı müebbedsin efendim

V

Şol dem ki⁸⁸⁶ ṭalup baḥr-ı ğama fikrete gitdim
^cAḳlım yetirüp kendimi bî-höşlîğa ṭıtdım⁸⁸⁷
^cİşyânım añup ^câkıbetimden ḥazer etdim
 Bu maṭla^cı yâd eyledi bir seyyid işitdim
 Sen Aḥmed ü Maḥmūd u Muḥammedsin efendim
 Ḥaḳdan bize sulṭân-ı müebbedsin efendim

VI⁸⁸⁸

Ümmîdeyiz ye's ile âh eylemeyiz biz
 Sermâye-i îmânı tebâh eylemeyiz biz
 Bâbîñ koyup aġyâra penâh eylemeyiz biz
 Bir kimseye sâyeñde niġâh eylemeyiz biz
 Sen Aḥmed ü Maḥmūd u Muḥammedsin efendim
 Ḥaḳdan bize sulṭân-ı müebbedsin efendim

VII⁸⁸⁹

Bî-çâredir ümmetleriñ ^cişyânına baḳma
 Dest-i red urup ḥasret ile dūzaḥa yaḳma
 Raḥm eyle âmân âteş-i hicrânıña yaḳma
 Ez-cümle ḳuluñ Ğalib⁸⁹⁰-i pür-cürmü bırakma

⁸⁸⁵ IV/3 olıcaḳ ḥâl-i perişân: ola aḥvâli perişân ŞGD.

⁸⁸⁶ V/1 Şol dem ki: Bir gün ki ŞGD.

⁸⁸⁷ V/2 ^cAḳlım yetirüp kendimi bî-höşlîğa ṭıtdım: İlden getirip kendimi bî-hödlüğe yitdim ŞGD.

⁸⁸⁸ VI – M.

⁸⁸⁹ VII – M.

⁸⁹⁰ **Sevh Ğalib (ö. 1213/1799):** Klasik Türk siirinin son dönem büyük sairlerinden. 1171’de (1757) İstanbul’da Yenikanı Mevlevîhânesi vakınlardaki bir evde dünyaya geldi. Divanında ve Hüsn ü Ask’ında belirttiğine göre ilk eğitimini babasından aldı. 1780’de Galata Mevlevîhânesi’ne sevh olan Hüsevin Efendi’den istifade etti. Aranca’vı Hamdi Efendi’den. Farsca’vı Hoca Nes’et’ten öğrendi. Nes’et Efendi kendisine “Esad” mahlasını verdivse de dönemin Esad isimli sairleriyle karıştırılmaması için daha sonra “Galib” mahlasını kullanmaya başladı. Sevh Galib gelenekten intikal eden, alışkanlıkların yönettiği bir siir mekanizması yerine çok defa tesadüfî olmavarak seçtiği vezinleri, kafiveleri, ic sesleri (aliterasyon ve asonans), girift mazmunları ve itinalı diliyle divan şiirinde son büyük hamleyi yapmıştır. Bu hamlede sebk-

Sen Aḥmed ü Maḥmūd u Muḥammedsin efendim
 Ḥaḫdan bize sulṭān-ı müebbedsin efendim

117*

Medḥ-i Nebī

Fā'ilātün/ Fā'ilātün/ Fā'ilātün/ Fā'ilün

I

Mücrimim geldim ḳapuña yā Resūlu'llah meded
 Müznibim muḫtācınım ben yā Resūlu'llah meded
 Sā'ilim ben bir ḡarībim bir faḫīrim bir zelīl
 Faẓl [u] luṭfuñdan kerem ḳıl yā Resūlu'llah meded

II

Emriñe hiçbir muvāfıḳ işlemedim bir 'amel
 İşlerüp⁸⁹¹ devr-i felekden durmayup tül-ı emel
 Tā'at-i ezḳār-ı Ḥaḫdan tutmadım bir temel
 Faẓl [u] luṭfuñdan kerem ḳıl yā Resūlu'llah meded

III

Ben kimem kemter ḳulam bir 'ācizem bir sā'ilem
 Māh-ı rüyuñ şem'asından şūḥ⁸⁹² umar bir 'ā'ilem
 “Raḫmeten li'l-ālemīnsin”⁸⁹³ iş bu [.....]⁸⁹⁴

i Hindî akımına mensup sairlerin etkisi önemlidir. Basta Sevket-i Buhârî olmak üzere Hint. Afgan ve Türk edebivatlarında güçlü taraftarları bulunan sebk-i Hindî mektebine bağlı sairlerin en önemli özellikleri anlamın bilmeceve dönüşecek kadar derin. girift. zarif ve ince olmasına özen göstermeleri. haval güçlerini son sınırına kadar kullanarak anlamı sasırtıcı güzellikte imailarla ve duvulmadık mazmunlarla zenginleştirmeleridir. Galib bir ruhâîsinde mazmunlarını anlamayanları avınlamavacağını. çünkü bunların her birinin “güher-i ḡavb-ı hüvivet” olduğunu ve akıl daleicinin bu incileri bulun çıkaramavacağını söylerken aslında sebk-i Hindî'vi tarif etmektedir. Sevh Galib'in divanındaki şiirlerin tamamı değilse bile büyük bir kısmı bu tarife uyar (Kalkışım, 2010: 54-55).

* 117 88a. Şiirde mahlas bulunmamaktadır. Yapılan araştırmalar neticesine şiirin şairine ilişkin herhangi bir bilgiye erişilememiştir.

⁸⁹¹ Eski harli metinde “İşlerüp” şeklinde yazılan kelime mısranın manasına uygun düşmemektedir.

⁸⁹² Eski harfli metinde “şūḥ” olarak yazılan kelime mısranın manasıyla örtüşmemektedir. Kelimenin “şevḳ” olması mümkündür.

⁸⁹³ Mısrada isaret edilen Enbivâ suresi 105. avetin tamamı sövledir: “Vemâ erselnâke illâ raḫmeteli'l-ālem īn” (Ey Muhammed!) Seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik (Kur'an-ı Kerim, 21/107).

⁸⁹⁴ Kelime okunamamıştır.

Faẓl [u] luṭfuñdan kerem kı̄l yâ Resûlu'llah meded

IV

Çâr-yâr-ı bâ-şafânîñ ʿaşkına yâ Resûl⁸⁹⁵

Etme maḥrûm bu ġarîbi ʿafvîñ ile kı̄l qabûl

Lâ-baʿdî cûrm ü kuşûrı kı̄l kerem etme melûl

Faẓl [u] luṭfuñdan kerem kı̄l yâ Resûlu'llah meded

118*

ʿÂşık Bî-çâre

Fâʿilâtün/ Fâʿilâtün/ Fâʿilâtün/ Fâʿilün

I

Yâ Resûlu'llah yüzime vurma yüzüm qarasin

Cân [u] dilden ʿâşık olan maʿşuqını arasıñ

Cennet-i aʿlâda bize cemâliñ göstüresin

Ḥasretiñem yâ Muḥammed ḥasretiñem ḥasretâ

II

Atam anam tatlı cânım yoluña olsun fedâ

Şükür bizi ümmet etmiş saña ol Bârî Ḥüdâ

Ben bu ʿaşqdan dönmezem ki yaqsalar beni oda

Ḥasretiñem yâ Muḥammed ḥasretiñem ḥasretâ⁸⁹⁶

⁸⁹⁵ Mısranın vezni eksiktir.

* 118 89a. Şiirin Hacı Muhammed Bilâl-i Nâdir'e ait olduğuna dair sanal alemde kayıtlar bulunmaktadır. Hacı Muhammed Bilâl-i Nâdir, Gaziantep'in İslahiye kazası eski adı Erikli Belen yeni adı Kozuluk Köyünde 1895 tarihinde dünyaya gelmiştir. Kadîrî şeyhlerindendir. Babasının 15 yaşında vefatı ile evin geçimini temin için tüccarlık, çerçicilik, çiftçilik gibi çeşitli mesleklerde çalışmıştır. 1969 yılında vefat etmiştir (<http://www.kadiritarikati.com> (31.10.2018)).

⁸⁹⁶ Mecmuada bulunmayan 3. ve 4. dörtlükler kaynakta şöyledir:

Hürmetin bildim bugün Hakka feryad eyledim
İtikadım ihlas ile kalbimi pak eyledim
Malı mülk-ü can yolunda hep terk eyledim
Hasretinem ya Muhammed hasretinem hasreta

Hürmetin çün dendi ancak kâfi nun
Ayağına secde kıldı, inüben ay ile gün
Biz zayıf ümmetine in'am, ihsan et bu gün
Hasretinem ya Muhammed hasretinem hasreta

III⁸⁹⁷

Senin bunca mu^ccizâtiñ ^câkil olan fikr ider
 Yirde insân gökde melek dilde ismiñ zıkr ider
 Saña gönül düşürenler Hakkâ dâ'im şükr ider
 Hasretiñem yâ Muhammed hasretiñem hasretâ

IV

Ehl-i diller câmi^c içre vaşf-ı hâliñ söyledi
 İşiden ^câşık bî-çâre âh [u] efgân eyledi
 Hakk Te^câlâ dört kitâbda tâ seni medh eyledi
 Hasretiñem yâ Muhammed hasretiñem hasretâ⁸⁹⁸

119*

Münâcât

Mefâ^cîlün/ Mefâ^cîlün/ Mefâ^cîlün/ Mefâ^cîlün

- 1 İlahî baña virdiñ çün bu renc-i derd-i hicrânı
 Etibbâ bilmeyüp yâ Rab yine sen eyle dermânı
- 2 Şikâyet eyleme ey dil taḥammül eyle şâbir ol
 Ki böyle cârî olmuşdur Hüdânıñ emr [ü] fermânı
- 3 Bu nâr-ı ma^cşiyet icre bizi yandıрмаğıl yâ Rab
 Habîbiñ ^caşkına söyündür çü bizden nâr-ı akrânı⁸⁹⁹

⁸⁹⁷ Mecmuada 3. dörtlük olarak yazılan bu dörtlük kaynakta 5. dörtlüktür.

⁸⁹⁸ Mecmuada bulunmayan 7. ve 8. dörtlükler kaynakta şöyledir:

Ben bu dünya mahlukunda asla bulmadım vefâ
 Senin aşkına düşeli sürerim zevk-ü sefâ
 Hakk Teâla'nın Habibi, ya Muhammed Mustafa
 Hasretinem ya Muhammed hasretinem hasreta

Söyler sözünü Hakk'a dertli **Bilâl**'im
 Ağlar bu gözlerim gitmez melâlim
 Cümle âlem bilmedi benim başımdaki bu halim
 Hasretinem ya Muhammed hasretinem hasreta

* 119 90a. Şiirde mahlas bulunmamaktadır. Yapılan araştırmalar neticesinde şiirin şairine ilişkin herhangi bir bilgiye erişilememiştir.

⁸⁹⁹ Mısranın vezni kusurludur.

- 4 Zebānī vechini yā Rab bize gösterme maḥşerde
Müeyesser eyle yā Allah cemālīn ḥūr u ḡilmānı
- 5 Çü bilmezsiñ kıyāmetde nola aḥvālīn ey °āşī
Soñun fikr eyle dünyāda gözün den cārī it kanı

120*

Mu°cize-i Nebī

Mefā°lün/ Mefā°lün/ Mefā°lün/ Mefā°lün

- 1 Cihānīn güneşi Aḥmed Resūl-ı Kibriyādır bu
Cefākārīn şafāsından o ṭābāne ziyādır bu
- 2 Şeḥāb⁹⁰⁰ -ı mu°cizātından yaḡupdır °āleme nūrı
Huşūsā sırr-ı Sübhānı nebīler serverīdir bu
- 3 Lisān-ı ḥāl ile ancaḡ deve söyledi ol şāha⁹⁰¹
Gelüp karşına ṭurdu didi Ḥaḡḡa Resūldır bu
- 4 Ġazā günleri kevşerler aḡıtdı āb barmaḡdan⁹⁰²
Şuvarḡ cümle aşḡābı didiler ḥavz-ı kevşerdir bu
- 5 Ḳurumuş ḡurmalar virdi anıñ yolında meyveler

* 120 90b. Şiirde mahlas bulunmamaktadır. Yapılan araştırmalar neticesinde şiirin şairine ilişkin herhangi bir bilgi edinilememiştir.

⁹⁰⁰ Kelimenin yazımı yanlışdır.

⁹⁰¹ Bu mısradaki işaret edilen mucize şöyledir: Sahabelerden birisinin devesi çıldırmıştı. Bulunduğu bahçeyi alt üst edip tahrip etmişti. Bahçeye girenlere saldırıp kuduz köpek gibi herkesi ısıırıyordu. Peygamberimiz (s.a.v.) bu durumu haber alınca bahçeye gitti. Deve Peygamberimizi (s.a.v.) görünce sakinleşti. Başını önüne eğip hürmetle yanına yaklaşarak düz çöküp oturdu. Peygamberimiz (s.a.v.) yanında bulunan sahabelere; “Allah (C.C.)’ın her yarattığı varlık benim Rasulallah olduğumu bilir” dedi (İbn-i Hanbel) (Çalapkulu, 2010: 175).

⁹⁰² Bu mısradaki işaret edilen Hz. Peygamberin (s.a.v.) parmaklarından su akması hadisesi Buharî’de şöyle geçmektedir: Bize Mâlik, İshâk ibn Abdillâh ibn Ebî Talha’dan; o da Enes ibn Mâlik’ten haber verdi ki, o şöyle demiştir: Ben Rasûlullah’ı şöyle gördüm: İkinci namazı yaklaşmıştı. İnsanlar abdest alacak su aradılar, fakat bulamadılar. Rasûlullah’a (bir kab içinde) abdest alacak su getirildi. Rasûlullah, elini su kabının içine koydu. Ve insanlara ondan abdest almalarını emretti. Enes der ki: İşte o zaman ben Peygamber’in parmakları altından, hiç kimse hâriç kalmamak üzere hepsi abdest alıncaya kadar su kaynadığını gördüm (Buharî, “Vahy”, 34).

Anı görünce didiler Muḥammed Muṣṭafâdır bu

- 6 Anıñ yolunda cān virmek ḥuṣṣā ümmet-i ʿālī
Ve in taṭrud femēn yerḥam sivā ḡayruk⁹⁰³ diyendir bu

121*

Niyāzī

Mefāʿilün/ Mefāʿilün/ Feʿülün

- 1 Yine dil nātuñı söyler Muḥammed
Dil [ü] cān mülküni ṭoylar Muḥammed
- 2 Ne ḡādīrim⁹⁰⁴ seni medḥ etmege ben
Kemāhī medḥi Ḥaḡ eyler⁹⁰⁵ Muḥammed
- 3 Sen ol sulṭān-ı kevneynsin ki maḥlūk
Seniñ medḥüñde ʿācizler Muḥammed
- 4 Giyüp ḥilʿat-i “levlāk”⁹⁰⁶ boyuna⁹⁰⁷
Düşüpdür⁹⁰⁸ sāye serviler Muḥammed
- 5 Alur ṣems [u] ḡamer nūrı yüzüñden
Şaḡuñ “ve’l-leyl”⁹⁰⁹-i yeldālar Muḥammed
- 6 Ḳaṣuñdur “ḡāb-ı ḡavseyn-i ev-ednā”⁹¹⁰

⁹⁰³ Ve in taṭrud femēn yerḥam sivā ḡayruk: Senden başka kim var ki ona merhamet etsin (<http://www.kerimusta.com> 01.11.2018).

* 121 M 91a, NMD 42-43.

⁹⁰⁴ 2a ḡādīrim: ḡādīrven NMD.

⁹⁰⁵ 2b Kemāhī medḥi Ḥaḡ eyler: Semāhī medḥi ḡaḡḡa söyler M.

⁹⁰⁶ Bu mısradā, bir kısım âlimler tarafından hadis olduḡu şüpheli olarak görölse de çoḡunluk âlim tarafından kudsi hadis olarak kabul edilen, “Sen olmasaydın ben felekleri (kâinatı) yaratmazdım.” anlamındaki sözdür. Peygamberi (sav) övmek amaçlı yazılan pek çok beyitte bu hadis sıklıkla kullanılmıştır (Yılmaz, 1992: 113).

⁹⁰⁷ 4a Giyüp ḥilʿat-i levlāk boyuna: Boyuna ḥilʿat-i levlāk giydin M.

⁹⁰⁸ 4b Düşüpdür: Düşüp de M.

⁹⁰⁹ Beyitte Leyl suresinin ilk ayetine yer verilmiştir: “Ve’l-leyli izā yağṣā.” Kasem ederim örttüḡü vakit geceye (Kur’an-ı Kerim 91/1).

Derûnden açılır güller Muḥammed

7 Boyun egmiş ṭurur⁹¹¹ çeşmüñe ḥayrân
Çemen şahnında sünbüller Muḥammed

8 Lebûñ lâl [u] zebānuñ⁹¹² ma^cdenidir
Lisānuñ vaḥy-i Ḥaḳ söyler Muḥammed

9 Şu vaḳtın⁹¹³ kim çıkup gezdüñ⁹¹⁴ semāyı
Bulup ḥazretde ref^catler Muḥammed

10 Ḳamu ervāḥ peygamber hem melâ³ik
Seni iclâle geldiler Muḥammed

11 Seni şâh-ı ^câlem⁹¹⁵ kılup evvelinde⁹¹⁶
Ḳamusı ümmet oldılar Muḥammed

12 Niçün olmayalar ümmetüñ⁹¹⁷ Ḥaḳḳuñ
Rızāsın sende buldılar Muḥammed

13 Ne noḳşân ire cāhuña kılursañ
Niyāzi⁹¹⁸ye şefā^catler Muḥammed

⁹¹⁰ Beyitte işaret edilen Necm suresi 9. ayetinin tamamı şöyledir: “Fekâne ḳābe ḳāvseyni ev ednâ” Ve böylece iki yay kadar veya ednâ (daha da yakın) oldu (Kur’an-ı Kerim 53/9).

⁹¹¹ 7a ṭurur: dir M.

⁹¹² 8a zebānuñ: dehānuñ NMD.

⁹¹³ 9a vaḳtın: vaḳt M.

⁹¹⁴ 9a gezdüñ: gezer M.

⁹¹⁵ 11a ^câlem: ^cilim NMD.

⁹¹⁶ 11a evvelinde: ol anda NMD.

⁹¹⁷ 12a ümmetüñ: ümmet ki NMD.

⁹¹⁸ Bk. şiir 38.

122*

Niyâzî

Fâ'îlâtün/ Fâ'îlâtün/ Fâ'îlâtün/ Fâ'îlün

- 1 Zülmet-i hecründe bîdâr olmuşam yâ Rab meded
İntizâr-ı subh-ı dîdâr olmuşam yâ Rab meded
- 2 Gülşen-i vaşluñ nesîmin⁹¹⁹ ırgürüp bād-ı şabā
°Andelîb-i bağ-ı gülzâr olmuşam yâ Rab meded
- 3 Kalmışam zindāna ḥabs⁹²⁰ icre bugün tenhā ğarîb
Bu kafesde rûz [u] şeb zâr olmuşam yâ Rab meded
- 4 Şol şarâbı kim anı şunduñ baña rûz-ı elest⁹²¹
Ol zamāndan mest-i şeydâ⁹²² olmuşam yâ Rab meded
- 5 Her nire varsam yaķar bu cānumı °aşķ âteşi
Yana yana külli pür-nâr olmuşam yâ Rab meded
- 6 Vaḥdet ilinde senüñle⁹²³ yâr idüm noldı baña
Keşret icre ben de aġyâr⁹²⁴ olmuşam yâ Rab meded
- 7 Bu Niyâzî⁹²⁵ düşdi varlık cāhına⁹²⁶ Yūsuf⁹²⁷ gibi

* 122 M 91b, NMD 44.

⁹¹⁹ 2a nesîmin: senüñ M.

⁹²⁰ 3a zindāna ḥabs: zindan-ı cism NMD.

⁹²¹ **Kâlû Belâ (Bezm-i Elest):** Allah'la varatılısları sırasında insanlar arasında vanıldığı kabul edilen sözleşme için kullanılan bir tabir. Farsca'da "sohbet meclisi" anlamına gelen bezm kelimesiyle Aranca'da "ben deñil mivim" mânasında çekimli bir fiil olan elestüden oluşan bezm-i elest terkibi. "Ben sizin rabbiniz deñil mivim" hitabının vanıldığı ve ruhların da "evet" diye cevap verdikleri meclis anlamını ifade eder. Bu tabirdeki "elest" kelimesi A'râf sûresinin 172. âyetinden alınmıştır. Bu âvette, gecmiste Allah'ın Âdemoğullarından vanı onların sırtlarından (veva sulnlerinden) zürriyetlerini çıkardığı, kendilerini nefislerine sahit tuttuğu ve onlara. "Ben sizin rabbiniz deñil mivim" diye hitan ettiği, onların da "evet" dedikleri belirtilmiştir. Allah'la insanlar arasında vuku bulan bu sözleşmeye "mîsâk". "kâlû belâ". "ahid", "belâ ahdi", "rûz-i elest", "bezm-i ezel" ve "bezm-i elest" gibi çeşitli adlar verilmiştir (Yavuz, 1992: 106).

⁹²² 4b mest-i şeydâ: mest-i hüşyâr NMD.

⁹²³ 6a senüñle: sana ki

⁹²⁴ 6b ben de aġyâr: bend-i aġyâr NMD.

⁹²⁵ Bk. şiir 38.

Al elüm kırtar ki nâçâr olmışam yâ Rab meded

123*

Mes'ûd

Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün

I

Tâ ezelden şıdk ile Sübhâna bağılu başımız
Bizi yokdan var iden Raḥmâna bağılu başımız
Gelmişiz “kâlû belâ”⁹²⁸ dan seyr ile seyrân ile
Devr iden bu âlem-i devrâne bağılu başımız

II

Neslimiz Âdem nebîniñ neslidir zürriyeti
Milletimiz Hâzret-i Aḥmed Muḥammed milleti
İ'tikâdımız Ebû Manşûr⁹²⁹ Ḥaḳḳıñ ni' meti

⁹²⁶ 7a cāhına: cānıma M.

⁹²⁷ **Yûsuf Alevhisselâm:** Hz. Ya'kûb'un oğlu. İsrâiloğulları'na gönderilen bir peygamber. Yûsuf kelimesinin aslı İbrânice Yosef'tir. Bu ismin. uzun süre çocuğu olmavan Rahel'in (Tekvîn. 29/31: 30/1) Yûsuf'un doğumu ile anne olamamanın utancından kurtulduğuna isaret etmek üzere “ortadan kaldırmak” anlamındaki asaf kökünden geldiği veya Rahel'in. doğan çocuğuna daha sonra bir çocuğunun daha olması için “arttırmak. ilâve etmek” anlamındaki vasaf kökünden. “Tanrı arttıracak. bir tane daha verecek” anlamında Yosef adını verdiği. Yûsuf'tan sonra da ikinci çocuğu Bünvâmin'in doğduğu belirtilmektedir. Kur'ân-ı Kerîm'de diğer peygamberlere ait kıssalar farklı sûrelerde ver aldığı halde Yûsuf kıssası “ahsenü'l-kasas” nitelemesiyle tek bir sûrede nakledilmektedir (Harman, 2013: 1). Köksal'ın ifadesine göre Yûsuf, sûretçe Âdem Aleyhisselâmı andırıyordu. Ak tenli, güzel yüzlü, kıvrıkcık saçlı, büyük gözlü... idi. Ona güzelliğın yarısı verilmişti (Köksal, 2016: 272).

* 123 92a.

⁹²⁸ **Kâlû Belâ (Bezm-i Elest):** Allah'la varatılısları sırasında insanlar arasında vavıldığı kabul edilen sözleşme için kullanılan bir tabir. Farsca'da “sohbet meclisi” anlamına gelen bezm kelimesiyle Arapca'da “ben değil mivim” mânasında çekimli bir fiil olan elestüden oluşan bezm-i elest terkihi. “Ben sizin rabbiniz değil mivim” hitabının vavıldığı ve ruhların da “evet” diye cevap verdikleri meclis anlamını ifade eder. Bu tabirdeki “elest” kelimesi A'râf sûresinin 172. âyetinden alınmıştır. Bu âvette. gecmiste Allah'ın Âdemoğullarından vanı onların sırtlarından (veya sulınerinden) zürriyetlerini çıkardığı. kendilerini nefislerine sahit tuttuğu ve onlara. “Ben sizin rabbiniz değil mivim” diye hitan ettiğı. onların da “evet” dedikleri belirtilmiştir. Allah'la insanlar arasında vuku bulan bu sözleşme “mîsâk”. “kâlû belâ”. “ahid”, “belâ ahdi”, “rûz-i elest”, “bezm-i ezel” ve “bezm-i elest” gibi çeşitli adlar verilmiştir (Yavuz, 1992: 106).

⁹²⁹ **Ebû Mansûr Mâtürîdî:** Mâtürîdiyye mezhebinin kurucusu, müfessir ve fakih. Nisbet edildiğı Mâtürîd (Mâtürîr), bugün Özbekistan Cumhuriyeti'nin sınırları içinde bulunan Semerkant'ın dış mahallesidir. Hayatı hakkında kaynaklarda çok az bilgiye rastlanan Mâtürîdî, Abbâsîler'in merkezî otoritelerinin oldukça zavıfladığı bir dönemde sivasî bakımdan hilâfete bağılı müstakil bevliklerden Sâ mânânoğulları'nın Mâverâünnehir'e hâkim oldukları devirde vasa mıştır. Doğum tarihi kesin olarak bilinmemekle birlikte hocası Rev Kadısı Muhammed b. Mukâtil er-Râzî'nin 248 (862) vılında vefat ettiğıne dair bilğiden hareketle III. (IX.) yüzyılın ilk yarısının ortalarında dünyaya geldiğı ve ömrünün bir asra yakın olduğı

Mezheb icre Hâzret-i Nu‘māna⁹³⁰ bağılu başımız

III

İntisābımız ezelden āsitān-ı Rāfete
Hāk-i dergāh-ı der-i ‘izzet medār-ı rif‘ate
Cānımız olsun fedā ol ‘izz ü cāh-ı devlete
‘Āleme sultān olan bürhāne bağılu başımız

IV

Yār aña evvel Ebū Bekr oldı Şiddīka ‘Atīk
Fāzıl[ı] efzāl kamuya ‘ālem-bāz baħr-ı ‘amīk
Yār-ı şānī olmağa ancak ‘Ömer Hākka hākīk
Şālišā ‘Oşmān Benī ‘Affāna bağılu başımız

V

Çārımı çār-ı çihār çār-yār-ı bā-vefā
‘Affan-ı şıdk-ı şebātīn pādīşāh-ı bā-şafā
Haydar-ı Kerrār⁹³¹ ‘ālem-i şīr-i yezdān-ı Hūdā
Hāşıl-ı ol hāzret-i aşlāna bağılu başımız

tahmin edilmektedir. Mâtürîdî Hanefî mezhebinin dördüncü, hatta üçüncü kuşak âlimlerindendir (Özen, 2003: 146-147).

⁹³⁰ **Hazret-i Nu‘mān** (Ebū Hanīfe Nu‘mān b. Sâbit b. Zûtâ b. Mâh (ö. 150/767)): Hanefî mezhebinin imamı. büyük müctehid. İslâm’da hukukî düşüncenin ve ictihad anlayışının gelişmesinde önemli payı olup daha çok Ebū Hanīfe veya İmām-ı Âzam diye şöhret bulmuştur. Ebū Hanīfe onun künvesi olarak zikredilirse de Hanīfe adında bir kızının, hatta oğlu Hammād’dan başka çocuğunun bulunmadığı bilinmektedir. Bu şekilde anılması. Iraklılar arasında hanīfe denilen bir tür divit veya vazı hokkasını devamlı yanında taşıması veya hanīf kelimesinin sözlük anlamından hareketle haktan ve istikametten ayrılmayan bir kimse olmasıyla izah edilmistir. 80 (699) yılında Kûfe’de doğdu. Aslen Arap olmaman Ebū Hanīfe’nin dedelerinin Fars menseli olduğu rivayet edilir. Devrinin seckin âlimlerinin pek çoğu ile görüşme ve onlardan ilmî yönden faydalanma imkânı bulan Ebū Hanīfe’nin asıl hocası. döneminde Kûfe re’v ekolünün üstadı kabul edilen Hammād b. Ebū Süleyman’dır. Ebū Hanīfe. 102 (720) yılından itibaren hocasının vefatına kadar on sekiz yıl süreyle onun ders halkasına devam etmiş. en seckin öğrencileri arasında ver almış. hocasının bulunmadığı zamanlarda ona vekâleten ders verecek seviye yükselmistir. Hammād’ın 120 (738) yılında ölümü üzerine. kırk vaslarında iken arkadaşları ve öğrencilerin ısrarları üzerine hocasının yerine geçerek ders okutmaya başlamış, bu hocalığı bazı aralıklarla ölümüne kadar sürmüştür (Uzunpostalcı, 1994: 131-132).

⁹³¹ **Havdar-ı Kerrār**: Hz. ‘Alī’nin lakabıdır. **‘Alī (ö. 40/661)**: Hz. Peygamber’in damadı. Hulefâ-ı Râsîdîn’in dördüncüsü. Hicretten vaklasık virmiş iki yıl önce (m. 600) Mekke’de doğduğu rivayet edilmektedir. Babası Hz. Peygamber’in amcası Ebū Tâlib. annesi de Fâtıma bint Esed b. Hâsim’dir. Ebū Tâlib’in en küçük oğludur. Mekke’de bas gösteren kıtlık üzerine Hz. Peygamber amcası Ebū Tâlib’in vükünü hafifletmek için onu himavesine almış. Hz. Ali bes vasından itibaren hicrete kadar onun yanında büyümüştür. Hz. Muhammed’in peygamberliğine ilk iman edenlerdendir (Fıglalı, 1989: 371).

VI

Ḥazret-i ʿAbbās⁹³² Ḥamza⁹³³ ʿamm-ı pāk-i ḥaḳ-resūl
 Seyyidā ṣubbān ehlu'l-cenneh kim ol pāk-i uṣūl
 Ümm-i ʿālem ʿĀʾiṣe⁹³⁴ yā Fāṭıma⁹³⁵ Zühre sübül
 Yā Ḥadīce⁹³⁶ seyyidü'n-nisvāna baḡlu başımız

VII⁹³⁷

Cümle ʿālem māsivāyı yoḳ iken mevcūd iden
 Var idüp ketm-i ʿademden nāʾil-i maḳṣūd iden
 Tālīʿ-i baḡtım ezelden luṭufla Mesʿūd⁹³⁸ iden
 Ḥāṣılı ol Ḥazret-i Subḥāna baḡlu başımız

⁹³² ʿAbbās (ö. 32/653): Hz. Pevḡamber'in amcası. Hz. Pevḡamber'in doğumundan iki veva üç yıl önce dünyaya geldi. Mekke'de onunla birlikte büyüdü. İlk gençlik yıllarından itibaren ticaretle meşgul oldu. Maddî durumunun iyi olması sebebiyle. Câhilîve döneminde Kâbe'vi zivarete gelen hacılara su dağıtma ve onlara zivafet verme görevlerini kadesi Ebû Tâlib'den devraldı. Hz. Peygamber İslâmiyet'i yaymaya başladığı günlerde hemen müslüman oldu (DİA. 1988: 16).

⁹³³ Ḥamza (ö. 3/625): Hz. Pevḡamber'in amcası. Uhud şehidlerinden. 569 veva 570 yılında Mekke'de doğdu. Annesi. Hz. Âmine'nin amcasının kızı olan Hâle bint Vühevb'dir. Ebû Leheb'in cârivesi Süvebe'den süt emdikleri için Hz. Pevḡamber ile sütkaresi. avnı zamanda çocukluk ve gençlik yıllarında arkadaş ve dost oldukları bilinen Ḥamza'nın bi'setin 2 (612) veva 6. yılında (616) müslüman olduğu nakledilmektedir. Cesareti ve kahramanlığı ile ünlüdür (Ağül. 1997: 500-501).

⁹³⁴ ʿĀʾiṣe(ö. 58/678): Hz. Ebû Bekir'in kızı ve Hz. Pevḡamber'in hanımı. Babası Ebû Bekir b. Ebû Kuhâfe. es-Sıddîk lakabıyla tanındığı için kendisine Âise es-Sıddîka (es-Sâdıka) binti's-Sıddîk denilmiştir. Annesi, Kinâne kabilesinden Ümmü Rûmân bint Âmir b. Uvevmir'dir (Favda. 1989: 201).

⁹³⁵ Fâṭıma (ö. 11/632): Hz. Pevḡamber'in. sovuunu devam ettiren kızı. Bi'setten vaklasık bir yıl önce (m. 609). İbn Sa'd ile bir kısım tarihçilere göre ise Kurevs'in Kâbe'vi veniden insası sırasında (m. 605) Mekke'de doğdu. Öz kardeşleri Zevneh ile Rukıvve'den küçük. Ümmü Külsûm'dan büyük olduğu sövlenmektevse de Hz. Pevḡamber'in en küçük kızı olduğu görüşü daha doğru kabul edilmektedir. Zehebi'nin belirttiğine göre künevesi "habasının annesi. anam" mânasına gelen "Ümmü ebîhâ" idi. Bu künevi almasının sebebi. Fâtıma'vı anne sevgisiyle seven Resûlullah'm kendisine bu şekilde hitan etmesi olmalıdır. Lakabı "bevaz. parlak ve avdınlık yüzlü kadın" anlamında Zehrâ olmakla beraber "ıffetli ve namuslu kadın" anlamındaki Betûl lakabıyla anıldığı da görülmektedir (Kandemir. 1995: 219).

⁹³⁶ Ḥadīce (ö. 620): Hz. Pevḡamber'in ilk hanımı. Milâdî 556 yılında Mekke'de doğduğu anlaşılmaktadır. Sovu dedelerinden Kusav'da Resûl-i Ekrem'in sovu ile birleşir. Hatice'nin üstün ıffeti sebebiyle İslâmiyet'ten önce "Tâhire" lakabıyla anıldığı bilinmektedir. "Kübrâ" sıfatı ise Resûl-i Ekrem'in en büyük hanımı olması sebebiyle daha sonraki dönemlerden itibaren kullanılmıştır (Kandemir, 1997: 465).

⁹³⁷ M'de 93b de bulunan bu dörtlük şiir bütünlüğü sağlanması açısından buraya alınmıştır.

⁹³⁸ Bk. şiir 23.

İslāma himmeti dā'im
Şiyām māhı şafā geldin

VI

Faḫīre eyle in'āmı
Hüdādan iste ikrāmı
Bezetdiñ şehr-i İslāmı
Şiyām māhı şafā geldin

VII

Ḥalīlī⁹⁴⁰ söyleriz kārın
Düşünüp duzañn nārın
Şefā'atci bize yarın
Şiyām māhı şafā geldin

125*

Medḥ-i Terāviḥ
8'li Hece Ölçüsü

I

Münevver oldı hep 'ālem
Bugün irdi şiyām māhı
Ḳamu mü'mīn olup ḥürrem
Bugün irdi şiyām māhı

II

Tutup şavmı şelāhatle
Olup meşgūl 'ibādetle
Şükr-i luṭf-ı sa'ādetle

⁹⁴⁰ Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü adlı eserde Ḥalīlī mahlaslı dört şair bulunmaktadır (İpekten vd., 1988: 175-176). Şiir Maraşlı bir şair olan ve Ḥalīlī mahlasını da kullanan Ḥalīl Marāşī'nin divançesinde bulunmamaktadır (Alıcı, 2010). Şiirin Ḥalīlī mahlaslı şairi tarafımızca tespit edilememiştir.

* 125 93a – 94b. Şiirin ilk iki dörtlüğü 93a da sonraki dörtlükleri ise 94b de bulunmaktadır. Bütünlük arz edebilmesi için buraya alınmıştır.

Bugün irdi şiyām māhı

III

Terāvīḥ kılalum her şeb
Bize raḥmet kıla yā Rab
Açıldı bāb-ı cennet heb
Bugün irdi şiyām māhı

IV

Ḥaqqıñ raḥmetleri tıldı
Günāhkār mağfıret buldı
°İbādet günleri geldi
Bugün irdi şiyām māhı

V

Ki bilür Allah[a] °aşık
Kıla cennete sen⁹⁴¹ lāyık
Seni maḥrūm kımaz Ḥālık
Bugün irdi şiyām māhı

VI

Şenā it dā'im Allah[a]
Taḳarrub eyle ol şāha
Yüziñ tıt ulu dergāha
Bugün irdi şiyām māhı

VII

Gice ḳadr-i sa°ıd oldı
Günüz eyyām-ı °ıyd oldı
Yine iblīs ba°ıd oldı
Bugün irdi şiyām māhı

⁹⁴¹ Eski harfli metinde “seni” olarak yazılan kelime vezin gereği “sen” olarak alınmıştır.

126*

İlahî Terâvîh

Fâ°ilâtün/ Fâ°ilâtün/ Fâ°ilâtün/ Fâ°ilün

- 1 °Aşkıñ derdine dermân yâ Muḥammed Muştafâ
Cân [u] baş yoluña kırbân yâ Muḥammed Muştafâ
- 2 Hüb cemâliñ görmege cân titreyüp segerir cesed⁹⁴²
Nâzil oldu saña Kıur°ân yâ Muḥammed Muştafâ
- 3 Mağrib ile maşrıķıñ çâr köşesi hân serveri
Kıl şefâ°at nûr-ı bürhân yâ Muḥammed Muştafâ
- 4 Gelmeñ ile oldu °âlem ey güzeller güzeli
Hâdim ola hûr u ğilmân yâ Muḥammed Muştafâ
- 5 Biz cemâliñ görmedik bâri cennetde görek⁹⁴³
Nâzil oldu saña Furķân yâ Muḥammed Muştafâ
- 6 Hâķ Te°âlâ sevdi seni da°vet itdi göklere
°Aşkıñ ile sîne °üryân yâ Muḥammed Muştafâ
- 7 Sünnetiñle sa°yimiz yok ümmetiz deriz saña
Sen bizi çıkarma yalan yâ Muḥammed Muştafâ
- 8 Cennet-i a°lâda seniñ biz za°îf ümmetiñe
Kıl şefâ°at nûr-ı bürhân yâ Muḥammed Muştafâ

* 126 94a. Şiirin son iki beyiti 95a da bulunmaktadır. Bütünlük arz edebilmesi için buraya alınmıştır. Şiirde mahlas bulunmamaktadır. Yapılan araştırmalar neticesinde şiirin şairine ilişkin herhangi bir bilgiye erişilememiştir.

⁹⁴² Bu mısranın vezni bir hece fazladır.

⁹⁴³ Bu mısranın vezni kusurludur.

127*

Medḥ-i Terāvīḥ

Fā°ilātün/ Fā°ilātün/ Fā°ilātün/ Fā°ilün

I

El-meded ey faḥr-i °ālem hem şefi°u'l-müznibīn
 Nāzil oldı şāniña çün “raḥmete'l-lil°ālemīn”⁹⁴⁴
 İşideli vaşfını budur lisānımda hemīn
 Eş°şelātü vesselām yā şādıķu'l-va°du'l-emīn

II

Çağlayup her dem aķar bu çeşm-i giryānım benim
 Fıkr idüp nār-ı caḥīmi ḥavf ider cānım benim
 Umarım rüz-ı cezāda ola hem-rāhım benim
 Eş°şelātü vesselām yā şādıķu'l-va°du'l-emīn

III

Ṭalmışım baḥr-ı şekāvet icre kārım seyyi°āt
 Yā İlahī sen hidāyet eyle bir dem vir necāt
 Sen şefā°at kıl ġarībe ey Resūl-ı kā°ināt
 Eş°şelātü vesselām yā şādıķu'l-va°du'l-emīn

IV

Ey Raḥīm-i “lem-yezel”⁹⁴⁵ etme ḥesābı bendeñe
 Cān [u] dilden arzularım zāt-ı pākiñ görmege
 Yār-i Ḥaķ ide müyesser dozuña yüz sürmege
 Eş°şelātü vesselām yā şādıķu'l-va°du'l-emīn

V

Ümmetiñden eñ ḥaķīr-i bī°kesim ben yā Resūl

* 127 95a.

⁹⁴⁴ Mısradaki isaret edilen Enbivā suresi 105. avetin tamamı şöyledir: “Vemā erselnāke illā raḥmeteli'l-°ālem īn” (Ey Muhammed!) Seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik (Kur'an-ı Kerim, 21/107).

⁹⁴⁵ **Lem yezel:** “Yok olmadı.” anlamındadır (Yılmaz, 1992: 111).

Ḥazretiñe iderim dā'im şalâtı kıl kabûl
 °Ācizi⁹⁴⁶ meftûnıñı cennet-i °adne kıl vuşûl
 Eş'şelâtü vesselâm yâ şadıķu'l-va°du'l-emîn

128*

Terāviḥ

8'li Hece Ölçüsü⁹⁴⁷

I

Ḥüdā °aşkıñ şafāsından
 Bize bir hoş eşer geldi
 Ḥabīb-i Muşţafāsından
 Şefî° imiş ḥaber geldi

II

Ṭabīb imiş kamu derde
 Bize hem şol beķā yerde
 Bilürsin sen anı nerde
 Cihāna mu°teber geldi

III

Şalavat vir gel ol şāha
 Ḥalīl olmuşdur Allah[a]
 Kıyās it vechini māha
 Ḥużūrına ķamer geldi

IV

Verānıñ ķār-ı yāri hem
 Olupdur yaraya merḥem
 °Alī°Oşmāndan muķaddem

⁹⁴⁶ Bk. şiir 1.

* 128 96a. Şiirde mahlas bulunmamaktadır. Yapılan araştırmalar neticesinde şiirin şairine ilişkin herhangi bir bilgiye erişilememiştir.

⁹⁴⁷ Şiir Mefā°ilün/ Mefā°ilün kalıbına da uygundur.

Ebū Bekir °Ömer geldi

V

Tedārikin görüñ göçüñ

Ağardı şaķalıñ şaçıñ

°İlācı tevbedür şucuñ

Aña karşı siper geldi

129*

Terāviḥ

8'li Hece Ölçüsü

I

Eyā şehir-i mu°azẓam⁹⁴⁸

Saña ğayrı vedā° olsun

Bu gözler kanlı yaş ağlar

Saña ğayrı vedā° olsun

II

Ḳanı ol vā°z u nāṣihler

°İbādet üzre ṣālihler

Güzel zıkr-i terāviḥler

Saña ğayrı vedā° olsun

III

Ki geldiñ nūr-ı rahmetle

Şu °ālem nūr-ı °izzetle

Yanalum nār-ı firḳatle

Saña ğayrı vedā° olsun

* 129 96b.

⁹⁴⁸ Mısra bir hece eksiktir.

IV

Nice oldu zâkir ezkârın⁹⁴⁹

Şevâbı arttı iftârın

Çanı temcîd-i eşhârın

Saña ğayrı vedâ^c olsun

V

Sen idiñ rahmet-i Raḥmân

Seni Hâk eyledi iḥsân

Şafâ geldiñ güzel mihmân

Saña ğayrı vedâ^c olsun

VI

Dökelim kanlı yaş gözden

Yine ırgüre ol Yezdân

Teşekkî eyleme bizden

Saña ğayrı vedâ^c olsun

VII

Ḥalîl⁹⁵⁰ nâr-ı ḥasretle

Bezendi ḥûr-ı cennetle

Tamam bir yıl firḳat ile

Saña ğayrı vedâ^c olsun

130*

Terâvîḥ

11'li Hece ölçüsü⁹⁵¹

I

Hezâran şükr [ü] minnet ol Hüdâya

⁹⁴⁹ Bu mısra bir hece fazladır.

⁹⁵⁰ Bk. şiir 124.

* 130 97a. Şiirde mahlas bulunmamaktadır. Yapılan araştırmalar neticesinde şiirin şairine ilişkin herhangi bir bilgiye erişilememiştir.

⁹⁵¹ Şiir Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün/ Fe'ülün veznine de uygun düşmektedir.

Şıyām māhın görüp irdik şafāya
Şalavat virelüm biz Muştafāya
Disin mü'mīn olan Allahu Ekber

II

Bu ayda nāzil oldu bize Qur'ān
Bu ayda artık olur luṭf [u] iḥsān
Bu ayda bağlanur iblīs [ü] şeytān
Disin mü'mīn olan Allahu Ekber

III

Bu ayda kullara rahmet olupdur
Giceler mescid içi nūr tölupdur
Terāvīḥ kılmayan maḥrūm ḫalupdur
Disin mü'mīn olan Allahu Ekber

IV

‘Alī gider idi bunda ğazāya
Nübüvvet kânı hem ehl-i vefāya
Bu ayda Qur'ān indi Muştafāya
Te‘ālā şānehu Allahu Ekber

V

Merḫabā hoş geldiñ ey ümmet ayı
Müşerref eylediñ yoḥsulu bāyı
Ola ki suçumuz ‘afv ide Bārī
Disin mü'mīn olan Allahu Ekber

VI

İrişdik bu aya el-ḫamdulī'llah
Şafā ile diyelim “ḫul-huva'llah”⁹⁵²

⁹⁵² Mısra da işaret edilen İhlas suresinin 1. ayeti şöyledir: “Ḳul-huva'llahu eḫad” De ki: “O Allah, Bir'dir (Tek'tir).” (Kur'an-ı Kerim, 112/1).

Ola ki suçumuz ʿafv ide inşāallah⁹⁵³
 Disin müʾmīn olan Allahu [Ekber]

VII

Bu ayda şuşayanlar yana yana
 Yarın kevşerden içerler kana kana⁹⁵⁴
 Günāhkār Hāk katında yarlıgana
 Teʿālā şānehu Allahu Ekber

VIII

Gel imdi ağlaşalum yana yana
 Cigerler tağlayup şādıkāne⁹⁵⁵
 Şuçumuz Hāk katında yarlıgana
 Disin müʾmīn olan Allahu Ekber

IX

Gelün bu kullūğa bel bağlayalum
 Hāsret ile cigerler tağlayalum
 Mübārek gitdi deyü ağlayalum
 Disin müʾmīn olan Allahu Ekber

X

Bu ayıñ hürmetine yā İlahī
 Bağışla kullarıñ cürm ü günāhı
 Ki sensin pādīşahlar pādīşahı
 [.....]⁹⁵⁶ ez-cān [u] dil Allahu Ekber

XI

Bedenden kabz idecek cānımızı
 İlahī yoldaş eyle imānımızı⁹⁵⁷

⁹⁵³ Bu mısra da hece fazlalıkları vardır.

⁹⁵⁴ Bu mısra bir hece fazladır.

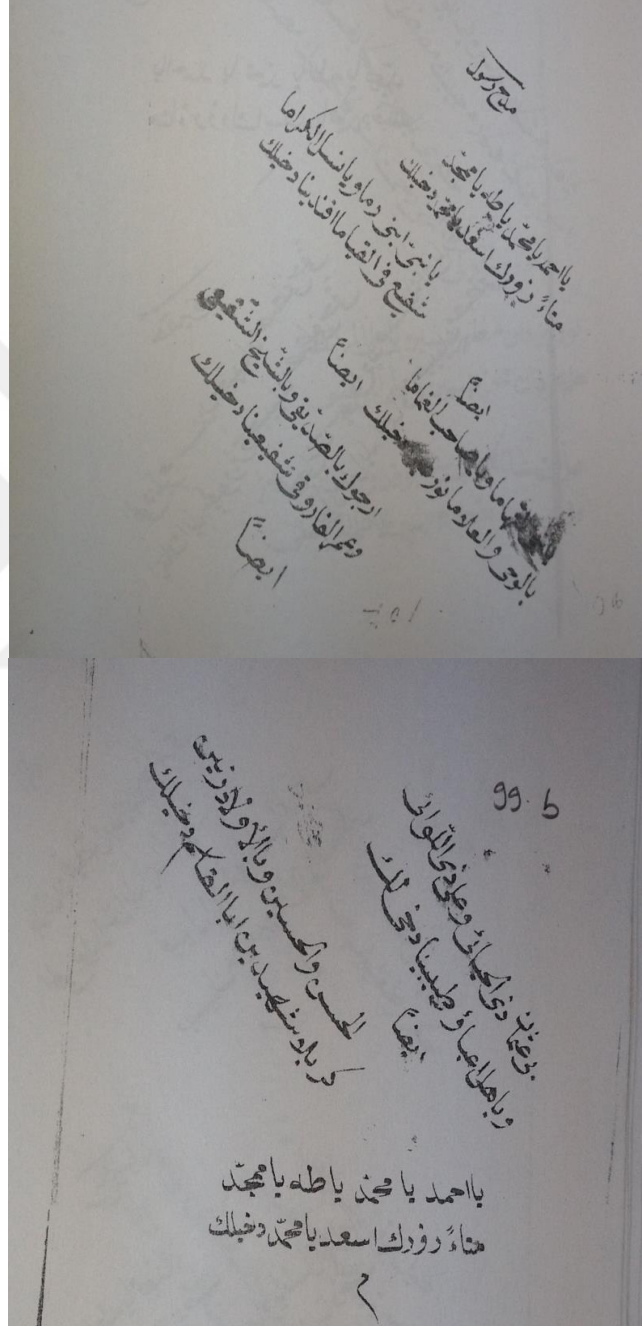
⁹⁵⁵ Bu mısra bir hece eksiktir.

⁹⁵⁶ Kelimenin bir kısmı zayı olmuştur. İmla bakımında “Disin” şeklinde değildir.

Qabul eyle kamu noqşanımız
Disin mü'min olan Allahu Ekber

131*

Medh-i Resul

⁹⁵⁷ Mısra bir hece fazladır.

* 131 99a.

132*

Ḥabībī

8'li Hece ölçüsü

I

İlahî dilerim senden
 Ḥabībīn Muşţafâ ḥaqqı
 Īmān ile göçür bizi
 Ḥabībīn Muşţafâ ḥaqqı

II

İlahî ente Sübhānî
 Dilerim senden ey Bārî
 Ki yoldaş eyle Īmānı
 Ḥabībīn Muşţafâ [ḥaqqı]

III

Bizi Īmān ile yār eyle⁹⁵⁸
 Ki gönlüme karar eyle
 Çü derdime devâ eyle
 Ḥabībīn Muşţafâ ḥaqqı

IV

Bizi ʔard⁹⁵⁹ etme rahmetden
 Ayırmağıl ʿibâdetden
 Uyarı gör bu ġafletden
 Ḥabībīn Muşţafâ ḥaqqı

V

Günāhkārım şekāvarım
 Ya ben kime yalvarım⁹⁶⁰

* 132 99b.

⁹⁵⁸ Bu mısra bir hece fazladır.⁹⁵⁹ Eski harfli metinde “yād” olarak yazılan kelime mana gözetilerek “ʔard” olarak alınmıştır.⁹⁶⁰ Bu mısra bir hece eksiktir.

Esîrge ben günâhkârım
Hâbîbîn Muştafâ hâkķı

VI

Hâķiri⁹⁶¹ yalvarır saña
Bağışla dir suçun saña
İlahî rahmet it aña
Hâbîbîn Muştafâ hâkķı

133*

Nuzulî

Fâ°ilâtün/ Fâ°ilâtün/ Fâ°ilâtün/ Fâ°ilün

- 1 Nûr-ı Yezdân mazharısın yâ °Alıyyü'l-murtaẓâ
°İlm [ü] °irfân mahzenisin yâ °Alıyyü'l-murtaẓâ
- 2 “Hel etâ”⁹⁶² şanıña⁹⁶³ indi yoķdur aşlâ şübhemiz
Ol sebebden noķtavîsin yâ °Alıyyü'l-murtaẓâ
- 3 Ol nebî hâkķında didi lahmuke lahmî⁹⁶⁴ seniñ
Anıñçün sen velîsin yâ °Alıyyü'l-murtaẓâ
- 4 Lâ fetâ illâ °Alî⁹⁶⁵ buyurdi⁹⁶⁶ şanıñda resûl

⁹⁶¹ Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü adlı eserde Hâķirî mahlaslı bir şaire ilişkin kayıt bulunmaktadır (İpekten vd., 1988: 172). Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü adlı sitede ise bu mahlası kullanan iki şair bulunmaktadır. Hâķirî mahlası kullanılan bu şiirin bu şairden birine mi yoksa aynı mahlası kullanan bir başka şaire mi ait olduğu tarafımızca tespit edilememiştir.

* 133 M 100a, NZD 3.

⁹⁶² **Hel etâ:** Bu mısradaki işaret edilen İnsan suresi 1. ayetinin tamamı şöyledir: “Hel etâ °alâl insāni ħînun mined dehri lem yekun şey'en mezkūrā.” Gerçekten insan üzerinden öyle uzun bir süre gelip geçti ki o anılmaya değer bir şey bile değildi (Kur'an-ı Kerim, 76/1). Hel, soru edatlarından olduğu halde bazen gerçekleştirme ve doğrulama anlamında kullanılır. Bu sözde, bu anlamdadır. Bu sözle insanın insan oluncaya kadar geçirdiği devreler hatırlatılmaktadır. İnsan üzerinden öyle uzun süreler geçti ki henüz kendisi anılan bir şey değildi. Topraktan süzüle süzüle, çeşitli merhalelerden geçerek, uzun zamanı geçerek nihayet nutfe haline geldi (Yılmaz, 1992: 68).

⁹⁶³ 2a şanıña: şanıñda M.

⁹⁶⁴ **Lahmuke Lahmî:** “Etin etimdir.” anlamındadır (Yılmaz 1992: 101).

⁹⁶⁵ **Lâ fetâ illâ °Alî (Lâ seyfe illâ Zü'lfikâr):** “Ali gibi kahraman kimse, onun kılıcı gibi kılıç yoktur.” anlamındadır (Yılmaz, 1992: 100).

Seyf-i kudret şāhibisiñ yā ʿAlīyyü'l-murtaẓā

5 Gizli rāzı gün gibi fāş itdi ol Aḥmed saña
Ḥaḳ yolınıñ rehberisin yā ʿAlīyyü'l-murtaẓā

6 Niçe medḥ idem seni yoḳdur nihāyet ʿilmiñe
Evliyā⁹⁶⁷ ser-çeşmesisin yā ʿAlīyyü'l-murtaẓā

7 Dir **Nuzūlī**⁹⁶⁸ Ḥaḳ Teʿālā saña aṣlānım didi
Tañrı arşlānı ʿAlīsin⁹⁶⁹ yā ʿAlīyyü'l-murtaẓā

⁹⁶⁶ 4a buyurdı: buyurdı çünki M.

⁹⁶⁷ 6b Evliyā: Evliyālar M.

⁹⁶⁸ Bk. şür 22.

⁹⁶⁹ 7b ʿAlīsin: sensin M.

4. SONUÇ

Mecmualar, yazıldığı dönemin şiir anlayışını ve edebi zevkini yansıtan ve özellikle divan neşri çalışmalarında önemli bir başucu kaynağı hüviyetini taşıyan, daha evvel herhangi bir yerde rastlanılmamış eseri barındırabilen, belirli bir zamanda ünü yayılmış fakat sonraları unutulmaya yüz tutmuş şairlerin şiirlerini ihtiva edebilen çok kıymetli edebi ürünlerdir. Çalışmamıza konu olan mecmua, Yaşar ALPARSLAN beyefendinin şahsi kitaplığında bulunan ve içerdiği şiirlerden hareketle 19. yüzyıla ait olduğunu düşündüğümüz bir eserdir.

Bu çalışmamızda toplamda 100 varak olarak tertip edilmiş ve Yaşar ALPARSLAN beyefendinin şahsi kitaplığında bulunan mecmuanın tamamı incelenmiş ve transkribe edilmiştir. Mecmuanın kapak kısmında bazı işaret ve harfler bulunsa da bunlar anlamlı bir bütünü ifadeden uzaktır. Bu manada gerek mecmuanın kapağında gerekse de herhangi bir sayfasında müstensihe ilişkin herhangi bir kayıt bulunmamaktadır. İlk sayfada bulunan nesir dışında mecmuanın diğer sayfalarında herhangi bir nesir ifade yer almamıştır.

Müellifi belirsiz bu kıymetli eser, öncelikle “Kurban Duası” ile başlamıştır. Dua akabinde toplamı 133 olan şiirler birbiri ardınca kaydedilmiş ve toplamda 100 varak oluşturulmuştur. Eserde hem divan şairlerinin hem de halk edebiyatına mensup şairlerin şiiri bulunmaktadır. Bu şiirlerin ya da şiirlerin sahibi şairlerin esere kaydediliş biçiminde herhangi bir kural takip edilmemiş ve tamamen kişisel zevke göre bir sıralama yapılmıştır. Söz gelimi, bir divan şairi sonrasında bir tekke şairi gelebilmektedir ya da birden fazla şiir sahibi bir şairin şiirleri ardaşık olarak kaydedilmemiştir. Toplamda 48 farklı şairin 102 şiiri bulunan mecmuada 31 şiirde mahlas kullanılmamıştır. Bu 31 şiirden 2 tanesinin şairi, yapılan araştırmalar neticesinde tespit edilmiştir. Şiirlerden bir şiir dışında tamamı Türkçe’dir. Arapça olan tek şiir ise mecmuanın çeviri yazısının verildiği bölümde orijinal haliyle kaydedilmiştir.

Mecmuaya en çok şiiri alınan şairler Yunus Emre / Âşık Yunus, Kemal Ümmî, Mes’ûd Mar’âşî’dir. Bunlardan Yunus Emre / Âşık Yunus’a ait şiirlerden bir kısmı yayımlanmış divanlarda bulunmamaktadır ve mecmuaya alınış bakımında müstensih bu şiirlerde ana metinden epey uzaklaşmıştır. Kemal Ümmî’ye ait şiirlerde ise kaynaktaki şiirlere bağlı kalınmış fakat bazı beyitler metne alınmamıştır. Maraşlı bir şair olan Mes’ûd Mar’âşî’ye ait olan şiirlerin bir kısmının henüz yayımlanmamış olması mecmuanın kıymetini artırmaktadır.

Mecmuadaki nazım türlerine bakıldığında münacaat, na’t, ilahi gibi dinitasavvufi ağırlıklı konuların çokluğu dikkati çekmektedir. Bu ise müstensihinin şahsi dünyası hakkında fikir vermesi açısından önemlidir. Nazım şekilleri ise hem divan edebiyatından hem de dini tasavvufi halk edebiyatından olmak üzere, genel olarak, gazel, kaside, murabba, muhammes, müseddes, ilahi gibi türlerdir. Bu türlerden özellikle bestelenmiş olanlarının bulunması da bu şiirlerin belirli ortamlardan dinlenilmesi akabinde mecmuaya kaydedildiği fikrini akla getirmektedir.

Mahlas kullanılan şiirlerin şairlerini tespit konusunda çoğu zaman yayımlanmış divanlara müracaat edilmiştir. Bunun bulunmaması durumunda, gerek yayımlanmamış divanlardan gerekse de konu hakkında yayımlanmış makale tarzı çalışmalardan istifade edilmiş ve bu kaynaklar kaynakçaya alınmıştır. Bazı bilindik şairlerin mahlasının kullanıldığı şiirlerin ise bahsedilen kaynaklarda kaydına rastlanılmamış ve bu husus dipnotlarda ifade edilmiştir. Örnek olarak dipnotlarda da ifade edilmiş olan Fuzûlî, Yunus Emre verilebilir.

Bu çalışma ile araştırmacıların işini kolaylaştıracak, alfabe farkı nedeniyle uzak kaldıkları, her zaman ulaşma imkânı bulunmayan, geniş bir yelpazede ağırlıklı olarak dini-tasavvufî şiirleri ihtiva eden bir mecmuayı daha genel kabul görmüş ilmi kaidelere uyarak ilim âlemine sunmuş bulunmaktayız.

KAYNAKÇA

- AKKAYA, H., 2003. Abdulahad Nûri ve Divanı İnceleme ve Tenkitli Metin, Kitabevi Yayınları, İstanbul, 372s.
- AKKUŞ, M. ve YILMAZ A., 2013. Dîvân-ı Hulûsî Dârendevî, Nasihat Yayınları, İstanbul, 530s.
- AKYÜZ, K., vd., 2000. Fuzûlî Divanı, Akçağ Yayınları, Ankara, 329s.
- ALBAYRAK, N., 2002. “Kul Nesîmî”, TDVİA[Elektronik Sürüm], 26, ss. 353.
- _____, 2010. “Şem‘î, Konyalı”, TDVİA[Elektronik Sürüm], 38, ss. 505.
- _____, 2000. “İbrâhim b. Edhem”, TDVİA[Elektronik Sürüm], 21, ss. 295-296.
- ALGAR, H., 1991. “Bahâeddin Nakşibend”, TDVİA [Elektronik Sürüm], 4, ss. 458-460.
- ALGÜL, H., 1997. “Hamza”, TDVİA[Elektronik Sürüm], 15, ss. 500-502.
- ALICI, G., 2015. “Klasik Türk Şiiri Kaynaklarından Mecmua ve Sa’deddîn el-Mar’âşî’nin Şiir Mecmuası”, Doktora Semineri, Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adıyaman.
- _____, 2016. “Klasik Türk Şiiri Kaynaklarından Mecmua ve Sa’deddîn El Mar’âşî’nin Şiir Mecmuası”, KSÜ Sosyal Bilimler Dergisi, 13(2), ss. 371-418.
- ALICI, L., 2004. “Tezkirelere Göre Kahraman Maraşlı Divan Şairleri”, KSÜ Sosyal Bilimler Dergisi, 1 (2), ss. 56-63.
- _____, 2010. Halîlî-i Mar’âşî Divançe ve Etvâr-ı Seb’a, Tenkitli Metin-Tıpkıbasım, Ukde, Kahramanmaraş, 232s.
- ALPARSLAN, Y., vd., 2009. Türk Edebiyatında Maraşlılar, Ukde, Kahramanmaraş, 214s.
- ALPAY, B., 1986. Şanlıurfa Şairleri, Dal Yayınları, Şanlıurfa, 261s.
- ALPER, H., 2008. “Rûhulemîn”, TDVİA[Elektronik Sürüm], 35, ss. 216.
- ARMUTLU, S., 2010. “Şem‘u Pervâne”, TDVİA[Elektronik Sürüm], 38, ss. 495-497.
- ARSLAN, M., 2015. “Adlî, Sultan II. Mahmûd”, www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com (30.11.2018).
- ATEŞ, S., 1996. “Habîb en-Neccâr”, TDVİA[Elektronik Sürüm], 14, ss. 373-374.
- AYAN, G., 2012. “Vâmık ve Azrâ”, TDVİA[Elektronik Sürüm], 42, ss. 504-505.
- AYAN, H., 1990. Nesîmî Divanı, Akçağ Yayınları, Ankara, 437s.
- AYPAY, A. İ., 1992. Nahîfî Süleyman Efendi (Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Divanı’nın Tenkitli Metni), Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- BAKİ, Z. S., 2014. “Nüzulî, Mustafa”, www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com (26.02.2016).
- BEKTAŞ, E., 2008. “Nâbî’nin “Bu” Redifli Gazeline Urfalı Şairler Tarafından Yapılan Tahmis ve Yazılan Nazireler”, Gazi Türkiyat Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi, Güz 2008 (3), ss. 51-66.
- BİLKAN, A. F., 1997. Nâbî Dîvânı Cilt I-II, Milli Eğitim Basım Evi, İstanbul, 1349s.
- BOZKURT, N., 2003. “Makâm-ı İbrâhim”, TDVİA [Elektronik Sürüm], 27, ss. 412-413.
- BUHÂRÎ, M. İ., 2013. Sahih-i Buhârî, Çev.: M. Sofuoğlu [Elektronik Sürüm], Ötüken Yayınları, C 1, 1416 s.
- ÇALAPKULU, İ., 2010. Hz. Muhammed (s.a.v.)’in Mucizeleri [Elektronik Sürüm], İmak Ofset, İstanbul, 233s.
- ÇELEBİ, A. H., 2002. Eşrefoğlu Dîvânı, Hece Yayınları, Ankara, 215s.
- ÇELEBİ, İ., 1998. “Hızır”, TDVİA [Elektronik Sürüm], 17, ss. 406-409.

- ÇİFTÇİ, Ö., 1996. "Fatîn Davud-Hâtîmetü'l- Eş'âr (Fatîn Tezkiresi)", Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- DERDİYOK, İ. Ç., 1994. Cemâlî Hayatı, Eserleri ve Dîvânı, Sources Of Oriental Languages and Literatures 23, Harvard University, 170s.
- DİA, 1988. "Abbas", TDVİA[Elektronik Sürüm], 1, ss. 16-17.
- Dîvân-ı Osman Nevres, TBMM Kütüphanesi, Yer No: 73-3845, 326s.
- Dîvân-ı Şem'î (byt), MÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi Fen-Edebiyat Koleksiyonu, Ziver Tezer Kitapları, İstanbul, 64s.
- DURMUŞ, İ., 2003. "Leylâ ve Mecnûn", TDVİA[Elektronik Sürüm], 27, ss. 159-160.
- ELÇİN, Ş., 1987. Âşık Ömer, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara, 123s.
- ERBAŞ, A., 2012. "Tübâ", TDVİA [Elektronik Sürüm], 41, ss. 316-317.
- ERDOĞAN, K., 1998. Niyâzî-i Mısırî Dîvânı, Akçağ Yayınları, Ankara, 432s.
- ERTÜRK, M., 1997. "Havz-ı Kevser", TDVİA[Elektronik Sürüm], 16, ss. 546-549.
- FAYDA, M., 1989. "Âişe", TDVİA [Elektronik Sürüm], 2, ss. 201-205.
- _____, 1994. "Ebû Bekir", TDVİA [Elektronik Sürüm], 10, ss. 101-108.
- _____, 2007. "Ömer", TDVİA [Elektronik Sürüm], 34, ss. 44-51.
- FIGLALI, E. R., 1989. "Ali", TDVİA [Elektronik Sürüm], 2, ss. 371-374.
- GÖLPINARLI, A., 1991. Yunus Emre Hayatı ve Bütün Şiirleri, Altın Kitaplar Yayın Evi, İstanbul, 566s.
- GÖNEL, H., 2014. "Ya'kûb, Şeyh Ya'kûb Efendi", www.turkedebiyatisimlersozlugu.com (10.11.2018).
- GÜNDOĞDU, M. K., 1997. Müştak Baba, Milli Eğitim Basım Evi, İstanbul, 370s.
- GÜRBÜZ, M., 2012. "Şiir Mecmuaları Üzerine Bir Tasnif Denemesi", Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII Mecmua: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı, Turkuaz Yayınları, ss. 99- 113.
- HAMİDULLAH, M., 1998. "Hayber", TDVİA [Elektronik Sürüm], 17, ss. 20-22.
- HARMAN, Ö. F., 2000. "İdrîs", TDVİA [Elektronik Sürüm], 21, ss. 478-480.
- _____, 2004. "Meryem", TDVİA [Elektronik Sürüm], 29, ss. 236-242.
- _____, 2013. "Yûsuf", TDVİA [Elektronik Sürüm], 44, ss. 1-5.
- İbnü'l-Emin Mahmud Kemal İnal, 2002. Son Asır Türk Şâirleri C.III, haz.: İ. Baştuğ., AKM Yayınları, Ankara.
- İNCİROĞLU, Y. ve ALICI, G., 2017. "Sünbülzâde Vehbî Divanı'nın Acem Kaynaklı Efsanevi Ve Mitolojik Şahısları", Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 10, ss. 102-108.
- İPEKTEN, H., vd. 1988. Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü, Kültür Bakanlığı Yayınları 942, Ankara, 580s.
- KALKIŞIM, M. M., 1994. Şeyh Gâlib Dîvânı, Akçağ Yayınları, Ankara, 461s.
- _____, 2010. "Şeyh Galib", TDVİA [Elektronik Sürüm], 39, ss. 54-57.
- KANDEMİR, M. Y., 1995. "Fâtıma", TDVİA [Elektronik Sürüm], 12, ss. 219-223.
- _____, 1997. "Hatice", TDVİA [Elektronik Sürüm], 16, ss. 465-466.
- KARAHAN A., 2006. "Nâbî", TDVİA [Elektronik Sürüm], 32, ss. 258-260.
- KARAVELİOĞLU, M. A., 2014. Şem'î Dîvânı – Prizrenli Şem'î, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, İstanbul, 362s.
- KILIÇ, A., 2012. "Mecmua Tasnifine Dair", Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII Mecmua: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı, Turkuaz Yayınları, ss. 75-96.
- KIRCA, C., 2003. "Mecmau'l-Bahreyn", TDVİA [Elektronik Sürüm], 28, ss. 256.
- KONCU, H ve ÇAKIR, M., 2012. "Şâirleri Yetiştiren Bir Kaynak Olarak Mecmua", Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII Mecmua: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı, Turkuaz Yayınları, ss.117-134.

- KÖKSAL, M. A., 2016. Peygamberler Tarihi I-II, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, 354s.
- KÖKSAL, M. F., 2012. “Şiir Mecmualarının Önemi ve Mecmuaların Sistematik Tasnifi Projesi (MESTAP)”, Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII Mecmua: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı, Turkuaz Yayınları, ss. 411-431.
- KÖPRÜLÜ, F., 1999. “Türk Edebiyatı Tarihi’nde Usul”, Edebiyat Araştırmaları, Ankara.
- KURNAZ, C., 1996. “Gül”, TDVİA [Elektronik Sürüm], 14, ss. 219-222.
- KUT, G., 1986. Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi Cilt 6, Dergah Yayınları, İstanbul, 584s.
- _____, 2003. “Lâmiî Çelebi”, TDVİA [Elektronik Sürüm], 27, ss. 96-97.
- LEVEND, A. S., 1998., Türk Edebiyatı Tarihi Cilt I, TTK Yayınları, 666s.
- MERMER, A. vd., 2013. Üniversiteler İçin Eski Türk Edebiyatına Giriş, Akçağ Yayınları, Ankara, 581s.
- MERMER, A. ve KOÇ KESKİN, N., 2011. Eski Türk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü, Akçağ Yayınları, Ankara, 136s.
- Nuzûlî Dîvânı (byt), TBMM Kütüphanesi, Yer no: 73-38... , 112 s.
- ONAY, A. T., 1993. Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar, haz.: C. Kurnaz, Türkiye Diyanet Vakfı, Ankara, 500s.
- ÖĞÜT, S., 1996. “Hacerülesved”, TDVİA [Elektronik Sürüm], 14, ss. 433-435.
- _____, 2011. “Telbiye”, TDVİA [Elektronik Sürüm], 40, ss. 396-397.
- ÖNGÖREN, R., 2000. “İbrâhim b. Edhem”, TDVİA [Elektronik Sürüm], 21, ss. 293-295.
- ÖZ, M., 1992. “Burak”, TDVİA [Elektronik Sürüm], 6, ss. 417.
- ÖZEL, A., 1989. “Altın Oluk”, TDVİA [Elektronik Sürüm], 2, ss. 537-538.
- ÖZEN, Ş., 2003. “Mâtürîdî”, TDVİA [Elektronik Sürüm], 28, ss. 146-151.
- ÖZTÜRK, E. C. ve ÇAKIR, E., 2013. “Seyyid Seyfî / Seyyid Nizamoğlu, Şeyh Seyyid Seyfullah Kasım b. Şeyh Seyyid Nizameddin Efendi”, www.turkdebiyatiisimleri-sozlugu.com (30.11.2018).
- ÖZTÜRK, M., 2013. “Zülkarneyn”, TDVİA [Elektronik Sürüm], 44, ss. 564-567.
- PAİC-VUKİC, T., 2012. “Mecmua İncelemelerinin Sınırları ve Olanakları: Bosna Mecmualarına Bir Yaklaşım”, Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII Mecmua: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı, Turkuaz Yayınları, ss. 55-71.
- PALA, İ., 2013. Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü, Kapı Yayınları, İstanbul, 637s.
- SARIKÇIOĞLU, E., 2003. “Mehdî”, TDVİA [Elektronik Sürüm], 28, ss. 369-371.
- SEFERCİOĞLU, M. N., 2001. Nev’î Divanı’nın Tahlili, Akçağ, Ankara, 505s.
- SÖYLEMEZ, İ., 2013. “Seyfullah Nizamoğlu Dîvânı (İnceleme-Tenkitli Metin)”, Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- ŞENER, H. İ., 2001. “Karûn”, TDVİA [Elektronik Sürüm], 24, ss. 520.
- TAŞAĞIL, A., 1998. “Hoten”, TDVİA [Elektronik Sürüm], 18, ss. 251-253.
- TATCI, M. ve YILDIZ, M., 2005. Divân-ı İlâhiyat Aziz Mahmûd Hüdâyî, [Elektronik Sürüm], Üsküdar Araştırmaları Merkezi, İstanbul, 584s.
- TATCI, M., 2008. Yûnus Emre Külliyyâtı IV / Âşık Yûnus, H Yayınları, İstanbul, 308s.
- _____, 2011. “Yûnus Emre Dîvân ve Risaletü’n-Nushiyye: Âşık Yûnus’tan Seçmeler”, H Yayınları, İstanbul, 570s.
- TEKİN, G., 2015. “Kalbî Çelebi”, www.turkdebiyatiisimleri-sozlugu.com (30.11.2018).
- TOKMAK, A. N., 2012. “Vâmık ve Azrâ”, TDVİA [Elektronik Sürüm], 42, ss. 503-504.
- TOPALOĞLU, B., 2010. “Tâhâ Sûresi”, TDVİA [Elektronik Sürüm], 39, ss. 379-380.
- _____, 2013. “Yâsîn Sûresi”, TDVİA [Elektronik Sürüm], 43, ss. 340-3410.

- TOPARLI, R., 1984. Şemseddin Sivâsî Divanı, Gurbet Yayınları, Sivas, 184s.
- TOPRAK, S., 2006. “Münker ve Nekir”, TDVİA [Elektronik Sürüm], 32, ss. 14-15.
- TÖKEL, D. A., 2000. Divân Şiirinde Mitolojik Unsurlar Şahıslar Mitolojisi, Akçağ Yayınları, Ankara, 484s.
- TÜLÜCÜ, S., 1997. “Hâtim et-Tâî”, TDVİA [Elektronik Sürüm], 16, ss. 472-473.
- ULUDAĞ, S., 1992. “Bâyezîd-i Bistâmî”, TDVİA [Elektronik Sürüm], 5, ss. 238-241.
- _____, 1997. “Halvetiyye”, TDVİA [Elektronik Sürüm], 15, ss. 393-395.
- _____, 2009. “Sidretü’l-Müntehâ”, TDVİA [Elektronik Sürüm], 37, ss. 151-152.
- UZUN, M., 2003. “Mecmua”, TDVİA [Elektronik Sürüm], 28, ss. 265-268.
- _____, 2006. “Nahîfî”, TDVİA [Elektronik Sürüm], 32, ss. 297-299.
- _____, 2012. “Tûbâ”, TDVİA [Elektronik Sürüm], 41, ss. 317-319.
- UZUNPOSTALCI, M., 1994. “Ebû Hanîfe”, TDVİA [Elektronik Sürüm], 10, ss. 131-138.
- ÜNVER, İ., 2002. “Kemal Ümmî”, TDVİA [Elektronik Sürüm], 25, ss. 229-230.
- ÜZÜM, İ., 2002. “Kirâmen Kâtibîn”, TDVİA [Elektronik Sürüm], 26, ss. 59-60.
- YAŞAROĞLU, M. K., 2001. “İsrâ Sûresi”, TDVİA [Elektronik Sürüm], 23, ss. 177-178.
- _____, 2010. “Şems Sûresi”, TDVİA [Elektronik Sürüm], 38, ss. 510-511.
- YAVUZ, K., 1997. “Müştak Baba ve Na’atları”, İlmi Araştırmalar (5), ss. 259-277.
- YAVUZ, S. S., 2005. “Mi‘rac”, TDVİA [Elektronik Sürüm], 30, ss. 132-135.
- YAVUZ, Y. Ş., 1992. “Bezm-i Elest”, TDVİA [Elektronik Sürüm], 6, ss. 106-108.
- _____, 2003. “Levh-i Mahfûz”, TDVİA [Elektronik Sürüm], 27, ss. 151.
- YAVUZER, H., 2008. Kemal Ümmî Divanı İnceleme-Metin, BAMER, Bolu, 820s.
- YILMAZ, M., 1992. Edebiyatımızda İslâmî Kaynaklı Sözler, Enderun Kitabevi, İstanbul, 196s.
- YİĞİT, İ., 2007. “Osman”, TDVİA [Elektronik Sürüm], 33, ss. 438-443.
- ekitap.kulturturizm.gov.tr (16.03.2016).
- <http://defteriniz.com/bagrimdaki-biten-baslar-muhammedin-askindandir-t-s-m-sarki-notasi-ve-sozleri-2/107565/> (30.09.2018).
- http://usta-313.blogspot.com/2009/02/ya-resulallah_12.html 30.09.2018.
- <http://www.kerimusta.com> (01.11.2018).
- <http://www.notaarsivleri.com/turk-sanat-muzigi/1036.html> (02.03.2016).
- <http://www.yedinota.com/beste/bagrimdaki-biten-baslar-muhammedin-askindandir-14815> (30.09.2018).
- <https://www.antoloji.com/dil-binayi-kibriyadir-siiri> (27.10.2018).
- www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com (16.03.2016).

İNDEKS

A, Ā

°Ā'ıſe: 123/VI-3
°Abbās: 123/VI-1
°ābid: 2/VI-1, 3/5
°abir: 8/9
°Ācizī: 1/VII-1, 2/IX-1, 127/V-1
Ādem: 3/15, 4/9, 9/17, 11/16, 31/II-4, 59/1, 59/2,
83/1, 90/2, 106/4, 123/II-1
°Adlī: 17/IV-1
°Afūv: 72/V-3
Ağ- : 8/24, 49/4
Aḥmed: 11/17, 31/V-1, 42/4, 89/7, 105/4, 116/I-5,
116/II-5, 116/III-5, 116/IV-5, 116/V-5, 116/VI-5,
116/VII-5, 120/1, 123/II-2, 133/5
Alda- : 3/24, 3/27, 5/4, 6/8, 31/III-1, 32/VI-1
Altun oluḡ: 81/2, 86/VI-1
°Alī: 8/39, 39/II-1, 70/VIII-3, 73/X-3, 116/II-4,
128/IV-3, 130/IV-1, 133/1, 133/2, 133/3, 133/4,
133/5, 133/6, 133/7
°Arafāt: 23/III-3, 85/VI-1
°Āſıḡ °Ömer: 64/IV-1
°Azrā'īl: 28/3, 74/II-1, 109/II-1, 115/9

B

Bāb-ı Molla: 110/6
Bāḡī: 7/2, 45/5, 57/1, 66/II-1
Bārī: 36/2, 118/II-2, 130/V-3, 132/II-2
Baṭḥā: 14/4
Behā'eddīn: 62/V-3
Behişt: 3/18
Bel'am: 11/24
Bencileyin: 67/I-3, 67/V-3, 67/VI-3
Beyāzıd Beſtām: 112/III-1
Buḡārī: 101/6
burāḡ: 52/IV-3, 71/II-3,

C

Cebra'īl: 82/I-3, 115/9
Cebīn: 92/1

cehl-i nādān: 3/16
Cemālī: 107/5
cennet'ül-me'vā: 19/4, 23/II-2
cennet-i °adn: 127/V-3
cennetü'l-na'ım: 96/3
Cüst: 3/7, 3/11, 4/12, 5/12

Ç

Çevḡān: 45/3
Çin u Hıṭā: 8/36
Çörtene: 76/VI-1

D

Daḡilek: 55/I-2, 55/I-4, 55/II-4
Dārā: 16/II-1, 64/II-4
Deyyān: 42/1, 80/I-3,
Dirīḡā: 3/22, 11/6, 41/6
dūzaḡ: 116/VII-2
Dükeli: 3/2, 8/24
Dülger: 70/IX-1
Düşvār: 3/17

E

Ebābil: 8/15
Ebū Bekr: 39/II-1, 123/IV-1
Ebū Mañşūr: 123/II-3
Edhem/İbrāhim Edhem: 11/19, 46/8, 112/III-3
Eḡſnā yā ḡıyāse'l-müstaḡiſin: 98/IV-3
Eḡad: 72/I-1
ehl-i °irfān: 3/16, 44/3
ehl-i sūḡ ehlü'n-nār: 3/23
Ehl-i tevḡīd: 27/2
Ehl-i zünnār: 3/14
Eltin: 2/II-2
Enel-Ḥaḡḡ: 45/1
Eşḡ: 17/I-3
Eşrefoḡlu/Eşrefoḡlu Rūmī: 45/5, 105/6, 111/5
ev-ednā: 19/3, 89/4,
Eyyüb: 94/1

F

faḥr-ı cihān: 1/V-1

faḥr-ı enām: 2/III-1

fāriğ: 10/8, 24/5

Fāṭma/ Fāṭıma: 73/XII-3, 123/VI-3

Ferd: 72/I-1

Feyzî: 114/5

Furḳān: 126/5

Fuzûlî: 94/5

fî-taḥte'l-ḥıyām: 96/2

G, Ğ

Ğaffār: 3/39, 44/2, 74/I-3, 98/I-4, 98/II-4, 98/III-4, 98/IV-4, 98/V-4

Ğafūr: 23/I-2, 72/V-3

Ğālib: 116/VII-4

Ğani: 8/28, 70/VI-3, 70/XVII-3, 98/II-3

Gulgule: 38/2

Gümān: 16/IV-4, 49/7, 91/V-1

H, Ĥ, Ħ

ḥablü'l-metîn: 107/2

Ḥabīb Neççār: 70/XIII-1, 70/XIV-1, 70/XV-1

Ḥabīb-i Kibriyāsın: 14/5, 63/III-4, 114/2

Ḥacer-i Esved/ Ḥacer-i Es'ad: 80/II-1, 81/5, 85/V-1

Ḥadîce: 123/VI-4

Ḥaḳ: 2/IX-1, 3/11, 3/36, 3/41, 7/9, 8/6, 15/9, 16/II-3, 18/3, 21/6, 22/1, 22/5, 24/2, 27/2, 27/3, 29/7, 37/II-3, 39/IV-2, 39/V-2, 45/1, 46/7, 48/II-2, 49/2, 49/6, 49/7, 51/2, 51/3, 51/6, 54/3, 56/5, 58/1, 60/IV-3, 61/II-3, 62/I-1, 66/IV-2, 67/VII-3, 68/3, 68/6, 69/1, 69/2, 69/3, 69/4, 69/5, 69/6, 69/7, 70/IV-3, 70/IX-3, 70/XII-3, 70/XIII-3, 71/V-3, 71/VI-3, 73/2-3, 73/IV-2, 74/VI-2, 75/VII-1, 75/VIII-1, 76/I-1, 77/1, 78/3, 80/I-1, 81/5, 82/II-1, 83/3, 83/4, 84/V-3, 84/VI-1, 85/III-3, 87/4, 88/5, 90/6, 91/I-2, 91/III-3, 92/2, 93/3, 93/5, 103/III-1, 103/VI-1, 104/3, 108/3, 109/II-3, 113/III-3, 113/IV-2, 113/V-2, 113/VI-1, 113/VII-2, 116/I-6, 116/II-6, 116/III-6, 116/IV-6, 116/V-6, 116/VI-6,

116/VII-6, 117/II-3, 118/III-3, 118/IV-3, 120/3, 121/2, 121/8, 121/12, 123/II-3, 123/IV-3, 124/II-3, 125/IV-1, 126/6, 127/IV-3, 129/V-2, 130/VII-3, 130/VIII-3, 133/5, 133/7

Ḥaḳîrî: 132/VI-1

Ḥālıḳ: 3/35, 51/4, 74/I-1, 81/3, 81/9, 86/VI-2, 125/V-3

Ḥalvetî: 29/1, 29/2, 29/3, 29/4, 29/5, 29/6, 29/7, 29/8, 29/9,

Ḥalîlî: 124/VII-1, 129/VII-1

Ḥamel: 8/12

Ḥamza: 123/VI-1

Ḥannān: 80/I-3

Ḥarām: 3/20, 4/2, 6/4, 71/VII-3

Ḥasan: 39/III-1, 50/II-3

Ḥātem: 1/I-1, 11/20

Ḥavvā: 59/2

Ḥayy yâ Ḳayyûm: 37/I-2, 37/I-4, 37/II-4, 37/III-4, 37/IV-4

Ḥazret-i İbrāhîm: 81/7

Ḥazret-i Nu'māna: 123/II-4

Hel etā: 133/2

Ḥelāl: 4/2

Ḥıẓr: 59/4

Ḥîş: 3/15

Hizen: 70/VII-1

Ḥöd-bîn: 3/14, 3/31

Ḥoten: 8/3

Ḥulûşî: 61/II-3

ḥûr u ḡilmān: 2/VI-2, 119/4

ḥûrî: 22/2, 75/IV-3

Hüdā'î: 32/VII-1, 102/IV-1, 103/VII-3

Ḥüdāvendā: 3/1, 98/IV-1

Ḥüseyn: 39/III-2, 50/II-3

I

Iğranır: 75/II-1

İyd: 53/4, 88/5, 125/VII-2

İ

iblis: 3/31, 27/3, 125/VII-3, 130/II-3

İdrīs: 75/V-3

İdūben: 2/VIII-1, 12/6, 64/II-2

İgen: 69/4

İhlāş: 102/III-3

İnşā'a'llah: 10/10

ipar: 8/20

irem: 95/7

İsā: 11/18, 19/1, 46/4, 59/3

İskender: 64/II-4

İslām: 71/II-2, 75/I-3, 124/V-3, 124/VI-3

İsrā: 14/3

İsrāfīl: 8/4, 115/9

İznīk: 45/5

İzzet: 110/6

K, Q

Qābe qavseyni 'ulā şümme denā: 23/III-4

Ka'be: 23/III-1, 76/VI-3, 77/1, 77/2, 77/3, 77/4, 77/5, 78/1, 78/2, 78/3, 78/4, 78/5, 78/6, 78/7, 79/1, 79/2, 79/3, 79/4, 79/5, 79/6, 79/7, 80/VI-1, 81/1, 81/4, 84/I-4, 84/II-4, 84/III-4, 84/IV-4, 84/V-4, 84/VI-4, 84/VII-4, 85/I-4, 85/II-4, 85/III-4, 85/IV-4, 85/V-4, 85/VI-4, 86/I-4, 86/II-4, 86/III-1, 86/III-4, 86/IV-4, 86/V-4, 86/VI-4

qābe-qavseyn: 19/3, 54/1

qāb-ı qavseyn-i ev-ednā: 121/6

Qādir: 72/I-2

Qalbī: 16/IV-1

qālū belā: 61/II-1, 123/I-3

Kārubān: 8/13, 9/20

Qārūn: 46/5

qaşırātü't-ţarf: 96/2

Kātib: 63/IV-1

Kemāl Ümmī/ Ümmī Kemāl: 3/39, 4/11, 5/11, 6/13, 7/16, 8/38, 9/20, 10/12, 11/28, 12/14

Ken'an: 4/4, 59/7, 97/V-2

Kerbelā: 39/III-2

Kerīm: 57/3, 58/3, 72/VII-3, 84/VII-3

Kevşer: 23/II-2, 29/4, 52/II-2, 66/V-4, 66/VI-1, 75/XI-3, 77/3, 88/8, 106/2, 120/4, 130/VII-2

Qıtmır: 11/24

Kimesne: 2/IV-3, 11/6, 11/8

Kirāmen Kātibīn: 79/2

Quds: 23/III-1

qul-huva'llah: 130/VI-2

Qum fe'enzir: 82/II-5

Qur'an: 7/14, 59/6, 59/7, 71/IV-3, 73/VIII-1, 75/II-2, 90/5, 100/III-2, 115/9, 126/2, 130/II-1, 130/IV-3

Küllī men 'aleyhā fān: 101/5

Küllī nefsin zā'ikatü'l-mevt: 101/3

Külünk: 109/IV-3

L

Lā fetā illā 'Alī: 133/4

Lā İlähe İlla'llah: 91/II-1

Lā taqneţū min raĥmeti: 65/IV-1

laĥmuke laĥmī: 133/3

Lāmi'i: 96/4

Le 'amruk: 54/2, 116/I-4

Lebbeyk: 76/II-2

lem-yezel: 72/II-2, 127/IV-1

levĥ-i maĥfūz: 19/5

Leylā: 16/II-3

lī ma'allahī: 54/1,

M

mā zāġe'l-başar: 14/6, 107/2

Maĥmūd: 42/4, 116/I-5, 116/II-5, 116/III-5, 116/IV-5, 116/V-5, 116/VI-5, 116/VII-5

Manşūr: 45/2, 46/9, 123/II-3

Mecma'u'l-Baĥreyn: 59/4

Mecnūn: 16/II-3, 48/I-3

Medīne: 23/III-2, 76/I-3, 86/I-1

Mehdī: 59/6

Mekkāre: 3/5, 5/4

men yuĥyi'l-'izām: 96/1

Mennān: 80/I-3

merd-i heysār: 3/16

Merve Şafā: 23/III-4

Meryem: 11/18, 59/3, 83/6

Mescid-i Akşâ: 14/5, 23/III-3

Mes'ûd: 23/V-1, 72/VIII-1, 77/5, 78/7, 79/7, 87/7, 89/7, 90/7, 123/VII-3

Mesîh: 11/18

Mevlânâ: 15/11

mi'râc: 38/4, 39/I-5, 42/2, 82/I-4

Muhammed: 2/III-3, 21/6, 32/VI-2, 43/IV-1, 50/II-1, 52/I-2, 52/I-4, 52/II-4, 52/III-4, 52/IV-4, 52/V-4, 57/3, 57/4, 70/VIII-3, 74/III-3, 80/III-3, 89/7, 91/II-1, 92/V-6, 101/4, 105/1, 105/6, 107/5, 118/I-4, 118/II-4, 118/III-4, 118/IV-4, 120/5, 121/1, 121/10, 123/II-2, 126/1, 126/2, 126/3, 126/4, 126/5, 126/6, 126/7, 126/8

Murâdî: 14/7

Müsâ: 19/1, 59/4

Müdâm: 5/8, 20/5, 24/2

münker nekîr: 2/V-1

Müselmân: 13/IV-4

Müstemend: 92/7

Müştaş: 41/7

N

Nâbî: 63/IV-4, 83/7

naḥnu ḫasemnâ: 12/2

Naḫfî: 92/7

Naḫḫâş-ı Şanî: 9/2

Naḫşibendî: 61/I-2, 61/I-4, 61/II-2, 61/II-4, 62/I-2, 62/I-4, 62/II-4, 62/III-4, 62/IV-4, 62/V-4, 62/VI-4,

nefs-i emmâre: 3/9, 55/II-1, 98/I-1

Nefs-i marziye: 5/5

Nerd: 12/4

Nesîmî: 93/5, 115/11

Nevresî: 30/III-1

Nevrûz: 8/11, 8/17

Nev'î: 20/5

Niyâzî: 38/7, 39/V-3, 49/7, 69/7, 121/13, 122/7

Nûrî: 18/5, 26/5, 33/6, 44/5, 108/5

Nuzûlî: 22/6, 24/5, 27/7, 29/9, 53/5, 99/7, 113/VII-3, 133/7

O

Orûc: 11/15

°Osmân: 39/II-1, 47/IV-2, 50/IV-1, 73/VIII-3, 100/III-1, 116/II-4, 123/IV-4, 128/IV-3

Ö

°Ömer: 39/II-1, 47/IV-2, 50/IV-1, 73/VI-3, 100/II-1, 116/II-4, 123/IV-3, 128/IV-4

Öñdin: 6/12

P

Penâh: 65/V-3, 93/1, 116/VI-3

R

Rabb-i Mecîd: 72/VIII-2

Raḥmân: 8/8, 42/1, 51/2, 90/2, 98/IV-1, 123/I-2, 129/V-1

raḥmeten li'l-°âlemîn: 41/7, 107/1, 117/III-3

Raḥîm: 72/VII-2, 98/IV-1, 127/IV-1,

Resûl-i Ekrem: 11/17

Rıdvan: 75/XI-1

Rızâ: 54/6

Ricleyn: 1/III-3

rûḥu'l-emîn: 107/4

Rûm: 8/36, 68/2

Rûstem: 11/21,

S, Ş, S

şâ'im: 3/13, 25/III-2, 124/V-2

sabaḫ: 8/39

Şadıḫî: 51/9

Şafvet: 15/11

Şâḫibu'l-Mi'râc: 38/4

Şâḫıb: 35/VI-1

Şamed: 72/I-2

şanemâ: 35/II-3

Settâr: 3/23, 44/2

Seyfullah: 40/5

Seyyid-i Muḫtâr: 3/23

seyyid-i mürsel: 2/III-1

Şiddîḫ: 82/IV-1, 82/IV-2, 82/IV-3, 82/IV-4, 123/IV-1

sınuḫ: 8/38

Sidere/Sidre: 23/II-1, 59/2

subḥāne'l-lezī esrā: 14/4

Süre-i levlāk: 39/I-2

Sübhān: 8/14, 56/5, 67/I-1, 69/5, 75/V-4, 96/1,
120/2, 123/I-1, 132/II-1

Süleymān: 2/III-2, 4/5, 11/20, 64/II-3, 94/4

Süst: 3/7, 3/11

Süvār: 9/5

Ş

Şākir: 36/7

Şarāben ṭahūr: 66/VII-3, 106/2

şemsü'd-ḍuhā: 107/2

Şemsi: 104/5

Şem'ī: 95/7

Şerī'at: 3/28

şey'en li'llah: 88/7

şeyṭān: 4/2, 27/3, 76/III-3, 80/V-3, 130/II-3

Şüküfī: 65/VI-1

T,Ṭ

Ṭāhā: 107/2

ṭāñ: 1/IV-1, 6/6, 8/7, 11/23,

Tātār: 3/20

teşviş: 103/V-3, 113/V-3

Tevḥīd: 27/2, 27/4, 29/6, 44/1, 56/2, 62/I-3, 98/V-
2

Ṭūbā: 19/2, 23/II-1, 59/2, 66/VI-4, 66/VII-1

ṭūl-ı emel: 32/V-1, 102/I-3, 117/II-2

U

uçmaq: 11/10

urvet'ül-vüṣṣā: 36/6

Ü

Ümmed: 55/II-3

V

Vağfirlenā zünūbenā: 73/I-3

Vāḥid: 72/I-1

Vāmıḳ [u] 'Azrā: 15/1

Vefā'ī: 13/IV-1

ve'l-leyli izā yağṣā: 14/2

Y

Ya'qūb: 94/1, 97/VI-1

yaraḳ: 1/IV-3, 84/I-1

Yāsin: 107/2

Yazuğ-Yazuḳ: 2/I-2, 3/4, 3/33, 3/37, 12/8

Yeşrib: 14/4

Yūnus/ Yūnus Emre/ 'Āşık Yūnus: 46/11,
62/VI-1, 66/IX-1, 67/VII-1, 70/XII-1, 70/XIII-3,
73/XII-1, 74/VI-1, 75/XII-1, 91/IV-1, 91/V-3,
109/VII-1, 112/IV-3

Yūsuf: 4/4, 60/III-2, 97/V-3, 122/7,

Ž, Z, Z, Z

Zāhid: 3/13, 24/1, 113/V-3

Zākiri: 98/V-1

Zebāni: 119/4

Zemzem: 76/VII-3, 77/3, 81/5, 81/6, 86/IV-1

Zi'n-nūreyn: 100/III-1

Zikr: 2/IX-3, 3/21, 23/IV-2, 23/V-3, 27/7, 29/1,
29/8, 61/II-3, 64/I-3, 88/4, 98/II-1, 113/I-2,
118/III-2, 129/II-3

Zühre: 123/VI-3

Zülcelāl: 107/4

Zülkarneyn: 59/4,

ÖZ GEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı – Soyadı : Yunus İNCİROĞLU
Doğum Yeri ve Tarihi : Kahramanmaraş / 20.05.1988

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Konya Üniversitesi
Yüksek Lisans Öğrenimi : Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi
Bildiği Yabancı Diller : İngilizce
Bilimsel Faaliyetleri : -

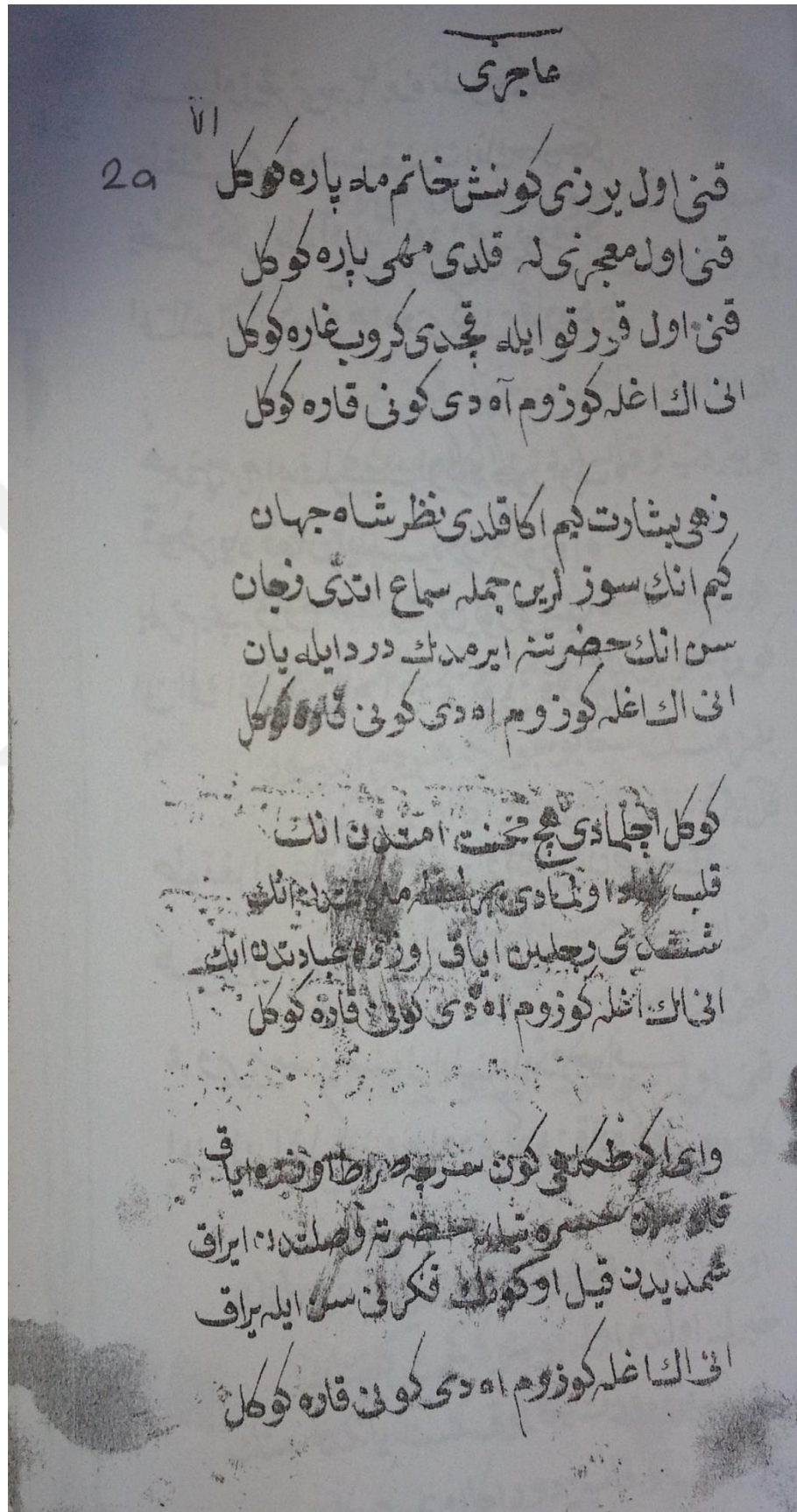
İş Deneyimi

Çalıştığı Kurumlar : Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi

İletişim

E-Posta Adresi : yunus_inciroglu@hotmail.com
Tel. : 05306962388

Tarih : 2018

بلسك اول فخرى جهرن بزه نلر چكدي چكر
طفليدي قوعشقندن انك جان چكر
يخشى فكر ايله او يمان كوني بوز يوزه دكر
ايالك اغله كوزوم اهدى كوني قاره كوكل

2b

هر نهرم ايشلر نيسك او كود كود او كونا
قو فر ياد فغان ايليسر دود او كونا
بلمر نچه وارم حضرت بن يوزى سياه
اني االك اغله كوزوم اهدى كوني قاره كوكل

طلوتغلاي عاجرى حشر اولدو بون صوحنا
كلمز او شجر مله ميزانكه بر دزه ثواب

نه وهر بر سن سئول ايلينه انده جواب
اني االك اغله كوزوم اهدى كوني قاره كوكل

ح

2

صومعه قائم جوق جانم سن طو کوکل
یا زوغم غفلت الیله کوزی اویمه کوکل

الدن اوش فانیچون اخرتک قومیه کوکل
کل یتر دنیا و فاسیز دورا کا اویمه کوکل

کوری نورد سیک کوز بیله کونده یوقانی نیدیور
کون بکو یولداشکی کم طود و رالتن کیدیور
بلمز مسک سا بوجوریکه هر دم ایدیور
کل یتر دنیا و فاسیز دورا کا اویمه کوکل

قنی اول سیدم سنی اول فیزی نام
قنی اول ملک سیمت قنی اول بطور نام
قنی اول سوعلوکه اولدی محمد اکا نام
کل یتر دنیا و فاسیز دورا کا اویمه کوکل

اوزوک اولدم بیل سیک قوری ییر اولش وطنک
خبرک اولدم اوله بوینوکه یکنر کهنک
بقه سیر دورت یکا یوق کسته یانکه سنک
کل یتر دنیا و فاسیز دورا کا اویمه کوکل

طوبی غیری منکر باریده سوال
فوق اول کونده که دنی قلمی ج الدنجال
کل یر دنیا و فاسیر دورا کا او عیبه کل

فولیک عابدی اگر خست و ضون کوزت
بر او بان اج کوزیکی قانی بقانی کوزت
کل یر دنیا و فاسیر دورا کا او عیبه کل

جان چقاو کن نم چکر سیک کار و تملی کور
طور و را و کنجه سنک یو نمجه حقو تلی کور
کل یر دنیا و فاسیر دورا کا او عیبه کل

کچھ کو دور اور دُور جب سدا دین دنیا بنگان
 یقیناً ات سن کون صول اوچن ہر فوری فتن
 دین یقیناً صول کلدی اجب کلدی یقیناً
 کلدی دینا و فاسیز دورا کا اوچب کوکل

عجیبی جانکی حق بولنے فرمایا ایدہ کوز
 اور ایک بولنے بولون وادندہ امکان ایدہ کوز
 دین کون اھکے ذکر ایدہ و ب انجان ایدہ کوز
 کی تیر دنیا و فاسیز دورا کا اوچب کوکل

۴۳

98 b

کلامی غنایا لوم یانه یانه
جکیر لطفیوب صافان
صیو مؤن حق قانده یار افغان
دیسک مؤمین اولان الله اکبر

کلوک بوقلوعه بلغلیالوم
حسرتیله جکیر لطفیوب
مبارک کندی دبو اعلیالوم
دیسک مؤمین اولان الله اکبر

بویک حرمیه بالری
یا غنایا قوئلک جرمی کاهی
که سنسین پادشا هلی پادشا
ارکبو از جان دل الله اکبر

و باطل و عجب و عجب و عجب و عجب
 و عجب و عجب و عجب و عجب
 و عجب و عجب و عجب و عجب
 و عجب و عجب و عجب و عجب

يا احمد يا محمد يا طه يا محمد
 مناء رزوق اسعد يا محمد و خيلك

م

حقیر
 الیوم سنن حبیب مصطفی
 الیوم سنن حبیب مصطفی
 الیوم سنن حبیب مصطفی
 الیوم سنن حبیب مصطفی

نزل

نوریزدان مظهر یسین یا علی المرتضی
علم عرفان شکر یسین یا علی المرتضی

هل اني شانكده اينكه يوقد و اصاله شيه من
اول سببت نقطه ويسين يا على المرتضى

اول نبی مصلک دیکھو ملک محمد مصطفیٰ
 اللہ تعالیٰ تجھ کو سن و لبیبین یا علی المرتضیٰ
 لا فقی الا بیوردی جو کہ شاگرد رسول
 سیف قدرت صاحبی است یا علی المرتضیٰ
 کیز و رازی کون کہی فاضل است یا علی المرتضیٰ
 حق بولینک رہبر حسین یا علی المرتضیٰ
 بیچہ ملج ابایم سنی بوقل و نہایت علی
 اولیا سر جنبہ سنی یا علی المرتضیٰ

دہر نزولی حق تعالیٰ کا اصالہ نم دینے
 تکرری اصالہ سنی سین یا علی المرتضیٰ